

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

I. Εισαγωγικό σημείωμα Επιτρόπου Διοικήσεως

II. Νομικό πλαίσιο λειτουργίας:

1. Αρμοδιότητες και Διαδικασίες
2. Εθνικός Φορέας για την Πρόληψη της Κακομεταχείρισης

III. Αριθμητική και στατιστική αποτίμηση δραστηριότητας

IV. Θεματική αποτίμηση δραστηριότητας

1. Αυτεπάγγελτη παρέμβαση
2. Έργο ανά τομέα δραστηριότητας
 - Τομέας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
 - Τομέας Ακίνητης Ιδιοκτησίας και Ανάπτυξης – Τοπική Αυτοδιοίκηση
 - Τομέας Κοινωνικής Ασφάλισης και Θεμάτων Οικονομικής Υφής
 - Τομέας Κοινωνικής Προστασίας
 - Τομέας Παιδείας και Υπαλληλικών Σχέσεων
 - Τομέας Σχέσεων Κράτους - Πολίτη

V. Αποτελεσματικότητα παρέμβασης

1. Εισαγωγή
2. Υλοποίηση εισηγήσεων
 - Αλλαγές σε θεσμικό επίπεδο
 - Επανεξέταση θεμάτων σε ατομικό επίπεδο – Λήψη επανορθωτικών μέτρων
3. Συνεργασία με δημόσιες υπηρεσίες
4. Συζήτηση θεμάτων στη Βουλή των Αντιπροσώπων

VI. Συνεργασία με αντίστοιχες Ανεξάρτητες Αρχές άλλων κρατών

1. Εισαγωγή
2. Διοργάνωση του Έβδομου Σεμιναρίου των Εθνικών Διαμεσολαβητών των Κρατών-Μελών της Ε.Ε. και των υποψήφιων προς ένταξη κρατών
3. Συμμετοχή σε διεθνείς συναντήσεις

VII. Άλλες δράσεις της Επιτρόπου Διοικήσεως

VIII. Στελέχωση Γραφείου

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στο εισαγωγικό σημείωμα της Ετήσιας Έκθεσης για το 2008 έλεγα ότι, οι συστημικές παρεμβάσεις του Επιτρόπου Διοικήσεως είναι οι πιο σημαντικές, επειδή υπερβαίνουν το ατομικό παράπονο ή εξ αφορμής του, τον φέρνουν πρόσωπο με πρόσωπο με το διοικητικό σύστημα, δίνοντας του τη δυνατότητα να αναδείξει τις αδυναμίες του και να υποβάλει χρήσιμες προτάσεις για την αναμόρφωση του.

Η αυτεπάγγελτη παρέμβαση για το 2009 υπήρξε εκ των πραγμάτων επιβεβαίωση των πιο πάνω. Η Έκθεση αφορούσε το Σωφρονιστικό Σύστημα, τη διακίνηση ναρκωτικών στις φυλακές, τα αποτρεπτικά μέτρα που λαμβάνονται ή δεν λαμβάνονται, την ατολμία εντέλει και τις ελλειμματικές πολιτικές στην αντιμετώπιση πάγιων προβλημάτων που διαιωνίζονται και υποσκάπτουν το σύστημα ή αναπαράγουν υποσυστήματα.

Λίγους μήνες αργότερα ένα νέο περιστατικό στο χώρο των Φυλακών δικαίωσε δυστυχώς τον προβληματισμό της Έκθεσης και τάραξε τα νερά και τις αμφίβολες ισορροπίες προβάλλοντας εναργέστερα ένα πρόβλημα που ήταν ήδη ψηλαφητό και ευανάγνωστο: την ανάγκη για ριζοσπαστικές και αποτελεσματικές ενέργειες, την αποδέσμευση από δημοσιοϋπαλληλικές στερεότυπες πρακτικές που μπορούν να συσκοτίζουν αλλά όχι να επιλύουν προβλήματα.

Αντ' αυτού όμως βρεθήκαμε ξαφνικά μπροστά στο δίλημμα της δημόσιας τάξης έναντι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ασφάλειας έναντι της ελευθερίας ως εάν τα δύο να μπορούν να τεθούν διαζευκτικά ή ως θέμα επιλογής. Ένα δίλημμα που μπορεί εύκολα να εξελιχθεί σε οπισθοδρόμηση με την ιεραρχική συνάρτηση και την υποταγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην δημόσια τάξη και ασφάλεια.

Σε μια πολιτεία δικαίου όμως, η σχέση ελευθερίας και ασφάλειας δεν έχει την έννοια της ασυμφιλίωτης αντίθεσης και μια μονόπλευρη πολιτική σε βάρος των ατομικών ελευθεριών, μπορεί να καταλήξει επικίνδυνη για την ασφάλεια των πολιτών.

Η καταπολέμηση του εγκλήματος μπορεί να είναι ευχερέστερη αν καταργηθούν ή αγνοηθούν οι εγγυήσεις μιας φιλελεύθερης κοινωνίας. Όμως

τί νόημα μπορεί να έχει μια «ασφαλής» έννομη τάξη που αδιαφορεί για τις ελευθερίες των πολιτών;

Και ούτε πρέπει να υποτιμάται ο κίνδυνος αυτού του είδους οι «ρεαλιστικές» αντιμετώπισεις να δημιουργούν σύνδρομο ανασφάλειας στους πολίτες που υπό το κράτος φόβου και πανικού δέχονται άκριτα μέτρα στερητικά των δικών τους ελευθεριών.

Μια υπόδικη αλυσοδεμένη στο κρεβάτι του νοσοκομείου που έχει μεταφερθεί για περίθαλψη, εκτεθειμένη σε κοινή θέα, παραμένει ως μέτρο από κάθε άποψη αδικαιολόγητο.

Τα μέτρα ασφάλειας που λαμβάνονται θα πρέπει να είναι πραγματικά, απόλυτα, αναγκαία και πρόσφορα για την εξυπηρέτηση του σκοπού στον οποίο στοχεύουν και προϋποθέτουν προσεκτική εξέταση κάθε μέτρου ξεχωριστά ώστε να μην καταλήγουν σε αποκλίσεις από αρχές που θεωρούνται αυτονόητες. Να αποβλέπουν στην πρόληψη κάποιου κινδύνου και όχι στον εκφοβισμό ή απλά στην διασκέδαση των ανησυχιών της κοινής γνώμης, κατά τρόπο που ισοδυναμεί με εκδίκηση για τον αποδέκτη της. Η απαγόρευση της σκληρής και απάνθρωπης συμπεριφοράς δεν εξαρτάται από το αδίκημα που έχει διαπραχθεί, όσο ειδεχθές και αν είναι αυτό.

Το 2009 ο Επίτροπος Διοικήσεως ανάλωσε το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητάς του στη διερεύνηση καταγγελιών που υποβάλλουν οι πολίτες, άτομα από όλες τις ομάδες του πληθυσμού. Οι πιο ευάλωτες ομάδες, οι αλλοδαποί, οι φυλακισμένοι, οι ασθενείς, φυσιολογικά βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή των προτεραιοτήτων, ωστόσο, τα προβλήματα της καθημερινότητας του πολίτη εξακολουθούν να τροφοδοτούν σε πολύ σημαντικό βαθμό, το σύνολο των εργασιών του Γραφείου.

Οι αλλαγές στο εσωτερικό της κοινωνίας, η παρουσία «ξένων» όχι πλέον παροδικά ή περιοδικά που την μεταβολίζουν εξακολουθούν να προκαλούν τριγμούς και να επηρεάζουν και το είδος ή το περιεχόμενο των παραπόνων.

Ο Τομέας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για μια ακόμη φορά έδωσε δυναμικά το στίγμα της παρέμβασης του Επιτρόπου Διοικήσεως επιμένοντας στην καλλιέργεια μιας νοοτροπίας και ενός πολιτισμού σεβασμού των δικαιωμάτων των πολιτών ως μέρος της πάγιας δεοντολογίας των δημοσίων αρχών. Το χρόνο αυτό, ο Τομέας αξιοποίησε περισσότερο και ενίσχυσε τον διαπραγματευτικό ρόλο του Επιτρόπου επιδιώκοντας τη συνεργασία και τη συναίνεση των αρχών παρά την υποβολή έκθεσης κατά τρόπο ώστε οι αρχές

να είναι συνυπεύθυνες και να ενεργοποιούνται για την οριστική επίλυση των προβλημάτων.

Σημαντική εξέλιξη το 2009 υπήρξε η δραστηριοποίηση του Τομέα Κοινωνικής Προστασίας, κυρίως σε θέματα υγείας, που έφεραν στο προσκήνιο τα δικαιώματα των ασθενών και την αξιοποίηση της σχετικής νομοθεσίας. Οι Εκθέσεις που υποβλήθηκαν ανέδειξαν στην πραγματικότητα την άγνοια που υπάρχει πάνω στο θέμα αυτό από τους αρμοδίους που ωστόσο έχουν την ευθύνη της προαγωγής και της εφαρμογής της νομοθεσίας και τα τεράστια ελλείμματα που εντοπίζονται σε ένα τομέα που αφορά το ύψιστο αγαθό για τον άνθρωπο. Η δυσλειτουργία στις σχέσεις και στην ανταπόκριση των αρμοδίων υπηρεσιών εξακολουθεί να προβληματίζει και να προβάλλεται ως ο πρώτος αρνητικός παράγων στην απρόσκοπτη διεκπεραίωση των υποθέσεων αυτών.

Ο Επίτροπος Διοικήσεως εξακολουθεί να επιμένει σε ένα υπόδειγμα διοίκησης βασισμένο στις έννοιες της δημοκρατίας, του πολίτη ως φορέα δικαιωμάτων, της διαφάνειας και της λογοδοσίας, με δημόσιους λειτουργούς που έχουν μάθει να ελέγχονται και να λογοδοτούν και να λειτουργούν με γνώμονα ότι ο ρόλος της δημόσιας υπηρεσίας είναι η εξυπηρέτηση του πολίτη και όχι αντίστροφα.

Το 2009 ο Επίτροπος Διοικήσεως δέκτηκε 2663 παράπονα από πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας και από άτομα που βρίσκονταν στην επικράτειά της. Στον αριθμό αυτό δεν περιλαμβάνονται τα παράπονα που διερευνώνται από την Αρχή κατά του Ρατσισμού και την Αρχή Ισότητας όπως και εκείνα που αυτοβούλως ο Επίτροπος Διοικήσεως έθεσε εκτός αρμοδιοτήτων λόγω παγίωσης δικαιωμάτων τρίτων ή καταστάσεων που ο ίδιος δεν έχει την δυνατότητα να ανατρέψει.

Που σημαίνει ότι ο Επίτροπος Διοικήσεως παραμένει σταθερά στην κοινή συνείδηση ως ο πιο έγκυρος και αξιόπιστος θεσμός στήριξης του πολίτη, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του, γεγονός που αυτονόητα δημιουργεί τεράστιες υποχρεώσεις στο Θεσμό και προκλήσεις για την παραπέρα πορεία του.

Ηλιάννα Νικολάου
Επίτροπος Διοικήσεως

II. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Αρμοδιότητες και διαδικασίες

Ο Επίτροπος Διοικήσεως είναι ανεξάρτητη αρχή, που ιδρύθηκε το 1991. Ο Βασικός Νόμος (Ν.3(Ι)/1991) που όρισε και ρύθμισε τις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως, τον κατέστησε θεματοφύλακα του κράτους δικαίου και των δικαιωμάτων των πολιτών. Τον επιφόρτισε, συγκεκριμένα, με το έργο της προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της τήρησης της νομιμότητας και της καταπολέμησης της κακοδιοίκησης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ενεργοποίηση των αρμοδιοτήτων του Επιτρόπου αποτελούσε η υποβολή παραπόνου από πολίτη, ο οποίος επηρεαζόταν άμεσα και προσωπικά από την ενέργεια εναντίον της οποίας στρεφόταν. Παράλληλα, ήταν δυνατή η διενέργεια έρευνας μετά από εντολή του Υπουργικού Συμβουλίου.

Με το Νόμο 1(Ι).2000, ωστόσο, αναγνωρίστηκε στον Επίτροπο Διοικήσεως η δυνατότητα αυτεπάγγελτης παρέμβασης σε υποθέσεις γενικότερου ενδιαφέροντος και επήλθε ουσιαστική εμβάθυνση του ρόλου του, αφού του δόθηκε η δυνατότητα διείσδυσης στην ίδια την καρδιά του διοικητικού συστήματος με τη μετατόπιση του ειδικού βάρους στην επισήμανση συστημικών αδυναμιών και παθογενειών, στην προώθηση γενικότερων αρχών και στην καλλιέργεια μιας νέας διοικητικής αντίληψης.

Με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004, οι αρμοδιότητες και οι δυνατότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως διευρύνθηκαν περαιτέρω, με την ανάθεση σ' αυτόν του γενικού προστάγματος της προαγωγής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών και της καταπολέμησης των διακρίσεων στην απόλαυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών, συστάθηκαν εντός των δομών του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, η Αρχή Ισότητας και η Αρχή κατά του Ρατσισμού. Το έργο και οι ειδικότερες αρμοδιότητες των δύο αρχών περιγράφονται σε χωριστές Εκθέσεις που υποβάλλονται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Με βάση τους περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμους, **ο Επίτροπος Διοικήσεως είναι αρμόδιος** για διαφορές του πολίτη με υπηρεσίες, στην έννοια των οποίων υπάγονται:

- ο Τα Υπουργεία και τα υπαγόμενα σε αυτά Τμήματα και Υπηρεσίες
- ο Οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- ο Η Δημόσια Εκπαιδευτική Υπηρεσία
- ο Η Αστυνομία και η Εθνική Φρουρά
- ο Τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου

Ο Επίτροπος Διοικήσεως δεν είναι αρμόδιος:

- ο Για ενέργειες του Προέδρου της Δημοκρατίας, του Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργού για θέματα γενικής κυβερνητικής πολιτικής, της Βουλής των Αντιπροσώπων, των Δικαστηρίων, του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, του Γενικού Ελεγκτή, του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας και της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας.
- ο Για ενέργειες που αφορούν στις σχέσεις μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και άλλου κράτους ή διεθνούς οργανισμού ή στην άμυνα, ασφάλεια ή εξωτερική πολιτική της Δημοκρατίας.
- ο Για ενέργειες που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων ή εξετάζονται στα πλαίσια ιεραρχικής προσφυγής από διοικητικές αρχές.

Επίσης, **ο Επίτροπος Διοικήσεως δεν εξετάζει παράπονα** τα οποία:

- ο Δεν υποβλήθηκαν εντός 12 μηνών αφότου ο παραπονούμενος έλαβε γνώση των ενεργειών εναντίον των οποίων προσφεύγει.
- ο Δεν υποβλήθηκαν γραπτώς, επωνύμως και ενυπόγραφα.
- ο Είναι γενικά και αόριστα ή δεν συντρέχει έννομο συμφέρον του προσώπου που τα υποβάλλει.

Η διερεύνηση ενός παραπόνου ξεκινά από την ενυπόγραφη **υποβολή** του η οποία γίνεται από το άμεσα ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ενώσεις προσώπων ή από αντιπρόσωπο των πιο πάνω. Τα παράπονα μπορούν να υποβάλλονται αυτοπροσώπως στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως, ταχυδρομικώς, μέσω τηλεομοιοτύπου ή με τη συμπλήρωση του ειδικού έντυπου που υπάρχει στην ιστοσελίδα του Γραφείου. Πρέπει να περιλαμβάνουν τα στοιχεία ταυτότητας και επικοινωνίας του προσώπου που τα υποβάλλει και ακριβή περιγραφή του προβλήματος, του αιτήματος και της εμπλεκόμενης δημόσιας υπηρεσίας και να συνοδεύονται από οποιαδήποτε

πληροφοριακά ή αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να βοηθήσουν στη στοιχειοθέτηση των προβαλλόμενων ισχυρισμών.

Στα **πλαίσια της διερεύνησης του παραπόνου**, το παράπονο ανατίθεται σε ένα από τους εξής θεματικούς κύκλους:

- Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- Τομέα Ακίνητης Ιδιοκτησίας, Ανάπτυξης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Τομέα Κοινωνικής Ασφάλισης και Θεμάτων Οικονομικής Υφής
- Τομέα Κοινωνικής Προστασίας
- Τομέα Παιδείας και Υπαλληλικών Σχέσεων
- Τομέα Σχέσεων Κράτους - Πολίτη

Ακολουθώντας, το χειρισμό του παραπόνου αναλαμβάνει λειτουργός του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, ο οποίος έχει την ευθύνη διερεύνησης του θέματος. Στα πλαίσια αυτά, έρχεται σε επικοινωνία με την εμπλεκόμενη υπηρεσία, στην οποία παρέχεται το δικαίωμα να σχολιάσει τους εναντίον της ισχυρισμούς. Κάθε δημόσια υπηρεσία έχει υποχρέωση, ανάλογα με την περίπτωση, να παρέχει στον Επίτροπο Διοικήσεως οποιαδήποτε πληροφορία ή να προσκομίζει οποιοδήποτε έγγραφο ή άλλο στοιχείο της ζητείται ή να δίνει μαρτυρία σε σχέση με τα υπό διερεύνηση γεγονότα. Άρνηση υπηρεσίας ή λειτουργού να συνεργαστεί με τον Επίτροπο Διοικήσεως συνιστά ποινικό αδίκημα.

Η έρευνα ολοκληρώνεται από τον Επίτροπο Διοικήσεως:

- ο Είτε με **γραφτή ενημέρωση** του παραπονουμένου ότι δεν υπάρχει δυνατότητα ή αναγκαιότητα παρέμβασης του Επιτρόπου Διοικήσεως για λόγους αναρμοδιότητας ή επειδή το παράπονο είναι αβάσιμο ή για άλλους λόγους (όπως, όταν το αντικείμενο του παραπόνου εκλείπει ή ικανοποιείται, όταν για το ίδιο θέμα αναμένεται η συμμόρφωση της αρμόδιας υπηρεσία με προηγούμενες εισηγήσεις του Επιτρόπου Διοικήσεως ή όταν, χωρίς την υποβολή Έκθεσης, υποβάλλονται συστάσεις προς την αρμόδια υπηρεσία προς τις οποίες αναμένεται η ανταπόκρισή της).
- ο Είτε με την **υποβολή Έκθεσης** προς την εμπλεκόμενη υπηρεσία, η οποία κοινοποιείται στον παραπονούμενο. Έκθεση υποβάλλεται κατά κανόνα όταν το παράπονο είναι βάσιμο και σε αυτήν μπορεί να ασκείται κριτική προς την υπηρεσία ή και να υποβάλλονται συστάσεις και εισηγήσεις.

- ο Είτε με την **αναφορά του θέματος στο Γενικό Εισαγγελέα** της Δημοκρατίας ή στην αρμόδια αρχή, αναλόγως, όταν κρίνεται ότι είναι δυνατό να έχει διαπραχθεί ποινικό ή πειθαρχικό αδίκημα από οποιοδήποτε λειτουργό.

Με μηνιαίο συνοπτικό σημείωμα ο Επίτροπος Διοικήσεως ενημερώνει το Υπουργικό Συμβούλιο και τη Βουλή των Αντιπροσώπων για τις Εκθέσεις του. Οι Εκθέσεις συζητούνται ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου και συχνά ενώπιον των αρμόδιων Κοινοβουλευτικών Επιτροπών, όπου οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες καλούνται να ενημερώσουν για τα μέτρα τα οποία θα λάβουν ώστε να υλοποιήσουν τις εισηγήσεις του Επιτρόπου Διοικήσεως. Στις συνεδρίες των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών παρευρίσκεται συχνά και ο ίδιος ο Επίτροπος, ο οποίος αναπτύσσει και αναλύει τα ευρήματα και τις θέσεις του.

Επίσης, κάθε χρόνο ο Επίτροπος Διοικήσεως επιδίδει την Ετήσια Έκθεση απολογισμού του έργου του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στον Πρόεδρο της Βουλής.

Για λεπτομέρειες ως προς τον τρόπο υποβολής παραπόνων ή τα θέματα τα οποία εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν τηλεφωνικώς με το Γραφείο ή να το επισκέπτονται και να συνομιλούν με επιφορτισμένο με αυτό το καθήκον Λειτουργό του Γραφείου.

2. Εθνικός φορέας για την πρόληψη της κακομεταχείρισης

Κατά το 2009, οι αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως ενδυναμώθηκαν ακόμη περισσότερο με την επιλογή του ως του Εθνικού Φορέα για την Πρόληψη της Κακομεταχείρισης. Συγκεκριμένα, με το Νόμο 2(III)/2009, που τέθηκε σε ισχύ με τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 27 Μαρτίου 2009, η Κύπρος κύρωσε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση των Βασανιστηρίων. Σκοπός του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου ήταν η δημιουργία ενός συστήματος τακτικών επισκέψεων, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, σε χώρους στέρησης ή περιορισμού της προσωπικής ελευθερίας με κύρια επιδίωξη την πρόληψη των βασανιστηρίων.

Σε διεθνές επίπεδο, δημιουργήθηκε δεκαμελής Υποεπιτροπή για την Πρόληψη, η οποία ως διεθνές σώμα, στο οποίο τα κράτη-μέρη οφείλουν να της επιτρέπουν τη διενέργεια επισκέψεων σε χώρους στέρησης της ελευθερίας και να της παρέχουν κάθε απαραίτητη πληροφορία, ενώ από πλευράς της, η Υποεπιτροπή έχει το καθήκον να συμβουλεύει και να υποστηρίζει τους εθνικούς μηχανισμούς πρόληψης.

Για την Κύπρο, αρμοδιότητες εθνικού φορέα για την πρόληψη των βασανιστηρίων ανατέθηκαν στον Επίτροπο Διοικήσεως. Ειδικότερα, βάσει του Νόμου, προβλέπονται τα εξής:

- (1) Ο Επίτροπος Διοίκησης ορίζεται ως το εθνικό σώμα επισκέψεων που προβλέπεται στο Πρωτόκολλο και ο οποίος θα ενεργεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του Πρωτοκόλλου.
- (2) Για την εκπλήρωση του ρόλου, ο Επίτροπος Διοίκησης εξουσιοδοτείται να επισκέπτεται ελεύθερα σε τακτικά χρονικά διαστήματα τους χώρους κράτησης κατόπιν γραπτής ειδοποίησης με σκοπό τον έλεγχο της τήρησης των προνοιών της Σύμβασης. Κατά τις επισκέψεις του, ο Επίτροπος δικαιούται να έχει ελεύθερη πρόσβαση σε όλους τους χώρους και εγκαταστάσεις κάθε τύπου κράτησης και να έχει εμπιστευτικές κατ' ιδίαν συνεντεύξεις με οποιοδήποτε πρόσωπο κρίνει σκόπιμο.
- (3) Οι αρμόδιες αρχές τους κράτους υποχρεούνται να παραχωρούν στον Επίτροπο τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Πρωτόκολλο.
- (4) Ο Επίτροπος Διοικήσεως μπορεί να υποβάλλει προς κάθε υπεύθυνη για χώρο κράτησης αρχή συστάσεις και εκθέσεις, ενώ ακολούθως η αρμόδια αρχή οφείλει να υποβάλλει έκθεση σχετικά με τα μέτρα που πήρε στη βάση της έκθεσης ή των συστάσεων που της υποβλήθηκαν.
- (5) Ο Επίτροπος Διοικήσεως εξουσιοδοτείται να υποβάλλει εισηγήσεις για βελτίωση της νομοθεσίας και να εκφράζει απόψεις στη Βουλή των Αντιπροσώπων κατά την εξέταση σχετικών νομοσχεδίων.
- (6) Ο Επίτροπος Διοικήσεως οφείλει να θέτει υπόψη του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και της Ανεξάρτητης Αρχής Διερεύνησης

Ισχυρισμών και Παραπόνων κατά της Αστυνομίας οποιουσδήποτε ισχυρισμούς κρατουμένων για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- (7) Ο Επίτροπο Διοικήσεως υποβάλλει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Ετήσια Έκθεση, την οποία κοινοποιεί στο Υπουργικό Συμβούλιο, τη Βουλή των Αντιπροσώπων και το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, και ακολούθως τη δημοσιεύει.

Με τον καθορισμό του Επιτρόπου Διοικήσεως ως του Εθνικού Φορέα για την Πρόληψη της Κακομεταχείρισης, οι αρμοδιότητες του Επιτρόπου διευρύνονται σημαντικά, ώστε να μπορεί να λειτουργεί κυρίως προληπτικά για τη διασφάλιση χώρων και συνθηκών κράτησης που εγγυώνται το σεβασμό της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Έτσι, πριν την κύρωση του σχετικού Πρωτοκόλλου, ο Επίτροπος Διοικήσεως μπορούσε να εξετάζει ζητήματα που άπτονταν κακομεταχείρισης ή βασανιστηρίων μόνο στα πλαίσια ατομικών παραπόνων ή αυτεπάγγελτων παρεμβάσεων, εφόσον πληρούνταν οι σχετικές προϋποθέσεις, τώρα μπορεί να επισκέπτεται τους χώρους κράτησης χωρίς την τήρηση οποιωνδήποτε όρων, με σκοπό την καταγραφή ευρύτερων παραλείψεων που μπορούν να συνδέονται με κακομεταχείριση των κρατουμένων. Οι συστάσεις, δε, που μπορεί να υποβάλλει εξυπηρετούν όχι μόνο στην πρακτική βελτίωση των συνθηκών αυτών, αλλά και στη θεσμική καλυτέρευσή τους μέσω της νομοθεσίας.

III. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1. Ανάλυση παραπόνων που υποβλήθηκαν το 2009

Κατά τη διάρκεια του 2009 υποβλήθηκαν στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως 2663 παράπονα. Ο αριθμός αυτός είναι ελαφρώς ψηλότερος από εκείνο του προηγούμενου έτους (2008: 2605 παράπονα), ενώ είναι παράλληλα κι ο τέταρτος υψηλότερος αριθμός παραπόνων που υποβλήθηκαν σε ένα ημερολογιακό έτος στο Γραφείο από την ημέρα έναρξης της λειτουργίας του, το 1991. Ας σημειωθεί, επιπρόσθετα, ότι καταγγελίες/παράπονα υποβάλλονται, από το 2004, και στις δύο Αρχές που λειτουργούν κάτω από την ομπρέλα του Γραφείου Επιτρόπου, και συγκεκριμένα την Αρχή Ισότητας και την Αρχή κατά του Ρατσισμού και των Διακρίσεων.

Από την έναρξη λειτουργίας του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, το Μάρτιο του 1991, έως την 31^η Δεκεμβρίου, 2009, υποβλήθηκαν στο Γραφείο συνολικά 30,178 παράπονα. Συγκριτική εικόνα των παραπόνων που υποβλήθηκαν κατ' έτος στο Γραφείο, φαίνεται στο ραβδόγραμμα 1 που ακολουθεί (ο αριθμός που αφορά το έτος 1991, αναφέρεται στους 9 περίπου μήνες λειτουργίας του Γραφείου κατά τη διάρκεια του έτους εκείνου):

Ραβδόγραμμα 1:

Από το σύνολο των 2663 παραπόνων που υποβλήθηκαν το 2009, τα 2250 (ή ποσοστό περίπου 84,5%,) κρίθηκε ότι εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως και αποφασίστηκε να ερευνηθούν, τα 385 (ή ποσοστό 14,5%,) κρίθηκε ότι δεν εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως και δε διερευνήθηκαν, ενώ άλλα 28 παράπονα (ή ποσοστό 1%) με βάση τη διακριτική εξουσία που παρέχουν στον Επίτροπο Διοικήσεως οι περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμοι, αποφασίστηκε να μην ερευνηθούν. Τα ποσοστά αυτά ήταν παρόμοια με εκείνα του προηγούμενου έτους.

2. Αναφορά στην εργασία που διεκπεραιώθηκε το 2009

Πέρα από τα 2663 παράπονα που υποβλήθηκαν το 2009, εκκρεμούσαν από προηγούμενα χρόνια άλλα 2644 παράπονα, ενώ στις περιπτώσεις άλλων 15 παραπόνων που είχαν διεκπεραιωθεί σε προηγούμενα έτη, οι παραπονούμενοι επανήλθαν. Έτσι, ο συνολικός αριθμός των παραπόνων προς διεκπεραίωση κατά το 2009 ανήλθε σε 5322.

Από τα 5322 αυτά παράπονα, διεκπεραιώθηκαν κατά τη διάρκεια του 2009 τα 3246 (2008: 2654 παράπονα). Ο μηνιαίος μέσος όρος των διεκπεραιωθέντων παραπόνων ανήλθε σε 270 (2008: 221 παράπονα), ενώ ο αριθμός των Λειτουργών του Γραφείου παρέμεινε στα ίδια, περίπου, επίπεδα με εκείνα του προηγούμενου έτους.

Συγκριτική εικόνα των διεκπεραιωθέντων κατ' έτος παραπόνων κατά την περίοδο 1992-2009 φαίνεται στο ραβδόγραμμα που ακολουθεί.

Ραβδόγραμμα 2:

Από τα 3246 παράπονα που διεκπεραιώθηκαν κατά το έτος 2009 –

- 491 παράπονα αποφασίστηκε να μην ερευνηθούν για λόγους που φαίνονται στον Πίνακα 1.
- 2755 παράπονα έτυχαν διερεύνησης, όπως φαίνεται και στην Κυκλική Γραφική Παράσταση 1.

Συγκεκριμένα:

- ✓ σε 2306 περιπτώσεις η έρευνα διακόπηκε, είτε επειδή διαπιστώθηκε επιγενόμενη αναρμοδιότητα (198 παράπονα), είτε επειδή το ζήτημα διευθετήθηκε (536 παράπονα), είτε για άλλους λόγους (693 παράπονα), με κυριότερο το ότι το παράπονο κρίθηκε ως αβάσιμο (879 παράπονα),
- ✓ σε 118 περιπτώσεις η έρευνα διακόπηκε μετά ικανοποίηση του παραπονουμένου, που επήλθε μετά από παρέμβαση του Γραφείου,
- ✓ σε 331 περιπτώσεις υποβλήθηκε στην αρμόδια υπηρεσία Έκθεση (από αυτές σε 4 περιπτώσεις έγιναν συστάσεις και/ή εισηγήσεις προς την εμπλεκόμενη υπηρεσία, σε 326 περιπτώσεις οι Εκθέσεις περιείχαν επιπρόσθετα και κριτική, ενώ σε μία περίπτωση έγινε σύσταση μόνο).

Πίνακας 1:

Κυκλική Γραφική Παράσταση 1:

3. Παράπονα που υποβλήθηκαν κατά Επαρχία

Όπως φαίνεται και στην κυκλική γραφική παράσταση που ακολουθεί, τα περισσότερα παράπονα που υποβλήθηκαν στον Επίτροπο Διοικήσεως

προήλθαν, όπως και τα προηγούμενα χρόνια, από άτομα, εταιρείες ή οργανωμένα σύνολα που δήλωσαν διεύθυνση διαμονής ή έδρας τους, τη Λευκωσία (48%). Τα ποσοστά των Επαρχιών παρέμειναν σχετικά σταθερά σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη.

Κυκλική Γραφική Παράσταση 2:

4. *Ανάλυση παραπόνων ανά θέμα*

Σταθερά μεγάλος παραμένει ο αριθμός παραπόνων που έχουν ως αντικείμενο την ακίνητη ιδιοκτησία, που σχετίζονται, δηλαδή, με την ανάπτυξη γης ή και το περιβάλλον, και στρέφονται κατά του Τμήματος Πολεοδομίας και Ανάπτυξης, του Τμήματος Κτηματολογίου ή Επαρχιακών Διοικήσεων. Μεγάλο ποσοστό παραπόνων αφορούν, επίσης, σε υπαλληλικές σχέσεις, κυρίως εκπαιδευτικών ή μελών του ωρομίσθιου προσωπικού ή εργαζομένων σε φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. Σημαντικό αριθμό παραπόνων καταλαμβάνουν τα παράπονα που σχετίζονται με το καθεστώς εισόδου, παραμονής, εργοδότησης, δικαιωμάτων και πρόσβασης σε υπηρεσίες αλλοδαπών (μεταναστών, αιτητών ασύλου και προσφύγων). Τέλος, σε υψηλό ποσοστό παραμένουν και τα παράπονα που έχουν ως αντικείμενο κοινωνικές παροχές, όπως δημόσια βοηθήματα και χορηγίες.

Αναλυτικά η κατάσταση παραπόνων ανά θέμα στο Ραβδόγραμμα που ακολουθεί:

Ραβδόγραμμα 3:

5. *Ανάλυση παραπόνων κατά Υπουργείο/Τμήμα/Υπηρεσία*

Όπως συνέβη και κατά τα προηγούμενα χρόνια, ένας μεγάλος αριθμός παραπόνων που υποβλήθηκαν κατά το 2009, (ποσοστό περίπου 27.6% του συνόλου) στρεφόταν κατά υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών. Αντίθετα,

μικροί αριθμοί παραπόνων αφορούν σε Υπουργεία Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Εξωτερικών και Άμυνας. Αναλυτικά η κατάσταση στο Ραβδόγραμμα που ακολουθεί:

Ραβδόγραμμα 4:

Ο συγκριτικά πολύ μεγάλος αριθμός παραπόνων εναντίον Τμημάτων και Υπηρεσιών του Υπουργείου Εσωτερικών, είναι, εν μέρει, φυσιολογικός, δεδομένου ότι πρόκειται για Τμήματα, όπως το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, το Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης κ.λπ., ή υπηρεσίες, όπως οι Επαρχιακές Διοικήσεις, που έχουν, εξ ορισμού, αυξημένου βαθμού επαφή με το κοινό και δέχονται και εξετάζουν πολλά αιτήματά του. Από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο παρακάτω Ραβδόγραμμα, το οποίο αναλύει τα παράπονα κατά του Υπουργείου Εσωτερικών ανά Τμήμα στο οποίο αφορούν, προκύπτει ότι, τα περισσότερα παράπονα στράφηκαν κατά του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας και του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως.

Ραβδόγραμμα 5:

ΙV. ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1. Αυτεπάγγελτη παρέμβαση Επιτρόπου Διοικήσεως

Κατά το 2009, με αφορμή το μεγάλο αριθμό παραπόνων που υποβλήθηκαν στην Επίτροπο Διοικήσεως από κρατούμενους στις Κεντρικές Φυλακές, καθώς και τη συσσωρευμένη εμπειρία του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως στα ζητήματα καθημερινής λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος, η Επίτροπος Διοικήσεως προχώρησε αυτεπαγγέλτως στη διερεύνηση του θέματος της ποινικής, σωφρονιστικής και μετασωφρονιστικής μεταχείρισης ουσιοεξαρτώμενων προσώπων και της εισαγωγής και διάθεσης ναρκωτικών

στις Φυλακές και στην υποβολή σχετικής Έκθεσης προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης στις, 25 Νοεμβρίου 2009.

Στην Έκθεση, ασκήθηκε έντονη κριτική για τη στασιμότητα και την πολύχρονη αδράνεια που παρατηρείται στη δημιουργία Πολυδύναμου Κέντρου εντός των Φυλακών, το οποίο θα μπορούσε να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στις ανάγκες των ουσιοεξαρτώμενων προσώπων για κατάλληλη θεραπεία και αποτελεσματική στήριξη. Επίσης, επισημάνθηκε η προβληματικότητα της παράλειψης λήψης άμεσων μέτρων, έστω και προσωρινών, για την ξεχωριστή κράτηση των ουσιοεξαρτώμενων κρατουμένων μέχρι την λειτουργία του Πολυδύναμου Κέντρου.

Στην Έκθεση παρατέθηκε και αναλύθηκε το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για καταπολέμηση των ναρκωτικών και για την μεταχείριση των εξαρτημένων προσώπων για να καταδειχθεί ότι παρότι πολλές μορφές συμπεριφοράς που σχετίζονται με τα ναρκωτικά, θεωρούνται ως ποινικά κολάσιμες πράξεις, σε μία προσπάθεια κατασταλτικής αντιμετώπισης της χρήσης και εμπορίας των ναρκωτικών, δεν αποδίδεται η δέουσα προσοχή στην ευνοϊκότερη ποινική μεταχείριση των χρηστών και στην ανάπτυξη εναλλακτικών της ποινής της φυλάκισης μέτρων. Παράλληλα, φαίνεται να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η εισαγωγή, διακίνηση και χρήση ναρκωτικών εντός των φυλακών αποτελεί μια πραγματικότητα, με πολλές, σοβαρές και συχνά τραγικές διαστάσεις για το ίδιο το σωφρονιστικό σύστημα.

Επιπρόσθετα, επισημάνθηκε ότι οι έλεγχοι για την ανίχνευση της εισδοχής ναρκωτικών ουσιών στις Φυλακές διενεργούνται μόνο στους κρατούμενους και στους επισκέπτες τους, πολλές φορές, μάλιστα, χωρίς την τήρηση των απαραίτητων εγγυήσεων σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, αλλά δεν διενεργούνται στα μέλη του προσωπικού των Φυλακών. Δεν μπορεί, συνεπώς, να αποκλειστεί το ενδεχόμενο εισαγωγής και διακίνησης ναρκωτικών από μεμονωμένα μέλη του προσωπικού των φυλακών.

Τέλος, έγινε αναφορά στην αδυναμία του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, καθώς και προσωπικούς ψυχικής και κοινωνικής στήριξης, των Φυλακών να ανταπεξέλθει στις θεραπευτικές και υποστηρικτικές ανάγκες των χρηστών κρατουμένων, λόγω μη επάρκειας προσωπικού και έλλειψης των απαιτούμενων υλικοτεχνικών υποδομών. Τονίστηκε, δε, ότι η έλλειψη στοιχείων αναφορικά με τον ακριβή αριθμό και τις ιδιαίτερες εξατομικευμένες

περιστάσεις των χρηστών-κρατουμένων καθιστά αδύνατο τον σχεδιασμό μίας στοχευμένης στρατηγικής και δράσης απάμβλυνσης και επίλυσης των προβλημάτων.

Βασική εισήγηση στην οποία κατέληξε η Έκθεση ήταν η προώθηση, ως θέματος άμεσης προτεραιότητας και χωρίς περαιτέρω χρονοτριβή της δημιουργίας του Πολυδύναμου Κέντρου στις Φυλακές. Επιπρόσθετα, η Επίτροπος εισηγήθηκε τα εξής:

- Τον εκσυγχρονισμό και την αποτελεσματική εφαρμογή του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου που εξασφαλίζει την εναλλακτική θεραπευτική μεταχείριση όσων ουσιοεξαρτώμενων εμπλέκονται στο ποινικό σύστημα.
- Την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος εισαγωγής και διακίνησης ναρκωτικών από κρατούμενους, με αυστηρή φύλαξη **όλων** των σημείων εισόδου των Φυλακών και με αντιμετώπιση του ενδεχομένου εισαγωγής ναρκωτικών στις φυλακές από μέλη του σωφρονιστικού προσωπικού
- Την ολοκληρωμένη χαρτογράφηση της υφιστάμενης κατάστασης σε σχέση με τον αριθμό των κρατούμενων χρηστών και τις ιδιαίτερες εξατομικευμένες ανάγκες τους.
- Την ουσιαστική ενθάρρυνση των κρατουμένων για συμμετοχή στα προγράμματα απεξάρτησης και την εισαγωγή κινήτρων για όσους συμμετέχουν και συμπληρώνουν τα σχετικά προγράμματα.
- Την περαιτέρω στελέχωση της Διεπαγγελματικής ομάδας με ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, την εξασφάλιση της συνεχούς εκπαίδευσής του, καθώς και την παράλληλη εκπαίδευση του σωφρονιστικού προσωπικού.
- Την αναβάθμιση των υφιστάμενων κτιριακών εγκαταστάσεων και υποδομών παροχής στήριξης στα ουσιοεξαρτώμενα πρόσωπα, τη δημιουργία ξεχωριστής πτέρυγας στις Φυλακές για φιλοξενία των ουσιοεξαρτώμενων προσώπων και την αναβάθμιση παρεχομένων θεραπευτικών προγραμμάτων.

- Τη διασφάλιση της συνέχισης της θεραπείας, μετά την αποφυλάκιση χρηστών που συμμετείχαν σε θεραπευτικά προγράμματα κατά τη διάρκεια της κράτησής του και την παροχή κινήτρων για συνέχιση της θεραπείας μετά την αποφυλάκιση και την παρακολούθηση/στήριξη των χρηστών που αποφυλακίζονται για ένταξη στην κοινωνία και επανασύνδεση με τις οικογένειές τους.

Βασική καταληκτική θέση της Έκθεσης ήταν ότι για τη μεταχείριση των εξαρτημένων ατόμων που εμπλέκονται στο ποινικό σύστημα θα πρέπει πρωτίστως να αναζητείται η ένταξή τους σε θεραπευτικά προγράμματα εντός της κοινωνίας και όχι στη φυλακή. Σε αυτούς, όμως, που τελικά καταλήγουν στη φυλακή, πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα αποτελεσματικής θεραπείας και επανένταξης στην κοινωνία μέσω μιας ολοκληρωμένης πολιτικής μεταϊδρυματικής στήριξης, που θα αποτρέπει την υποτροπή και την εκ νέου καταφυγή στα ναρκωτικά.

2. Έργο ανά τομέα δραστηριότητας

A. Τομέας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

I. Γενικές Παρατηρήσεις

Κατά το 2009 ο Τομέας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διεκπεραίωσε ένα μεγάλο αριθμό παραπόνων του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, τα οποία αφορούσαν σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Με την ολοκλήρωση της περσινής χρονιάς (2009) και με βάση το εύρος δράσης του Τομέα κατέστη εφικτός ο χωρισμός των θεματικών ενοτήτων, όπως, επίσης, και η επισήμανση των σημαντικών ζητημάτων που τον απασχόλησαν.

Η δράση της Αστυνομίας, η υπέρβαση εξουσίας, η άσκηση υπέρμετρης βίας είναι θέματα που, κατά παράδοση, αποτελούν αντικείμενο συστηματικής ενασχόλησης του Επιτρόπου Διοικήσεως. Από τη μέχρι σήμερα συσσωρευθείσα εμπειρία του Γραφείου διαφαίνεται ότι, πολλές φορές, κατά την άσκηση των διευρυμένων αρμοδιοτήτων της Αστυνομίας για συλλήψεις, έρευνες και ανακρίσεις, τα μέλη της ενεργούν κατά τρόπο βλαπτικό για τα δικαιώματα των πολιτών. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των ενεργειών

αυτών διαφυλάσσει το σεβασμό και την προστασία των βασικών ατομικών δικαιωμάτων της προσωπικής ελευθερίας, της ασφάλειας, της προσωπικής ζωής και του ασύλου της κατοικίας. Τα θέματα αυτά θέτουν επί τάπητος το κρίσιμο ζήτημα της οριοθέτησης και του προσδιορισμού των επιτρεπτών επεμβάσεων των αστυνομικών οργάνων, ούτως ώστε αυτές να συνάδουν με τις αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε, κατά το 2009, όχι μόνο στις πράξεις και τις ενέργειες της Αστυνομίας, αλλά και στη συμπεριφορά των μελών της, αφού κύριος στόχος είναι η ανάπτυξη μιας κουλτούρας σεβασμού των δικαιωμάτων των πολιτών, η οποία να καταστεί μέρος της πάγιας δεοντολογίας επαγγελματισμού των μελών της Αστυνομίας.

Εξίσου σταθερή ήταν, κατά το 2009, η ενασχόληση της Επιτρόπου Διοικήσεως με τα ζητήματα των Κεντρικών Φυλακών και, γενικότερα, του σωφρονιστικού συστήματος. Με τη διενέργεια άλλης μίας αυτεπάγγελτης έρευνας, καθώς επίσης, και με πολλές ατομικές παρεμβάσεις διαμεσολαβητικού χαρακτήρα, η Επίτροπος επισήμανε τα χρόνια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φυλακές, με σημαντικότερο αυτό του υπερπληθυσμού, τα οποία ακυρώνουν κάθε έννοια διαχωρισμού και εξατομικευμένης μεταχείρισης των κρατουμένων. Προϊόντος του χρόνου, λόγω των πολλαπλών εκκρεμοτήτων που έχουν συσσωρευθεί, οξύνονται, αναπόφευκτα, τα προβλήματα διαβίωσης των κρατουμένων και διατήρησης τις ευταξίας στις φυλακές. Δυστυχώς, παρά τις επανειλημμένες συστάσεις για βελτίωση των ευρύτερων συνθηκών κράτησης δεν έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα, ενώ τα υφιστάμενα δεδομένα δεν επιτρέπουν αισιοδοξία για διαφορετική αντιμετώπιση. Υπό τις συνθήκες αυτές είναι, πλέον, επιτακτική η ανάγκη για άμεσες ριζικές τομές στο σωφρονιστικό σύστημα.

Πάντως, από τη διεκπεραίωση ενός μεγάλου αριθμού παραπόνων κατά το 2009 μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για το βαθμό σεβασμού και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο, αλλά και για τη σημασία που έχει στην καθημερινή πρακτική της δημόσιας διοίκησης η κανονιστική εμβέλεια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κατά πρώτο διαφαίνεται ότι, στο σύνολό του το εγχώριο πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει μετεξελιχθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Τούτο οφείλεται κυρίως στην κοινοτικοποίηση μεγάλου μέρους του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και στην υιοθέτηση μεγάλου αριθμού

διεθνών και περιφερειακών συμβάσεων προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εντούτοις, η αποτελεσματική εφαρμογή στην πράξη των ευνοϊκών αυτών ρυθμίσεων προσκρούει σε καθυστερήσεις και αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης, σε γραφειοκρατικές προσεγγίσεις και σε μια αυστηρή και άκαμπτη προσκόλληση στο γράμμα του νόμου. Προσκρούει, επίσης, στη λανθασμένη αντίληψη, που δυστυχώς υπάρχει σε ορισμένα τμήματα του δημοσίου, ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να υποβαθμίζονται ή να παραγνωρίζονται όταν κρίνεται ότι η άσκηση τους μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς τη δημόσια τάξη ή το δημόσιο συμφέρον.

Κατά δεύτερο διαπιστώνεται ότι πρόσωπα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα στο σεβασμό όλων των δικαιωμάτων τους, ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών. Στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού εντάσσονται, κυρίως, αλλά όχι μόνο, οι μετανάστες, οι οποίοι βρίσκονται αντιμέτωποι καθημερινά με δυσκίνητες και πολύπλοκες διαδικασίες παροχής διοικητικών υπηρεσιών, με ανεπιεική και επιφυλακτική αντιμετώπιση, καθώς και με αδικαιολόγητες διακρίσεις σε βάρος τους, που δεν συνάδουν με την προστασία που παρέχει το δικαιοτικό μας πλαίσιο για την προστασία των δικαιωμάτων των ιδίων και των μελών της οικογένειάς τους. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία συνθηκών θεσμικής αβεβαιότητας και ανασφάλειας δικαίου, ακόμα και για μετανάστες που είναι εγκατεστημένοι για πολλά χρόνια στην Κύπρο και ενσωματωμένοι στην κυπριακή κοινωνία, που ευνοούν την εκμετάλλευση και την παρανομία.

Η υιοθέτηση και εφαρμογή μιας νέας μεταναστευτικής πολιτικής προσανατολισμένης στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών αποτελεί κρίσιμο ζήτημα επείγοντος χαρακτήρα. Τον τελευταίο χρόνο έγιναν ουσιαστικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση με τη σύσταση της Ειδικής Επιτροπής Εμπειρογνώμων για τη διαμόρφωση πλαισίου πολιτικής για την ένταξη των μεταναστών στην Κυπριακή κοινωνία, στην οποία συμμετέχει και ο Επίτροπος Διοικήσεως. Η ένταξη των μεταναστών στην Κυπριακή κοινωνία, η δίκαιη μεταχείρισή τους από την πολιτεία, η αναγνώριση σε αυτούς ενός πυρήνα θεμελιωδών δικαιωμάτων και, τέλος, η βαθμιαία εφαρμογή μιας μεταναστευτικής πολιτικής κοινωνικής ενσωμάτωσης για όλους τους μετανάστες συνιστούν μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις στα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όσον αφορά στον τρόπο λειτουργίας του Τομέα, αυτό που πρέπει να αναφερθεί είναι η καθιέρωση της συστημικής παρέμβασης σε ζητήματα, που αφορούσαν σε ένα ευρύ φάσμα προσώπων ή σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Κρίθηκε ότι η σοβαρότητα και ο βαθμός κακοδιοίκησης που ανέδειξαν συγκεκριμένες περιπτώσεις απαιτούσαν μια συνολική και πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση ή ακόμα και την παρέμβαση του νομοθέτη.

Παράλληλα, αυτό που αξιοποιήθηκε από τον Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο μέγιστο βαθμό, κατά το 2009, ήταν ο διαμεσολαβητικός ρόλος του Επιτρόπου Διοικήσεως, ο οποίος επιτρέπει την παρέμβαση, χωρίς την υποβολή έκθεσης, με σκοπό την πρακτική επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες. Να σημειωθεί ότι η προσέγγιση αυτή ακολουθήθηκε όταν το επέβαλλε η φύσης των ζητημάτων που τέθηκαν ενώπιον της Επιτρόπου και μετά από εκτίμηση του βαθμού σοβαρότητας και του επείγοντος των παραπόνων των πολιτών.

Όπως έγινε αναφορά και στην προηγούμενη Ετήσια Έκθεση (2008), καταβλήθηκαν και αυτό το χρόνο ιδιαίτερες προσπάθειες για προσέγγιση των υπηρεσιών και δημιουργίας σχέσεων συνεργασίας με το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως. Σταθερός στόχος παραμένει η εποικοδομητική συνεργασία με τις κρατικές υπηρεσίες με σκοπό την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των πολιτών.

II. Δράση Αστυνομίας

Αποτελεί θεμελιώδη αρχή ότι καμία κακομεταχείριση προσώπου από όργανα της δημόσιας αρχής και καμία ταπεινωτική ή εξευτελιστική συμπεριφορά δεν είναι αποδεκτή στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Ακόμη περισσότερο, όταν τέτοιες πράξεις διενεργούνται από μέλη της Αστυνομίας, τα οποία έχουν το ειδικό καθήκον της διαφύλαξης και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κάθε προσώπου. Ωστόσο, φαινόμενα κακοποίησης προσώπων κατά τη σύλληψη¹ ή κατά την κράτησή τους κατέστησαν αναγκαία την παρέμβαση της Επιτρόπου Διοικήσεως², καταδεικνύοντας ότι, παρά την

¹ Α/Π 2494/2008 και Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 2536/2008, ημερ. 4 Δεκεμβρίου 2009.

² Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 869/2007, ημερ. 10 Απριλίου 2009.

επανειλημμένη αποδοκιμασία τέτοιων πράξεων, από μέρους του Επιτρόπου Διοικήσεως, μέλη της Αστυνομίας συνεχίζουν, δυστυχώς, να παραβιάζουν τα δικαιώματα των πολιτών. Διαπιστώθηκε, επίσης, ότι στην παθογένεια αυτή συμβάλει, αφενός μια κακώς νοούμενη συναδερφική αλληλεγγύη μεταξύ των αστυνομικών κατά τη διερεύνηση τέτοιων υποθέσεων και αφετέρου διαπροσωπικά συμφέροντα και παρεμβάσεις τρίτων προσώπων. Πάγια θέση της Επιτρόπου είναι ότι για την αποτροπή τέτοιων φαινομένων το κράτος πρέπει κατά απαρέγκλιτο τρόπο να ασκεί την υποχρέωσή του για αντικειμενική και αμερόληπτη διερεύνηση τέτοιων πράξεων και τιμωρία των υπαίτιων μελών της Αστυνομίας.

Ένα άλλο ζήτημα που αφορά στην προστασία του πολίτη έναντι της αστυνομικής παρέμβασης, είναι η αξίωση του πρώτου να μην αντιμετωπίζεται ως συνήθης ύποπτος. Όπως έχει παρατηρήσει η Επίτροπος³, η εμπλοκή ενός προσώπου στη διάπραξη ενός αδικήματος δε θα πρέπει να λειτουργεί ες αεί εναντίον του, καθιστώντας τον εξ ορισμού ύποπτο για το μέλλον. Συνεπώς, οι έρευνες της Αστυνομίας θα πρέπει να διέπονται από τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας και να διεξάγονται μόνο όταν υπάρχουν σοβαρά στοιχεία, ενδείξεις ή υπόνοιες, από τις οποίες ευλόγως να πιθανολογείται η εμπλοκή στο σχεδιασμό ή στη διάπραξη ποινικού αδικήματος ή οποιασδήποτε άλλης σοβαρής παραβατικής συμπεριφοράς. Η ύπαρξη, δε, εύλογης υποψίας, θα πρέπει πάντοτε να κρίνεται σε σχέση με την αντικειμενικότητα, αξιοπιστία και επαληθευσιμότητα των στοιχείων στα οποία στηρίζεται. Συνακόλουθα, η εμπλοκή σε προηγούμενες ποινικές υποθέσεις, αν και μπορεί να φέρει ορισμένη σταθμιστική βαρύτητα, κατά την εκτίμηση των ευθυνών του προσώπου, δεν μπορεί, εντούτοις, από μόνη της να συνιστά εύλογη υποψία ή να αιτιολογεί το χειρισμό του προσώπου αυτού ως εκ προοιμίου ύποπτου. Ελλείπει, δε, νομοθεσίας που να αφορά σε υπό κάλυψη αστυνομικούς, καθώς και καθοδηγητικών διατάξεων για τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται, η Επίτροπος εισηγήθηκε όπως δοθούν κατάλληλες οδηγίες στα μέλη της Αστυνομίας, σε σχέση με τις προϋποθέσεις που καθιστούν επιτρεπτή την έρευνα προσώπων, οχημάτων και οικιών, καθώς επίσης και η συμπεριφορά που πρέπει να επιδεικνύεται στις περιπτώσεις αυτές.

Συναφείς είναι και οι αρχές που πρέπει να διέπουν το ζήτημα υπέρβασης εξουσίας που έχει παρατηρηθεί στη δράση και στη συμπεριφορά μελών της

³ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 1998/2007, ημερ. 9 Σεπτεμβρίου 2009.

Αστυνομίας⁴. Η Επιτροπός έχει στο ζήτημα αυτό τονίσει ότι τα μέλη της Αστυνομίας οφείλουν να επιδεικνύουν συμπεριφορά η οποία δεν θα επιδιώκει μόνο τη διασφάλιση της τάξης, αλλά θα συνεκτιμά και θα προσαρμόζεται σε τυχόν ιδιόζουσες συνθήκες ή ανάγκες των πολιτών. Επιπλέον, οι ενέργειές κι οι αποφάσεις τους θα πρέπει να διέπονται από τις αρχές της νομιμότητας και της ορθής χρήσης της εξουσίας που τους παρέχεται από το νόμο, ώστε να αποφεύγονται περιπτώσεις κατάχρησης εξουσίας και προσβολή της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητας των προσώπων.

III. Φυλακές – Σωφρονιστικό σύστημα

Οι συνθήκες κράτησης στο Τμήμα Φυλακών, καθώς επίσης και το σωφρονιστικό σύστημα της Κύπρου, ευρύτερα, αποτελούν ένα από τα βασικά θέματα ενασχόλησης του Επιτρόπου Διοικήσεως. Τα συστημικά και χρόνια προβλήματα που παρατηρούνται σε αυτό τον Τομέα έχουν καταγραφεί σε τρεις Εκθέσεις⁵, μετά από διενέργεια ισάριθμων αυτεπάγγελτων ερευνών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται προτάσεις και εισηγήσεις, που αφορούν τόσο στο νομοθετικό, όσο και στο διοικητικό επίπεδο, ώστε να απαλειφθούν τα προβλήματα προς το σκοπό της πλήρους διασφάλισης σεβασμού στα δικαιώματα των κρατουμένων.

Πέραν των αυτεπάγγελτων παρεμβάσεων του Επιτρόπου, μέσα από την αλληλογραφία κρατουμένων με το Γραφείο αναδεικνύονται επιμέρους προβλήματα καθημερινής διαβίωσης, που άπτονται του υπερπληθυσμού, των συνθηκών υγιεινής, της σίτισης, των σχέσεων των κρατουμένων με το προσωπικό των φυλακών, της επικοινωνίας τους με το συγγενικό τους περιβάλλον, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της επιβολής πειθαρχικών μέτρων, της επαγγελματικής εκπαίδευσης τους και της ψυχαγωγία τους.

⁴ Α/Π 549/2008, Α/Π 1586/2009

⁵ ΑΥΤ 1/2000 – Αυτεπάγγελτη Έρευνα αναφορικά με την Κράτηση Ψυχικά Ασθενών Καταδίκων στις Φυλακές και την Ιατροφαρμακευτική Περίθαλψη των Κρατουμένων.

ΑΥΤ 1/2004 – Αυτεπάγγελτη Έρευνα Επιτρόπου Διοικήσεως για το Σωφρονιστικό Σύστημα της Κύπρου και τις Συνθήκες Κράτησης στις Κεντρικές Φυλακές.

ΑΥΤ 1/2009 – Αυτεπάγγελτη Έρευνα Επιτρόπου Διοικήσεως αναφορικά με την Ποινική, Σωφρονιστική και Μετασωφρονιστική Μεταχείριση Ουσιοεξαρτημένων Προσώπων και την Εισαγωγή και Διάθεση Ναρκωτικών στις Φυλακές.

Τα τελευταία χρόνια, τέθηκαν, επίσης, ζητήματα εκκλησιασμού και γενικά απόλαυσης του δικαιώματος άσκησης των θρησκευτικών δικαιωμάτων⁶. Συγκεκριμένα, ο Τομέας διερεύνησε παράπονα σχετικά με την παρουσία ιερέα, καθώς και τη συχνότητα τέλεσης της Θείας Λειτουργίας στην εκκλησία των φυλακών, τον εκκλησιασμό κρατουμένων της Ανοιχτής Φυλακής και την απαγόρευση εισόδου τους στην Κλειστή Φυλακή, για σκοπούς εκκλησιασμού. Συναφές είναι και το θέμα των διατροφικών επιλογών των κρατουμένων, που οφείλεται είτε σε λόγους θρησκευτικών πεποιθήσεων, είτε σε λόγους υγείας. Μετά από σχετική παρέμβαση του Τομέα, το Τμήμα Φυλακών διαβεβαίωσε την Επίτροπο, ότι θα προσπαθήσει να καλύψει και να ικανοποιήσει, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, το αίτημα των κρατουμένων για σίτιση που θα συνεκτιμά τις προσωπικές τους επιλογές ή ανάγκες⁷.

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που παρατηρείται είναι αυτό της ανεπαρκούς παροχής ιατρικής περίθαλψης στις φυλακές, που οφείλεται στην έλλειψη του αναγκαίου ιατρικού προσωπικού. Το πρόβλημα αυτό συνίσταται, αφενός στην απασχόληση μόνο μίας ιατρού για την κάλυψη των αναγκών ιατρικής φροντίδας 600 και πλέον κρατουμένων, και αφετέρου στη δυσκολία πρόσβασης σε ιατρικές υπηρεσίες εκτός των φυλακών, αφού συχνά το προσωπικό φαίνεται να αδιαφορεί για αιτήματα κρατουμένων για μεταφορά τους σε νοσηλευτήρια για σκοπούς εξετάσεων ή περίθαλψης⁸. Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση που αναδείχθηκε μέσα από την υποβολή αριθμού παραπόνων, σε σχέση με τις δυσκολίες στη μεταφορά κρατουμένων στο νοσοκομείο για φυσιοθεραπεία, λόγω της έλλειψης απαιτούμενου, σε αριθμό, προσωπικού⁹.

Επιπλέον, με αφορμή παράπονο αναφορικά με τη μεταχείριση υποδίκου, κατά τη διάρκεια νοσηλείας της στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας, μετά από απόπειρα αυτοκτονίας εντός των Κεντρικών Φυλακών, αναδείχθηκαν παθογενείς συμπεριφορές και πρακτικές βλαπτικές για τα ανθρώπινα δικαιώματα της κρατούμενης. Διαπιστώθηκε, συγκεκριμένα, ότι η παραπονούμενη έτυχε απάνθρωπης, εξευτελιστικής και ταπεινωτικής μεταχείρισης, τέτοιου βαθμού και έντασης που μπορεί να θεωρηθεί ότι ισοδυναμεί με βασανιστήριο, ένεκα της συνεχούς χρήσης χειροπέδων και

⁶ Α/Π 2159/2008.

⁷ Α/Π 1413/2008.

⁸ Α/Π 189/2009.

⁹ Α/Π 2474/2008.

ποδοπέδων, όπως και της έκθεσής της στα βλήματα των ασθενών, των επισκεπτών, του νοσηλευτικού και ιατρικού προσωπικού. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπος εισηγήθηκε στο εμπλεκόμενο Τμήμα να εγκαταλείψει την πρακτική της πρόσδεσης των κρατουμένων στα κρεβάτια νοσηλείας τους, αφού κάτι τέτοιο αποτελεί, τουλάχιστον, εξευτελιστική μεταχείριση. Επίσης, προβληματισμό προκάλεσε η απόπειρα αυτοκτονίας της κρατούμενης εντός του χώρου των φυλακών, γεγονός που υπογραμμίζει την επιτακτική ανάγκη για ψυχολογική και ψυχιατρική υποστήριξη των κρατουμένων από ειδικούς, σε μόνιμη βάση και όχι αποσπασματικά. Κατά συνέπεια, η Επιτροπος επανέλαβε για άλλη μία φορά την εισήγησή της για τη δημιουργία Πολυδύναμου Ιατρικού Κέντρου εντός των φυλακών.

Η επιτακτική ανάγκη για δημιουργία του Κέντρου αυτού εντός των φυλακών τονίστηκε και στην αυτεπάγγελτη έρευνα του Γραφείου, αναφορικά με την ποινική, σωφρονιστική και μετασωφρονιστική μεταχείριση ουσιοεξαρτωμένων προσώπων και την εισαγωγή και διάθεση ναρκωτικών στις φυλακές, για την οποία γίνεται εκτενής αναφορά σε ξεχωριστό κεφάλαιο. Εδώ σημειώνεται μόνο το γεγονός της υποβολής μεγάλου αριθμού παραπόνων σε σχέση με αυτό το θέμα, κάτι που υποδεικνύει τη σοβαρότητα του προβλήματος που υπάρχει.

Ένα άλλο ζήτημα που εξετάστηκε από τον Τομέα ήταν κι αυτό του καπνίσματος στις φυλακές και των προβλημάτων που δημιουργούνται από τη συμβίωση μη καπνιστών με καπνιστές¹⁰. Και σε αυτή την περίπτωση, καθοριστικής σημασίας είναι η έλλειψη χώρου και ο υπερπληθυσμός, που οδηγούν σε αδυναμία κατάλληλου διαχωρισμού των κρατουμένων. Σε συγκεκριμένες, ωστόσο, περιπτώσεις, μετά την παρέμβαση του Γραφείου, αιτήματα μη καπνιστών για διασφάλιση του δικαιώματος τους σε αέρα απαλλαγμένο από καπνό, ικανοποιήθηκαν, με τον καθορισμό μίας πτέρυγας των φυλακών ως πτέρυγα μη καπνιστών. Εντούτοις, η Επιτροπος τόνισε ότι η προσπάθεια, για διασφάλιση των δικαιωμάτων των μη καπνιστών, δεδομένων των σοβαρών συνεπειών που επιφέρει το παθητικό κάπνισμα στην ανθρώπινη υγεία, θα πρέπει να συνεχιστεί και να εντατικοποιηθεί.

Τέλος, προβληματισμό προκάλεσε η υποβολή παραπόνων αναφορικά με την παρακολούθηση των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων των κρατουμένων και την

¹⁰ Α/Π 2467/2008 και Α/Π 2468/2008.

παραβίαση του απορρήτου της αλληλογραφίας τους¹¹. Το δικαίωμα του απορρήτου των επικοινωνιών των κρατουμένων, είναι ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο δικαίωμα που απολαμβάνει αυξημένης προστασίας εξαιτίας ιδίως του γεγονότος ότι η εμπιστευτικότητα που τις περιβάλλει διευκολύνει την άσκηση άλλων θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως π.χ. της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Λαμβάνοντας υπόψη τους περί Φυλακών Κανονισμούς που καθιστούν δυνατή την κατ' εξαίρεση παρακολούθηση των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων των κρατουμένων και τον έλεγχο της αλληλογραφίας τους, η Επιτροπή επισήμανε τους προφανείς κινδύνους που εμπερικλείει μια τέτοια πρακτική, ιδίως όταν αυτή ενεργοποιείται στα πλαίσια μιας προληπτικής διαδικασίας αποτροπής διάπραξης ενός εγκλήματος. Ως εκ τούτου, για να αποφευχθεί ο κίνδυνος καταχρήσεων θα πρέπει να διεξάγεται μια διαδικασία στοιχειώδους επαλήθευσης και απόδοσης βαρύτητας των πληροφοριών που εξασφαλίζονται, ενώ θα πρέπει με βάση τις ειδικές συνθήκες της κάθε περίπτωσης να εξετάζεται πολύ προσεκτικά κατά πόσο επιβάλλεται ή είναι αναγκαία η λήψη αυτού του περιοριστικού μέτρου. Οι εισηγήσεις της Επιτροπής εστιάζονταν στη θέσπιση κριτηρίων για την επιβολή του μέτρου και στη θεσμοθέτηση της δυνατότητας προσφυγής των κρατουμένων κατά απόφασης αυτής.

IV. Μετανάστευση

1. Θεωρήσεις Εισόδου και Κατάλογος Απαγορευμένων Προσώπων (stop-list)

Η κατοχή θεώρησης εισόδου αποτελεί απαραίτητο όρο για να επιτραπεί η είσοδος στην Κύπρο σε υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος σύμφωνα με τους περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης (Θεωρήσεις) Κανονισμούς, έχει αυτή την υποχρέωση. Ωστόσο, δεν είναι ο μόνος όρος που πρέπει να πληρείται αφού πρέπει παράλληλα να συντρέχουν και άλλες προϋποθέσεις, οι οποίες αφήνουν στις εμπλεκόμενες αρχές ένα μεγάλο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας. Ένα από τα στοιχεία που παίζουν καθοριστικό ρόλο στην άσκηση της ευχέρειας αυτής είναι ο κατάλογος απαγορευμένων προσώπων (stop-list), δεδομένου ότι η συμπερίληψη ενός προσώπου σε αυτόν συνεπάγεται απαγόρευση της εισόδου του στη χώρα.

¹¹ Έκθεση Επιτροπής Διοικήσεως σε σχέση με τα παράπονα με αρ. φακ. Α/Π 1300/2009 και Α/Π 1690/2009, ημερ. 25 Σεπτεμβρίου 2009.

Η διαδικασία καταχώρησης και διαγραφής στοιχείων προσώπων στον κατάλογο απαγορευμένων προσώπων απασχόλησε και στο παρελθόν το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και, οδήγησε σε Έκθεση¹², η οποία κατέγραφε την απουσία εξειδικευμένων ρυθμίσεων και θεσμοθετημένων κριτηρίων και προϋποθέσεων εγγραφής και διαγραφής προσωπικών δεδομένων από τον εν λόγω κατάλογο. Ωστόσο, παρά τις εισηγήσεις της Επιτρόπου για επανεξέταση του νομικού καθεστώτος και της τηρούμενης πρακτικής, η παθογένεια που είχε διαπιστωθεί δεν εξέλιπε, με αποτέλεσμα να συνεχίζουν να προκύπτουν και να τίθενται ενώπιον της Επιτρόπου προς επίλυση διάφορα ατομικά προβλήματα.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση Κυπρίας, η οποία ζήτησε την παρέμβαση του Γραφείου, για να αφαιρεθούν τα στοιχεία του Σύριου συζύγου της από το stop-list¹³, κατά την περίοδο, μάλιστα, που η ίδια κυοφορούσε. Σε άλλη περίπτωση, Κύπρια υπέβαλε παράπονο κατά του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης αναφορικά με την άρνησή του να αφαιρέσει τα στοιχεία του συζύγου της από το stop-list, παρόλο που απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου θεωρούσε ως παράνομη από μέρους της διοίκησης τη στάση αυτή και ακύρωνε την απόρριψη του αρχικού αιτήματος της παραπονούμενης¹⁴. Παρέμβαση της Επιτρόπου κατέστη αναγκαία και στην περίπτωση Κυπρίου, όταν το αρμόδιο Τμήμα αρνείτο να επιτρέψει στη σύζυγό του να επιστρέψει στην Κύπρο – διατηρώντας τα στοιχεία της στο stop-list – με την αιτιολογία ότι η ίδια είχε αναχωρήσει από τη χώρα στο παρελθόν, χωρίς πρώτα να εξασφαλίσει άδεια από τη Διευθύντρια του Τμήματος, ενώ ήταν αιτήτρια ασύλου¹⁵. Η Επίτροπος, σε όλες τις πιο πάνω υποθέσεις, έδωσε έμφαση στο απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου, στο δικαίωμα επιλογής συντρόφου και σύναψης γάμου, το οποίο εμπίπτει στη σφαίρα των προσωπικών επιλογών του ατόμου, και στο γεγονός ότι αυτά δε θα πρέπει να περιορίζονται και να ετεροκαθορίζονται, αλλά να τυγχάνουν σεβασμού και προστασίας, εκτός και αν σοβαρός λόγος δημοσίου συμφέροντος ή ασφάλειας, υπέρτερος του δικαιώματος οικογενειακής ζωής, συνηγορεί προς το αντίθετο.

¹² Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με τα παράπονα με αρ. φακ. Α/Π 81/2006, Α/Π 511/2006, Α/Π 1070/2006, Α/Π 259/2007 και Α/Π 1988/2007, ημερ. 29 Αυγούστου 2008.

¹³ Α/Π 2283/2008

¹⁴ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 2581/2007, ημερ. 22 Δεκεμβρίου 2009.

¹⁵ Α/Π 386/2009

Ενώπιον της Επιτρόπου τέθηκε και το θέμα της τοποθέτησης στο stop-list των στοιχείων αιτητών ασύλου, οι οποίοι εγκατέλειψαν/ αναχώρησαν από την Κύπρο οικιοθελώς, αφ' ότου απορρίφθηκαν οι αιτήσεις τους. Το ζήτημα αυτό προβλημάτισε ιδιαίτερα την Επίτροπο, η οποία προχώρησε στη διερεύνησή του, η ολοκλήρωση της οποίας αναμένεται να ολοκληρωθεί το συντομότερο.

Συναφές με τα πιο πάνω, είναι και το ζήτημα παραχώρησης θεωρήσεων εισόδου από τις προξενικές αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας και τα προβλήματα που δημιουργούνται, όταν σε περιπτώσεις απόρριψης ο λόγος είναι άλλος από τη διατήρηση των στοιχείων του αιτητή στο stop-list. Σε αντίθεση με τη διαδικασία καταχώρησης των στοιχείων ενός προσώπου στο stop-list, τα κριτήρια για την παραχώρηση θεώρησης εισόδου καθορίζονται ρητά από τους περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης (Θεωρήσεις) Κανονισμούς. Διακριτική ευχέρεια των αρχών υπάρχει μόνο κατ' εξαίρεση, όταν υπάρχει πιθανότητα ο αιτητής να αποτελεί απειλή για την ασφάλεια της Δημοκρατίας ή εάν υπάρχει κίνδυνος για παράνομη μετανάστευση, ο οποίος πιθανολογείται όταν στο παρελθόν ο αλλοδαπός παραβίασε τη διάρκεια της παραμονής, η οποία του είχε εγκριθεί. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση η απόφαση της αρμόδιας αρχής θα πρέπει να είναι επαρκώς και δεόντως αιτιολογημένη.

Μέσα από τα παράπονα που τέθηκαν ενώπιον της Επιτρόπου Διοικήσεως, διαπιστώθηκε ότι οι αρμόδιες αρχές, όχι μόνο διστάζουν πολλές φορές να παραχωρήσουν θεώρηση εισόδου, αλλά μάλλον τηρούν και μια στάση προκατάληψης, κυρίως όταν οι αιτητές κατάγονται από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι οποίες δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις περιπτώσεις αυτές που οι αιτητές υποβάλλουν αίτηση για θεώρηση εισόδου για σκοπούς επίσκεψης, οι προξενικές αρχές είναι ιδιαίτερα αυστηρές, θεωρώντας ότι πρόθεση των αιτητών είναι η νόμιμη μεν είσοδος στη Δημοκρατία, σκοπός, όμως, η παρατεταμένη παραμονή για οικονομικούς λόγους. Τις πλείστες φορές, οι αιτήσεις αυτές απορρίπτονται, εφόσον οι αιτητές δεν κρίνονται ως καλή τη πίστει επισκέπτες, παρά το ότι πληρούνται όλες οι υπόλοιπες προϋποθέσεις¹⁶.

Άλλο παράπονο που αναδεικνύει το προβληματικό, συχνά, των χειρισμών των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, είναι αυτό που υποβλήθηκε από Λιβάνιο, ο οποίος διέμενε στην Κύπρο από το 1984 και, επειδή αναχώρησε από τη χώρα χωρίς

¹⁶ Α/Π 692/2008, Α/Π 786/2008.

άδεια της Διευθύντριας του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, δεν του παραχωρείτο θεώρηση εισόδου για να γυρίσει στην Κύπρο¹⁷. Πριν από την αναχώρησή του, είχε υποβάλει αίτηση για άδεια παραμονής, η εξέταση της οποίας καθυστέρούσε αδικαιολόγητα, ενώ στο μεταξύ κατάφερε να εξασφαλίσει άδεια εισόδου από τον ίδιο τον Υπουργό Εσωτερικών. Εντούτοις, το Υπουργείο Εξωτερικών και η Πρεσβεία της Κύπρου στη Δαμασκό αρνούνταν να του χορηγήσουν την απαιτούμενη θεώρηση εισόδου, κάτι που επιτεύχθηκε τελικά μετά την παρέμβαση της Επιτρόπου Διοικήσεως.

Άλλη ενδεικτική περίπτωση, ήταν η περίπτωση απόρριψης αίτησης για έκδοση θεώρησης εισόδου σε γονείς αιτητή ασύλου, οι οποίοι είχαν προσκληθεί στην Κύπρο από την Κύπρια αρραβωνιαστικιά του αιτητή¹⁸. Οι αρχές, αντί να εξετάσουν την αίτηση στη βάση των διατάξεων της νομοθεσίας και των προϋποθέσεων που θέτουν οι σχετικοί Κανονισμοί, περιορίστηκαν στο γεγονός ότι ο γιος των αιτητών βρισκόταν στην Κύπρο υπό το καθεστώς του αιτητή ασύλου και, ως εκ τούτου, δεν είχε δικαίωμα για οικογενειακή επανένωση, ούτε δικαίωμα να δέχεται επισκέψεις από το εξωτερικό. Η Επίτροπος τόνισε ότι η νομοθεσία δεν αποκλείει τους αιτητές ασύλου από το δικαίωμα να δέχονται επισκέψεις, ακόμα και όταν αναλαμβάνουν οι ίδιοι την ευθύνη φιλοξενίας τους. Υποστήριξε, δε, ότι, ελλείψει οποιασδήποτε ρύθμισης, οι αποφάσεις της διοίκησης θα πρέπει να λειτουργούν ευνοϊκά για τον ενδιαφερόμενο.

Θετική εξέλιξη είχαν οι παρεμβάσεις της Επιτρόπου, τόσο σε περίπτωση συζύγου Κύπριου πολίτη¹⁹, όσο και σε συγγενή συζύγου Κύπριου υπηκόου. Στη δεύτερη περίπτωση, πιο συγκεκριμένα, η θεώρηση εισόδου εκδόθηκε στη θεία της συζύγου, η οποία ήταν από την Ουκρανία, για ανθρωπιστικούς λόγους²⁰.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προσέλκυσε, επίσης, το θέμα της οικογενειακής επανένωσης προσώπων που βρίσκονται στην Κύπρο με καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας και, πιο συγκεκριμένα, Ιρακινών υπηκόων, τα

¹⁷ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 527/2008, ημερ. 23 Απριλίου 2009.

¹⁸ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 1339/2007, ημερ. 23 Οκτωβρίου 2009.

¹⁹ Α/Π 2628/2007.

²⁰ Α/Π 86/2009.

μέλη της οικογένειας των οποίων βρίσκονταν εκτός Ιράκ²¹. Το πρόβλημα δημιουργήθηκε ότι οι οικογένειες των προσώπων αυτών υπέβαλαν αίτηση για εξασφάλιση θεώρησης εισόδου στη Δημοκρατία, με σκοπό την οικογενειακή επανένωση και οι αρμόδιες Πρεσβείες της Κύπρου δεν ήταν σε θέση να διαπιστώσουν κατά πόσο τα έγγραφα που τέθηκαν ενώπιόν τους ήταν έγκυρα, ζητώντας αυτά να είναι επικυρωμένα από το Υπουργείο Εξωτερικών του Ιράκ. Η Επιτροπος τόνισε ότι η απαίτηση αυτή είναι παράλογη, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης που επικρατεί στο Ιράκ, καθώς επίσης και του λόγου για τον οποίο υποβάλλεται η αίτηση για θεώρηση εισόδου. Επισήμανε, επίσης, ότι αυτές οι περιπτώσεις αιτήσεων για θεώρηση εισόδου πρέπει τυγχάνουν χειρισμού, στη βάση των ειδικών διατάξεων του περί Προσφύγων Νόμου, ο οποίος παρέχει στα πρόσωπα με συμπληρωματική προστασία δικαίωμα οικογενειακής επανασύνδεσης.

Το τελευταίο σημείο στην όλη διαδικασία είναι οι όροι και οι διαδικασίες ελέγχου θεωρήσεων εισόδου από τα κέντρα ελέγχου διαβατηρίων στους αερολιμένες, κατά την άφιξη των αλλοδαπών στην Κύπρο, σε σχέση με το οποίο υποβλήθηκε μεγάλος αριθμός παραπόνων²². Από την έρευνα του θέματος διαπιστώθηκε, ότι η αξιολόγηση της αόριστης έννοιας του «καλή τη πίστει επισκέπτη» χαρακτηρίζεται από θεσμική αβεβαιότητα, η οποία αφήνει μεγάλα περιθώρια ευχέρειας στους αρμόδιους λειτουργούς με κίνδυνο αυθαιρεσίας. Αξιοσημείωτη είναι η διαπίστωση της διακριτικής μεταχείρισης γυναικών και υπέρβασης εξουσίας των λειτουργών του Κέντρου Ελέγχου Διαβατηρίων στην προσπάθεια αποτροπής εισόδου σε γυναίκες, που, κατά την κρίση τους, προτίθενται να τελέσουν εικονικό γάμο ή να επιδοθούν στην πορνεία. Δεύτερο, η διενέργεια ελέγχου των πραγματικών, προσωπικών, επαγγελματικών και κοινωνικών συνθηκών των αλλοδαπών, αλλά και των ημεδαπών, για σκοπούς εισόδου των πρώτων στην Κύπρο, συχνά χαρακτηρίζεται από καχυποψία και ξενοφοβική διάθεση, καθώς και απουσία ενδεδειγμένων και ορθής διερεύνησης, η οποία δεν αντισταθμίζεται επαρκώς από την εμπειρία των αρμόδιων λειτουργών του Κέντρου Ελέγχου Διαβατηρίων. Τρίτο, οι αποφάσεις άρνησης εισόδου αλλοδαπών στην Κύπρο συχνά στερούνται της απαραίτητης αιτιολογίας ή στηρίζονται σε λόγους άρνησης, που αποκλίνουν ουσιωδώς από αυτούς που γνωστοποιούνται στον αλλοδαπό.

²¹ Α/Π 1453/2009, Α/Π 2045/2009, Α/Π 2077/2009.

²² Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως αναφορικά με τους όρους και τις διαδικασίες ελέγχου θεωρήσεων εισόδου από τα κέντρα ελέγχου διαβατηρίων στους αερολιμένες, κατά την άφιξη των αλλοδαπών στην Κύπρο, ημερ. 16 Ιανουαρίου 2009.

Ενόψει της αοριστίας, των ασαφειών και των κενών που εντοπίζονται στο υφιστάμενο καθεστώς ελέγχου εισόδου των αλλοδαπών από το Κέντρο Ελέγχου Διαβατηρίων, η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε στην Έκθεσή της τον καθορισμό εξειδικευμένων κριτηρίων, συνοδευμένο από ενδεχόμενη τροποποίηση των σχετικών Κανονισμών, στη βάση του Κώδικα Συνόρων Σέγκεν. Επιπρόσθετα, εισηγήθηκε την εξατομικευμένη τεκμηρίωση των λόγων άρνησης εισόδου σε κάτοχο θεώρησης εισόδου, η οποία πρέπει να παρατίθεται στο ειδικό έντυπο. Η Επίτροπος εισηγήθηκε, περαιτέρω, όπως δοθούν οι κατάλληλες οδηγίες στους εμπλεκόμενους στη διαδικασία λειτουργούς, ώστε να ασκούν τις αρμοδιότητές τους με γνώμονα το σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και χωρίς οποιαδήποτε διακριτική, ρατσιστική ή ξενοφοβική προκατάληψη. Εισηγήθηκε, τέλος, όπως, παραχωρείται από τις αρμόδιες προξενικές αρχές πληροφοριακό υλικό, με το οποίο να ενημερώνονται οι αλλοδαποί, σε κατανοητή γλώσσα, για το ότι η θεώρηση εισόδου δεν τους εξασφαλίζει αμετάκλητο δικαίωμα εισόδου, καθώς επίσης και για τα δικαιολογητικά που ενδέχεται να τους ζητηθούν κατά το διαβατηριακό έλεγχο στα σημεία εισόδου στην Κύπρο.

2. Άδειες Παραμονής

Το ζήτημα της έκδοσης ή ανανέωσης των αδειών παραμονής, αφορά σε όλες τις κατηγορίες μεταναστών που εισέρχονται στη χώρα, αφού αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση, τόσο για τη νομιμοποίηση της παραμονή τους, όσο και για άλλα παρελκόμενα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε αγαθά, υπηρεσίες, εργασία κτλ. Εφόσον οι ενδιαφερόμενοι προβούν στην υποβολή της σχετικής αίτησης, γεννάται η υποχρέωση του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης να προωθήσει, εντός εύλογου χρόνου, τη διαδικασία εξέτασής της. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις παρατηρούνται προβλήματα στη σωστή διεκπεραίωση των αιτήσεων, με αποτέλεσμα να μεγάλος αριθμός σχετικών παραπόνων να τίθενται ενώπιον του Επιτρόπου Διοικήσεως. Ειδικότερα, και κατά το 2009 υποβλήθηκαν παράπονα από αιτητές ασύλου, αλλοδαπούς φοιτητές ή εργαζομένους, Ευρωπαίους πολίτες και μέλη των οικογενειών τους, αλλοδαπούς μέλη οικογενειών Κύπριων πολιτών κτλ, σε σχέση με καθυστερήσεις, απορρίψεις αιτήσεων, ακυρώσεις αδειών, λανθασμένο χειρισμό κ.α. ή σε σχέση με προβλήματα που προκαλούνται λόγω αλλαγής διεύθυνσης του αιτητή ή λανθασμένης

καταχώρησης από μέρους της Υπηρεσίας, είτε γιατί η άδεια δεν παραλαμβάνεται από τον αιτητή.

Σημαντική κρίθηκε η υπόθεση αιτητή ασύλου, του οποίου εκκρεμούσε ακόμη η αίτησή του για άσυλο και ο οποίος υπέβαλε αίτηση για ανανέωση της άδειας παραμονής του, η οποία, ωστόσο, δεν έφτασε ποτέ στα χέρια του.²³ Διαπιστώθηκε ότι ο παραπονούμενος είχε αλλάξει διεύθυνση κατοικίας, και παρότι ο ίδιος ενημέρωσε τις αρχές του κράτους, δεν υπήρξε σωστός συντονισμός, με αποτέλεσμα η άδεια παραμονής του να αποσταλεί στην προηγούμενη διεύθυνσή του. Κατά συνέπεια, η μη παραλαβή και άρα η μη κατοχή της άδειας παραμονής, αποτέλεσε λόγο σύλληψής του. Η Επιτροπος σε σχετική Έκθεσή της έδωσε έμφαση στο δικαίωμα παραμονής ενός αιτητή ασύλου στη Δημοκρατία, τονίζοντας ότι, τα δικαιώματα ενός αιτητή ασύλου ταυτίζονται με το καθεστώς του προσώπου και όχι με την ισχύ της άδειας παραμονής.

Επιπλέον, όσον αφορά στους αιτητές ασύλου, διερευνήθηκαν από τον Τομέα περιπτώσεις, κατά τις οποίες προέκυψε πρόβλημα σε σχέση με τη συμπερίληψη μελών της οικογένειας στην άδεια παραμονή αιτητή ασύλου. Μια από αυτές ήταν και η περίπτωση αιτήτριας ασύλου, η οποία ζήτησε τη συμπερίληψη του συζύγου και του γιου της στην άδεια παραμονής της· αίτημα το οποίο τελικά ικανοποιήθηκε μετά από παρέμβαση της Επιτροπής²⁴. Θετική ήταν και η αντιμετώπιση αιτήματος εγκύου απορριφθείσας αιτήτριας ασύλου να παραμείνει στη χώρα, για ανθρωπιστικούς λόγους, δεδομένης της εγκυμοσύνης της, μέχρι να γεννήσει και να είναι σε θέση να ταξιδέψει²⁵.

Σε σχέση με τις άδειες παραμονής αλλοδαπών φοιτητών, εκτός από τις καθυστερήσεις, που όπως διεφάνη, αφορά σε όλες τις ομάδες αλλοδαπών, προέκυψε ότι οι φοιτητές αντιμετωπίζουν και τον κίνδυνο ακύρωσης της άδειας παραμονής τους, σε περίπτωση απουσίας τους από τη χώρα, ακόμα και για σοβαρούς προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους²⁶, που οδηγεί στην άρνηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να ανανεώσουν την εγγραφή τους για τα επόμενα ακαδημαϊκά έτη.

²³ Έκθεση Επιτροπής Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 65/2008, ημερ. 12 Οκτωβρίου 2009.

²⁴ Α/Π 331/2009.

²⁵ Α/Π 797/2009.

²⁶ Α/Π 2073/2008.

Δυσκολίες και εμπόδια στην ανανέωση άδειας παραμονής αντιμετωπίζουν και αλλοδαποί, οι οποίοι εξέφρασαν την επιθυμία να παντρευτούν Κύπριους πολίτες. Το θέμα αυτό σχετίζεται και με τον έλεγχο της εικονικότητας ενός γάμου και, κατά συνέπεια, με τη διαδικασία έκδοσης και παραχώρησης πιστοποιητικού βεβαίωσης γάμου²⁷. Η Επίτροπος επανέλαβε τη θέση της ότι, η ακολουθούμενη πρακτική σε σχέση με την παραχώρηση της βεβαίωσης γάμου σε αλλοδαπούς που προτίθενται να συνάψουν γάμο με ημεδαπό εγείρει σοβαρά ζητήματα νομιμότητας και συμβατότητας με το Σύνταγμα και με τις θεμελιώδεις αρχές προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τονίστηκε, ιδιαίτερα, το γεγονός ότι η αυτόματη επέκταση των κριτηρίων ελέγχουν εικονικότητας ενός γάμου, που έχει ήδη τελεστεί και σε γάμους που πρόκειται να τελεστούν, στερείται νομικού ερείσματος και είναι παράνομη, ενώ οδηγεί σε ανασφάλεια δικαίου και στη δημιουργία συνθηκών ενδεχόμενων αυθαιρεσιών και αθέμιτων προσβολών του δικαιώματος γάμου.

Συναφές θέμα το οποίο συνεχίζει να παρουσιάζεται και να απασχολεί τον Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι αυτό της άρνησης ανανέωσης ή της ακύρωσης των αδειών παραμονής σε σύζυγους Κυπρίων ή Ευρωπαίων πολιτών, ανερχομένης ή εκκρεμούσης της διαδικασίας διαζυγίου²⁸. Για το θέμα, ο Υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε εγκύκλιο δίνοντας οδηγίες, όπως το διαζύγιο ή η ακύρωση του γάμου να μη συνεπάγονται ακύρωση του δικαιώματος διαμονής των μελών της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης, τα οποία δεν είναι υπήκοοι κρατών μελών, αν ο γάμος διήρκεσε τρία τουλάχιστον χρόνια μέχρι την έναρξη της διαδικασίας διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου, εκ των οποίων το ένα στη Δημοκρατία. Παρά την εγκύκλιο, προβλήματα συνεχίζουν να παρατηρούνται.

Ένα από τα κύρια ζητήματα, με τα οποία καταπιάστηκε ο Τομέας κατά το 2009 είναι αυτό της εφαρμογής στην Κύπρο του κοινοτικού κεκτημένου στα θέματα οικογενειακής επανένωσης και τη δυσμενή μεταχείριση Κυπρίων πολιτών και των μελών των οικογενειών τους που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών²⁹. Διαπιστώθηκε ότι ο καθορισμός του νομικού καθεστώτος των συζύγων, κυρίως, αλλά και άλλων μελών οικογένειας Κυπρίων πολιτών, εναπόκειται εξολοκλήρου στη διακριτική ευχέρεια της Διευθύντριας του Τμήματος Αρχείου

²⁷ Α/Π 2270/2007, Α/Π 2366/2007, Α/Π 705/2008, Α/Π 719/2008.

²⁸ Α/Π 1602/2008.

²⁹ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως αναφορικά με τα παράπονα με αρ. φακ. Α/Π 1064/2008 και Α/Π 1623/2008.

Πληθυσμού και Μετανάστευσης, η οποία άλλοτε κλίνει υπέρ και άλλοτε εις βάρος των ενδιαφερομένων. Η αντίφαση αυτή, η οποία, εν πολλοίς, οφείλεται στην ανυπαρξία ενός σαφούς θεσμικού πλαισίου χειρισμού τέτοιων υποθέσεων, αλλά και στην καχυποψία και αμυντικότητα υπό την οποία τελεί συχνά η διοίκηση, οδηγεί συχνά σε άνιση μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών και συντείνει στην ανασφάλεια και αβεβαιότητα της νομικής τους υπόστασης στη χώρα³⁰.

Η Επίτροπος επανέλαβε τη θέση της ότι η αυξανόμενη μετανάστευση και οι γενικότερες κοινωνικές εξελίξεις συντέιναν στη δημιουργία νέων μορφών οικογενειακών σχέσεων, οι οποίες οφείλουν να αντιμετωπίζονται με βάση τις σύγχρονες αρχές προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την «κοινοτικοποίηση» της αρχής της οικογενειακής ενότητας. Στα πλαίσια αυτά, η διαφορετική και, συχνά, δυσμενής μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι μέλη οικογένειας Κυπρίων πολιτών (δεδομένου ότι ο νόμος εξαιρεί τον Κύπριο πολίτη από τον ορισμό του Ευρωπαίου πολίτη) δεν είναι πλήρως εναρμονισμένη με το σύνολο του κανονιστικού πλαισίου που κατοχυρώνει το δικαίωμα στην οικογενειακή ενότητα και συνιστά ανεπίτρεπτη διάκριση σε βάρος των Κυπρίων πολιτών.

Το πρόβλημα, ωστόσο, της ανανέωσης της άδειας παραμονής συζύγων ή μελών οικογενειών προκύπτει και για τα μέλη οικογενειών Ευρωπαίων πολιτών. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η Επίτροπος έθετε τις λεπτομέρειες των υποθέσεων ενώπιον του εμπλεκόμενου Τμήματος, αναμένοντας θετική ανταπόκριση. Τις πλείστες φορές το αίτημα έγινε αποδεκτό³¹.

Ο Τομέας συχνά κλήθηκε να παρέμβει και σε σχέση με προσκόμματα που αντιμετωπίζουν τα ενήλικα υιοθετημένα τέκνα Κυπρίων, τα οποία κατάγονται από τρίτες χώρες, καθώς επίσης και τα ενήλικα παιδιά από τρίτες χώρες, των οποίων οι γονείς έχουν άδεια παραμονής. Παρά τη διευθέτηση των περιπτώσεων που τέθηκαν, το ευρύτερο ζήτημα φαίνεται να παραμένει σε εκκρεμότητα, με αποτέλεσμα ο Τομέας να προτίθεται να προβεί σε εις βάθος μελέτη και ανάλυσή του. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση ανανέωσης άδειας παραμονής σε οικιακές βοηθούς, η οποία μπορεί να γίνει κατ' εξαίρεση, εφόσον ιδιαίτερες περιστάσεις το δικαιολογούν, όπως π.χ. προβλήματα υγείας

³⁰ Α/Π 1801/2007, Α/Π 2696/2007, Α/Π 2749/2007, Α/Π 455/2009.

³¹ Α/Π 313/2009.

του εργοδότη³² ή το ενδεχόμενο αρνητικών συνεπειών στην υγεία ή ψυχολογία ηλικιωμένου προσώπου σε περίπτωση αλλαγής του βοηθού του³³.

Τέλος, μέσα από σημαντικό αριθμό παραπόνων, είτε άμεσα είτε έμμεσα, διαπιστώθηκε ότι το εμπλεκόμενο Τμήμα, δηλαδή το Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, καθυστερεί, και ενδεχομένως εσκεμμένα, την ανανέωση των αδειών παραμονής αλλοδαπών προσώπων που υπέβαλαν αίτηση για απόκτηση της Κυπριακής υπηκοότητας³⁴ ή του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος³⁵. Παρόλο που, επισήμως, το Τμήμα υποστηρίζει ότι, εκκρεμούσης της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων, ο αιτητής έχει δικαίωμα για ανανέωση άδειας παραμονής, στην πράξη φαίνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις η καθυστέρηση είναι εσκεμμένη, ώστε σε περίπτωση που η απόφαση περί της αίτησης για υπηκοότητα είναι απορριπτική, ο αλλοδαπός να καλείται να αναχωρήσει από τη χώρα, εξαιτίας παράνομης παραμονής.

3. Διαδικασία Εξέτασης Αιτήσεων Ασύλου

Ένα ξεχωριστό θέμα της μετανάστευσης, και που φυσικά αποτελεί ένα από τα, διαχρονικά πλέον, ζητήματα με τα οποία καταπιάνεται ο Τομέας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι αυτό της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων ασύλου. Η καθυστέρηση που παρατηρείται στην εξέταση των αιτήσεων, είτε πρωτοβάθμια ενώπιον της Υπηρεσίας Ασύλου είτε δευτεροβάθμια ενώπιον της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφύγων, η απόφαση για κλείσιμο των φακέλων, σε περίπτωση μη προσέλευσης στη συνέντευξη, ακόμα και η διαδικασία επίδοσης των αποφάσεων είναι πτυχές οι οποίες εξακολουθούν να απασχολούν τον Τομέα, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σε ορισμένα σημεία. Επιπλέον, αντικείμενο έρευνας που διενεργήθηκε από τον Τομέα καθόλη τη διάρκεια του 2009 είναι το θέμα της πρόσβασης στη διαδικασία και του ρόλου που διαδραματίζει η Αστυνομία. Αρκετές ήταν και οι παρεμβάσεις της Επιτρόπου σε περιπτώσεις κατά τις οποίες πρόσωπο αντιμετώπισε δυσκολίες στην προσπάθειά του να υποβάλει αίτηση ασύλου, ούτως ώστε να καταφέρει, εν τέλει, να αποκτήσει πρόσβαση στη διαδικασία³⁶.

³² Α/Π 1003/2009.

³³ Α/Π 483/2009.

³⁴ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 527/2008, ημερ.

23 Απριλίου 2009.

³⁵ Α/Π 1825/2007.

³⁶ Α/Π 95/2009.

Όσον αφορά στην καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της εξέτασης των αιτήσεων, ο Τομέας προέβη σε σημαντικό αριθμό επαφών με την αρμόδια υπηρεσία, δηλαδή την Υπηρεσία Ασύλου, με την προτροπή όπως προωθηθούν οι διαδικασίες, κάτι που σε μερικές περιπτώσεις έγινε. Συγκεκριμένα, σε υπόθεση Ιρανού υπηκόου, ο οποίος βρισκόταν στην Κύπρο μαζί με την οικογένειά του και υπέβαλε αίτηση ασύλου από το 2005³⁷, η Επιτροπος παρενέβη, με σκοπό την επίσπευση της διαδικασίας. Αποτέλεσμα ήταν η παραχώρηση στο πρόσωπο αυτό του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Ευρύτερα, ως προς τη λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου, έχει παρατηρηθεί ότι, παρότι η Υπηρεσία λειτουργεί με μεθοδικότητα και οργάνωση, υπάρχουν καθυστερήσεις στην εξέταση των χρονικά παλαιότερων αιτήσεων καθώς δίνεται προτεραιότητα στις πιο πρόσφατες. Η καθυστέρηση αυτή, εκτός από αίσθημα ανασφάλειας και αβεβαιότητας που προκαλεί στους αιτητές, δημιουργεί περισσότερες δυσκολίες σε περίπτωση απόρριψης των αιτήσεων, καθώς τα πρόσωπα αυτά έχουν δημιουργήσει ιδιαίτερα στενούς πραγματικούς δεσμούς με τη χώρα, με αποτέλεσμα η απομάκρυνσή τους να τους είναι ιδιαίτερα επώδυνη. Η Επιτροπος έχει εκφράσει επανειλημμένα την άποψη ότι τόσο η Υπηρεσία Ασύλου, όσο και η Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων, θα πρέπει να θέσουν μόνες τους χρονικά πλαίσια για την ολοκλήρωση της εξέτασης των αιτήσεων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές τους, εφόσον τα πλαίσια αυτά δεν καθορίζονται από τη σχετική νομοθεσία.

Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι, η καθυστέρηση που μεσολαβεί, έχει ως συνέπεια πολλά δεδομένα και καταστάσεις των αιτητών να διαφοροποιούνται, κάτι που δυσκολεύει τη διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων. Πολλές φορές, μάλιστα, οι αιτήσεις εξετάζονται, βάσει των δεδομένων που ισχύουν κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης και διενέργειας της σχετικής συνέντευξης, χωρίς, έτσι να ανταποκρίνονται στα δεδομένα που επικρατούν κατά τη λήψη της απόφασης. Σε τέτοιες περιπτώσεις κρίθηκε αναγκαία η παρέμβαση του Γραφείου, με την εισήγηση όπως επανεξεταστεί η υπόθεση στη βάση νέων δεδομένων. Χαρακτηριστική ήταν η υπόθεση Ιρανού υπηκόου, κατά την οποία κλήθηκε η Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων να εξετάσει την περίπτωση του ως «πρόσφυγα επί τόπου» (refugee sur place) και να του παραχωρήσει εν τέλει το καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας³⁸.

³⁷ Α/Π 96/2009.

³⁸ Α/Π 157/2009.

Επιπλέον, αναφορικά με τη διαδικασία επίδοσης των αποφάσεων, προβληματική κρίθηκε η πρακτική της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφύγων να μην επιδίδει προσωπικά την απόφαση στον ενδιαφερόμενο, σε περίπτωση που αυτός τη ζητήσει, με τη δικαιολογία ότι η νομοθεσία αναφέρεται σε αποστολή της απόφασης και όχι επίδοση. Η Επιτροπος³⁹ τόνισε ότι η αναφορά στη νομοθεσία για αποστολή της απόφασης σκοπό έχει να δημιουργήσει επιπλέον υποχρέωση στην Αρχή να ενημερώνει τον αιτητή, χωρίς να αποκλείει ή να απαγορεύει το ενδεχόμενο η όποια απόφαση να επιδίδεται στον ίδιο προσωπικά, όταν αυτός το ζητήσει.

4. Σύλληψη, Κράτηση και Διαδικασία Απέλασης Αλλοδαπών

Μεγάλος αριθμός παραπόνων, τα οποία έτυχαν χειρισμού κατά το 2009 από τον Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αφορούσαν στη σύλληψη αλλοδαπών, τη διάρκεια της κράτησής τους, καθώς επίσης και τη διαδικασία και τις συνθήκες απέλασής τους. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις διαπιστώθηκε ότι οι ενέργειες αυτές ήταν αδικαιολόγητες και οφείλονταν, είτε σε κατάχρηση εξουσίας, είτε σε έλλειψη οργάνωσης, συντονισμού ή γνώσεων από μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών.

Ενδεικτική είναι η περίπτωση σύλληψης και κράτησης αιτητή ασύλου, εκκρεμούσης της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του⁴⁰. Σύμφωνα με τις διατάξεις του περί Προσφύγων Νόμου, η σύλληψη και κράτηση αιτητή ασύλου απαγορεύεται, εκτός και αν συντρέχουν ειδικοί λόγοι που δεν αφορούν στην ιδιότητά του ως αιτητή ασύλου. Ωστόσο, στην πράξη πολλές συλλήψεις γίνονται, επειδή η Αστυνομία εντοπίζει αιτητές ασύλου, οι οποίοι δεν έχουν στην κατοχή τους ανανεωμένη άδεια παραμονής. Οι θέσεις της Επιτροπής, αναφορικά με το δικαίωμα παραμονής των αιτητών και τη σχέση του δικαιώματος αυτού με την κατοχή ή όχι άδειας παραμονής, έχουν ήδη αναπτυχθεί σε προηγούμενη ενότητα⁴¹. Μένει να προστεθεί ότι, σύμφωνα με την Επιτροπή, οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες δε θα πρέπει μόνο να απαιτούν από τους αιτητές την απαραίτητη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις τους, αλλά και οι ίδιες οφείλουν να αντιλαμβάνονται τη σοβαρότητα των ενεργειών τους, οι

³⁹ Έκθεση Επιτροπής Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 2795/2007, ημερ. 17 Φεβρουαρίου 2009.

⁴⁰ Α/Π 1685/2008, Α/Π 331/2009.

⁴¹ Ενότητα «Άδειες Παραμονής» και η Έκθεση Επιτροπής Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 65/2008, ημερ. 12 Οκτωβρίου 2009.

οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και να αναλαμβάνουν την ευθύνη στην περίπτωση λανθασμένων αποφάσεων ή χειρισμών.

Ένα άλλο θέμα που απασχόλησε τον Τομέα ήταν η κράτηση και η πιθανή απέλαση προσώπου με καθεστώς πρόσφυγα⁴² ή με καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας⁴³. Και στις δύο περιπτώσεις, η οικεία νομοθεσία παρέχει τη δυνατότητα στο Διευθυντή του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης να αποφασίσει την απέλαση, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο προς το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή για λόγους δημόσιας τάξης ή εφόσον το πρόσωπο αυτό έχει καταδικαστεί τελεσίδικα για τη διάπραξη σοβαρού αδικήματος. Στις εν λόγω περιπτώσεις, τονίστηκε στην αρμόδια υπηρεσία ότι οι αποφάσεις της θα πρέπει να συνάδουν με το γράμμα του νόμου, ούτως ώστε να μην υπάρξει παραβίαση της αρχής της μη-επαναπροώθησης (non-refoulement), και είναι, άρα, απολύτως αναγκαία η τήρηση των διαδικασιών και των εγγυήσεων που θέτει η νομοθεσία.

Σε άλλη περίπτωση, αλλοδαπός αρραβωνιαστικός αναγνωρισμένης πρόσφυγα, συνελήφθηκε και τέθηκε υπό κράτηση, για το λόγο ότι είχε λήξει η άδεια παραμονής του⁴⁴. Ο Τομέας παρενέβη, με την εισήγηση όπως αρθεί το διάταγμα απέλασης του προσώπου αυτού, δεδομένης της σχέσης του με αναγνωρισμένη πρόσφυγα. Παρόμοιας φύσης παρέμβαση κρίθηκε αναγκαία και στην περίπτωση συζύγου Κύπριου πολίτη⁴⁵, η οποία τέθηκε υπό κράτηση και τροχιοδρομήθηκε η διαδικασία απέλασής της. Ακόμη, με μια πιο ανθρωπιστική προσέγγιση, έτυχε χειρισμού η υπόθεση αλλοδαπής εγκύου⁴⁶, η οποία τέθηκε υπό κράτηση και αναμενόταν να απελαθεί, αφού δεν είχε στην κατοχή της άδεια παραμονής. Μετά από παρέμβαση του Γραφείου, η γυναίκα αφέθηκε ελεύθερη και της παραχωρήθηκε άδεια παραμονής για έξι μήνες, μέχρι να γεννήσει. Ο Τομέας παρενέβη, επίσης, για να αφεθούν ελεύθερα πρόσωπα, των οποίων οι φάκελοι στην Υπηρεσία Ασύλου έκλεισαν, αφού οι ίδιοι δεν είχαν παρουσιαστεί στην καθορισμένη συνέντευξη, όταν κρίθηκε ότι η παράλειψή τους ήταν δικαιολογημένη.

⁴² Α/Π 2388/2008.

⁴³ Α/Π 1521/2008, Α/Π 2103/2008.

⁴⁴ Α/Π 1465/2009.

⁴⁵ Α/Π 665/2009.

⁴⁶ Α/Π 2204/2009.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προσέλκυσε, παράλληλα, η πρακτική του κράτους να διατηρεί υπό κράτηση πρόσωπα, για σκοπούς εξασφάλισης της παρουσίας τους ενώπιον δικαστηρίου, ως μάρτυρες κατηγορίας, τα οποία, υπό άλλες περιστάσεις θα απελευνόντο, αφού είχαν ήδη εκδοθεί διατάγματα απέλασης εναντίον τους⁴⁷. Η Επιτροπος εξέφρασε την άποψη ότι, από τη στιγμή, που η παρουσία τους στην Κύπρο ήταν απαραίτητη, για σκοπούς δικαστικής διαδικασίας, η ελευθερία τους δεν θα έπρεπε να περιορίζεται, αλλά πως θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο απέλασής τους από τη χώρα, είτε της άμεσης απελευθέρωσής τους, υπό περιοριστικούς όρους.

Λιγότερο προβληματικός φάνηκε να είναι ο τρόπος εκτέλεσης των διαταγμάτων απέλασης, αφού δεν τέθηκαν ενώπιον της Επιτροπής Διοικήσεως πολλές περιπτώσεις που να καταδεικνύουν το αντίθετο. Ωστόσο, σε μία υπόθεση αιτητή ασύλου⁴⁸, του οποίου το αίτημα είχε απορριφθεί, η στάση των υπηρεσιών δεν θεωρήθηκε ως η ενδεδειγμένη, αφού υπήρξε παραβίαση και των διαδικασιών που ορίζει ο περί Προσφύγων Νόμος, σε σχέση με την γνωστοποίηση των αποφάσεων στον αιτητή, όσο και γενικότερη παραβίαση των δικαιωμάτων του, αφού έτυχε ανεπίτρεπτης μεταχείρισης. Η Επιτροπος σημείωσε ότι μια τέτοια μεταχείριση, με πιθανή άσκηση βίας, δεν έχει συνέπειες μόνο στα εμπλεκόμενα πρόσωπα ή στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, αλλά αποτελούν πράξεις προσβολής της ίδιας της πολιτείας, αφού δεν είναι σε θέση να διαφυλάξει τις βασικές αξίες και δικαιώματα ενός προσώπου, αλλοδαπού για το χώρο, ο οποίος υπόκειται στον έλεγχο της.

Το ίδιο αίσθημα προκάλεσε και η σύλληψη, κράτηση και, εν τέλει, απέλαση οικιακής βοηθού, ενώ εκκρεμούσε υπόθεση εργατικής διαφοράς ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου⁴⁹. Η Επιτροπος επεσήμανε ότι η ενέργεια αυτή αποτελούσε παραβίαση του δικαιώματος του προσώπου αυτού στη δίκαιη δίκη και επανέλαβε την πάγια θέση της ότι, στις περιπτώσεις που εκκρεμεί διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου, η αρμόδια αρχή οφείλει να προσμετρά όλες τις πιθανές συνέπειες της απέλασης και, κατ' επέκταση, της απουσίας του προσώπου από τη δίκη στην οποία εμπλέκεται. Ο τρόπος, επίσης, με τον οποίο διενεργήθηκε η απέλαση, στην προκειμένη περίπτωση, κρίθηκε ως βεβιασμένος, με έλλειψη συντονισμού από μέρους των εμπλεκόμενων αρχών,

⁴⁷ Α/Π 709/2009, Α/Π 2266/2009.

⁴⁸ Έκθεση Επιτροπής Διοικήσεως αναφορικά με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 146/2008, ημερ. 14 Οκτωβρίου 2009.

⁴⁹ Έκθεση Επιτροπής Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 893/2007, ημερ. 26 Νοεμβρίου 2009.

καθώς όλα έγιναν σε ελάχιστο χρόνο, και χωρίς να καταστεί δυνατή η διαβίβαση των οδηγιών του Υπουργού Εσωτερικών για απελευθέρωσή της.

5. Εργασιακές Σχέσεις

Μια μεγάλη κατηγορία αλλοδαπών που βρίσκονται στην Κύπρο για σκοπούς εργασίας αποτελούν οι οικιακές βοηθοί. Μέσα από τα παράπονα που έτυχαν χειρισμού από τον Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατά το 2009, διαπιστώθηκε ότι, τα βασικά ζητήματα που ανακύπτουν, σε σχέση με αυτή την κατηγορία προσώπων, είναι αυτό της ποινικής δίωξης λόγω παράνομης εργασίας και τα προβλήματα κατά τη διαδικασία αλλαγής εργοδότη.

Σε πολλές περιπτώσεις, διαφάνηκε ότι, οι εργοδότες εξαναγκάζουν τις οικιακές βοηθούς να εργάζονται, παράλληλα με τη νόμιμη εργασία στις οικίες τους, και σε μη αδειούχα συγγενικά, συνήθως, πρόσωπα, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε ποινική δίωξη εναντίον της εμπλεκόμενης οικιακής βοηθού. Η τακτική αυτή θυματοποιεί εκ νέου τα άτομα αυτά και ενισχύει την εκμετάλλευση της εργασίας των οικιακών βοηθών, εν γένει, αφού λειτουργεί αποθαρρυντικά στην υποβολή καταγγελιών για παραβίαση των όρων απασχόλησης τους από τους εργοδότες.

Παράλληλα, ακολουθείται μια πολιτική απαγόρευσης αλλαγής εργοδότη κατά τους πρώτους έξι μήνες και μετά τα τριάντισι χρόνια της απασχόλησης των οικιακών βοηθών, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων. Η πολιτική αυτή θίγει τα εργασιακά δικαιώματα των οικιακών βοηθών και εντατικοποιεί την εκμετάλλευσή τους από ορισμένους εργοδότες, ακόμη και υπό μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης, αλλά και από κυκλώματα δικηγόρων και πρακτόρων, που διαμεσολαβούν για την υποβολή παραπόνων για εργατικές διαφορές και την υποβολή καταγγελιών για ποινικές υποθέσεις. Επιπλέον, το μέτρο αυτό ενθαρρύνει την αποχώρηση των οικιακών βοηθών από το χώρο εργασίας τους και την επιλογή, εν τέλει, της παράνομης παραμονής και εργασίας, όταν οι συνθήκες απασχόλησής τους στο χώρο αυτό είναι ακατάλληλες και οι ίδιες φοβούνται ότι το αίτημά τους για κατ' εξαίρεση αλλαγή εργοδότη δε θα γίνει αποδεκτό.

Επιπλέον, διαπιστώθηκε και δισταγμός ή ακόμη και αποφυγή από μέρους των αρμόδιων αρχών να εξετάσουν καταγγελίες για σεξουαλική εκμετάλλευση,

όταν αυτές υποβληθούν στα πλαίσια εργατικής διαφοράς. Συστάσεις για το ιδιαίτερα λεπτό και ευαίσθητο αυτό θέμα έγιναν από την Επίτροπο προς το Τμήμα Εργασιακών Σχέσεων, με την επισήμανση της σημασίας εξέτασης των ισχυρισμών αυτών, κυρίως όταν οι καταγγελίες γίνονται γραπτώς⁵⁰.

Άλλο συναφές ζήτημα, είναι ο τρόπος διαχείρισης των τραπεζικών εγγυητικών, που καταβάλλουν όσοι επιθυμούν να εργοδοτήσουν αλλοδαπούς⁵¹, τον οποίο είχε εκτενώς σχολιάσει και επικρίνει η Επίτροπος Διοικήσεως σε Έκθεσή της κατά το 2007. Παρά τις προσπάθειες που φαίνεται να καταβάλλονται για βελτίωση του συστήματος, εντούτοις, ορισμένα ζητήματα συνεχίζουν να ανακύπτουν. Πρόβλημα προκάλεσε και η απόφαση του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης να απαιτεί όπως οι τραπεζικές εγγυητικές, που υποβάλλονται για σκοπούς ανανέωσης των συμβολαίων των οικιακών βοηθών, ισχύουν για ένα χρόνο μετά τη λήξη του συμβολαίου απασχόλησης⁵², χωρίς προηγούμενη γνωστοποίηση στο κοινό. Για τη νέα αυτή πολιτική το κοινό δεν ενημερώθηκε ικανοποιητικά, με αποτέλεσμα οι ενδιαφερόμενοι να ταλαιπωρούνται, καταθέτοντας εγγυητικές, με ισχύ έξι μηνών, όπως ήταν η προηγούμενη πολιτική. Η Επίτροπος ανέφερε ότι, ενόψει της μη επαρκούς ενημέρωσης του κοινού, οι αρμόδιοι λειτουργοί θα πρέπει να είναι πιο ελαστικοί και βοηθητικοί, με στόχο την εξυπηρέτηση των πολιτών και όχι την πρόκληση προβλημάτων και αχρείαστης ταλαιπωρίας. Τόνισε, επίσης, την ανάγκη όπως το εμπλεκόμενο Τμήμα προχωρήσει άμεσα στην έκδοση σχετικών ενημερωτικών φυλλαδίων.

Το γενικότερο ζήτημα της διαδικασίας εξέτασης των εργατικών διαφορών ανάμεσα σε αλλοδαπούς εργαζομένους – στην πλειοψηφία οικιακές βοηθούς – και στους εργοδότες τους, και ο τρόπος τελικής διευθέτησής του, απασχόλησε σε μεγάλο βαθμό τον Τομέα και, ως εκ τούτου, πέραν των μεμονωμένων παρεμβάσεων που έγιναν⁵³, το ζήτημα έτυχε εκτεταμένης διερεύνησης, η οποία κατέληξε τελικά στην υποβολή σχετικής Έκθεσης κατά το 2010.

6. Πρόσβαση αλλοδαπών στις υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας

⁵⁰ Α/Π 1294/2008.

⁵¹ Α/Π 1099/2008, Α/Π 1193/2008, Α/Π 2551/2008, Α/Π 359/2009, Α/Π 844/2009, Α/Π 1295/2009.

⁵² Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 1280/2008, ημερ. 27 Αυγούστου 2009.

⁵³ Α/Π 1959/2008, Α/Π 1775/2009.

Η πρόσβαση στις υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας, ρυθμίζεται από σχετική νομοθεσία, η οποία λαμβάνει κυρίως υπόψη το καθεστώς παραμονής των αλλοδαπών στη χώρα. Ωστόσο, υπάρχουν κατηγορίες προσώπων, των οποίων το δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες δεν καθορίζεται ρητά, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα, για τα οποία και υποβάλλονται σχετικά παράπονα⁵⁴.

Ενδεικτική είναι η περίπτωση, οικιακών βοηθών που υπέβαλαν αίτηση δημοσίου βοηθήματος, ενώ βρίσκονταν σε κατάσταση εγκυμοσύνης, χωρίς να είναι έγγαμες κι έχοντας απολυθεί από την εργασία τους. Από την εξέταση του θέματος προέκυψε ότι το πλαίσιο προστασίας της εγκυμοσύνης και της μητρότητας των αλλοδαπών οικιακών βοηθών πάσχει σοβαρά σε επίπεδο νομοθεσίας. Αυτό οφείλεται, αφενός στο γεγονός ότι σε αυτές τις περιπτώσεις παρατηρείται το φαινόμενο τερματισμού της απασχόλησής τους, που τους αποστερεί από κάθε πόρο διαβίωσης και από λόγο νόμιμης παραμονής στη χώρα, και αφετέρου στο ότι η παράμετρος της εγκυμοσύνης δεν προσμετράται ευνοϊκά κατά τη λήψη απόφασης για τη χορήγηση έκτακτου δημόσιου βοηθήματος. Κατά συνέπεια, οι ίδιες οι οικιακοί βοηθοί και τα κυοφορούμενα παιδιά τους καθίστανται σε πολύ ευάλωτη κατάσταση, κάτι που συνιστά δυσμενή πολλαπλή διάκριση εις βάρος τους. Εισήγηση της Επιτρόπου ήταν όπως οι νομοθετικές ρυθμίσεις, που στοχεύουν στην προστασία της μητρότητας στον εργασιακό τομέα και οι οποίες εφαρμόζονται σε όλες τις κατηγορίες των μισθωτών, να ισχύσουν κατ' αναλογία και στην περίπτωση των αλλοδαπών οικιακών βοηθών.

Προβληματικός κρίθηκε και ο απαιτούμενος χρόνος εξέτασης αιτήσεων δημοσίου βοηθήματος από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Πάγια θέση της Επιτρόπου είναι ότι η διεκπεραίωση της εξέτασης αιτήσεων και η λήψη σχετικής απόφασης εκ μέρους της δημόσιας υπηρεσίας – ιδίως όταν πρόκειται για τμήματα που χειρίζονται τους ευαίσθητους τομείς της υγείας και της ευημερίας των αιτητών – πρέπει να γίνεται με ταχύτητα και σε κάθε περίπτωση σε χρόνο που να μην πλήττονται ή να επιβαρύνονται αχρείαστα τα πρόσωπα που υπέβαλαν την αίτηση⁵⁵. Χαρακτηριστική ήταν η υπόθεση πενταμελούς οικογένειας αιτητών ασύλου, κατά την εξέταση της αίτησης των

⁵⁴ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με τα παράπονα με αρ. φακ. Α/Π 705/2006 και Α/Π 1720/2006, ημερ. 29 Δεκεμβρίου 2009.

⁵⁵ Α/Π 1957/2008.

οποίων η εμπλεκόμενη υπηρεσία ενήργησε με μεγάλη και αδικαιολόγητη καθυστέρηση, χωρίς να λάβει υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες της οικογένειας⁵⁶.

7. Καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος

Η διαδικασία παραχώρησης του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος σε αλλοδαπό πρόσωπο που διαμένει στη Δημοκρατία για σειρά ετών απασχολεί το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως από την ημερομηνία κατά την οποία η σχετική Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οδηγία 2003/109/ΕΚ) θα έπρεπε να ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο⁵⁷. Αρχικά, κρίσιμο ήταν το θέμα εναρμόνισης του εγχώριου δικαίου με τις διατάξεις της Οδηγίας και του καθορισμού κριτηρίων, βάσει των οποίων θα εξετάζονταν οι σχετικές αιτήσεις ενώ, στη συνέχεια, προβλήματα προέκυψαν από τη γενική καθυστέρηση στην εξέταση των αιτήσεων.

Από τη συσσωρευμένη, πια, εμπειρία στο θέμα, προκύπτει ότι η καθυστέρηση αυτή, δεν οφείλεται μόνο σε πρακτικής φύσεως κωλύματα, αλλά και σε μια επιφυλακτικότητα του εμπλεκόμενου Τμήματος, δηλαδή του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, στην παραχώρηση του συγκεκριμένου καθεστώτος, που συνεπάγεται τη χορήγηση στους υπηκόους τρίτων χωρών παραπλήσιων δικαιωμάτων με των κοινοτικών υπηκόων. Πιο συγκεκριμένα, προέκυψε ότι αρκετές φορές η διοίκηση, κατά την εξέταση των αιτήσεων και στην προσπάθειά της να βρει έρεισμα με σκοπό την απόρριψη αυτών, λαμβάνει υπόψη δεδομένα, τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονται στα καθορισμένα κριτήρια ή ακόμη αγνοεί την πλήρωση των νομίμων προϋποθέσεων, διατηρώντας μια στάση ιδιαίτερα αυστηρή που οδηγεί εν τέλει σε άδικες και ανατιολόγητες ουσιαστικά αποφάσεις.

Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση παραπονούμενης, η οποία πληρούσε όλα τα δια νόμου καθορισμένα κριτήρια και που η αίτησή της απορρίφθηκε από το αρμόδιο Τμήμα, λόγω του ότι είχε διαμείνει στη χώρα για μία ημέρα χωρίς

⁵⁶ Α/Π 68/2008.

⁵⁷ Η Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου της 25^{ης} Νοεμβρίου 2003 προβλέπει τη σύσταση ενιαίου καθεστώτος για τους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες στην επικράτεια ενός κράτους μέλους. Τα κράτη μέλη όφειλαν να ενσωματώσουν την Οδηγία στα εθνικά τους νομικά συστήματα μέχρι τις 23 Ιανουαρίου 2006. Η Κύπρος, όμως, εξασφάλισε παράταση της προθεσμίας μέχρι τις 4 Δεκεμβρίου 2007.

άδεια νόμιμης παραμονής.⁵⁸ Η Επιτροπος τόνισε ότι η εφαρμογή του συγκεκριμένου νομοθετήματος και η διαδικασία χορήγησης του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος δε θα πρέπει να στοχεύουν στην ανεύρεση πιθανών τρόπων απόρριψης των αιτήσεων μέσα από μια δογματική προσέγγιση, εμμονή στο γράμμα του νόμου και ανεπαρκή εξέταση των ιδιαίτερων περιστατικών της κάθε υπόθεσης. Αντίθετα, θα πρέπει να γίνεται συνεκτίμηση όλων των στοιχείων της κάθε υπόθεσης ξεχωριστά και η απόφαση να λαμβάνεται με σεβασμό στις γενικές αρχές δικαίου και σύμφωνα με τους γενικότερους σκοπούς του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, με βασικό αυτό της κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών.

8. Παραχώρηση Κυπριακής υπηκοότητας

Το επόμενο βήμα για συνολική, από νομικής πλευράς τουλάχιστον, κοινωνική ένταξη ενός μετανάστη είναι η παραχώρηση σε αυτόν της Κυπριακής υπηκοότητας. Το ζήτημα αυτό και οι διαδικασίες που ακολουθούνται αποτέλεσε αντικείμενο μιας από τις συστημικές παρεμβάσεις του Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατά το 2009⁵⁹.

Στη σχετική Έκθεση, έγινε αναφορά στο γεγονός της αύξησης των αλλοδαπών που διαμένουν μόνιμα στην Κύπρο και που αισθάνονται ότι δικαίως μπορούν να αποκτήσουν την Κυπριακή υπηκοότητα, γεγονός που διαφοροποιεί ποιοτικά το ζήτημα της παραχώρησης της Κυπριακής υπηκοότητας, σε σχέση με το παρελθόν. Η αλλαγή αυτή συντέινει στην αύξηση της επιφυλακτικότητας των αρμοδίων αρχών να προβαίνουν στην έγκριση σχετικών αιτημάτων, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται προβληματικές παράμετροι στη διαδικασία εξέτασης αιτήσεων, που, εν τέλει, λειτουργούν εις βάρος του αδύνατου μέρους, δηλαδή του αιτητή. Επιπλέον, το εύρος της διακριτικής ευχέρειας που παρέχει η σχετική νομοθεσία⁶⁰ στο αρμόδιο για λήψη απόφασης όργανο, ελλείπει καθορισμένων και ξεκάθαρων κριτηρίων, οδηγεί σε ασυνεπείς, ανατιολόγητες, αντιφατικές, και πολλές φορές άδικες αποφάσεις.

⁵⁸ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 2420/2008, ημερ. 17 Φεβρουαρίου 2009.

⁵⁹ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως αναφορικά με το θέμα της απόκτησης της Κυπριακής υπηκοότητας με εγγραφή ή πολιτογράφηση, ημερ. 18 Φεβρουαρίου 2009.

⁶⁰ Το Μέρος Πρώτο του Έβδομου Κεφαλαίου του περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμου καταγράφει τους τρόπους απόκτησης της ιδιότητας του πολίτη της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ειδικότερα, τα βασικά κριτήρια, βάσει των οποίων λαμβάνεται η απόφαση για παραχώρηση της Κυπριακής υπηκοότητας είναι αυτά του χρόνου νόμιμης διαμονής και του «καλού χαρακτήρα» του αιτητή. Όσον αφορά στο κριτήριο του «καλού χαρακτήρα», διαπιστώθηκε ότι οι αρμόδιες αρχές εκμεταλλεύονται την αόριστη αυτή έννοια, με αποτέλεσμα να ενεργούν κατά το δοκούν και να καταλήγουν σε αποφάσεις με αμφισβητούμενη ορθότητα. Η Επίτροπος, συνεπώς, κατέληξε στην εισήγηση για υιοθέτηση ασφαλών κριτηρίων προσδιορισμού της έννοιας που θα αντικειμενοποιούν, στο δυνατότερο βαθμό, τα όρια εφαρμογής της και θα απαντούν με επάρκεια στο ερώτημα βάσει ποιων κριτηρίων μπορεί να θεωρηθεί ότι συγκεκριμένος αιτητής πληροί την εν λόγω προϋπόθεση του νόμου. Σε σχέση με το θέμα υπολογισμού της περιόδου νόμιμης διαμονής, η Επίτροπος υποστήριξε πως η αρμόδια υπηρεσία θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη σχετική νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου⁶¹, βάσει της οποίας, από τη στιγμή που ο αιτητής εισήλθε νόμιμα στη Δημοκρατία και κατά το χρόνο της υποβολής της αίτησης είχε άδεια παραμονής, όλες οι παρατάσεις ή ανανεώσεις της προσωρινής άδειας παραμονής του μετατρέπουν εκ των υστέρων σε νόμιμη την όποια παράνομη παραμονή του, που μεσολάβησε λόγω καθυστέρησης στην υποβολή αίτησης ανανέωσης κτλ.

Απόκτηση υπηκοότητας δικαιολογείται και σε περίπτωση που ο αιτητής είναι σύζυγος Κυπρίου. Στην περίπτωση αυτή, κρίσιμο κριτήριο είναι η γνησιότητα του γάμου. Στα πλαίσια αυτά αυτόματα ενεργοποιείται η διαδικασία εξέτασης της γνησιότητας ενός γάμου, αφού η εικονικότητα αποστερεί τον αλλοδαπό από το πλεονέκτημα αυτό και, δύναται, μάλιστα, να αποτελέσει λόγο για απομάκρυνσή του από τη χώρα. Η Επίτροπος ενέμεινε στη σταθερή θέση της ότι, δηλαδή, η αμφισβήτηση της γνησιότητας ενός γάμου δεν μπορεί να γίνεται άνευ εταίρου σε όλες τις περιπτώσεις μικτών γάμων, παρά μόνο εφόσον συντρέχουν σοβαρές και εξατομικευμένες ενδείξεις και ιδιαίτερης βαρύτητας πιθανολογήσεις εικονικότητας. Η προσφυγή, δε, στη διαδικασία εξέτασης, η οποία καθορίζεται από τη νομοθεσία, θα πρέπει να αποτελεί την εξαίρεση και όχι τον κανόνα, όπως κατέληξε πρακτικά να γίνεται.

Επιπλέον, η Επίτροπος παρατήρησε ότι δίνεται έμφαση σε κριτήρια τα οποία δεν καθορίζονται ούτε προνοούνται ούτε απαιτούνται από τη νομοθεσία και

⁶¹ *Z.M. v. Κυπριακής Δημοκρατίας*, μέσω Διευθύντριας Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Αρ. Υπ. 1668/2006, ημερ. Απόφασης 27 Νοεμβρίου 2007 και *Dawod Farah Allah v. Κυπριακής Δημοκρατίας*, μέσω Διευθύντριας Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, Αρ. Υπ. 791/2007, ημερ. Απόφασης 7 Μαΐου 2008.

σημείωσε ότι αυτό αποτελεί καταστρατήγηση των αρχών της νομιμότητας, αφού οι αποφάσεις που λαμβάνονται βάσει των κριτηρίων αυτών δεν έχουν κανένα νομοθετικό έρεισμα. Τέλος, η υπερβολική καθυστέρηση που παρατηρείται στην ολοκλήρωση της εξέτασης των αιτήσεων υπερβαίνει κάθε αποδεκτό όριο, με αποτέλεσμα η εμπλεκόμενη υπηρεσία να απολέσει κάθε είδους σεβασμό και αξιοπιστία.

V. Άλλες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων

1. Υπέρβαση των ορίων άσκηση της διακριτικής εξουσίας για ακύρωση και αναστολή της άδειας οδήγησης

Πέραν της μεταχείρισης των πολιτών και της συμπεριφοράς της Αστυνομίας, προέκυψαν και θέματα ορθής άσκησης της διακριτικής εξουσίας της. Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση, κατά την οποία οι συναρμόδιες υπηρεσίες, Αστυνομία και Τμήμα Οδικών Μεταφορών, κατέβαλλαν προσπάθειες ακύρωσης ή έστω αναστολής της ισχύος της άδειας οδήγησης του παραπονουμένου, στη βάση, είτε δυστυχήματος στο οποίο είχε εμπλακεί, είτε ιατρικών πιστοποιητικών που τον παρουσιάζουν ως ανίκανο να οδηγεί με ασφάλεια μηχανοκίνητο όχημα⁶². Η Επιτροπή τόνισε ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί απεριόριστη η εξουσία του Εφόρου Χερσαίων Μεταφορών να καλεί, οποτεδήποτε, ένα κάτοχο άδειας οδήγησης σε επανεξέταση, με σκοπό την εξασφάλιση πιστοποιητικού ικανότητας. Παράλληλα, η εμπλοκή σε τροχαίο δυστύχημα, προτού ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση από το αρμόδιο δικαστήριο περί ευθυνών, δεν μπορεί να αποτελεί λόγο για ενεργοποίηση των διαδικασιών ακύρωσης ή αναστολή της ισχύος της άδειας οδηγού ενός προσώπου, καθώς, κάτι τέτοιο εγείρει ζητήματα σε σχέση με την αρχή που θέλει κάθε άτομο αθώο μέχρι αποδείξεως του αντιθέτου και προσδίδει τιμωρητική χροιά στις ενέργειες της διοίκησης εναντίον του όποιου εμπλεκόμενου προσώπου.

2. Αρχή διαφάνειας – Υποχρέωση διοίκησης για παροχή πληροφοριών στους πολίτες που αφορούν στην υγεία τους

⁶² Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 1595/2008, ημερ. 20 Μαρτίου 2009.

Ο Τομέας διερεύνησε παράπονο με αντικείμενο την άρνηση του Γενικού Χημείου του Κράτους να παραχωρήσει στους παραπονούμενους τα αποτελέσματα των αναλύσεων, τις οποίες είχε διενεργήσει, μετά από καταγγελία των ίδιων των παραπονουμένων⁶³. Το ζήτημα αυτό άπτεται της πρόσβασης των πολιτών σε πηγές πληροφοριών που βρίσκονται στην κατοχή της διοίκησης και, πιο συγκεκριμένα, σε θέματα που σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με τη διαφύλαξη της υγείας τους και των δικαιωμάτων τους ως καταναλωτές. Η Επιτροπος επεσήμανε ότι οι αρχές που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη δημόσια διοίκηση επιβάλλουν όπως η δράση της είναι φανερή, διαφανής και προσβάσιμη στους πολίτες. Υπό την έννοια αυτή θα πρέπει, κατ' αρχήν, να εξασφαλίζεται η ολοκληρωμένη και απρόσκοπτη πληροφόρηση των πολιτών σε όλες τις δραστηριότητες της διοίκησης, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να αξιολογήσουν και να ελέγχουν τη δράση της, αλλά και να συμμετάσχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε μια δημοκρατική κοινωνία.

3. Επιβολή σχολικής πειθαρχίας σε μαθητές με χρήση σωματικής ή άλλης τιμωρίας

Από τη διερεύνηση παραπόνου με το πιο πάνω αντικείμενο⁶⁴, διαπιστώθηκαν ασάφειες και ελλείψεις στο σύστημα διερεύνησης τέτοιων περιστατικών, με αποτέλεσμα να προκύπτουν πλημμέλειες στον τρόπο χειρισμού τους από τη σχολική κοινότητα. Το ουσιαστικό, όμως, ζήτημα που προέκυψε είναι ότι δεν έχει αποτελεσματικά εμπεδωθεί η θέση ότι η σωματική τιμωρία είναι πράξη αντιπαιδαγωγική και πειθαρχικά ελέγξιμη. Άπτεται, μάλιστα, της ρητής απαγόρευσης της σωματικής τιμωρίας και της υποχρέωσης λήψης μέτρων για προστασία των παιδιών από κάθε μορφής βία, ενώ τέτοιες πράξεις θίγουν την αξιοπρέπεια και τη σωματική ακεραιότητα των παιδιών, στερούνται παιδαγωγικής αξίας, εξοικειώνουν τα παιδιά με τη βία και τον καταναγκασμό ως μέσο επίλυσης προβλημάτων, καθώς επίσης υποτιμούν την αξία του λόγου και της πειθούς, για εμπέδωση της ευταξίας στο σχολικό χώρο.

⁶³ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 2316/2008, ημερ. 15 Μαΐου 2009.

⁶⁴ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 1751/2008, ημερ. 18 Ιουνίου 2009.

Η Επίτροπος εισηγήθηκε τη λήψη μέτρων για να διατυπωθεί η βούληση για μηδενική ανοχή σε οποιαδήποτε πράξη σωματικής τιμωρίας στο σχολικό χώρο. Πρόσθεσε ότι δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό ότι, για το «συμφέρον» οποιασδήποτε σχολικής μονάδας μπορεί να θεωρηθεί σκόπιμη ή θεμιτή η παράβλεψη ή η συνοπτική αντιμετώπιση περιστατικών σωματικής τιμωρίας. Τέλος, η Επίτροπος τόνισε ότι περιστατικά, όπως το επίμαχο, πρέπει να διερευνώνται πλήρως και αποτελεσματικά, σύμφωνα, πάντοτε, με τις αρχές της νομιμότητας, της διαφύλαξης των δικαιωμάτων των παιδιών και του σεβασμού του τεκμηρίου αθωότητας του καταγγελλόμενου. Οι εισηγήσεις αυτές οδήγησαν σε εγκύκλιο του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού, με θέμα «Μέτρα πειθαρχίας στα σχολεία», στην οποία εμπεριέχεται ρητή και κατηγορηματική απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας.

4. Λογοκρισία σε βάρος κινηματογραφικής ταινίας και δικαίωμα καλλιτεχνικής έκφρασης

Με αφορμή παράπονο που υποβλήθηκε κατά της Συμβουλευτικής Επιτροπής Κινηματογράφου (ΣΕΚιν), εκφράστηκαν απόψεις αναφορικά με ζητήματα λογοκρισίας ενός έργου και με το δικαίωμα στην καλλιτεχνική έκφραση⁶⁵. Επίμαχη ήταν μια συγκεκριμένη σκηνή της ταινίας, η οποία προκάλεσε δημόσια συζήτηση και αρνητική δημοσιότητα, με αποτέλεσμα, η ΣΕΚιν να λάβει μέτρα λογοκριτικού χαρακτήρα. Η Επίτροπος έκρινε ότι η αιτιολογία που προέβαλε η ΣΕΚιν δεν ήταν ικανοποιητική, ώστε να καθιστά την παρέμβασή της στο δικαίωμα καλλιτεχνικής έκφρασης ως απαραίτητη ή δικαιολογημένη ή ως απόρροια μιας προσεκτικής και νηφάλιας στάθμισης όλων των παραμέτρων. Ως εκ τούτου, κρίθηκε ότι η λογοκριτική παρέμβαση της ΣΕΚιν, στη βάση μιας ασαφούς πιθανολόγησης αβέβαιων συνεπειών, χωρίς ουσιαστική σταθμιστική λογική και αξιολόγηση της ταινίας ως καλλιτεχνικού έργου και χωρίς να είχε εξεταστεί το ενδεχόμενο λήψης ηπιότερων μέτρων ήταν αδικαιολόγητη. Εξάλλου, κανένα περιοριστικό και/ή λογοκριτικό μέτρο δε θεωρείται σύννομο εξαιτίας και μόνο του αντίκτυπου που δυνητικά επιφέρει σε ένα έργο τέχνης.

Η Επίτροπος επεσήμανε ότι η αρμονική συνύπαρξη της ελευθερίας της καλλιτεχνικής έκφρασης με άλλες αξίες αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό και

⁶⁵ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 923/2007, ημερ. 9 Απριλίου 2009.

αναπόφευκτο φαινόμενο σε μια δημοκρατική κοινωνία. Οι διαφορές και οι αμφισβητήσεις που προκύπτουν στα πλαίσια της αντιπαράθεσής τους πρέπει να επιλύονται με αναγωγή στις αρχές ερμηνείας και εφαρμογής των σχετικών Συνταγματικών διατάξεων, στα πλαίσια ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου που θα διέπει ζητήματα των σχέσεων του κράτους με την τέχνη και την καλλιτεχνική έκφραση και παραγωγή. Εισηγήθηκε, δε, την εξέταση και θεσμοθέτηση, με κανονιστικό τρόπο, ενός νέου πλαισίου, που θα συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση της τέχνης του κινηματογράφου και θα εγγυάται, με συγκεκριμένους όρους, προϋποθέσεις, διαδικασίες και ρυθμίσεις, την ενίσχυση και ανεμπόδιστη ανάπτυξη του κινηματογράφου και την ελευθερία την καλλιτεχνικής έκφρασης.

5. Βία στα γήπεδα, επιβολή και έκτιση περιοδικής ποινής φυλάκισης από ανήλικο

Εξετάστηκε παράπονο σε σχέση με την ποινή περιοδικής φυλάκισης που επιβλήθηκε σε ανήλικο για αδίκημα σε σχέση με βία στα γήπεδα⁶⁶. Παρότι η αρμοδιότητα και η απόφαση του αρμόδιου Δικαστηρίου, εκφεύγει του εξωδικαστικού ελέγχου που διενεργεί ο Επίτροπος Διοικήσεως, διερευνήθηκαν και αξιολογήθηκαν ευρύτερα ζητήματα που αφορούν στις πρακτικές συνέπειες της ποινικής καταδίκης ενός ανήλικου προσώπου. Σύμφωνα με την Επίτροπο, οι συνέπειες από μια τέτοια καταδίκη δεν πείθουν για τον επανορθωτικό χαρακτήρα της ποινής που επιβάλλεται. Επιπλέον, η ποινική μεταχείριση ενός ανηλίκου και η περιοδική φυλάκισή του, καταδεικνύουν ότι σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να εξετάζεται, κατά πόσο τα ποινικά μέτρα είναι ή δεν είναι ανάλογα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Ας σημειωθεί ότι, η φυλάκιση για έναν ανήλικο και η υπαγωγή του στους κανόνες εκτέλεσης μιας ποινής σε ένα σωφρονιστικό ίδρυμα μπορεί να είναι δυσανάλογο μέτρο, να έχει σοβαρές επιπτώσεις στον κοινωνικό και σχολικό του χώρο και να αποδιοργανώσει την οικογενειακή και κοινωνική του ζωή, ενώ πιθανή, έως και αναπόφευκτη, είναι και η εξοικείωσή του με τον κόσμο του εγκλήματος.

Με αφορμή τα όσα τέθηκαν ενώπιόν της, η Επίτροπος τόνισε ότι δε θα πρέπει να παραβλέπονται οι σοβαρές διαστάσεις των περιστατικών βίας, εντός και εκτός των αγωνιστικών χώρων. Παρόλα αυτά, η απάντηση στα φαινόμενα

⁶⁶ Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 385/2009, ημερ. 12 Ιουνίου 2009.

βίας στα γήπεδα δεν είναι μόνο η διεύρυνση των μέτρων ποινικού ελέγχου, αφού η προσφυγή στα ποινικά μέτρα καταστολής δεν μπορεί να συνιστά τον αποκλειστικό τρόπο αντιμετώπισης κοινωνικών προβλημάτων. Η Επιτροπος ανέφερε ότι, πέρα από την εφαρμογή της νομοθεσίας, κρίνεται, παράλληλα, αναγκαία και η εύρυθμη, αλλά και αποτελεσματική συνέργεια και λειτουργία όλων των εμπλεκόμενων αρχών, σωματείων και φορέων για ανάληψη δράσης, με μεγαλύτερη δυνατότητα επηρεασμού και λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων, που δεν θα οδηγούν στην καταστολή και τον ποινικό έλεγχο. Δεδομένου, μάλιστα, ότι τέτοιας μορφής αδικήματα διαπράττονται κυρίως από νεαρά άτομα, καθίσταται αναγκαία η ανάληψη πρωτοβουλιών για ένα ευρύτερο σχεδιασμό πρόληψης, εκπαίδευσης και καθοδήγησης σε θέματα αθλητικής συμπεριφοράς. Υπό τις συνθήκες αυτές, θα πρέπει, ειδικά στις περιπτώσεις ανήλικων, να δοθεί έμφαση στην εναλλακτική αντιμετώπιση των παραβατών, αντί της φυλάκισης, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες προσωπικές τους συνθήκες, με στόχο την πλέον πρόσφορη έκτιση της ποινής, που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες της θετικής πρόληψης και της αναμόρφωσης του ανηλίκου.

B. Τομέας Ακίνητης Ιδιοκτησίας και Ανάπτυξης – Τοπική Αυτοδιοίκηση

I. Ακίνητη Ιδιοκτησία και Ανάπτυξη

1. Εισαγωγή

Στην αρμοδιότητα του Τομέα εμπίπτουν παράπονα με αντικείμενο ενέργειες, αποφάσεις ή παραλείψεις της διοίκησης που άπτονται της ακίνητης ιδιοκτησίας και της ανάπτυξής της και οι οποίες ενδέχεται να μην είναι νόμιμες ή να μη συνάδουν με τις εύλογες προσδοκίες των φορέων του δικαιώματος ιδιοκτησίας ή του κοινού ευρύτερα. Η έρευνα των παραπόνων επικεντρώνεται στην ανάδειξη των αδυναμιών της διοίκησης και των αποκλίσεων της από τη νομοθεσία, οι οποίες αποτελούν και τις κύριες αιτίες της δυσaréσκειας των πολιτών, καθώς επίσης και στην τεκμηρίωση της διάστασης των διοικητικών διαδικασιών, πρακτικών ή αντιλήψεων από τα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα και τις εξελίξεις τους.

Αυξημένη σημασία δίδεται στην προστασία του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της ιδιοκτησίας, στην εδραίωση της αρχής της διαφάνειας και στην εφαρμογή της αρχής της χρηστής διοίκησης, στην ταχύτερη

εξυπηρέτηση του κοινού και στην ποιότητα της παρεχόμενης εξυπηρέτησης, στη συμπεριφορά των δημοσίων λειτουργών και στη λειτουργικότητα των διοικητικών μηχανισμών. Παράλληλα, επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί η έκδηλη σε ορισμένες περιπτώσεις εμμονή σε ξεπερασμένες προσεγγίσεις που δεν ανταποκρίνονται τις διαρκείς προκλήσεις και απαιτήσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Κατά το 2009 συνεχίστηκε η εποικοδομητική συνεργασία με τις εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές, οι οποίες πρόθυμα μας παρείχαν τις αναγκαίες πληροφορίες και στοιχεία που συνέβαλαν στη συμπλήρωση της έρευνας των παραπόνων και στη διεκπεραίωση του ανεξάρτητου ελέγχου που ασκεί η Επιτροπή Διοικήσεως.

Η διαμεσολάβηση ως μέσο επίλυσης των προβλημάτων των πολιτών ήταν στις προτεραιότητες του Τομέα και από τη συστηματικότερη αξιοποίησή της αναμένεται μεγαλύτερη εξοικείωση και διαμόρφωση καλύτερων σχέσεων, που θα διευκολύνουν περισσότερο τις οριστικές και από κοινού διευθετήσεις.

Σε αρκετές, ωστόσο, περιπτώσεις ζητήματα που προκύπτουν από την έρευνα παραπόνων δεν είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν αμέσως, αλλά επισημαίνονται και επιδιώκεται παράλληλα με τις εισηγήσεις που υποβάλλονται να δημιουργηθεί η προοπτική διαχείρισης τους στη βάση νέων βελτιωμένων ή καινοτόμων ρυθμίσεων.

2. Παράνομη ανάπτυξη ακίνητης ιδιοκτησίας

Σταθερό αντικείμενο μεγάλου αριθμού παραπόνων που εξετάζονται από τον Τομέα εξακολουθεί να αποτελεί η παράνομη ανέγερση οικοδομών, προσθηκών και επεκτάσεων, η παράνομη αλλαγή της εγκεκριμένης χρήσης τους ή η παραβίαση των όρων των αδειών που εξασφαλίζονται. Παρόλο που η ιδιωτική αυθαιρεσία έχει σοβαρό αντίκτυπο στο δομημένο περιβάλλον, στην αισθητική του, στις παρακείμενες χρήσεις και στον ευρύτερο πολεοδομικό σχεδιασμό, δεν φαίνεται να εντάσσεται στις ανησυχίες των αρμόδιων αρχών ούτε η πρόληψη, ούτε η καταστολή της. Αντίθετα, οι εμπλεκόμενες αρχές κατά κανόνα ενεργοποιούνται μετά από σχετικές καταγγελίες πολιτών ή υποβολή παραπόνων στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και όταν ήδη οι παράνομες ενέργειες έχουν δημιουργήσει πραγματικά δεδομένα και αρνητικές συνέπειες.

Χαρακτηριστική αρνητική συνέπεια είναι η πρόκληση οχληρίας σε βάρος των περιοίκων **(Α/Π 908/2007, Α/Π 1660/2008, Α/Π 1844/2008)**. Το πρόβλημα αυτό προκύπτει κυρίως από τις επαγγελματικές οικοδομές, όπως εργαστήρια και κτηνοτροφικές μονάδες που από τη φύση των εργασιών τους ακόμα και αν ληφθούν μέτρα μείωσης της οχληρίας, η διατήρηση της παράνομης χρήσης τους εκτός των καθορισμένων περιοχών δεν δικαιολογείται, επειδή παραβιάζει τις διατάξεις των σχεδίων ανάπτυξης **(Α/Π 183 /2004)**.

Γενικά διαφαίνεται από την εξέταση τέτοιων παραπόνων και την παρέμβαση του Επιτρόπου Διοικήσεως, ότι σε αρκετές περιπτώσεις οι Επαρχιακές Διοικήσεις λαμβάνουν δικαστικά μέτρα για την έκδοση διαταγμάτων κατεδάφισης παράνομων οικοδομών και τερματισμού της λειτουργίας παράνομων χρήσεων, χωρίς όμως να επιδιώκουν σταθερά τη συμμόρφωση με τα διατάγματα αυτά και χωρίς να αξιοποιούν τις περαιτέρω δυνατότητες που τους παρέχει η σχετική νομοθεσία.

Οι Πολεοδομικές Αρχές, από την πλευρά τους, κατά κανόνα περιορίζονται στην επίδοση ειδοποιήσεων επιβολής και αναμένουν ότι η παρέμβαση των Επαρχιακών Διοικήσεων μέσω της δικαστικής διαδικασίας θα είναι αποτελεσματικότερη. Ωστόσο, ο μεταξύ τους συντονισμός είναι σχεδόν ανύπαρκτος.

Οι αργοί διοικητικοί ρυθμοί, η διστακτικότητα και ανεκτικότητα, η ελλειμματική αντίληψη της σημασίας της αρχής της νομιμότητας και των ευθυνών που εξυπακούει η θεσμοθέτηση μέτρων που αποβλέπουν στην πολεοδομική και οικοδομική ευταξία, το χρονοβόρο των δικαστικών διαδικασιών, καθώς επίσης και οι εξωγενείς παρεμβάσεις, συμβάλλουν δυστυχώς στη διατήρηση των παράνομων οικοδομών και χρήσεων και στην εξυπηρέτηση των κατόχων τους.

Ο Επίτροπος Διοικήσεως διαχρονικά επιμένει στην ανάγκη εναρμονισμού των Επαρχιακών Διοικήσεων και των Πολεοδομικών Αρχών με την κοινωνική αξίωση πρόληψης και έγκαιρης δράσης έναντι της αυθαιρεσίας για την εδραίωση της νόμιμης οικοδομικής ανάπτυξης προς όφελος της ποιότητας, της προστασίας και της αναβάθμισης του περιβάλλοντος διαβίωσης και εργασίας. Ωστόσο, οι Επαρχιακές Διοικήσεις και οι Πολεοδομικές Αρχές συνεχίζουν να ανταποκρίνονται μεμονωμένα κι αποσπασματικά και χωρίς να στοχεύουν σε

ένα ευρύτερο σχεδιασμό υπέρβασης του φαινομένου καταστρατήγησης του νόμιμου συστήματος οικοδόμησης.

3. Οχληρία από τη χρήση οικοδομών

Το ειδικότερο πρόβλημα της οχληρίας που προκαλείται από τη λειτουργία κέντρων αναψυχής σε οικοδομές, που δεν έχουν προηγουμένως εξασφαλίσει οποιαδήποτε άδεια, διερευνήθηκε εκτενώς και διεξοδικά από τον Τομέα κατά το 2009. Αφορμή υπήρξε η υποβολή **43 παραπόνων** από πρόσωπα που διαμένουν σε μικρή απόσταση από τέτοια κέντρα και τα οποία επεσήμαναν ως επιβαρυντικούς παράγοντες την παράνομη αλλαγή της χρήσης των οικοδομών στα οποία λειτουργούν τα κέντρα, τις παράνομες προσθήκες και επεκτάσεις τους, τη μη εξασφάλιση των απαραίτητων αδειών, την παραβίαση του ωραρίου λειτουργίας τους και τη διοικητική αδυναμία συνεισφοράς με πρακτικά μέτρα.

Η έρευνα της Επιτρόπου Διοικήσεως κατέδειξε ότι ενώ η νομοθεσία κατοχυρώνει την αυστηρή διοικητική εποπτεία των κέντρων αναψυχής με την οριοθέτηση και προσδιορισμό δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και ευθυνών και την ποινικοποίηση των παράνομων ενεργειών, ο γενικότερος στόχος της για νόμιμη και ισόρροπη ένταξη τους στο κοινωνικό χώρο δεν επιτυγχάνεται.

Η συμπερίληψη των σχετικών κανονιστικών διατάξεων σε διαφορετικούς νόμους, η διάσπαση των αρμοδιοτήτων με την ανάθεση τους σε διαφορετικές αρχές και η ανυπαρξία συνεργασίας, συντονισμού και συλλογικών μεταξύ τους χειρισμών, κατέληξαν σε ένα δυσλειτουργικό και αναποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης, το οποίο δεν προστατεύει προληπτικά και ικανοποιητικά το δικαίωμα των πολιτών να διαβιούν σε περιβάλλον απαλλαγμένο από νοσηρούς και οχληρούς παράγοντες, αφού δεν λειτουργεί ανασταλτικά προς την κατεύθυνση της μη παραβίασης του από τους επιχειρηματίες. Ακόμη και η προσαγωγή τους στο Δικαστήριο για τα προβλεπόμενα ποινικά αδικήματα, έστω και ως αναμενόμενη από μέρους τους εξέλιξη, φαίνεται ότι δεν επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τις αποφάσεις τους ως προς το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό των εργασιών τους, αφού γίνεται δεκτή ως συνέπεια χωρίς ιδιαίτερη σημασία.

Διορθωτικές νομοθετικές προσπάθειες που απέβλεπαν στην αντιμετώπιση της οχληρίας από τα κέντρα αναψυχής, απέτυχαν επειδή ήταν μεμονωμένες και

άφηναν άθικτες στην ουσία τους τις σοβαρές αδυναμίες του ίδιου του συστήματος. Η Επίτροπος Διοικήσεως ανέδειξε τη σημασία της έγκαιρης αναπροσαρμογής ή και ριζικής αναθεώρησης της νομοθεσίας, ιδιαίτερα όταν στη πάροδο των χρόνων εντοπίζονται παθογένειες με προεκτάσεις στο περιβάλλον μόνιμης διαμονής και στη καθημερινή διαβίωση.

Η Επίτροπος Διοικήσεως, μεταξύ άλλων, εισηγήθηκε την κριτική αξιολόγηση της εικοσαετούς σχεδόν εφαρμογής της πολιτικής χωροθέτησης των κέντρων αναψυχής που καθορίζεται στα σχέδια ανάπτυξης και την επανεξέταση της, με έμφαση στο πώς μπορεί να εξασφαλίσει εποικοδομητικά ένα ικανοποιητικό επίπεδο ανέσεων στις οικιστικές, παραθεριστικές και τουριστικές ζώνες.

4. Σχέδια ανάπτυξης και πολεοδομικές αποφάσεις

Ο περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος παρέχει στις Πολεοδομικές Αρχές διακριτική εξουσία έγκρισης ή απόρριψης των αιτήσεων για πολεοδομικές άδειες ανάπτυξης ακίνητης ιδιοκτησίας κατά την άσκηση της οποίας, καλούνται, μεταξύ άλλων, να υλοποιήσουν την καθορισμένη στα σχέδια ανάπτυξης χωροθετική πολιτική. Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί σοβαρές αντιδράσεις έναντι της χωροθέτησης πρατηρίων πετρελαιοειδών σε ορισμένες περιοχές, με ομάδες πολιτών να επιδιώκουν την αποτροπή έκδοσης σχετικών πολεοδομικών αποφάσεων ή και την ανάκλησή τους, με αφετηρία τις ανησυχίες για ενδεχόμενες βλάβες στην υγεία από την λειτουργία των πρατηρίων σε κοντινή απόσταση από κατοικίες, σχολεία ή γηροκομεία.

Στα Τοπικά Σχέδια τα πρατήρια πετρελαιοειδών εντάσσονται στη κατηγορία των εμπορικών αναπτύξεων και με τη δεδομένη χωροθετική πολιτική επιδιώκεται η εξυπηρέτηση των οχημάτων, σε συνδυασμό με τη διαφύλαξη των ανέσεων των παρακείμενων χρήσεων. Ωστόσο, είναι προφανές από τη γενικότητα των σχετικών διατάξεων ότι η δεύτερη αυτή πτυχή παραμένει στο επίπεδο της όχλησης, η έννοια της οποίας είναι περιορισμένη, με αποτέλεσμα να μην καλύπτεται ικανοποιητικά το ζήτημα ενδεχόμενης διακινδύνευσης της υγείας.

Οι σοβαρές επιφυλάξεις έναντι αυτής της χωροθετικής πολιτικής, δικαιολογούνται βάσει της αρχής της προφύλαξης, που επιδιώκει την προστασία της υγείας από κινδύνους, έστω και αν αυτοί δεν έχουν ακόμα επιβεβαιωθεί επιστημονικά. Η αρχή της προφύλαξης, ειδικότερα, αποτελεί

δεσμευτικό κανόνα από τη συμπερίληψη της στη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992. Ενσωματώθηκε στο Πρωτογενές Κοινοτικό Δίκαιο με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και αργότερα με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Το δε Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επεσήμανε ότι βάσει της αρχής αυτής επιτρέπεται στα κοινοτικά όργανα να λαμβάνουν μέτρα προστασίας της ανθρώπινης υγείας ικανά να θίξουν άλλα προστατευόμενα έννομα δικαιώματα και τους παρέχεται για το σκοπό αυτό σημαντικό περιθώριο εκτίμησης. Η υγεία, σύμφωνα με το Πρωτοδικείο, μπορεί να δικαιολογήσει αρνητικές, ακόμα και πολύ σημαντικές για ορισμένους επιχειρηματίες, συνέπειες.

Με την αναθεώρηση των σχεδίων ανάπτυξης κατά διαστήματα, παρέχεται η ευχέρεια διαφοροποίησης των πολιτικών τους και προσαρμογής τους στις ολοένα μεταβαλλόμενες συνθήκες, λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρίες, τις κοινωνικές ανησυχίες και τους επιστημονικούς προβληματισμούς. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε κατά την υπό εξέλιξη διαδικασία αναθεώρησης των σχεδίων ανάπτυξης, την επανεξέταση της ισχύουσας πολιτικής χωροθέτησης των πρατηρίων πετρελαιοειδών υπό το φως των πιθανολογούμενων κινδύνων και της αρχής της προφύλαξης. Σύμφωνα με την Επίτροπο Διοικήσεως, η νέα χωροθετική πολιτική ενδείκνυται να περιλαμβάνει αντικειμενικά κριτήρια, η συνδρομή των οποίων δεν θα διασφαλίζει μόνο τις ανέσεις των παρακείμενων χρήσεων αλλά θα αποκλείει ακόμα και μη επιστημονικά επιβεβαιωμένους κινδύνους **(Α/Π 2429/2008)**. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών το Πολεοδομικό Συμβούλιο, έχει αρχίσει την επανεξέταση της χωροθετικής πολιτικής για τα πρατήρια πετρελαιοειδών.

5. Τοπικό Σχέδιο και Λίμνη Παραλιμνίου

Η καθυστέρηση στην εφαρμογή του περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου στο Παραλίμνι και η ανυπαρξία Τοπικού Σχεδίου, συνέτειναν στην ανάπτυξη του Παραλιμνίου με βάση νομοθετικές διατάξεις που ήταν απρόσφορες στις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και απαιτήσεις. Ως αποτέλεσμα ούτε η σημασία της Λίμνης με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της στοιχεία αξιολογήθηκαν έγκαιρα.

Το έδαφος της Λίμνης είναι προβληματικό, αφού τα πετρώματά του έχουν την ιδιότητα να απορροφούν νερό. Ωστόσο, η Λίμνη αποτελεί ένα σημαντικό

υδροβιότοπο με σπάνια είδη πανίδας, όπως το ενδημικό νερόφιδο Natrix – Natrix Cypriana, γνωστότερο ως κυπριακό νερόφιδο, που είναι και είδος κοινοτικού ενδιαφέροντος και προτεραιότητας. Το 2002 εμπειρογνώμονας που αξιολόγησε τη Λίμνη πρότεινε τη συμπερίληψη της στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, ώστε να εξασφαλιστεί η διατήρησή της προς όφελος της πτηνοπανίδας της.

Στο μεταξύ, στο τέλος της δεκαετίας του 1970 αναπτύχθηκαν ιδιωτικά τεμάχια που βρίσκονται στα όρια της Λίμνης Παραλιμνίου με την ανέγερση οικοδομών. Με το Τοπικό Σχέδιο Παραλιμνίου που δημοσιεύθηκε το 2007, διανοίχθηκε η προοπτική τερματισμού οποιασδήποτε ανάπτυξης στη Λίμνη Παραλιμνίου και η διατήρηση αυτής της προοπτικής, προς όφελος της βιωσιμότητας του υδροβιότοπου, εξαρτάτο αποκλειστικά από το κατά πόσον οι ενστάσεις εταιρείας, ιδιοκτήτριας τεμαχίων, για επανένταξή τους στην οικιστική ζώνη, στην οποία βρίσκονταν με βάση το προηγούμενο νομικό καθεστώς, θα απορρίπτονταν, όπως είχαν απορριφθεί και οι ενστάσεις που υποβλήθηκαν από ιδιοκτήτες άλλων τεμαχίων.

Το Πολεοδομικό Συμβούλιο δεν προσέγγισε αυτό το ζήτημα κυρίως από την επιστημονική πτυχή του. Από τα πρακτικά των συνεδριάσεων του ήταν σαφής η σημασία που απέδωσε στο πως θα αντισταθμιζόταν ο επηρεασμός της εταιρείας αν οι ενστάσεις της απορρίπτονταν, ενόψει κυρίως του γεγονότος ότι τα τεμάχια της εταιρείας πριν από τη δημοσίευση του Τοπικού Σχεδίου ενέπιπταν στην οικιστική ζώνη και εκκρεμούσε αίτηση της εταιρείας για πολεοδομική άδεια διαχωρισμού των τεμαχίων της σε οικόπεδα. Ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Εσωτερικών στο Πολεοδομικό Συμβούλιο τόνισε ιδιαίτερα τόσο το χρόνο που απαιτεί η διαδικασία ανταλλαγής ιδιωτικής με κρατική ιδιοκτησία όσο και την απροθυμία της εταιρείας να εμπλακεί σε αυτή τη διαδικασία.

Ο Διευθυντής της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος υποστήριξε ενώπιον του Πολεοδομικού Συμβουλίου ότι αν αναπτυχθεί το βόρειο τμήμα της Λίμνης στο οποίο βρίσκονται τα τεμάχια της εταιρείας δεν θα επηρεαστεί το υπόλοιπο οικοσύστημα. Ωστόσο, υπήρχαν και αντίθετες απόψεις, στις οποίες δεν έγινε αναφορά και οι οποίες ενδεχομένως ουδέποτε τέθηκαν υπόψη του Πολεοδομικού Συμβουλίου.

Συγκεκριμένα, κατά την εξέταση της Μελέτης Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ) του προτεινόμενου από την εταιρεία διαχωρισμού των

τεμαχίων της σε οικόπεδα, ο Διευθυντής του Τμήματος Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών, ο Προϊστάμενος του Ταμείου Θήρας, μέλος της Επιτροπής Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον με εξειδικευμένες γνώσεις και το ΕΤΕΚ, που απέβλεπαν στην αποτροπή της περαιτέρω ανθρώπινης παρέμβασης στη Λίμνη, οποιασδήποτε άλλης απειλής για τους πληθυσμούς της πτηνοπανίδας που διαβιούν σε αυτήν και την ένταξη της στο ΔΙΚΤΥΟ ΦΥΣΗ 2000.

Ο Διευθυντής της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος υποστήριξε ενώπιον του Πολεοδομικού Συμβουλίου ότι αν αναπτυχθεί το βόρειο τμήμα της Λίμνης στο οποίο βρίσκονται τα τεμάχια της εταιρείας δεν θα επηρεαστεί το υπόλοιπο οικοσύστημα. Ωστόσο, υπήρχαν και αντίθετες απόψεις, στις οποίες δεν έγινε αναφορά και οι οποίες ενδεχομένως ουδέποτε τέθηκαν υπόψη του Πολεοδομικού Συμβουλίου.

Συγκεκριμένα, κατά την εξέταση της Μελέτης Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ) του προτεινόμενου από την εταιρεία διαχωρισμού των τεμαχίων της σε οικόπεδα, ο Διευθυντής του Τμήματος Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών επεσήμανε ότι η μείωση ενός οικοτόπου ή η οποιαδήποτε επέμβαση η οποία είναι μη αναστρέψιμη, αναμφίβολα θα έχει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην επιβίωση των ειδών που υποστηρίζονται στον οικοτόπο. Ο πληθυσμός του νερόφιδου είναι διασπαρμένος και απομονωμένος σε διάφορες περιοχές και η μείωση οποιουδήποτε οικοτόπου του αναμφίβολα θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στο είδος με ενδεχόμενη την εξαφάνιση του.

Εξίσου σαφής ήταν και η θέση που διατύπωσε ο Προϊστάμενος του Ταμείου Θήρας. Επεσήμανε ότι ο διαχωρισμός 304 οικοπέδων στα όρια της Λίμνης Παραλιμνίου θα επέφερε σημαντική μείωση και διατάραξη του βιότοπου και πολλαπλά προβλήματα όχλησης, αφού επρόκειτο για έργο τεραστίων διαστάσεων που σε καμιά περίπτωση δεν ήταν συμβατό με την οικολογική συνοχή και ισορροπία που πρέπει να υπάρχει εντός ενός υγρότοπου και προστατευόμενης περιοχής.

Υπό το φως των πιο πάνω η Επίτροπος Διοικήσεως σημείωσε ότι η εισήγηση του Πολεοδομικού Συμβουλίου στο Υπουργικό Συμβούλιο για αποδοχή των ενστάσεων της εταιρείας στερείτο τεκμηριωμένου πολεοδομικού λόγου, ικανοποιητικής αιτιολογίας και πειστικών επιχειρημάτων. Αντίθετα, ενώ το Πολεοδομικό Συμβούλιο ανέπτυξε σοβαρό προβληματισμό και ενδιαφέρον για τη περιβαλλοντική σημασία της Λίμνης, δεν καταδείχθηκε ότι απέδωσε στις

συνέπειες της εκ νέου ένταξης των τεμαχίων της εταιρείας στην οικιστική ζώνη την ίδια σημασία με τις συνέπειες που θα επέφερε στην εταιρεία η απόρριψη των ενστάσεων της.

6. Ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος

Ο θεσμός της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον καθορισμένων αναπτύξεων ακίνητης ιδιοκτησίας, εισήχθη στην κυπριακή νομοθεσία στα πλαίσια της προσαρμογής της με τους κανόνες του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σημασία αυτού του θεσμού είναι εξαιρετική, αφού αυτό που επιδιώκεται είναι η εφαρμογή της αρχής της πρόληψης, η προληπτική, δηλαδή, διοικητική δράση για την αποτροπή της επέλευσης βλάβης στο περιβάλλον.

Στην πράξη σημαίνει ότι η Περιβαλλοντική Αρχή (Διευθυντής της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος), πρέπει να εντοπίζει, περιγράφει και αξιολογεί κατάλληλα, τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις προτεινόμενης ανάπτυξης στον άνθρωπο, στην πανίδα και τη χλωρίδα, στο έδαφος, στα νερά, στον αέρα, στο κλίμα και στο τοπίο, την αλληλεπίδραση τους στα υλικά αγαθά και στη πολιτιστική κληρονομιά, ώστε να καταλήγει σε σχετική γνωμάτευσή της. Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να λειτουργεί και η Επιτροπή Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, στην οποία ανατέθηκε συμβουλευτική αρμοδιότητα, δηλ. η υποβολή εισηγήσεων στη Περιβαλλοντική Αρχή σε σχέση με Μελέτες Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ) που τίθενται ενώπιον της. Ωστόσο, αδυναμίες που παρατηρήθηκαν στη λειτουργία της Επιτροπής και γνωματεύσεις της Περιβαλλοντικής Αρχής που εκδόθηκαν, δημιουργούν ανησυχίες ως προς το κατά πόσον ο θεσμός αξιοποιείται ικανοποιητικά για την επίτευξη των στόχων του.

Συγκεκριμένα, σε σχέση με ζήτημα επέκτασης λατομείου, διαπιστώθηκε ότι η Επιτροπή Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον αντί να επικεντρωθεί στις συνέπειες της επέκτασης, να διασαφηνίσει την προέλευσή τους, να τις αξιολογήσει και να τεκμηριώσει την πιθανολογούμενη βλάβη τους στο περιβάλλον, ώστε να υποβάλει την αιτιολογημένη εισήγησή της στην Περιβαλλοντική Αρχή, απέδωσε αυξημένη βαρύτητα σε δευτερεύουσας σημασίας παράγοντες, όπως το νομικό καθεστώς της ιδιοκτησίας στην οποία προτεινόταν η επέκταση, στην καταλληλότητα των λατομικών υλικών και στη σημασία τους για την οικοδομική βιομηχανία. Περαιτέρω, προέκυψε ότι η

Περιβαλλοντική Αρχή εξέδωσε σε αυτή την περίπτωση τη θετική γνωμάτευσή της χωρίς να έχει ενώπιον της τα πρακτικά της νόμιμης συνεδρίασης της Επιτροπής και την αιτιολογημένη εισήγησή της. Η Επιτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε άσκηση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής και της Περιβαλλοντικής Αρχής με προσήλωση στη διαδικασία της νομοθεσίας και στην ουσία του αντικειμένου τους για την ενδυνάμωση του θεσμού και τη μέγιστη αποδοτικότητα του για την ισόρροπη συνύπαρξη της ανάπτυξης με το περιβάλλον **(Α/Π 1872/2008)**.

Σε σχέση με τη Λίμνη Παραλιμνίου, η Περιβαλλοντική Αρχή εξέδωσε θετική γνωμάτευση για την υλοποίηση μεγάλης εμβέλειας ανάπτυξης στα όρια της, παρά τις αντίθετες απόψεις που εξέφρασαν ο Διευθυντής του Τμήματος Αλιείας και Θαλασσίων Ερευνών, ο Προϊστάμενος του Ταμείου Θήρας, μέλος της Επιτροπής Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον με εξειδικευμένες γνώσεις και το ΕΤΕΚ και απέβλεπαν στην αποτροπή της περαιτέρω ανθρώπινης παρέμβασης στη Λίμνη, οποιασδήποτε άλλης απειλής για τους πληθυσμούς της πτηνοπανίδας που διαβιούν σε αυτήν και την ένταξη της στο ΔΙΚΤΥΟ ΦΥΣΗ 2000.

Η Επιτροπος Διοικήσεως στην έκθεση της επέκρινε τη γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής και όπως προαναφέρθηκε υπέβαλε εισήγηση για επανεξέταση του νομικού καθεστώτος της ιδιωτικής ιδιοκτησίας εντός της Λίμνης.

7. Παράνομη είσπραξη μεταβιβαστικών τελών

Το ζήτημα αυτό προέκυψε εξαιτίας της απόφασης του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας να συμπεριλαμβάνει στο τίμημα της πώλησης που συμφωνείται μεταξύ του πωλητή και του αγοραστή και δηλώνεται στη δήλωση μεταβίβασης, το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) που οφείλεται από τον αγοραστή λόγω της μεταβίβασης.

Η Επιτροπος Διοικήσεως σε έκθεση της στα μέσα του 2007 είχε επισημάνει στο Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας ότι αυτή η απόφαση ήταν παράνομη, με σοβαρές και δυσμενείς συνέπειες. Συγκεκριμένα, αύξανε το πραγματικό τίμημα της πώλησης των οικοδομών, δηλαδή την αγοραία αξία τους, συνέβαλλε στη γενικότερη αύξηση της, δηλαδή επηρέαζε προς τα πάνω την τιμή τους στην αγορά, επιβάρυνε τους αγοραστές με επιπλέον τέλη

μεταβίβασης και ουσιαστικά με φορολογία επί της φορολογίας, επειδή τόσο τα τέλη μεταβίβασης όσο και ο ΦΠΑ είναι ξεχωριστές φορολογίες.

Το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας παρέλειψε να συμμορφωθεί με την εισήγηση της Επιτρόπου Διοικήσεως να τερματιστεί η εφαρμογή της συγκεκριμένης απόφασης και εξέφρασε μια αδικαιολόγητη εμμονή στην ορθότητα της, που προέκυπτε ευθέως από επιστολή του Διευθυντή του στο Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Σε αυτή την επιστολή, ο Διευθυντής έθεσε το περιεχόμενο της έκθεσης της Επιτρόπου Διοικήσεως υπό αμφισβήτηση. Η μη συμμόρφωση του Τμήματος συνεχίστηκε ακόμα και μετά την ακυρωτική απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου σε σχετική προσφυγή.

Ένα περίπου χρόνο μετά την υποβολή της εισήγησης της Επιτρόπου Διοικήσεως, στο τέλος Ιουνίου 2008, ο Διευθυντής του Τμήματος εξέδωσε εγκύκλιο προς τους Επαρχιακούς Κτηματολογικούς Λειτουργούς, στην οποία καθόρισε τις ενέργειες τους σε σχέση με την επιβολή και είσπραξη μεταβιβαστικών τελών για οικοδομές. Ωστόσο, είχε ήδη αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των αγοραστών που επιβαρύνθηκαν παράνομα με επιπρόσθετα τέλη μεταβίβασης, ενώ ακόμα και 4 μήνες μετά την εν λόγω εγκύκλιο, η παράνομη απόφαση του Τμήματος φαίνεται ότι συνέχιζε να εφαρμόζεται αφού υποβλήθηκαν δυο παράπονα για μεταβιβάσεις που έγιναν στο Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο Λευκωσίας το Νοέμβριο 2008 και οι παραπονούμενες επιβαρύνθηκαν με επιπλέον τέλη μεταβίβασης (**A/Π 2403/2008 και A/Π 2415/2008**).

Έτσι, σε νέα Έκθεσή της το 2009 σε σχέση με **19 παράπονα**, η Επίτροπος Διοικήσεως τόνισε ότι το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας συνέβαλε, με την άρνηση του για μεγάλο χρονικό διάστημα να υλοποιήσει την προαναφερθείσα εισήγησή της, όχι μόνο στη περαιτέρω παράνομη οικονομική επιβάρυνση πολιτών αλλά και στη συνέχιση της παράνομης από το κράτος είσπραξης εσόδων, τα οποία δεν επιστράφηκαν ούτε σε όσους παραπονούμενους διαμαρτυρήθηκαν γραπτώς. Η Επίτροπος εισηγήθηκε την επιστροφή των επιπλέον μεταβιβαστικών τελών στους παραπονούμενους.

Σε σχέση με το γενικότερο ζήτημα που είχε θέσει ο Διευθυντής του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας στο Υπουργείο Εσωτερικών και αφορούσε στην άποψη που εξέφρασε ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας ότι το κράτος, με βάση το ισχύον δίκαιο δεν υπέχει νομική υποχρέωση επιστροφής

τελών μεταβίβασης σε όσους αγοραστές δεν υπέβαλαν ένσταση, η Επιτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε όπως το Υπουργείο Εσωτερικών προβληματιστεί ως προς το κατά πόσον στα πλαίσια ενός κράτους δικαίου μια δημόσια αρχή έχει νόμιμο δικαίωμα να εισπράττει παράνομα χρηματικά ποσά από ανυποψίαστους πολίτες και να τους καθιστά υπεύθυνους για την παράνομη επιβάρυνση τους, επειδή την περιέβαλαν με εμπιστοσύνη και καλόπιστα και εν αγνοία τους αποδέχθηκαν την καταβολή τους. Η προσέγγιση αυτή, σύμφωνα με την Επιτροπο Διοικήσεως, τείνει να μεταφέρει στους πολίτες την ευθύνη για τη διοικητική αυθαιρεσία και δίδει το μήνυμα ότι κάθε διοικητική απόφαση πρέπει να αντιμετωπίζεται εκ προοιμίου με καχυποψία και ότι οι πολίτες για δική τους προστασία θα πρέπει να επιφυλάσσουν άνευ ετέρου τα δικαιώματά τους.

Στη συνέχεια το Υπουργείο Εσωτερικών σε σημείωμά του στο Υπουργικό Συμβούλιο εξέφρασε την άποψη ότι το κράτος έχει ηθική υποχρέωση να επιστρέψει σε όλους τους πολίτες τα επιπρόσθετα τέλη μεταβίβασης που κατέβαλαν κατά τον πιο πάνω τρόπο, άποψη με την οποία συμφωνεί και το Υπουργείο Οικονομικών, και υπέβαλε πρόταση για έγκριση της επιστροφής των επιπλέον μεταβιβαστικών τελών στους αγοραστές. Το Υπουργικό Συμβούλιο ανάθεσε στους Υπουργούς Οικονομικών και Εσωτερικών να μελετήσουν περαιτέρω το θέμα και να το επαναφέρουν εκ νέου ενώπιον του για λήψη σχετικής απόφασης.

8. Καθυστερήσεις στη διαδικασία εξέτασης αιτήσεων

Καθυστερήσεις παρατηρούνται σε σχέση με όλες τις αιτήσεις των πολιτών που υποβάλλονται σε δημόσιες αρχές και αφορούν στην ανάπτυξη της ιδιοκτησίας τους.

α. Επαρχιακές Διοικήσεις

Η διαρκώς αυξανόμενη οικοδομική ανάπτυξη μέχρι και το τέλος του 2008, συνέβαλε στην αύξηση του αριθμού των αιτήσεων για άδειες ανέγερσης οικοδομών και διαχωρισμού οικοπέδων στις Επαρχιακές Διοικήσεις και κατά προέκταση επηρέασε και το χρόνο συμπλήρωσης της εξέτασης τους. Εντούτοις, ο φόρτος εργασίας των Επαρχιακών Διοικήσεων, δεν είναι ο μοναδικός λόγος για τον οποίο οι αιτητές μπορεί να αναμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα τη λήψη αποφάσεων σε αιτήσεις τους για άδειες οικοδομής. Όπως έχει διαπιστωθεί, απαραίτητες διαβουλεύσεις με άλλες δημόσιες αρχές

δεν ολοκληρώνονται σύντομα και επιμηκύνεται η διάρκεια του χρόνου εκκρεμότητας των αιτήσεων. Ακόμα, αιτήσεις με ιδιαιτερότητες προσεγγίζονται με επιφυλακτικότητα και δεν αναλαμβάνονται αμέσως πρωτοβουλίες διασαφήνισης των ζητημάτων που εγείρονται **(Α/Π 297/2009)**.

Το γεγονός ότι στη νομοθεσία δεν καθορίζεται χρονικό διάστημα εντός του οποίου θα πρέπει να συμπληρώνεται η εξέταση των αιτήσεων αυτής της κατηγορίας δεν συνεπάγεται ότι αυτή μπορεί να παρατείνεται επ' αόριστο. Εξυπακούεται ότι η ολοκλήρωση της έρευνας και η λήψη τελικών αποφάσεων θα πρέπει να εντάσσεται σε εύλογα όρια, που κρίνονται αντικειμενικά, με βάση τα περιστατικά της κάθε περίπτωσης και την έρευνα που χρειάζεται να διεξαχθεί. Η Επίτροπος Διοικήσεως έχει κατ' επανάληψη υποδείξει στις Επαρχιακές Διοικήσεις τη σημασία της επίσπευσης της διαδικασίας που αφορά στην εξέταση τους, μέσω του προγραμματισμού της εργασίας και της χρήσης των υπηρεσιών της τεχνολογίας, για την επίτευξη ευρυθμίας και αποδοτικότητας.

β. Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας

Η αδυναμία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας να ανταποκρίνεται σε εύλογο χρόνο στην εξέταση των αιτήσεων που του υποβάλλονται δεν είναι πρόσφατη, αλλά ανατρέχει στις αρχές του 1990, όταν ήδη η αναπτυξιακή δραστηριότητα με επίκεντρο την ακίνητη ιδιοκτησία καταδείκνυε τάσεις ραγδαίας και ταχείας εξέλιξης που επέβαλλαν έγκαιρες και καινοτόμες αλλαγές στο δημόσιο τομέα και ειδικότερα στο Τμήμα αυτό με τις κρίσιμης σημασίας αρμοδιότητες. Ωστόσο, οι διαρκείς μεταβολές του περιβάλλοντος και οι νέες προκλήσεις δεν αναγνωρίστηκαν, ούτε αξιολογήθηκαν έγκαιρα και δεν αξιοποιήθηκαν νωρίς οι δυνατότητες της τεχνολογίας, τα συστήματα προγραμματισμού και ελέγχου της εργασίας. Αντίθετα, διατηρήθηκαν οι ίδιες δομές και διαδικασίες και δεν υπήρξε ικανοποιητική ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού. Παράλληλα, σημαντικά έργα που άρχισαν στο τέλος της δεκαετίας του 1990 και θα συνέβαλλαν στην αναβάθμιση των υπηρεσιών του Τμήματος, όπως η επαναχωρομέτρηση και η συλλογή και ταξινόμηση δεδομένων στο Σύστημα Πληροφοριών Γης δεν συμπληρώθηκαν. Στο μεταξύ, ο φόρτος εργασίας, νέες αρμοδιότητες και ευθύνες του Τμήματος ήταν ήδη γεγονός.

Έτσι, ενώ ετήσια το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας διεκπεραιώνει μεγάλο αριθμό αιτήσεων παρατηρήθηκε επανειλημμένα ότι πολλές αιτήσεις

εκκρεμούν από 3 μέχρι 5 ή και περισσότερα χρόνια, χωρίς ουσιαστικές ενέργειες προς την κατεύθυνση της συμπλήρωσης της εξέτασης τους.

Σημαντική καθυστέρηση παρατηρείται στη πρόοδο των αιτήσεων για διαχωρισμό τεμαχίων μεταξύ των συνιδιοκτητών, στην επίλυση συνοριακών διαφορών, στη παραχώρηση κρατικής γης και σε σχέση με εκείνες που στα πλαίσια της εξέτασης τους προκύπτουν προβλήματα και δυσχέρειες. Η επίλυση τους δεν προωθείται και ως αποτέλεσμα διαιωνίζονται **(Α/Π 1404/2007, Α/Π 1948/2007)**. Οι Επαρχιακοί Κτηματολογικοί Λειτουργοί υποστηρίζουν ότι η εξέταση των αιτήσεων γίνεται κατά σειρά προτεραιότητας, ανάλογα με το χρόνο υποβολής τους, όμως, ενώ παρέχονται ικανοποιητικές πληροφορίες για τις ετήσιες εκκρεμότητες, τις νέες αιτήσεις που υποβάλλονται και το συνολικό αριθμό αυτών που διεκπεραιώνονται, δεν παρατίθενται στοιχεία που καταδεικνύουν ότι πρόκειται για τις παλαιότερες χρονολογικά αιτήσεις. Κατά συνέπεια, παραμένει ουσιαστικά άγνωστο αν πράγματι τηρείται, έστω και κατά το δυνατό, η σειρά προτεραιότητας και συντηρείται η αντίληψη ότι εξωτερικές παρεμβάσεις καθορίζουν την προώθηση ορισμένων αιτήσεων σε βάρος άλλων. Δυστυχώς, ο κίνδυνος εξωτερικών παρεμβάσεων είναι υπαρκτός σε κάθε περίπτωση διοικητικών δυσλειτουργιών, ενώ η υποβάθμιση ή η σιωπηρή παραγνώρισή του δεν τον αποτρέπει, αλλά υπονομεύει και την ίδια τη σχέση εμπιστοσύνης που πρέπει να υπάρχει μεταξύ πολιτών και διοίκησης.

Από ειδικότερη έρευνα αναφορικά με αιτήσεις για οριοθέτηση τεμαχίων, με αφορμή **48 παράπονα**, διαπιστώθηκε ότι την περίοδο 2000 – 2004, ο αριθμός τους αυξήθηκε κατά 71% και σε σχέση με αιτήσεις των παραπονούμενων που είχαν υποβληθεί την ίδια περίοδο, δεν είχε ακόμα μέχρι το 2009, οριστεί ημερομηνία διεξαγωγής της επιτόπιας εργασίας, παρόλο που στην ιστοσελίδα του Τμήματος παραπλανητικά αναφέρεται ότι ο χρόνος διεξαγωγής των οριοθετήσεων κυμαίνεται από 6 μέχρι 12 μήνες. Το μέτρο της ανάθεσης στο προσωπικό του Τμήματος της διεξαγωγής μεταξύ άλλων και οριοθετήσεων εκτός του καθορισμένου ωραρίου εργασίας, ανά τεμάχιο, πέτυχε την διεκπεραίωση πέραν των 1000 αιτήσεων αυτής της κατηγορίας σε 2 χρόνια, αλλά δεν είχε καθοριστικό αποτέλεσμα. Παράλληλα συνιστά υπερωριακή απασχόληση που επιβαρύνει ετήσια το δημόσιο με εκατομμύρια ευρώ, ενώ η δυσaráσκεια του κοινού παραμένει, επειδή, εξακολουθεί να μην εξυπηρετείται έγκαιρα.

Η θεσμική εξέλιξη, που αφορά στη διεξαγωγή οριοθετήσεων από ιδιώτες χωρομέτρους, χαρακτηρίστηκε ως σταθμός στην ιστορία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, αφού έθεσε τέλος στην πλήρη εξάρτηση των πολιτών από το δημόσιο και επέτρεψε στον ιδιωτικό τομέα να αναλάβει την παροχή ορισμένων υπηρεσιών του. Πρόκειται για καινοτομία που υιοθετήθηκε αργά, μόλις πριν από 3 περίπου χρόνια και τα αποτελέσματα της δεν έχουν ακόμα διαφοροποιήσει τη διαμορφωθείσα κατάσταση. Συναφώς, η Επίτροπος Διοικήσεως έχει εισηγηθεί την ευρεία δημοσιοποίηση με κάθε πρόσφορο μέσο της δυνατότητας αυτής που παρέχεται.

Παράλληλα η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε να εξεταστεί από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας και το Υπουργείο Εσωτερικών το ενδεχόμενο διεύρυνσης της συνεργασίας με τους χωρομέτρους του ιδιωτικού τομέα, προς την κατεύθυνση της πλήρους από μέρους τους ανάληψης των οριοθετήσεων ιδιωτικών τεμαχίων. Το μονοπώλιο της παροχής αυτής της υπηρεσίας από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας ανάγεται στο απώτερο παρελθόν, όταν η αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας ήταν χαμηλή, η ανάπτυξη πολύ περιορισμένη, η χρήση της κυρίως γεωργική και τα έσοδα που απέφερε ελάχιστα. Σήμερα, η ακίνητη ιδιοκτησία είναι αγαθό εξαιρετικής οικονομικής αξίας, το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας διαθέτει τα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη διεξαγωγή οριοθετήσεων από χωρομέτρους του ιδιωτικού τομέα, ενώ παράλληλα και ο δικός του ρόλος θα παραμείνει ουσιώδης.

Περαιτέρω, είναι αδήριτη ανάγκη η χάραξη στρατηγικής και προγραμματισμού από το Τμήμα, ώστε το σύστημα οργάνωσης, οι δομές και διαδικασίες του να γίνουν αποδοτικότερες, να επιτυγχάνουν ψηλό επίπεδο και ταχύτητα υπηρεσιών, να προβλέπουν τις αλλαγές και να μπορούν να προσαρμόζονται στο περιβάλλον δράσης και στις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις. Για αυτό το σκοπό, η Επίτροπος Διοικήσεως έχει ζητήσει από το Τμήμα να εξετάσει το ενδεχόμενο διεξαγωγής εξειδικευμένης μελέτης για το πώς θα αναβαθμιστεί σε ένα σύγχρονο οργανισμό.

γ. Πολεοδομικές αρχές

Στα προηγούμενα χρόνια παρατηρήθηκε επανειλημμένα σοβαρή καθυστέρηση των Πολεοδομικών Αρχών στη συμπλήρωση της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων για πολεοδομικές άδειες. Οι Πολεοδομικές Αρχές παραβίαζαν συστηματικά την πρόνοια της νομοθεσίας που επιβάλλει τη κοινοποίηση των

αποφάσεων τους στους αιτητές σε τρεις μήνες από την υποβολή των αιτήσεων. Η παρατεταμένη κατά κανόνα αναμονή των αιτητών παρεμπόδιζε τις περαιτέρω ενέργειές τους, όπως την έναρξη των οικοδομικών εργασιών, ενώ το οικοδομικό κόστος αυξανόταν. Η λήψη εν τέλει ορισμένων μέτρων από το Υπουργείο Εσωτερικών συνέβαλε στη μείωση του χρόνου στον οποίο λαμβάνονται οι πολεοδομικές αποφάσεις, χωρίς ωστόσο, να παύσει οριστικά να υφίσταται το ίδιο πρόβλημα.

Σε συγκεκριμένη περίπτωση διαπιστώθηκε ότι το Επαρχιακό Γραφείο Λευκωσίας του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως ανταποκρίθηκε σε αίτηση 17 μήνες μετά την υποβολή της **(Α/Π 2429/2008)**. Σε σχετική Έκθεσή της, η Επίτροπος Διοικήσεως επεσήμανε ότι, από τη συσσωρευμένη εμπειρία του Γραφείου στο θέμα, έχει προκύψει ότι η αλληλογραφία με δημόσιες αρχές, επιβραδύνει τη διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων, για τις οποίες προϋποτίθενται αρκετές διαβουλεύσεις, σε βαθμό που η σημασία και ο σκοπός καθορισμού τρίμηνης προθεσμίας για τη λήψη των πολεοδομικών αποφάσεων, έχει αποδυναμωθεί πλήρως. Η Επίτροπος εισηγήθηκε όπως το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών, μελετήσουν τις αναπροσαρμογές που χρειάζονται να γίνουν προς το σκοπό της επιτάχυνσης της έρευνας των Πολεοδομικών Αρχών σε σχέση με κάθε αίτηση και της διαφύλαξης των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των πολιτών.

Άλλο συναφές ζήτημα, είναι η αποστέρηση προσώπου από τη δυνατότητα υποβολής εμπρόθεσμης αίτησης για χορηγία βάσει του σχεδίου χορηγιών σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, εξαιτίας της αδικαιολόγητης καθυστέρησης Επαρχιακού Γραφείου του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως να συμπληρώσει την επανεξέταση της αίτησης του για πολεοδομική άδεια μετά την απόφαση της Υπουργικής Επιτροπής σε Ιεραρχική Προσφυγή του **(Α/Π 349/2009)**. Η Επίτροπος Διοικήσεως στη σχετική Έκθεσή της σημειώνει ότι το θεσμικό πλαίσιο διασφαλίζει τα δικαιώματα των πολιτών και όταν η διοικητική συνδρομή δεν παρέχεται στα όρια του, χωρίς να προβάλλονται ουσιώδεις / βάσιμοι λόγοι, υπάρχει κακοδιοίκηση και χρειάζεται έρευνα για τους λόγους της και μέτρα αποτροπής της στο μέλλον. Εισηγήθηκε δε τη διενέργεια τέτοιας έρευνας από τον Επαρχιακό Λειτουργό σε σχέση με την προκειμένη περίπτωση, αλλά και τον καθορισμό διαδικασίας που θα ακολουθείται αμέσως μόλις κοινοποιείται στο Επαρχιακό Γραφείο απόφαση

Υπουργικής Επιτροπής για επανεξέταση αίτησης για πολεοδομική άδεια και τα μέτρα παρακολούθησης της προόδου της.

δ. Συμβούλιο Μελέτης Παρεκκλίσεων (ΣΥΜΕΠΑ)

Διαφορετικοί αλλά συναφείς και αλληλένδετοι παράγοντες δεν επέτρεψαν στο ΣΥΜΕΠΑ να θέσει τη λειτουργία του σε ένα πλαίσιο ευρυθμίας και αποτελεσματικότητας για την ταχεία διεκπεραίωση των αιτήσεων με τις οποίες ζητούνται πολεοδομικές άδειες κατά παρέκκλιση των σχεδίων ανάπτυξης. Ας σημειωθεί ότι η καθορισμένη στη νομοθεσία διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων είναι σύνθετη και περιλαμβάνει την εμπλοκή διαφορετικών δημοσίων αρχών και σε ορισμένες περιπτώσεις τη διεξαγωγή δημόσιας ακρόασης.

Το πρόβλημα της καθυστέρησης ολοκλήρωσης από το ΣΥΜΕΠΑ της εξέτασης των αιτήσεων που του υποβάλλονται και της προώθησης των εισηγήσεων του στην αρμόδια αρχή, δηλαδή το Υπουργικό Συμβούλιο, για λήψη αποφάσεων, είχε ήδη εντοπιστεί κατά τα προηγούμενα χρόνια. Ωστόσο, κατά το 2009 αποσαφηνίστηκαν οι αιτίες και διαστάσεις του με τη διεξαγωγή ευρείας σχετικής έρευνας (**A/Π 1918/2005, A/Π 2344/2006, A/Π 2492/2006, A/Π 2530/2006, A/Π 189/2007, A/Π 1957/2007, A/Π 2449/2007, A/Π 2683/2007, A/Π 1682/2007, A/Π 877/2008, A/Π 885/2008, A/Π 948/2008, A/Π 1201/2008**).

Κατά τη διερεύνηση των παραπόνων εκκρεμούσαν στο ΣΥΜΕΠΑ 450 και πλέον αιτήσεις, υποβάλλονταν περίπου 200 νέες αιτήσεις κάθε χρόνο και υπήρχε ήδη συσσώρευση αιτήσεων από το 2003. Ο χρόνος που χρειάστηκε για την ετοιμασία από τις Πολεοδομικές Αρχές των αναγκαίων εκθέσεων τους στο ΣΥΜΕΠΑ αναφορικά με τις αιτήσεις των παραπονούμενων κυμαινόταν από 12 μέχρι 22 μήνες. Σε μια περίπτωση, Πολεοδομική Αρχή ανταποκρίθηκε μετά από 41 μήνες. Το ΣΥΜΕΠΑ διαβίβασε τις εισηγήσεις του στο Υπουργικό Συμβούλιο μετά την πάροδο 7 μέχρι 24 μηνών από τη λήψη των απόψεων του Διευθυντή του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως. Από την υποβολή των αιτήσεων των παραπονούμενων μέχρι τη λήψη των αποφάσεων σε αυτές από το Υπουργικό Συμβούλιο παρήλθαν από 34 μέχρι 55 μήνες, εκτός από μία περίπτωση, σε σχέση με την οποία η απόφαση λήφθηκε σε 21 περίπου μήνες.

Το ΣΥΜΕΠΑ αναγνώρισε τη βραδύτητα της ακολουθούμενης διαδικασίας και επεσήμανε ότι δεν διαθέτει δική του υπηρεσία, εξυπηρετείται από προσωπικό του Υπουργείου Εσωτερικών και δεν έχει αρμοδιότητα ελέγχου των Πολεοδομικών Αρχών και του Διευθυντή του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, ώστε να μπορεί να παρεμβαίνει αποτελεσματικά για την επίσπευση της συνδρομής τους στην εξέταση των αιτήσεων. Εξέφρασε, συνεπώς, την άποψη ότι η επιτάχυνση και η ορθολογική αντιμετώπιση των αιτήσεων θα επιτευχθούν μόνο με την αξιοποίηση των εμπειριών που αποκτήθηκαν για την ουσιαστική αναθεώρηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου. Ειδικότερα, εισηγήθηκε να επιλυθούν ερμηνευτικά προβλήματα που αφορούν στην εφαρμοστέα νομοθεσία και να συμπληρωθούν τα διάφορα κενά που εμφανίζει, να εκδοθούν οδηγίες για τη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων στη διαδικασία δημοσίων αρχών, να οριστούν χρονικά όρια στα οποία θα πρέπει να υποβάλλουν τις εκθέσεις / απόψεις τους και να ανατεθεί η διοικητική εποπτεία της διαδικασίας σε συγκεκριμένο φορέα.

Η Επίτροπος Διοικήσεως υιοθέτησε τις εισηγήσεις του ΣΥΜΕΠΑ και πρόσθεσε ότι παράλληλα είναι απαραίτητο να διεξάγεται έλεγχος από το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως για την τήρηση των χρονικών ορίων που θα καθοριστούν από τις Πολεοδομικές Αρχές, να επισπευθεί η ηλεκτρονική καταχώρηση των αιτήσεων και να παρασχεθεί στους αιτητές η δυνατότητα ηλεκτρονικής ενημέρωσης για την εξέλιξη της διαδικασίας που τους αφορά. Διαφορετικά, τόνισε, η επί μακρόν εκκρεμότητα των αιτήσεων υποβαθμίζει ή και εξουδετερώνει το δικαίωμα που παρέχεται από τη νομοθεσία στους πολίτες να ζητούν τη χορήγηση πολεοδομικών αδειών κατά παρέκκλιση των σχεδίων ανάπτυξης.

9. Παραβιάσεις της αρχής της διαφάνειας

Η διαφάνεια στοχεύει αφενός στην ανοικτή δημόσια διοίκηση, που θα βρίσκεται ολοένα και πιο κοντά στους πολίτες και θα αποσκοπεί στην καλύτερη δυνατή εξυπηρέτησή τους, και αφετέρου στην εδραίωση της αξιοπιστίας, της αντικειμενικότητας και αμεροληψίας της δράσης της. Στα θέματα, ωστόσο, που εξετάζει ο Τομέας Ακίνητης Ιδιοκτησίας και Ανάπτυξης ακόμα ελλείπουν οι κανόνες και οι πρακτικές που μπορούν να καταστήσουν τη διαφάνεια χαρακτηριστικό στοιχείο των εμπλεκόμενων αρχών. Ως αποτέλεσμα, οι ενέργειες και αποφάσεις τους, ιδιαίτερα όταν επηρεάζουν

άμεσα ή έμμεσα τους πολίτες, εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται με καχυποψία, σοβαρές επιφυλάξεις και ανησυχίες.

α. Σχέδια πολεοδομικών ζωνών

Στην περίπτωση των ρυθμίσεων των σχεδίων των πολεοδομικών ζωνών, παρατηρήθηκε αδιαφάνεια και ασαφής προσδιορισμός της αιτιολογικής τους βάσης, τόσο στο στάδιο της αναθεώρησής τους όσο και μεταγενέστερα, κατά την εξέταση των εναντίον τους ενστάσεων, αλλά και όταν οι ενδιαφερόμενοι επιδίωκαν πληρέστερη γνώση των παραμέτρων που επέδρασαν, συνεκτιμήθηκαν ή καθόρισαν το αποτέλεσμα που δεν τους ικανοποιούσε. Ενόψει της έναρξης της αναθεώρησης των σχεδίων των πολεοδομικών ζωνών, η διαδικασία διαφοροποιήθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών με στόχο τη διασφάλιση περισσότερης διαφάνειας, μέσω των δημόσιων ακροάσεων και της δημοσιοποίησης της έκθεσης του Υπουργού Εσωτερικών για την αναθεώρηση της Δήλωσης Πολιτικής.

Η Επίτροπος Διοικήσεως θεωρεί ότι η νέα διαδικασία δημιουργεί και νέες προοπτικές για δημόσιο διάλογο και συναντίληψη διοίκησης και πολιτών. Παράλληλα, όμως, σημειώνει ότι τυχόν αδυναμία τεκμηρίωσης των αποφάσεων που εν τέλει θα ληφθούν στα πλαίσια της αναθεώρησης των σχεδίων των πολεοδομικών ζωνών, θα λειτουργεί σε βάρος της διαφάνειας, ανεξάρτητα αν επιδιώκεται μέσω του δημόσιου διαλόγου. Κατά προέκταση πρέπει να είναι διαθέσιμα εκείνα τα στοιχεία που θα καταδεικνύουν την ορθολογικότητα των ρυθμίσεων **(Α/Π 2411/2007)**.

β. Κήρυξη περιοχών σε Λευκές Ζώνες

Το ζήτημα της διαφάνειας έχει εγερθεί και σε σχέση με τα διατάγματα κήρυξης περιοχών σε Λευκές Ζώνες. Η σχετική νομοθετική διάταξη δεν προβλέπει ενημέρωση των ιδιοκτητών των τεμαχίων, παρά μόνο δημοσίευση των διαταγμάτων που εκδίδονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, ενώ αυτά ενόσω είναι σε ισχύ, οι υφιστάμενες στα τεμάχια χρήσεις πρέπει να παραμείνουν γενικά αμετάβλητες. Συνεπάγεται, δηλαδή, ότι το δικαίωμα των ιδιοκτητών στην ανάπτυξη των τεμαχίων που περιλαμβάνονται σε Λευκές Ζώνες, όπως προβλέπεται στα σχέδια ανάπτυξης, αναστέλλεται προσωρινά και άρα περιορίζεται προσωρινά το δικαίωμα της ιδιοκτησίας τους.

Η Επιτροπος Διοικήσεως επισήμανε ότι η δημοσίευση των διαταγμάτων στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας δεν αρκεί για την ικανοποίηση του αισθήματος δικαίου των πολιτών, οι οποίοι δεν ανατρέχουν συστηματικά στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας ή και αγνοούν εντελώς τις όποιες διοικητικές διεργασίες προηγούνται της έκδοσης τους και δεν αναμένουν εξελίξεις περιοριστικές του δικαιώματος ιδιοκτησίας τους. Σύμφωνα με την Επιτροπο Διοικήσεως, οι αποφάσεις της εκτελεστικής εξουσίας, ανεξάρτητα της νομιμότητας και της σκοπιμότητάς τους, είναι απαραίτητο να καθίστανται ευρέως γνωστές, για να είναι δυνατή η αξιολογική και ελεγκτική προσέγγισή τους από το κοινό, πολύ δε περισσότερο όταν το αντικείμενο τους, πέραν του γενικού χαρακτήρα τους, λειτουργεί σε βάρος συγκεκριμένων προσώπων και του δικαιώματος ιδιοκτησίας. Ωστόσο, η εισήγηση της Επιτροπής Διοικήσεως, όπως το Υπουργείο Εσωτερικών να καθορίσει τρόπο, με τον οποίο τα διατάγματα κήρυξης περιοχών σε Λευκές Ζώνες θα περιέρχονται σε γνώση των ιδιοκτητών των τεμαχίων που περιλαμβάνονται σε αυτές μόλις δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, δεν έχει υλοποιηθεί **(Α/Π 468/2008)**.

γ. Προώθηση εξέτασης αιτήσεων από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας

Στην περίπτωση του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, το ζήτημα άπτεται της σειράς με την οποία προωθείται η εξέταση των αιτήσεων που υποβάλλονται. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, αν και οι Επαρχιακοί Κτηματολογικοί Λειτουργοί έχουν κατ' επανάληψη υποστηρίξει ότι τηρείται σειρά προτεραιότητας ανάλογα με το χρόνο υποβολής των αιτήσεων, κανένα σχετικό στοιχείο που να αποδεικνύει αυτό τον ισχυρισμό δεν μας έχει παρασχεθεί. Επομένως είναι εξαιρετικά δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να τεκμηριωθεί η αντικειμενικότητα και αμεροληψία της δράσης του Τμήματος αυτού. Εισήγηση της Επιτροπής Διοικήσεως για εξεύρεση από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας μηχανισμών που θα το καταστήσουν περισσότερο ανοικτό και ικανό να παρέχει διαρκώς πληροφορίες στους αιτητές, όχι μόνο σε σχέση με την έναρξη της εξέτασης των αιτήσεων και την πρόοδο της διαδικασίας, αλλά και αναφορικά με τις άλλες προτεραιότητες που προηγούνται χρονικά **(Α/Π 1404/2007)**, δεν έχει έως τώρα υλοποιηθεί.

10. Απώλεια διοικητικών φακέλων

Η ασφαλής φύλαξη των διοικητικών φακέλων αποτελεί ευθύνη των αρχών στη κατοχή των οποίων βρίσκονται και δεν αφορά μόνο στους πολίτες που ενδέχεται στοιχεία σχετικά με την ακίνητη ιδιοκτησία τους να έχουν καταχωρηθεί σε αυτούς, αλλά πρώτιστα τη Δημοκρατία στην κυριότητα της οποίας ανήκουν.

Η απώλεια διοικητικών φακέλων δεν είναι συνήθης. Εντούτοις, εξαιτίας τόσο του δημόσιου χαρακτήρα των φακέλων, όσο και της σημασίας του περιεχόμενου τους, που είναι συνήθως καθοριστικό για την έκβαση σχετικών ποινικών ή και πειθαρχικών ερευνών, επιβάλλεται η λήψη αυξημένων μέτρων προστασίας. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να προκαθοριστούν και να τίθενται σε εφαρμογή όχι μόνο μετά την έναρξη τέτοιων ερευνών, αλλά και όταν ακόμα υπάρχουν μόνο υπόνοιες ή πιθανότητες έναρξής τους.

Η Επίτροπος Διοικήσεως προέβη στην εν λόγω επισήμανση στο Διευθυντή του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, με αφορμή την διερεύνηση παραπόνου για απώλεια φακέλου του Επαρχιακού Κτηματολογικού Γραφείου Λευκωσίας που αφορούσε ακίνητη ιδιοκτησία την οποία διεκδικούσε η παραπονούμενη. Εξαιτίας της απώλειας του φακέλου και της μη ανεύρεσής του, παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν από το Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο Πάφου, δεν ήταν δυνατό αυτός να τεθεί ενώπιον του Δικαστηρίου στα πλαίσια της εκδίκασης ποινικής υπόθεσης, με αποτέλεσμα σημαντικά στοιχεία να μην είναι διαθέσιμα και να μην είναι εφικτή ούτε η εξασφάλιση αντιγράφων τους. **(Α/Π 1247/2007)**.

11. Απαλλοτριώσεις και επιτάξεις ακίνητης ιδιοκτησίας

α. Επίταξη για σκοπούς άμυνας

Η νομοθετική και διοικητική παρέμβαση στο δικαίωμα κατοχής και χρήσης της ακίνητης ιδιοκτησίας τελεί υπό αυστηρούς συνταγματικούς περιορισμούς. Ωστόσο, στη βάση του δικαίου της ανάγκης, εξαιτίας της έκρυθμης κατάστασης που δημιουργήθηκε με την τουρκική εισβολή και τη συνεχιζόμενη κατοχή τμήματος της Δημοκρατίας από τα τουρκικά στρατεύματα, το Ανώτατο Δικαστήριο δέχθηκε προσωρινές νομοθετικές ρυθμίσεις που επιτρέπουν την ανανέωση των διαταγμάτων επίταξης τεμαχίων για την εξυπηρέτηση αμυντικών αναγκών, ακόμα και μετά την πάροδο 3 ετών από την έναρξη της ισχύος τους. Ως αποτέλεσμα, με την ανανέωση των διαταγμάτων επίταξης,

διατηρούνται μακροχρόνιες επιτάξεις τεμαχίων και δεν επιτρέπεται στους ιδιοκτήτες τους η κατοχή και χρήση τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, η άποψη της Επιτρόπου Διοικήσεως είναι ότι το Υπουργείο Άμυνας οποτεδήποτε κρίνει ότι έπαυσαν να υφίστανται οι λόγοι για τους οποίους εκδόθηκε διάταγμα επίταξης τεμαχίου, πρέπει να το ανακαλεί αμέσως ώστε να τερματίζεται η επιβάρυνση που συνεπάγεται, δηλαδή να μετριάζονται για τον ιδιοκτήτη ή τους ιδιοκτήτες κατά το δυνατό οι συνέπειες που επιφέρει γενικότερα η έκρυθμη κατάσταση.

Ωστόσο, διαπιστώθηκε από την έρευνα παραπόνου ότι το Υπουργείο Άμυνας δεν έδρασε με τον ίδιο τρόπο στην περίπτωση γειτονικών τεμαχίων στην Πύλα που είχαν επιταχθεί για τον ίδιο αμυντικό σκοπό. Συγκεκριμένα, για το ένα αποφάσισε τον τερματισμό της επίταξής του και για το άλλο την ανανέωσή της, χωρίς να αιτιολογήσει επαρκώς την εν λόγω απόφασή του. Η Επίτροπος Διοικήσεως έκρινε ότι οι δυο αποφάσεις δεν είχαν βάσιμο έρεισμα τη διασφάλιση των αμυντικών αναγκών της Εθνικής Φρουράς, όπως είχε υποστηρίξει το Υπουργείο Άμυνας, και ότι κατ' επέκταση οφείλονταν στους παραπονούμενους εξηγήσεις και απαντήσεις σε σχέση με την απόφαση που με την οποία διατηρείτο η επίταξη του δικού τους τεμαχίου. Όπως έχουμε πληροφορηθεί, το Υπουργείο Άμυνας έχει ενημερώσει τους παραπονουμενούς ότι διεξάγει νέα επιχειρησιακή μελέτη για αντικειμενική και δίκαιη αντιμετώπιση του ζητήματός τους . **(Α/Π 2324/2008)**.

β. Επιστροφή ιδιοκτησίας που απαλλοτριώθηκε

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ακίνητη ιδιοκτησία που απαλλοτριώνεται για να εξυπηρετηθεί δημόσιο όφελος, δεν χρησιμοποιείται στις καθορισμένες στο σύνταγμα και τη νομοθεσία προθεσμίες, είτε επειδή το έργο για το οποίο προοριζόταν δεν προωθήθηκε από την απαλλοτριούσα αρχή είτε επειδή δεν χρειάστηκε σε σχέση με το έργο που εκτελέστηκε ολόκληρη η έκτασή της. Στην υποχρέωση επιστροφής της ιδιοκτησίας που απαλλοτριώθηκε και δεν χρησιμοποιήθηκε για το σκοπό της απαλλοτρίωσης, οι αρμόδιες αρχές ανταποκρίνονται με απροθυμία, παρά τη σαφήνεια των διατάξεων του Συντάγματος και του περί Αναγκαστικής Απαλλοτριώσεως Νόμου αλλά και της νομολογίας του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Πάγια εισήγηση της Επιτρόπου Διοικήσεως είναι όπως η απαλλοτριούσα αρχή εξετάζει εγκαίρως τα σχετικά αιτήματα που της υποβάλλονται, με προσήλωση στη νομοθετική βούληση, σύμφωνα με την οποία, όταν πλέον κανένα δημόσιο όφελος δεν εξυπηρετείται από τη διατήρηση της απαλλοτριωθείσας ιδιοκτησίας αυτή να επιστρέφεται στο πρόσωπο στο οποίο προηγουμένως ανήκε.

Συγκεκριμένη εισήγηση της Επιτρόπου Διοικήσεως στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού να συμπληρώσει τις ενέργειες του προς την κατεύθυνση της επιστροφής στην παραπονούμενη τμήματος του τεμαχίου της που απαλλοτριώθηκε και δεν χρησιμοποιήθηκε για το σκοπό της απαλλοτρίωσης δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί. Οι σχετικές ενέργειες βρίσκονται σε εξέλιξη **(Α/Π 635/2008)**.

12. Διαχείριση τουρκοκυπριακών περιουσιών

Από την έρευνα παραπόνων που στρέφονταν κατά των Επαρχιακών Διοικήσεων Λεμεσού και Λάρνακας και της Υπηρεσίας Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών, διαπιστώθηκαν χειρισμοί και αποφάσεις τους εκτός των ορίων των αρχών που πρέπει να διέπουν τη λειτουργία του δημόσιου τομέα και τις σχέσεις του με τους πολίτες.

Η Επαρχιακή Διοίκηση Λεμεσού συνέβαλε στην αφαίρεση μέρους τουρκοκυπριακού τεμαχίου που κατείχε νόμιμα η παραπονούμενη και στην παραχώρηση άδειας χρήσης του σε άλλο πρόσωπο, χωρίς καμία αιτιολογία των δυο αποφάσεων και χωρίς οποιαδήποτε ενημέρωση της παραπονουμένης, από την οποία η Επαρχιακή Διοίκηση εξακολουθούσε να εισπράττει και το καθορισμένο στην άδεια χρήσης της ενοίκιο για όλο το τεμάχιο. Η Επίτροπος Διοικήσεως επέκρινε την Επαρχιακή Διοίκηση για ανορθόδοξη και κακή διοικητική συμπεριφορά και σημείωσε ότι αντί να αναγνωρίσει την παραβίαση των αρχών της αιτιολογίας των διοικητικών πράξεων, της καλής πίστης, της διαφάνειας και της πληροφόρησης και να διεξάγει έρευνα για τις αιτίες και τη διακρίβωση των τυχόν ευθυνών προσπάθησε να υποβαθμίσει το όλο ζήτημα **(Α/Π 147/2007)**.

Η Επαρχιακή Διοίκηση Λάρνακας προσπάθησε κατά διαστήματα να αναλάβει τη κατοχή τουρκοκυπριακού τεμαχίου στο οποίο έγινε παράνομη επέμβαση και χρησιμοποιείτο από τον παραπονούμενο για τις επαγγελματικές δραστηριότητες του, ενώ εκκρεμούσε αίτηση του για χορήγηση άδειας χρήσης

του, στην οποία ουδέποτε του κοινοποίησε απορριπτική απόφαση. Η Επίτροπος Διοικήσεως σημείωσε ότι δεν νομιμοποιείτο ο παραπονούμενος να εισέλθει στο τουρκοκυπριακό τεμάχιο και να το αξιοποιήσει έστω και με οικονομικό κόστος για τον ίδιο. Ωστόσο, η αυθαίρετη αυτή ενέργειά του δεν μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την αποστέρησή του από το νομοθετικά κατοχυρωμένο δικαίωμα όπως λάβει απάντηση σε σχέση με την αίτησή του για άδεια χρήσης. Συνεπώς, η Επαρχιακή Διοίκηση όφειλε να εξετάσει την αίτησή του και να λάβει απόφαση επί τους εντός 30 ημερών από την υποβολή της.

Εξάλλου, σύμφωνα με την Επίτροπο Διοικήσεως, ο τρόπος που επιδίωξε η Επαρχιακή Διοίκηση την άρση της παράνομης επέμβασης και χρήσης του τεμαχίου, δεν είχε κανένα αποτέλεσμα για δυο σχεδόν δεκαετίες. Άρα, στην περίπτωση που δεν ήταν δυνατή για πολεοδομικούς λόγους η έγκριση της αίτησης του παραπονουμένου για άδεια χρήσης του, η Επαρχιακή Διοίκηση θα μπορούσε σε συνεργασία μαζί του να αναζητήσει εναλλακτικές λύσεις για τη διευκόλυνση της συνέχισης των επαγγελματικών δραστηριοτήτων του σε άλλο κατάλληλο τουρκοκυπριακό τεμάχιο. Με αυτό τον τρόπο, όχι μόνο επιτυγχάνεται η διασφάλιση της νομιμότητας, αλλά και ο ρόλος της Επαρχιακής Διοίκησης αναβαθμίζεται από κυρίως διοικητικός και ελεγκτικός σε εποικοδομητικό και κοινωνικό. Πράγματι, η Επαρχιακή Διοίκηση ανταποκρίθηκε θετικά στην εισήγηση της Επιτρόπου Διοικήσεως και ξεκίνησε προσπάθειες για εξεύρεση και παραχώρηση στο παραπονούμενο τουρκοκυπριακού τεμαχίου κατάλληλου για την εργασία του **(Α/Π 567/2006)**.

Παράλληλα η παράνομη επέμβαση και χρήση τουρκοκυπριακής ιδιοκτησίας, που παρατηρήθηκε σε αρκετές περιπτώσεις και όχι μόνο στη προαναφερθείσα που αφορά στην Επαρχιακή Διοίκηση Λάρνακας, όπως και η παραβίαση των όρων των αδειών χρήσης, πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο της προσοχής του Κηδεμόνα Τουρκοκυπριακών Περιουσιών και των Επαρχιακών Διοικήσεων.

Όσον αφορά στην Υπηρεσία Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών, διαπιστώθηκε διστακτικότητα ή και απροθυμία παροχής ικανοποιητικών πληροφοριών και απαντήσεων σε ζητήματα και ερωτήματα που της θέτουν Τουρκοκύπριοι σε σχέση με την ακίνητη ιδιοκτησία τους. Σε συγκεκριμένη περίπτωση Τουρκοκύπριας, που είχε εγκαταλείψει την Κύπρο πριν από τη τουρκική εισβολή και που είναι κάτοικος εξωτερικού και κληρονόμος ακίνητης

ιδιοκτησίας στις ελεύθερες περιοχές, η Υπηρεσία στη μεταξύ τους αλληλογραφία περιορίστηκε σε γενικές και ανεπαρκείς πληροφορίες.

Η Επίτροπος Διοικήσεως επεσήμανε ότι η διαχείριση των τουρκοκυπριακών περιουσιών αποβλέπει, σύμφωνα με τη νομοθεσία, προς δυο κατευθύνσεις, στη προστασία των συμφερόντων των ιδιοκτητών τους και στην ικανοποίηση των αναγκών των εκτοπισθέντων. Κατά προέκταση, το πώς πρακτικά επιτυγχάνονται αυτές οι στοχεύσεις, αναμένεται να τεκμηριώνεται με στοιχεία οποτεδήποτε ζητείται. Η επιταγή για ολοένα και περισσότερη διαφάνεια ισχύει εξάλλου σε σχέση με όλες τους τομείς αρμοδιοτήτων της δημόσιας διοίκησης. Ως εκ τούτου, η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε όπως η Υπηρεσία εντός 30 ημέρων, αφενός ενημερώσει την παραπονουμένη για το κατά πόσο η ακίνητη ιδιοκτησία της κατέχεται από εκτοπισθέντες και από πότε, και αφετέρου να απαντήσει αιτιολογημένα στο αίτημά της για καταβολή ενοικίων.

Ο Διευθυντής της Υπηρεσίας Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών παρέλειψε να συμμορφωθεί με την εν λόγω εισήγηση και για το λόγο αυτό, το θέμα τέθηκε ενώπιον του Υπουργείου Εσωτερικών με τη σύσταση όπως μεριμνήσει σχετικά **(Α/Π 1755/2008)**.

II. Τοπική Αυτοδιοίκηση

1. Εισαγωγή

Στους Δήμους, τα Κοινοτικά Συμβούλια, τα Συμβούλια Υδατοπρομήθειας και Αποχετεύσεων ανατέθηκε η διαχείριση ζητημάτων που συνδέονται άμεσα με τη καθημερινή ζωή, με ιδιαίτερη σημασία για τους πολίτες και την ποιότητα της διαβίωσης. Συχνά παρατηρούνται προβλήματα στις δραστηριότητες, ενέργειες και αποφάσεις κυρίως των Δήμων και των Κοινοτικών Συμβουλίων που οφείλονται σε γενικότερους ή ειδικότερους παράγοντες, όπως οι διοικητικές αδυναμίες και οι περιορισμένοι πόροι, καθώς και το μορφωτικό επίπεδο, η νοοτροπία και οι αντιλήψεις των μελών τους.

Η Επίτροπος Διοικήσεως με αφορμή τα παράπονα που υποβάλλονται κατά των τοπικών αρχών επισημαίνει τις παθογένειες που παρακωλύουν την εναρμόνιση της δράσης τους με τις προσδοκίες των πολιτών και την εμβάθυνση των σχέσεων τους. Παράλληλα με τις συστάσεις και εισηγήσεις της αποβλέπει στη

λειτουργική αναβάθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης για την περαιτέρω βελτίωση του έργου και της προσφοράς της.

Με τη διαμεσολάβηση στις τοπικές αρχές σε αρκετές περιπτώσεις, η Επίτροπος Διοικήσεως προσπαθεί να επιτύχει τη διευθέτηση εκκρεμοτήτων που επηρεάζουν τους παραπονούμενους, την ανάδειξη της σημασίας που έχει η διαφάνεια, η έγκαιρη απάντηση στα αιτήματα ή καταγγελίες και η παροχή ικανοποιητικών εξηγήσεων στο κοινό σε σχέση με αποφάσεις τοπικού χαρακτήρα.

2. Τα συλλογικά όργανα των τοπικών αρχών

Σε ορισμένες περιπτώσεις μέλη κυρίως Κοινοτικών Συμβουλίων υποβάλλουν παράπονα στην Επίτροπο Διοικήσεως εναντίον των Προέδρων τους ή αποφάσεων των Συμβουλίων που λαμβάνονται με πλειοψηφία. Ο έλεγχος της νομιμότητας των αποφάσεων των Κοινοτικών Συμβουλίων έχει ανατεθεί από τη νομοθεσία στους Επάρχους. Επιπρόσθετα τα μέλη των συλλογικών οργάνων έχουν δικαίωμα να διατυπώνουν τις απόψεις τους στις συνεδριάσεις τους και η αρχή της συλλογικότητας δεν υπαγορεύει κατά ανάγκη ομόφωνες αποφάσεις, ούτε εκείνες που λαμβάνονται με πλειοψηφία συνεπάγεται ότι είναι άνευ ετέρου παράνομες. Κατά προέκταση, δεν ενδείκνυται η ενθάρρυνση πρακτικών που ενέχουν το κίνδυνο μη έγκαιρης υλοποίησης αποφάσεων των Συμβουλίων των τοπικών αρχών, εξαιτίας της τυχόν διαφορετικής προσέγγισης της μειοψηφίας των μελών τους.

Η παράλειψη, όμως, του Προέδρου Κοινοτικού Συμβουλίου να καλεί εμπρόθεσμα όλα τα μέλη σε οποιαδήποτε συνεδρίαση του, εκτός των περιπτώσεων που συνεδριάζει σε καθορισμένες τακτές ημέρες και ώρες, συνεπάγεται μη νόμιμη σύνθεση του και ακυρότητα των αποφάσεων που λήφθηκαν στην εν λόγω συνεδρίαση.

Με αφορμή το παράπονο με αρ. **A/Π 1794/2008** για παράλειψη του Προέδρου του Κοινοτικού Συμβουλίου Παλιομετόχου να καλεί όλα τα μέλη στις συνεδριάσεις του, η Επίτροπος Διοικήσεως συνέστησε στον Πρόεδρο τη γραπτή πρόσκλησή τους για να διασφαλίζεται η εγκυρότητα των αποφάσεων που λαμβάνονται.

Ωστόσο, το ίδιο ζήτημα εγέρθηκε εκ νέου στον Έπαρχο Λευκωσίας και με το παράπονο με αρ. **Α/Π 2082/2008** ζητήθηκε η παρέμβαση της Επιτρόπου Διοικήσεως. Στη σχετική Έκθεσή της, η Επίτροπος σημείωσε ότι τα Κοινοτικά Συμβούλια δεν υπόκεινται ιεραρχικά στη κεντρική διοίκηση, ούτε η αποκεντρωτική αρχή δικαιολογεί τέτοια σχέση ή τη λήψη μέτρων περιοριστικών του βαθμού αυτοτέλειάς τους. Η ευρυθμία στη λειτουργία τους μπορεί να επιτυγχάνεται, σύμφωνα με την Επίτροπο, με το διάλογο, τη συναίνεση και τη συνεργασία των μελών τους. Η αυξημένη ευθύνη του Προέδρου είναι απόρροια των αρμοδιοτήτων του, όπως η σύγκλιση των συνεδριάσεων του κοινοτικού συμβουλίου, ο καθορισμός της ημερήσιας διάταξης και η πρόσκληση των μελών του σε αυτές, στις οποίες προεδρεύει και κατά προέκταση οφείλει να διασφαλίζει τη διεξαγωγή τους κατά τρόπο που οι διαφορετικές θέσεις, απόψεις και εκτιμήσεις θα συγκλίνουν στη λήψη των ορθότερων αποφάσεων.

Η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε ο Πρόεδρος και τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου Παλιομετόχου να αποκαταστήσουν τη λειτουργικότητα του Συμβουλίου η οποία διαταράχθηκε από το γεγονός ότι υπήρξαν καταγγελίες και διαψεύσεις από μέρους τους ανεξάρτητα της βασιμότητάς τους ή μη.

3. Εκλογικοί κατάλογοι

Διαπιστώθηκε ότι υποβάλλονται στις Επαρχιακές Διοικήσεις καταγγελίες ότι εγγεγραμμένοι εκλογείς στους εκλογικούς καταλόγους κοινοτήτων δεν διαμένουν μόνιμα στις κοινότητες στις οποίες αφορούν οι εκλογικοί κατάλογοι. Αρκετές από τις καταγγελίες αυτές, κατοίκων των κοινοτήτων, έχουν αφετηρία τη στενή έννοια του όρου συνήθης διαμονή, ενώ σύμφωνα με το Ανώτατο Δικαστήριο, η συνήθης διαμονή δεν σχετίζεται μόνο με τον τόπο που διατηρείται κατοικία, ούτε με τη φυσική παρουσία, αλλά είναι συνάρτηση περισσότερων αντικειμενικών παραγόντων, των οποίων η συνδρομή πρέπει να εξακριβώνεται ώστε να αποσαφηνίζεται η πραγματικότητα.

Η Επίτροπος Διοικήσεως σε σχετική Έκθεσή της (Α/Π 977/2007) ανέφερε ότι ο εντοπισμός των ποιοτικών χαρακτηριστικών σε κάθε περίπτωση και ο συνυπολογισμός τους για τη λήψη οριστικής απόφασης αναφορικά με τη συνήθη διαμονή εκλογέων σε κοινότητες δεν είναι πάντα ευχερής, αφού προϋποθέτει δημόσιο χρόνο και εργασία που ενδέχεται να χρειάζεται να υπεισέλθει σε μεγάλο βαθμό στα δεδομένα της προσωπικής ζωής τους, ενώ οι

καταγγελίες μπορεί να είναι αβάσιμες και τα κίνητρα τους να έχουν αφετηρία προσωπικές διαφορές ή άλλες επιδιώξεις.

Μια άλλη συναφής πτυχή, αφορά στη διαγραφή Προέδρου ή μέλους κοινοτικού συμβουλίου από τον εκλογικό κατάλογο της κοινότητας πριν τη λήξη της θητείας τους, για το λόγο ότι δεν έχουν τη συνήθη διαμονή τους σε αυτή. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, συνεπάγεται αμέσως και απώλεια του αξιώματός τους και διεξαγωγή νέων εκλογών για την πλήρωση των κενών πλέον θέσεων τους, ενώ φαίνεται να παραγνωρίζει το γεγονός ότι οι ψηφοφόροι τους είχαν επιλέξει ελεύθερα μεταξύ άλλων υποψηφίων για τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων για όλη τη διάρκεια της καθορισμένης στη νομοθεσία θητεία.

Επιπρόσθετα και όπως ήδη συνέβη στη περίπτωση της κοινότητας Παναγιάς, η απόφαση διαγραφής από εκλογικό κατάλογο του Προέδρου ή μέλους του Κοινοτικού Συμβουλίου μπορεί να ακυρωθεί από το Ανώτατο Δικαστήριο, μετά τη διεξαγωγή των νέων εκλογών και την πλήρωση της κενωθείσας θέσης τους. Η ακυρωτική απόφαση επαναφέρει την προγενέστερη κατάσταση, αλλά σύμφωνα με την Επίτροπο Διοικήσεως, ιδιαίτερα στις μικρές κοινότητες παρόμοια περιστατικά διαταράσσουν τις σχέσεις και αναπόφευκτα επηρεάζουν τη λειτουργικότητα των κοινοτικών συμβουλίων.

Για την αντιμετώπιση των προαναφερθείσων συνεπειών της ισχύουσας νομοθεσίας για στους εκλογικούς καταλόγους των κοινοτήτων και για την ενίσχυση της κοινοτικής συνοχής, η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε στο Υπουργείο Εσωτερικών τη τροποποίησή της **(Α/Π 977/2007)**, κάτι που, ωστόσο, δεν έχει συμβεί έως τώρα.

4. Υδροδότηση κοινοτήτων

Κάθε κοινότητα διατηρεί στα όριά της σύστημα παροχής νερού για ανθρώπινη κατανάλωση στις κατοικίες και τα υποστατικά. Αυτό το νερό θεωρείται υγιεινό και καθαρό όταν τελεί υπό τακτική παρακολούθηση, κατά τον τρόπο που καθορίζεται στη νομοθεσία και ο οποίος διασφαλίζει ότι το νερό δεν περιέχει μικροοργανισμούς, παράσιτα και ουσίες σε αριθμούς και συγκεντρώσεις που ενδέχεται να συνιστούν κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία.

Το Κοινοτικό Συμβούλιο Παλιομετόχου τερμάτισε το Δεκέμβριο 2007, την προμήθεια νερού από τον κυβερνητικό αγωγό Περιστερώνας – Λευκωσίας για

τις ανάγκες της κοινοτικής υδατοπρομήθειας και παρείχε νερό για ανθρώπινη κατανάλωση που εξασφάλιζε από κοινοτικές και άλλες ιδιωτικές γεωτρήσεις, η ποιότητα του οποίου δεν αντιστοιχούσε στις παραμετρικές τιμές της νομοθεσίας. Το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων ενημέρωσε το Πρόεδρο του Συμβουλίου το Φεβρουάριο 2008 και συνέστησε τη πρόσμιξη του νερού ιδιωτικής γεώτρησης με νερό από τον κυβερνητικό αγωγό Περιστερώνας – Λευκωσίας. Παρόμοια σύσταση έγινε στο κοινοτικό συμβούλιο από τις Υγειονομικές Υπηρεσίες τον Ιούνιο 2008.

Ωστόσο, το Κοινοτικό Συμβούλιο αγνόησε τις συστάσεις και αποσιώπησε το γεγονός ότι για 9 περίπου μήνες προμήθευε τη κοινότητα με νερό η ποιότητα του οποίου απέκλινε σοβαρά από τις καθορισμένες παραμετρικές τιμές.

Η Επίτροπος Διοικήσεως σε Έκθεση της στο Κοινοτικό Συμβούλιο τόνισε ότι η ενημέρωση του κοινού προβλέπεται από τη νομοθεσία, υπαγορεύεται από την αρχή της διαφάνειας και οφείλεται οπωσδήποτε σε σχέση με ευαίσθητα ζητήματα, όπως όσα συνδέονται με την ανθρώπινη υγεία. Επιπρόσθετα, σημείωσε ότι, η αρμοδιότητα κάθε Κοινοτικού Συμβουλίου να παρέχει νερό στα κοινοτικά όρια για ανθρώπινη κατανάλωση, καταλήγει στον κατακερματισμό της υποδομής και του δημόσιου αγαθού, η διαχείριση του οποίου υπό το φως των απαιτήσεων της νομοθεσίας δεν είναι ευχερής, με αποτέλεσμα να καθίστανται αναγκαίες νέες ρυθμίσεις **(Α/Π 2082/2008)**.

5. Διαχείριση παραλιών

Η ευθύνη πρόληψης των παραβιάσεων της νομοθεσίας που αφορά στην προστασία των παραλιών ανατέθηκε στις τοπικές αρχές, οι οποίες διορίζουν για το σκοπό αυτό τους επιθεωρητές παραλίας. Παράλληλα ανατέθηκε στην Κεντρική Επιτροπή Παραλιών ο έλεγχος των τοπικών αρχών για να εξακριβώνει

την από μέρους τους τήρηση της νομοθεσίας και των αποφάσεων της, όπως των ανώτατων δικαιωμάτων για τη παροχή υπηρεσιών ή διευκολύνσεων στην παραλία από όσους εξασφάλισαν άδειες παροχής υπηρεσιών ή διευκολύνσεων.

Ο Κυπριακός Σύνδεσμος Καταναλωτών αποτάθηκε στην Κεντρική Επιτροπή Παραλιών και ζήτησε τη παρέμβαση της, ενόψει της απόφασης του Δήμου Παραλιμνίου να μην λάβει μέτρα εναντίον εταιρείας, ιδιοκτήτριας ξενοδοχείου, η οποία υπερχρέωνε την παροχή υπηρεσιών στην παραλία. Επιπρόσθετα, ο

Σύνδεσμος ζήτησε από την Κεντρική Επιτροπή Παραλιών τη γενικότερη αντιμετώπιση των φαινομένων αισχροκέρδειας σε βάρος των καταναλωτών. Η Κεντρική Επιτροπή Παραλιών δεν προέβη σε καμία ενέργεια και από την έρευνα που διενήργησε το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως, διαπιστώθηκε ότι δεν διαθέτει ικανοποιητικά μέσα άσκησης όλων των αρμοδιοτήτων της.

Στην Έκθεσή της η Επίτροπος Διοικήσεως παρατήρησε ότι οι τουριστικές υπηρεσίες που προσφέρονται κατά την καλοκαιρινή κυρίως περίοδο είναι ψηλού και αδικαιολόγητου κόστους. Εισηγήσή της ήταν όπως καθοριστεί από την Κεντρική Επιτροπή Παραλιών το ελεγκτικό πλαίσιο λειτουργίας της, και συγκεκριμένα πώς και με ποια μέσα θα μπορεί να εξακριβώνει την τήρηση της νομοθεσίας από τις τοπικές αρχές, καθώς και όπως δημιουργηθεί αρχείο στο οποίο η Επιτροπή θα συγκεντρώνει πληροφορίες και τεκμήρια για τα αποτελέσματα των ερευνών και των διορθωτικών παρεμβάσεων της. Όσον αφορά στο προσωπικό ή άλλους απαραίτητους πόρους, η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε την ετοιμασία μελέτης για αξιολόγηση και συζήτησή της με το Υπουργείο Εσωτερικών και την Ένωση Δήμων **(Α/Π 2281/2008)**.

Η Ένωση Δήμων διαβίβασε την έκθεση της Επιτρόπου Διοικήσεως στους Δήμους και ο Γραμματέας της ενημέρωσε την Επίτροπο Διοικήσεως ότι άρχισαν διαβουλεύσεις με την Κεντρική Επιτροπή Παραλιών σε σχέση με τις εισηγήσεις της.

6. Δημόσιες προσφορές

Η προκήρυξη προσφορών, η διαδικασία υποβολής, αξιολόγησης και κατακύρωσης τους, απασχόλησε το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως με αφορμή παράπονο ενδιαφερόμενου να αναλάβει τη διαχείριση του κοινοτικού εστιατορίου στην Κρήτου Τέρρα **(Α/Π 2758/2008)**. Όπως προέκυψε από την έρευνα, το Κοινοτικό Συμβούλιο προκήρυξε σχετικές προσφορές, αλλά παρέλειψε να τηρήσει τις διατάξεις της εφαρμοστέας νομοθεσίας.

Η Επίτροπος Διοικήσεως σημείωσε στην έκθεση της τη σημασία της αυστηρής προσήλωσης στις νομοθετικές διατάξεις που αφορούν στις δημόσιες προσφορές για τη νομιμότητα της διαδικασίας και της τελικής απόφασης. Επεσήμανε παράλληλα, την ευθύνη της αρμόδιας αρχής να μην περιορίζει τη συμμετοχή προσφοροδοτών, να διατυπώνει με σαφήνεια και ευκρίνεια τους όρους τους, για να μην επιδέχονται αμφισβήτηση, να τους ερμηνεύει αυστηρά

και στενά, όπως υποδεικνύει η νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου και να προσδιορίζει επακριβώς το χώρο υποβολής των προσφορών, με το να προνοεί, ειδικότερα, για τη διατήρηση ειδικού κιβωτίου.

7. Συμμόρφωση με δικαστικές αποφάσεις

Η απροθυμία των αρμοδίων αρχών να συμμορφώνονται με τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, η οποία εκδηλώνεται με τη διατύπωση ενδοιασμών και προβληματισμών σε σχέση με τις περαιτέρω ενέργειες τους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται να επηρεαστούν ή και ανατραπούν δεδομένα και καταστάσεις που διαμορφώθηκαν και η οποία είναι δείγμα εσωστρέφειας της διοίκησης, έχει διαπιστωθεί επανειλημμένως.

Χαρακτηριστική υπήρξε η περίπτωση της ακύρωσης από το Ανώτατο Δικαστήριο άδειας οικοδομής, με την οποία ο Δήμος Λάρνακας εξουσιοδότησε την ΑΗΚ να ανεγείρει υποσταθμό για την ηλεκτροδότηση πολυκατοικίας. Το Ανώτατο Δικαστήριο, στο οποίο προσέφυγε ιδιοκτήτης γειτονικής κατοικίας, ακύρωσε την άδεια οικοδομής στα μέσα του 2007, επειδή ο Δήμος δεν αξιοποίησε όλες τις δυνατότητες εξεύρεσης εναλλακτικής λύσης για τη χωροθέτηση του υποσταθμού. Κατά προέκταση και ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ο υποσταθμός είχε ήδη ανεγερθεί και τεθεί σε λειτουργία, ο Δήμος όφειλε αμέσως μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης να προβεί στη διεξαγωγή έρευνας σε σχέση με τυχόν εναλλακτική χωροθετική λύση, ωστόσο, μέχρι το Φεβρουάριο 2009 δεν είχε ανταποκριθεί.

Η Επίτροπος Διοικήσεως υπέδειξε στο Δήμο την υποχρέωση συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου σε εύλογο χρόνο και εισηγήθηκε τον τερματισμό της παράλειψης του στη προκειμένη περίπτωση **(Α/Π 199/2006)**.

8. Παράνομες οικοδομές

Η ανέγερση οικοδομών, προσθηκών, επεκτάσεων και αλλαγών στη χρήση οικοδομών χωρίς την άδεια που απαιτείται, σύμφωνα με τον περί Ρυθμίσεως Οδών και Οικοδομών Νόμο, είναι ένα ζήτημα που αφορά κυρίως στους Δήμους. Η έρευνα πολλών παραπόνων με το συγκεκριμένο αντικείμενο καταδεικνύει σταθερά ότι η οικοδομική αυθαιρεσία που έλαβε πλέον διαστάσεις νοσηρού φαινομένου οφείλεται σε παράγοντες όπως ο ανεπαρκής

έλεγχος, η περιορισμένη αντίληψη της σημασίας της νομιμότητας, η ανεκτικότητα και διστακτικότητα διατάραξης των επιλογών των παρανομούντων, αλλά ακόμα και σε εξωτερικές παρεμβάσεις για εύνοια τους.

Χαρακτηριστικές είναι οι πιο κάτω περιπτώσεις:

Σε γεωργική περιοχή στην Πέγεια είχε αρχίσει το 2004 η παράνομη ανέγερση επαγγελματικού υποστατικού, ενώ προσπάθειες του αρμόδιου Δήμου για τερματισμό των εργασιών δεν απέδωσαν καθότι ήταν περιστασιακές. Ο Δήμος επιδίωξε την εκ νέου παρέμβαση του δυο περίπου χρόνια αργότερα, όταν είχαν πλέον συμπληρωθεί τα έργα και το υποστατικό είχε ξεκινήσει να λειτουργεί **(Α/Π 1138/2006)**.

Σε κτιριακό συγκρότημα καταστημάτων και διαμερισμάτων στην τουριστική περιοχή Γερμασόγειας, από το τέλος της δεκαετίας του 1980 έγιναν παράνομες προσθήκες και επεκτάσεις από τον ιδιοκτήτη, τους αγοραστές και ενοικιαστές και έκτοτε δεν κατέστη δυνατό να εκδοθεί πιστοποιητικό έγκρισης του συγκροτήματος, κι επομένως ούτε τίτλοι ιδιοκτησίας των μονάδων του **(Α/Π 1659/2005)**.

Υπεραγορά στη Λάρνακα επεκτάθηκε χωρίς να εξασφαλιστεί καμία άδεια. Ο Δήμος Λάρνακας επενέβη με την ποινική δίωξη των παρανομούντων αλλά την τερμάτισε προτού εκδικαστεί, με αποτέλεσμα οι παράνομες εργασίες να συμπληρωθούν ουσιαστικά ανενόχλητα και εν γνώσει του Δήμου **(Α/Π 1880/2007)**.

Κατάστημα στον Άγιο Δομέτιο μετατράπηκε παράνομα σε εργαστήριο βαφής οχημάτων. Ο Δήμος Αγίου Δομετίου εξασφάλισε προσωρινό διάταγμα αναστολής των εργασιών του. Τερματίστηκαν προσωρινά, άρχισαν εκ νέου και συνεχίζονται από τη δεκαετία του 1990 **(Α/Π 629/2009)**.

Οι προαναφερθείσες περιπτώσεις είναι ενδεικτικές ενός σοβαρού προβλήματος που επισημαίνεται από την Επιτροπή Διοικήσεως διαρκώς, αλλά δεν διαφαίνεται τουλάχιστον στο παρόν στάδιο προοπτική ριζικής αντιμετώπισής του. Οι σχετικές παρεμβάσεις των Δήμων εξακολουθούν να είναι περιστασιακές και μεμονωμένες και ως αποτέλεσμα συντηρούνται και παγιώνονται οι οικοδομικές παραβιάσεις και έχει ήδη διαμορφωθεί η αντίληψη ότι είναι μη αναστρέψιμες.

9. Κοινόχρηστοι χώροι

Οι τοπικές αρχές έχουν την ευθύνη διαφύλαξης των δημόσιων χώρων πρασίνου και των πεζόδρομων για να επιτυγχάνεται ο σκοπός της διαμόρφωσης τους, δηλ. η εξυπηρέτηση του κοινού. Η επέμβαση στους χώρους αυτούς και η ιδιωτική χρήση τους για οποιεσδήποτε δραστηριότητες αναιρούν το κοινόχρηστο χαρακτήρα τους. Οι τυχόν ενδοιασμοί των τοπικών αρχών να ενεργοποιούνται αμέσως, η αναποφασιστικότητα ή και η άγνοια για το πώς θα επιτευχθεί η αποκατάσταση της χρήσης τους καταλήγουν συνήθως στη παγίωση των επεμβάσεων σε βάρος του δικαιώματος των πολιτών να απολαμβάνουν απρόσκοπτα τα δημόσια αγαθά.

Στον Ύψωνα χώρος πρασίνου μετατράπηκε σε χώρο στάθμευσης οχημάτων παρακείμενου παράνομου γκαράζ και από δημόσιο πεζόδρομο αφαιρέθηκαν πάσσαλοι που τοποθέτησε το κοινοτικό συμβούλιο. Σε αυτή την περίπτωση, η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε στο Κοινοτικό Συμβούλιο να μεριμνήσει για τη διασφάλιση της κοινόχρηστης χρήσης τους **(Α/Π 1844/2008)**.

10. Οχληρία

α. Σκύλοι

Το 2009 διερευνήθηκαν παράπονα για πρόκληση οχληρίας από τη διατήρηση σκύλων σε κατοικίες και υποστατικά. Οι Δήμοι επιλαμβάνονται κατά κανόνα των καταγγελιών που λαμβάνουν, επιδιώκοντας να εξακριβώσουν τη βασιμότητά τους και να παρέμβουν με συστάσεις στους κατόχους των σκύλων. Εντούτοις, η τεκμηρίωση της οχληρίας, κυρίως από τα γαυγίσματα, δεν είναι ευχερής, αφού προϋποθέτει συστηματική έρευνα κάθε ξεχωριστού περιστατικού και συνεργασία των περιοίκων, η οποία δεν εξασφαλίζεται πάντα.

Τα Κοινοτικά Συμβούλια με ελάχιστο ή καθόλου προσωπικό στις μικρές ιδιαίτερα κοινότητες, έχουν δυσκολίες στην εφαρμογή του περί Σκύλων Νόμου και όπως διαφάνηκε ειδικότερα από τη διερεύνηση του παραπόνου με αρ. **Α/Π 137/2006**, είναι ακόμα ανέτοιμα να διαχειριστούν ικανοποιητικά ζητήματα που προκύπτουν. Κατέχονται σκύλοι χωρίς εγγραφή στο μητρώο

των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών, χωρίς σήμανση και άδειες κατοχής από τις τοπικές αρχές.

Σε μια τέτοια περίπτωση, σκύλος δηλώθηκε αδέσποτος στις Κτηνιατρικές Υπηρεσίες από πρόσωπο που υποστηρίχθηκε ότι εκπροσωπούσε το κοινοτικό συμβούλιο Ανάγκιας και υποβλήθηκε σε ευθανασία από τις Κτηνιατρικές Υπηρεσίες στις οποίες τον παρέδωσε. Για την ορθή διαχείριση των ζητημάτων που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με την ευημερία των σκύλων και την ποιότητα ζωής του κοινού, η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε όπως το Κοινοτικό Συμβούλιο Ανάγκιας μεριμνήσει για την καταγραφή και την αδειοδότηση των σκύλων που κατέχονται στα όρια της κοινότητας.

Όσον αφορά στους αδέσποτους σκύλους, η Επίτροπος Διοικήσεως σημείωσε την υποχρέωση των τοπικών αρχών να διατηρούν κατάλληλα υποστατικά για τη διαμονή τους για τουλάχιστον 15 μέρες. Η παράδοση στις Κτηνιατρικές υπηρεσίες αποτελεί τη τελευταία λύση, στις περιπτώσεις που δεν αναζητούνται οι σκύλοι ή δεν εκφράζεται ενδιαφέρον να αναληφθεί η φροντίδα τους, νοουμένου ότι καταβάλλονται σοβαρές προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση και βεβαιώνονται γραπτώς από τις τοπικές αρχές.

β. Παράνομα υποστατικά

Οχληρία προκαλείται σε αρκετές περιπτώσεις από τη διατήρηση παράνομων υποστατικών από ευτελή συνήθως υλικά χωρίς ενδιαφέρον των κατόχων τους για την καθαριότητα τους ή και του περιβάλλοντος χώρου τους. Η συσσώρευση ακαθαρσιών, απορριμμάτων και άλλων αντικειμένων σε τέτοιους χώρους δημιουργεί και τις προϋποθέσεις προσέλκυσης εντόμων και τρωκτικών σε βάρος της ποιότητας ζωής των περιοίκων. Τα Κοινοτικά Συμβούλια που έχουν την ευθύνη για τη καθαριότητα των δημόσιων και ανοικτών ιδιωτικών χώρων δεν μεριμνούν συστηματικά προς αυτή τη κατεύθυνση, εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού αλλά και της περιορισμένης σημασίας που ορισμένα αποδίδουν σε αυτό το πρόβλημα **(Α/Π 2624/2007)**.

Συναφές είναι το πρόβλημα από παράνομα υποστατικά στα οποία εκτρέφονται ζώα και γειτνιάζουν με οικιστικές περιοχές. Η Επίτροπος Διοικήσεως στην Έκθεσή της για σχετικό παράπονο **(Α/Π 824/2006)** συνέστησε την απομάκρυνσή τους από περιοχές που δεν επιτρέπεται η κτηνοτροφία, επειδή

πρόκειται για χρήση ασυμβίβαστη με τις τουριστικές, οικιστικές και παραθεριστικές ζώνες.

γ. Κέντρα αναψυχής

Η έρευνα που συμπληρώθηκε το 2009 με αφορμή **43 παράπονα** σε σχέση με οχληρία από κέντρα αναψυχής, κατέδειξε ότι αυτή προέρχεται από θόρυβο, καπνό, δυσάρεστες οσμές από τα φουγάρα των υποστατικών, δυσοσμία των σκουπιδιών και άλλων απορριμμάτων, ηχορύπανση από τη χρήση μεγαφώνων μετάδοσης μουσικής, αυξημένη κυκλοφοριακή διακίνηση και παράνομη στάθμευση.

Σύμφωνα με την Έκθεση της Επιτροπής Διοικήσεως ακόμα και όταν εξασφαλίζονται όλες οι άδειες που καθορίζει η νομοθεσία για τη νόμιμη λειτουργία των κέντρων αναψυχής, δεν διασφαλίζονται οπωσδήποτε και τα δικαιώματα των πολιτών για ευημερία και ποιοτικό περιβάλλον διαβίωσης. Η τήρηση των όρων των αδειών είναι επισφαλής και ο σχετικός έλεγχος στις άδειες πώλησης οινοπνευματωδών ποτών, χρήσης μεγαφώνων και μετάδοσης μουσικής καθώς και του ωραρίου εργασίας και της παράνομης στάθμευσης διενεργείται από την Αστυνομία, η οποία ασκεί ποινικές διώξεις χωρίς αξιοσημείωτα αποτελέσματα. Αντίθετα, οι τοπικές αρχές δεν διαθέτουν υπηρεσίες ελέγχου και δεν έχουν σχετικές εμπειρίες ή αρχείο πληροφοριών, ικανοποιητικό για να διαμορφώνουν και διατυπώνουν απόψεις θετικές ή αρνητικές αλλά εμπεριστατωμένες σε κάθε περίπτωση που τους ζητούνται από τις Επαρχιακές Διοικήσεις σε σχέση με αιτήσεις ανανέωσης αδειών χρήσης μεγαφώνων και μετάδοσης μουσικής. Για τους ίδιους λόγους οι τοπικές αρχές δεν είναι εφικτό να υπεισέρχονται στην αντιμετώπιση της οχληρίας που συνήθως προκαλείται από τη μετάδοση μουσικής, την παράνομη στάθμευση ή και την οχλαγωγία.

Όπως σημείωσε η Επίτροπος Διοικήσεως στην Έκθεση της, οι τοπικές αρχές που βρίσκονται εγγύτερα στο πρόβλημα και τον τοπικό πληθυσμό που το υφίσταται, δεν έχουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση του. Σύμφωνα με την Έκθεση, πρέπει να επιδιωχθεί η πλήρης αποκέντρωση και ο ρόλος των τοπικών αρχών να αναβαθμιστεί και να ενισχυθεί, ώστε οι τοπικές αρχές να μπορούν να επιλαμβάνονται όλων των ζητημάτων που άπτονται της νόμιμης λειτουργίας των κέντρων αναψυχής. Παράλληλα και για το σκοπό αυτό, θα πρέπει οι τοπικές αρχές να δημιουργήσουν κατάλληλες υπηρεσίες, να

αξιοποιήσουν τη τεχνολογία, να τηρούν αρχείο πληροφοριών για τα κέντρα αναψυχής στα όρια τους, τις άδειες που χορηγήθηκαν, την τήρηση των όρων τους, τις τυχόν παραβιάσεις τους, τα μέτρα που λήφθηκαν ή εκκρεμούν.

Γ. Τομέας Κοινωνικής Ασφάλισης και Θεμάτων Οικονομικής Υφής

I. Εισαγωγή

Στον Τομέα Κοινωνικής Ασφάλισης και Θεμάτων Οικονομικής Υφής εντάσσονται υποθέσεις που αφορούν στην πληρωμή παροχών του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων (κατά κύριο λόγο, βοηθημάτων, επιδομάτων και συντάξεων), στην καταβολή εισφορών, στις διμερείς συμβάσεις κοινωνικής ασφάλισης, στην απασχόληση και στην ανεργία και στην ευρύτερη εργατική νομοθεσία.

Εντάσσονται, επίσης, υποθέσεις οικονομικής, δημοσιονομικής, ή δασμολογικής φύσης, όπως παράπονα το αντικείμενο των οποίων έχει να κάνει με επιβολή φορολογιών σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα (Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων, Υπηρεσία Φ.Π.Α., αλλά και Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για δημοτικά, κοινοτικά και αποχετευτικά τέλη), με τελωνειακούς δασμούς, με τέλη και επιβαρύνσεις (Τμήμα Τελωνείων), με διαγωνισμούς προσφορών και δημοσίων συμβάσεων (διάφορες υπηρεσίες), με χορηγίες και συντάξεις (κυρίως του Υπουργείου Οικονομικών αλλά και της Επιτροπής Ανακουφίσεως Παθόντων), με αποζημιώσεις, με τέλη κυκλοφορίας οχημάτων, με δανειοδοτήσεις (π.χ. του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών) και με ενέργειες/αποφάσεις του Γενικού Λογιστηρίου.

II. Κοινωνική Ασφάλιση

Τα περισσότερα παράπονα που στρέφονταν κατά των Υπηρεσιών Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά το 2009, αφορούσαν σε αιτήματα για την παροχή συντάξεων ανικανότητας, γήρατος και χηρείας, οι οποίες είχαν απορριφθεί. Κύριο χαρακτηριστικό των απορριπτικών αυτών αποφάσεων ήταν ότι ενημέρωναν ελλιπώς ή λανθασμένα τους πολίτες για τα δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις τους ή ότι στηρίζονταν σε ελλιπή ή προβληματική αιτιολογία. Αριθμός παραπόνων αφορούσε, επίσης, (ή συνιστούσε έκφραση διαμαρτυρίας για) το ύψος των καταβαλλομένων παροχών - ιδιαίτερα συντάξεων γήρατος - ,

καθώς και καθυστερήσεις στη διεκπεραίωση αιτήσεων και/ή στην καταβολή των παροχών.

Χαρακτηριστικές υποθέσεις που απασχόλησαν το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως κατά το υπό επισκόπηση έτος ήταν και οι εξής:

1. Καθυστερήσεις στην καταβολή παροχών

Παράπονα για καθυστερήσεις καταβολής παροχής υποβλήθηκαν, σε σχετικά μεγάλο αριθμό, αναφορικά με αιτήσεις επιδομάτων ανεργίας (π.χ. Α/Π 148/09, Α/Π 203/09, Α/Π 311/09, Α/Π 865/09, Α/Π 1902/09) και, σε μικρότερο βαθμό, αναφορικά με αιτήσεις επιδομάτων ασθενείας (π.χ. Α/Π 2449/09) και σε μία μόνο περίπτωση (Α/Π 478/09), αναφορικά με βοήθημα γάμου. Οι πρώτες ήταν, προφανώς, επακόλουθο της αύξησης της ανεργίας σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας (όπως στην οικοδομική βιομηχανία και στον ευρύτερο τουριστικό τομέα), η οποία κατέστη ιδιαίτερα έντονη κατά την χειμερινή περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας πολλές ξενοδοχειακές μονάδες και τουριστικές επιχειρήσεις ανέστειλαν τις εργασίες τους. Η ταχεία διεκπεραίωση της πληρωμής τέτοιων παροχών στους δικαιούχους είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού οι αιτητές, έχοντας απωλέσει την κύρια πηγή εισοδήματός τους (μισθό), βρίσκονται συχνά μπροστά σε οικονομικά αδιέξοδα.

Σε όλες τις περιπτώσεις η εμπλεκόμενη υπηρεσία συνεργάστηκε με το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και προέβηκε στις απαραίτητες ενέργειες για επίλυσή του προβλήματος και ικανοποίηση των παραπονούμενων, δηλ. στην επίσπευση της πληρωμής της καθυστερημένης παροχής.

2. Μη πλήρωση προϋποθέσεων εισφοράς ή προϋποθέσεων διαμονής στην Κύπρο

Σε αρκετές περιπτώσεις, απορρίψεις αιτήσεων για συντάξεις ανικανότητας (π.χ. Α/Π 1567/09, Α/Π 1627/09, Α/Π 1882/09, Α/Π 2177/09, Α/Π 2330/09, Α/Π 2511/09), πρόωρης σύνταξης γήρατος (π.χ. Α/Π 1596/09, Α/Π 2234/08, Α/Π 2443/08) και, σε μία περίπτωση, βοηθημάτων γάμου και τοκετού (Α/Π 2385/09), αφορούσαν στη μη πλήρωση από τους παραπονούμενους των απαραίτητων προϋποθέσεων εισφοράς στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Οι προϋποθέσεις αυτές καθορίζονται δεσμευτικά στη νομοθεσία. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπήρχαν περιθώρια οποιασδήποτε παρέμβασης της Επιτρόπου

Διοικήσεως, οι σχετικές πρόνοιες της νομοθεσίας επεξηγήθηκαν, όμως, στους παραπονούμενους για πληροφόρησή τους.

Στις περιπτώσεις όπου οι παραπονούμενοι δεν πληρούσαν την προϋπόθεση διαμονής στην Κύπρο (Α/Π 254/07, Α/Π 537/08 για ειδική χορηγία σε συνταξιούχους του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων), επεξηγήθηκαν και σε αυτούς οι πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας.

3. Θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης με συνυπολογισμό εισφορών που έγιναν σε άλλο κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Καθυστέρηση που είχε παρατηρηθεί στη διεκπεραίωση αίτησης σύνταξης γήρατος παραπονούμενης οφειλόταν στο ότι οι εισφορές της στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων της Κύπρου ήταν χαμηλές και δεν επαρκούσαν για θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης (Α/Π 1128/09). Μετά την παρέμβαση του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, η εμπλεκόμενη υπηρεσία αποτάθηκε στο φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου η παραπονούμενη είχε επίσης εργαστεί και ζήτησε πληροφορίες για τις εκεί εισφορές της για να εξετάσει το ενδεχόμενο συνυπολογισμού των εισφορών της για την καταβολή σύνταξης στην Κύπρο, όπως προνοείται στον Κανονισμό (ΕΟΚ) αρ. 1408/71 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Κανονισμός αυτός συντονίζει τις εθνικές νομοθεσίες κοινωνικής ασφάλισης με σκοπό την προστασία των ασφαλιστικών δικαιωμάτων των προσώπων που διακινούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προνοεί ότι τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα ίδιας φύσης που αποκτήθηκαν σε διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορούν να συμψηφιστούν.

4. Εξετάσεις και Γνωματεύσεις Ιατρικών Συμβουλίων

Ορισμένες από τις απορριπτικές αποφάσεις της εμπλεκόμενης υπηρεσίας σε σχέση με συντάξεις ανικανότητας και επιδόματα ασθενείας στηρίζονταν σε γνωματεύσεις Ιατρικών Συμβουλίων που εξέταζαν τους παραπονούμενους, σε ότι αφορούσε στην ικανότητά τους να εργασθούν (π.χ. Α/Π 2254/09). Με δεδομένο ότι ο έλεγχος της κρίσης των Ιατρικών Συμβουλίων δεν μπορεί να αποτελέσει, ως προς την ουσία της, αντικείμενο έρευνας του Επιτρόπου Διοικήσεως, τα περιθώρια παρέμβασης του Επιτρόπου στις συγκεκριμένες περιπτώσεις ήταν, εξ αντικειμένου, πολύ περιορισμένα. Η εξέταση τέτοιων

παραπόνων κατέδειξε ότι η εμπλεκόμενη υπηρεσία είχε ερευνήσει ικανοποιητικά τις περισσότερες υποθέσεις και/ή είχε ασκήσει τη διακριτική της ευχέρεια για την απόρριψη των αιτήσεων κατά τρόπο λογικό ή εύλογα επιτρεπτό. Εν όψει τούτου, τα παράπονα κρίθηκαν αβάσιμα και δεν υποβλήθηκαν εισηγήσεις σε σχέση με αυτά.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, όμως, όπου ο παραπονούμενος αμφισβητούσε την ορθότητα της γνωμάτευσης του Ιατρικού Συμβουλίου για την κατάσταση της υγείας του, το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως τον ενημέρωσε ότι είχε δικαίωμα άσκησης ιεραρχικής προσφυγής και υποβολής αιτήματος εξέτασής του από Δευτεροβάθμιο Ιατρικό Συμβούλιο (π.χ. Α/Π 1875/2009). Σύμφωνα με σχετικά πρόσφατη τροποποίηση της νομοθεσίας, ο αιτητής έχει το δικαίωμα να παρουσιαστεί στην εξέταση του Δευτεροβάθμιου Ιατρικού Συμβουλίου μαζί με το θεράποντα ιατρό του ο οποίος έχει και τη δυνατότητα να ακουστεί αλλά και να προβεί, εάν το κρίνει αναγκαίο, σε οποιαδήποτε ιατρική εξέταση του αιτητή. Η λειτουργία του Δευτεροβάθμιου Ιατρικού Συμβουλίου αποτέλεσε και εφαρμογή παλαιότερης εισήγησης και πάγιας θέσης του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως για το θέμα.

Σε δύο, τουλάχιστον, περιπτώσεις (Α/Π 1542/09 και Α/Π 2134/09) στις οποίες ο καθορισμός ημερομηνίας εξέτασης παραπονούμενων από το Ιατρικό Συμβούλιο είχε καθυστερήσει, η εμπλεκόμενη υπηρεσία, ανταποκρίθηκε πρόθυμα σε παρότρυνση της Επιτρόπου Διοικήσεως για επίσπευση των διαδικασιών καθορισμού ημερομηνίας εξέτασης.

5. Επανεξέταση περίπτωσης τερματισμού παροχής

Η καταβολή σύνταξης ανικανότητας σε παραπονούμενο τερματίστηκε όταν η εμπλεκόμενη υπηρεσία πληροφορήθηκε ότι ο λήπτης, παρά τα προβλήματα υγείας που είχε, συνέχισε να εργάζεται. Ο παραπονούμενος προσέφυγε στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως όταν έπαυσε να εργάζεται (Α/Π 1290/08). Μετά την επανεξέταση της περίπτωσης του (κατόπιν άσκησης ιεραρχικής προσφυγής και επανεξέτασής του από Δευτεροβάθμιο Ιατρικό Συμβούλιο), η εμπλεκόμενη υπηρεσία αναθεώρησε την απόφασή της και επανάρχισε την καταβολή σύνταξης ανικανότητας σε αυτόν.

6. Εκπρόθεσμη υποβολή αιτήσεων

Σε ότι αφορά σε παράπονα που αφορούσαν απόρριψη αιτήσεων για παροχές, επιδόματα και συντάξεις λόγω εκπρόθεσμης υποβολής τους, η Επιτροπος έκρινε ότι οι αποφάσεις της εμπλεκόμενης υπηρεσίας να τις απορρίψει, ή να καταβάλει την παροχή μόνο για περίοδο τριών μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, ήταν σύννομες/εύλογα επιτρεπτές και δεν υπέβαλε εισηγήσεις.

7. Ύψος παροχής

Η Επιτροπος Διοικήσεως εξέτασε, επίσης, αριθμό παραπόνων που αφορούσαν στο ύψος της σύνταξης γήρατος ή της σύνταξης ανικανότητας των παραπονούμενων (π.χ. Α/Π 2276/08, Α/Π 2016/09, Α/Π 2027/09, Α/Π 2431/09). Οι παραπονούμενοι θεωρούσαν ότι το ύψος της σύνταξής τους ήταν χαμηλό και ζητούσαν την αύξησή του. Επεξηγήθηκε στους παραπονούμενους ότι το ύψος των συντάξεων καθορίζεται δια νόμου, ότι αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ύψος και τη συνοχή των ασφαλιστέων ή πιστωμένων ασφαλιστέων εισφορών τους και από τον αριθμό των εξαρτωμένων τους, και ότι δεν υπήρχαν περιθώρια παρέμβασης του Επιτρόπου Διοικήσεως για αύξησή τους.

8. Μείωση σύνταξης γήρατος κατά το ποσό που χορηγείται για εξαρτώμενα πρόσωπα και αποκατάστασή της μετά από παρέμβαση του Γραφείου

Η σύνταξη γήρατος του παραπονούμενου μειώθηκε όταν ο υιός του, που ήταν και λήπτης δημόσιου βοηθήματος από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, σταμάτησε να θεωρείται εξαρτώμενός του. Για να συνεχίσει αυτός να λογίζεται ως εξαρτώμενός του, ζητήθηκε από τον παραπονούμενο να υποβάλει καινούριο ιατρικό πιστοποιητικό που να επιβεβαίωνε ότι ο υιός του εξακολουθούσε να μην είναι σε θέση να εργαστεί. Ο παραπονούμενος διαμαρτυρήθηκε διότι η εξασφάλιση καινούργιου ιατρικού πιστοποιητικού συνεπαγόταν νέα εξέταση του υιού του και έξοδα που δεν μπορούσε να υποστεί. Με δεδομένο ότι στο τελευταίο ιατρικό πιστοποιητικό που είχε υποβληθεί αναφερόταν ότι η ανικανότητα του υιού του αιτητή ήταν μόνιμη, η εμπλεκόμενη υπηρεσία κλήθηκε να συνεχίσει την καταβολή της σύνταξης του παραπονούμενου χωρίς μείωση. Η εμπλεκόμενη υπηρεσία ανταποκρίθηκε

στην υπόδειξη της Επιτρόπου Διοικήσεως και απεκατέστησε το ύψος της σύνταξης του στο προηγούμενο επίπεδο.

III. Υποθέσεις οικονομικής υφής

Στην ενότητα αυτή γίνεται αναφορά σε υποθέσεις που δεν αφορούν μία μόνο υπηρεσία, αλλά αριθμό υπηρεσιών. Χαρακτηριστικές υποθέσεις οικονομικής υφής που απασχόλησαν τον Τομέα κατά το υπό επισκόπηση έτος ήταν οι εξής:

1. Καταβολή τόκων για καθυστερημένες πληρωμές

Ο Επίτροπος Διοικήσεως έχει κατ' επανάληψη αναφέρει ότι, ακόμα και αν δεν υπάρχει ρητή νομική υποχρέωση, λόγοι χρηστής διοίκησης επιβάλλουν στη διοίκηση την καταβολή τόκου επί καθυστερημένων πληρωμών μισθών, συντάξεων, επιδομάτων και άλλων ωφελημάτων, όταν η καθυστέρηση δεν οφείλεται στον αιτητή.

Στην περίπτωση μητέρας ατόμου που καθυστερημένα αναγνωρίστηκε ως Πεσόντας κατά τα γεγονότα του πραξικοπήματος του Ιουλίου του 1974, η **Επιτροπή Ανακουφίσεως Παθόντων** επικαλέστηκε την πιο πάνω θέση του Επιτρόπου Διοικήσεως και ενέκρινε αίτημα καταβολής τόκων επί του ποσού ειδικής σύνταξης εξαρτωμένων που καταβλήθηκε καθυστερημένα (και με αναδρομική ισχύ) σε αυτή (Α/Π 1601/09). Η παραπονούμενη είχε προσφύγει στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως επειδή ενώ της είχε καταβληθεί το ποσό της σύνταξης, σε αυτό δεν είχε αρχικά περιληφθεί και το ποσό των τόκων. Για την καταβολή των τόκων, η εμπλεκόμενη υπηρεσία υπέβαλε σχετική Πρόταση στο Υπουργικό Συμβούλιο, η οποία και εγκρίθηκε.

Σε μία άλλη περίπτωση, το **Γενικό Λογιστήριο** κατέβαλε τόκους επί μισθών που καταβλήθηκαν στην παραπονούμενη καθυστερημένα και με αναδρομική ισχύ, με βάση δικαστική απόφαση σε παρόμοια με τη δική της υπόθεση (Α/Π 391/08).

Στην περίπτωση, τέλος, καθυστερημένης πληρωμής ενοικίων σε ιδιοκτήτη ακινήτου που ήταν δεσμευμένο για σκοπούς άμυνας και χρησιμοποιείται ως πεδίο βολής της Εθνικής Φρουράς, το **Υπουργείο Άμυνας** κατέβαλε, τελικά, τους αναλογούντες τόκους για την περίοδο της καθυστέρησης (Α/Π 212/09).

2. Καθυστερήσεις και αμφισβητήσεις αποφάσεων Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών

Τα περισσότερα παράπονα κατά του **Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών** είχαν ως αντικείμενο τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται στη διεκπεραίωση αιτήσεων δανείων (ιδιαίτερα των στεγαστικών), την αμφισβήτηση της ακολουθούμενης πολιτικής για απόρριψη αιτήσεων που αφορούν εξόφληση δανείου που έχει συναφθεί με άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα πριν την υποβολή της αίτησης (π.χ. Α/Π 1219/09), και τη μείωση του ποσού σπουδαστικού δανείου στις περιπτώσεις εξασφάλισης υποτροφίας ή δανείου και από άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα (π.χ. Α/Π 1184).

Ο καθορισμός πολιτικής για τη χορήγηση δανείων εμπίπτει στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Φορέα, στην οποία ο Επίτροπος Διοικήσεως δεν μπορεί να υπεισέλθει. Τα κριτήρια παραχώρησης δανείων, εξάλλου, τα οποία έχουν τύχει και της έγκρισης του Υπουργικού Συμβουλίου, εφαρμόζονται απαρέγκλιτα από την εμπλεκόμενη υπηρεσία. Από τη διερεύνηση των υποθέσεων, δεν προέκυψε θέμα κακοδιοίκησης στην εφαρμογή τους. Το θέμα των καθυστερήσεων απασχόλησε την εμπλεκόμενη υπηρεσία και το Υπουργείο Οικονομικών στο παρελθόν· έχει, επίσης, συζητηθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Με δεδομένο ότι τα κονδύλια που διαχειρίζεται ο Φορέας είναι περιορισμένα και η ζήτηση για δάνεια μεγάλη, οι καθυστερήσεις καθίστανται αναπόφευκτες. Τα διαθέσιμα κονδύλια δεν μπορούν να ικανοποιήσουν τη ζήτηση και συχνά εξαντλούνται νωρίς. Σε όλες τις περιπτώσεις επεξηγήθηκε στους παραπονούμενους ότι οι αιτήσεις που υποβάλλονται εξετάζονται από το Φορέα με χρονολογική σειρά, ότι τα περιορισμένα κονδύλια που έχει στη διάθεσή του ο Φορέας δεν επιτρέπουν την ικανοποίηση όλων των αιτήσεων δια μιας και ότι η εμπλοκή του Επιτρόπου Διοικήσεως στην επίσπευση της εξέτασης συγκεκριμένης αίτησης εις βάρος άλλων αιτήσεων, δεν ήταν δυνατή.

3. Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων, Καθυστερήσεις στην εξέταση υποθέσεων/ενστάσεων, Έκφραση διαμαρτυρίας για επιβολή τόκων και επιβαρύνσεων

Μετά την υποβολή παραπόνων και επακόλουθων παρεμβάσεων του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως προς την εμπλεκόμενη υπηρεσία, υποθέσεις

παραπονουμένων που παρέμεναν επί μακρόν σε εκκρεμότητα, εξετάστηκαν από το **Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων** και απαντήθηκαν/διευθετήθηκαν (π.χ. Α/Π 714/08 και Α/Π 30/09 για εισφορά άμυνας, Α/Π 2182/09 και Α/Π 2502/09 για φόρο εισοδήματος, Α/Π 467/09 για αίτημα διαγραφής φορολογικών οφειλών)

Στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως προσέφυγαν, κατά τη διάρκεια του υπό επισκόπηση έτους, και ορισμένα άτομα τα οποία εξέφρασαν την αντίθεσή τους με την επιβολή προστίμων, επιβαρύνσεων και τόκων επί φορολογιών παλαιών ετών, ή επί δηλώσεων φορολογίας που είχαν υποβληθεί εκπρόθεσμα/καθυστερημένα (π.χ. Α/Π344/09 για εισφορά άμυνας και Α/Π 193/09 για Φορολογία Κεφαλαιουχικών Κερδών). Σε όλες τις περιπτώσεις επεξηγήθηκε στους παραπονούμενους ότι δεν υπήρχαν περιθώρια παρέμβασης του Επιτρόπου Διοικήσεως και ότι οι ενέργειες της εμπλεκόμενης υπηρεσίας δεν παραβίαζαν τις πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας.

4. Διαγωνισμοί Δημοσίου. Περίπτωση Κοινοτικού Συμβουλίου Κρήτου Τέρρας, Διαδικασία αξιολόγησης και κατακύρωσης διαγωνισμού εκμετάλλευσης κοινοτικού εστιατορίου

Κατά τη διάρκεια του υπό επισκόπηση έτους, το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως εξέτασε και υποθέσεις που αφορούσαν προκήρυξη και ανάθεση διαγωνισμών του δημοσίου (π.χ. Α/Π 1510/09). Στις περισσότερες περιπτώσεις η ανάθεση/κατακύρωση του διαγωνισμού είχε ήδη δημιουργήσει δικαιώματα τρίτων, τα οποία ο Επίτροπος Διοικήσεως δεν μπορούσε να αγνοήσει ή να ανατρέψει. Η ανατροπή των δικαιωμάτων αυτών και/ή η ακύρωση της απόφασης της εμπλεκόμενης υπηρεσίας μπορούσε να γίνει μόνο από το Ανώτατο Δικαστήριο, μέσα στα πλαίσια της αναθεωρητικής του δικαιοδοσίας, με βάση το Άρθρο 146 του Συντάγματος. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε εμπλοκή του Επιτρόπου Διοικήσεως δεν θα είχε πρακτικό αποτέλεσμα για τον παραπονούμενο. Όπου τούτο ήταν εφικτό, υποδείχθηκε στους παραπονούμενους να προσφύγουν στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών για επανεξέτασή της απόφασης που είχε ληφθεί.

Με αφορμή παράπονο που υποβλήθηκε από επηρεαζόμενο προσφοροδότη, (Α/Π 2758/07), η Επίτροπος Διοικήσεως ασχολήθηκε με το θέμα της διαδικασίας αξιολόγησης και κατακύρωσης του διαγωνισμού εκμετάλλευσης του κοινοτικού εστιατορίου του χωριού Κρήτου Τέρρα.

Ο Έπαρχος Πάφου είχε ήδη υποδείξει στο **Κοινοτικό Συμβούλιο Κρήτου Τέρρας** ότι ο διαγωνισμός θα έπρεπε να επαναπροκηρυχθεί, αφού δεν είχαν τηρηθεί τα όσα προβλέπονται στη νομοθεσία που διέπει τους διαγωνισμούς του δημοσίου (βλ. τους περί του Συντονισμού των Διαδικασιών Σύναψης Δημόσιων Συμβάσεων, Προμηθειών, Έργων και Υπηρεσιών (Γενικούς) Κανονισμούς του 2007), και στα έγγραφα προκήρυξης του διαγωνισμού δεν είχε προσδιοριστεί με σαφήνεια ο χώρος και η διεύθυνση υποβολής των προσφορών, ούτε και υπήρχε ειδικό κιβώτιο προσφορών στο οποίο αυτές θα μπορούσαν να κατατεθούν. Η υπόδειξη αυτή του Επάρχου δεν εισακούστηκε από το Κοινοτικό Συμβούλιο, με αποτέλεσμα η Επιτροπος Διοικήσεως να προχωρήσει στην υποβολή σχετικής Έκθεσης.

Στην Έκθεσή της, η Επιτροπος σημείωσε ότι η κατακύρωση της προσφοράς είχε ήδη δημιουργήσει δικαιώματα τρίτων, τα οποία δεν μπορούσε να αγνοήσει ή να ανατρέψει. Ωστόσο, υπέβαλε σύσταση προς το Κοινοτικό Συμβούλιο όπως σε μελλοντικές διαδικασίες προκήρυξης και κατακύρωσης προσφορών λάβει σοβαρά υπόψη του τις διάφορες επισημάνσεις της σε σχέση, π.χ. με την συμπερίληψη σαφών και εύκολα κατανοητών όρων και προδιαγραφών στις προκηρύξεις διαγωνισμών, τον επακριβή προσδιορισμό χώρου υποβολής προσφορών και την κατασκευή ειδικού κιβωτίου κατάθεσης προσφορών. Υπογράμμισε, παράλληλα, τη σημασία του έργου που έχουν να επιτελέσουν ο Πρόεδρος και τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου, το βάρος του καθήκοντος που έχουν αναλάβει και την υποχρέωσή τους να ασκούν τις εξουσίες που τους εμπιστεύτηκε ο νομοθέτης μέσα στα πλαίσια της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης. Η εμπλεκόμενη υπηρεσία συμμορφώθηκε με τις υποδείξεις της Επιτροπής Διοικήσεως.

5. Επανεξέταση αιτήματος παροχής οικονομικής βοήθειας για απόκτηση αυτοκινήτου από ανάπηρο άτομο, Σύμβαση Ιατρικού Συμβουλίου

Το παράπονο (Α/Π 173/09) αφορούσε στην απόρριψη, από την **Υπηρεσία Χορηγιών και Επιδομάτων του Υπουργείου Οικονομικών**, αιτήματος για παροχή οικονομικής βοήθειας, με βάση το «Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας σε Άτομα με Αναπηρία για Απόκτηση Αυτοκινήτου». Ο παραπονούμενος ισχυρίστηκε ότι τα Ιατρικά Συμβούλια που τον εξέτασαν προς εξακρίβωση/επιβεβαίωσης της κατάστασης της υγείας του δεν τον

υπέβαλαν σε οποιαδήποτε ουσιαστική ιατρική εξέταση, και ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε για καθορισμό της φύσης και του ποσοστού αναπηρίας του ήταν απλώς τυπική. Πρόβαλε επίσης τη θέση ότι το Ιατρικά Συμβούλια που τον εξέτασαν είχαν την ίδια σύνθεση κάθε φορά, κατά παράβαση των προνοιών του σχετικού Σχεδίου.

Η Επιτροπος σημείωσε στη σχετική Έκθεσή της, ότι οι αποφάσεις απόρριψης των αιτήσεων του παραπονούμενου στηρίχθηκαν στις γνωματεύσεις των Ιατροσυμβουλίων που τον εξέτασαν τα οποία έκριναν ότι το ποσοστό αναπηρίας του ήταν 30%, ενώ το Σχέδιο απαιτεί μόνιμο βαθμό αναπηρίας τουλάχιστον 39%. Σημείωσε, επίσης, ότι ο καθορισμός του βαθμού αναπηρίας αποφασίζεται από το Ιατροσυμβούλιο τα μέλη του οποίου έχουν την απαραίτητη επιστημονική κατάρτιση και τις εξειδικευμένες γνώσεις περί τούτου και ότι ο Επιτροπος Διοικήσεως δεν μπορεί να υπεισέλθει σε ζητήματα ιατρικής κρίσης.

Η Επιτροπος διαπίστωσε, όμως, ότι η σύνθεση των Ιατρικών Συμβουλίων που εξέτασαν τον παραπονούμενο μετά την υποβολή των ενστάσεών του, ήταν η ίδια με εκείνο που είχε αρχικά καθορίσει το ποσοστό της αναπηρίας του και παρατήρησε ότι με τον τρόπο αυτό, το όργανο που κλήθηκε να ελέγξει την κρίση του οργάνου που είχε αποφασίσει, ήταν το ίδιο που είχε λάβει την πρώτη απόφαση· ενήργησε, δηλ., ως κριτής του ιδίου του εαυτού του κατά παράβαση της αρχής της φυσικής δικαιοσύνης.

Το Υπουργείο Οικονομικών, αναγνωρίζοντας την παράλειψή του αυτή και συμμορφούμενο με σχετική υπόδειξη της Επιτροπής Διοικήσεως, προχώρησε, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας, στη σύσταση δευτεροβάθμιου ιατροσυμβουλίου, προς το οποίο παραπέμφθηκε και η υπόθεση του παραπονούμενου για επανεξέταση.

6. Κατάσχεση αντικειμένων, Ανακόλουθη πολιτική διοίκησης

Με αφορμή μεγάλο αριθμό καταγγελιών που της υποβλήθηκαν, (Α/Π 1552/08, Α/Π 1553/08, Α/Π 1554/08, Α/Π 1555/08, Α/Π 1556/08, Α/Π 1557/08, Α/Π 1565/08, Α/Π 1590/08, Α/Π 1597/08, Α/Π 1601/08, Α/Π 1714/08, Α/Π 1753/08 και Α/Π 2426/08), η Επιτροπος Διοικήσεως ασχολήθηκε και με το θέμα της κατάσχεσης από την **Αστυνομία** διαφόρων

αντικειμένων (μαχαιριών, σπαθιών, ροπάλων, σιδερογροθιών, σιδερένιων λοστών κ.ά.) από καταστήματα/υποστατικά. Οι παραπονούμενοι ασχολούνται με τη λιανική/χονδρική πώληση των πιο πάνω αντικειμένων, τα οποία εισάγονται νόμιμα στην Κύπρο.

Σε σχετική Έκθεσή της, η Επίτροπος Διοικήσεως ανέφερε ότι στον περί Επιθετικών Όπλων Νόμο, Κεφ. 159, δεν υπάρχει οποιαδήποτε πρόνοια με την οποία να απαγορεύεται η εισαγωγή και εμπορία των πιο πάνω αντικειμένων και ότι η κατοχή των επιθετικών όπλων απαγορεύεται όταν αυτά κατέχονται σε δημόσιο χώρο αλλά δεν μπορεί, όπως έχει σήμερα η νομοθεσία, να απαγορευθεί η εισαγωγή αυτών των αντικειμένων στην Κύπρο. Σύμφωνα με τη νομολογία ένα αδίκημα πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια στο νόμο στον οποίο πρέπει να καθορίζεται και η τιμωρία. Η Επίτροπος διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει ειδική διάταξη που να καλύπτει την περίπτωση αυτή.

Στην Έκθεση της η Επίτροπος επεσήμανε την αντίφαση που εντόπισε στις ενέργειες της διοίκησης, αφ' ενός να επιτρέπεται η εισαγωγή τέτοιων αντικειμένων και από την άλλη να απαγορεύεται η διάθεσή τους σε δημόσιο χώρο. Και εισηγήθηκε όπως οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες εξετάσουν το ενδεχόμενο αναθεώρησης της ακολουθούμενης πολιτικής. Το ζήτημα εξετάζεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως και την Αστυνομία.

7. Σύνοψη αναφορά σε άλλες υποθέσεις

Σε αρκετές περιπτώσεις παραπονούμενοι προσέφυγαν στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως διαμαρτυρόμενοι σε σχέση με το ύψος και τον τρόπο επιβολής διάφορων κοινοτικών, δημοτικών ή αποχετευτικών τελών και επιβαρύνσεων καθυστερημένης εξόφλησής τους (π.χ. Α/Π 1/09, Α/Π 259/09, Α/Π 575/09, Α/Π 739/09, Α/Π 2052/09, Α/Π 2303/09, Α/Π 2333/09, Α/Π 2458/09, Α/Π 2573/09). Η επιβολή τους ήταν, όμως, εντός πλαισίου νόμου και/ή συνιστούσαν εύλογη άσκηση διακριτικής εξουσίας της τοπικής αρχής για τον τρόπο καθορισμού τους. Επεξηγήθηκαν, σε όλες τις περιπτώσεις, οι πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας και η εφαρμογή τους στην κάθε περίπτωση.

Κατ' ανάλογο τρόπο επεξηγήθηκαν σε παραπονούμενους, όπου χρειάστηκε, πρόνοιες των περί Φορολογίας του Εισοδήματος Νόμων, των περί Φόρου Προστιθέμενης Αξίας Νόμων, του περί Ειδικής Χορηγίας (Αγορά ή Ανέγερση

Κατοικίας) Νόμου και άλλων νόμων, σε απάντηση ερωτημάτων ή παραπόνων που υποβλήθηκαν, εξετάστηκαν, αλλά κρίθηκαν αβάσιμα.

Αποφασιστικής σημασίας παρεμβάσεις έγιναν, προς πλήρη ικανοποίηση των παραπονουμένων και σε αρκετές περιπτώσεις καθυστερημένης ανταπόκρισης της εμπλεκόμενης υπηρεσίας σε αιτήσεις/αιτήματα πολιτών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ήταν οι περιπτώσεις παρεμβάσεων προς το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για πληρωμή τιμολογίου σε πιστωτή (Α/Π 605/09), προς την Υπηρεσία Χορηγίων και Επιδομάτων τού Υπουργείου Οικονομικών για πληρωμή επιδόματος τέκνου (Α/Π 601/09), προς το Τμήμα Οδικών Μεταφορών για πληρωμή οφειλόμενου ποσού για μεταφορά μαθητών (Α/Π 2145/08) και για επιστροφή τελών κυκλοφορίας ακινητοποιημένου αυτοκινήτου (Α/Π 2512/08), κ.ά.

Δ. Τομέας Κοινωνικής Προστασίας

Εισαγωγή

Στον Τομέα Κοινωνική Προστασία εμπίπτουν όλες τις υποθέσεις που υποβάλλονται στο Γραφείο και αφορούν σε θέματα υγείας και κοινωνικής ευημερίας. Παρόλο που οι δύο αυτές ομάδες κοινωνικών δικαιωμάτων ανήκουν στην ευρύτερη κατηγορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο διαχωρισμός τους ως ξεχωριστή οντότητα παραπόνων κρίθηκε απαραίτητος λόγω του σημαντικού αριθμού καταγγελιών που διαχρονικά συγκεντρώνουν και της ιδιαίτερης βαρύτητας που έχουν, ως μέτρο αξιολόγησης του κοινωνικού κράτους.

Η προσπάθεια του Τομέα επικεντρώθηκε για μια ακόμη χρονιά στην καταπολέμηση της κακοδιοίκησης, στη βελτίωση διαδικασιών που είναι δύσκαμπτες, χρονοβόρες και αναποτελεσματικές για τον πολίτη, στην αλλαγή της προσέγγισης και νοοτροπίας των υπηρεσιών που εμπλέκονται στην εξέταση μιας τόσο ευαίσθητης φύσης θεμάτων ώστε να μην υποτιμάται η ανθρώπινη διάσταση και το κοινωνικοοικονομικό και ψυχοσυναισθηματικό κόστος που, τυχόν λανθασμένες ενέργειες ή αποφάσεις μπορεί να έχουν για τους επηρεαζόμενους.

Κατά το 2009 διεκπεραιώθηκε η διερεύνηση 313 υποθέσεων. Είκοσι τρεις (23) περιπτώσεις κρίθηκαν πολύ σοβαρές και γι' αυτές υποβλήθηκαν στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες εκθέσεις με συγκεκριμένες συστάσεις και εισηγήσεις, είκοσι δύο (22) κρίθηκε ότι ήταν εκτός αρμοδιότητας ενώ, σε εβδομήντα δύο (72) περιπτώσεις υπήρξε ικανοποίηση του παραπόνου είτε μετά την παρέμβαση του Γραφείου, είτε λόγω θετικής ανταπόκρισης από μέρους της υπηρεσίας στο μεσοδιάστημα. Εκατόν ενενήντα (190) παράπονα ή ποσοστό 60% κρίθηκαν αβάσιμα ενώ, έξι (6) υποθέσεις αποσύρθηκαν προτού η έρευνα ολοκληρωθεί ύστερα από επιθυμία των παραπονουμένων.

I. Υγεία

1. Εισαγωγή

Τα παράπονα για τα θέματα υγείας αποτελούν την κατηγορία με τα σοβαρότερα προβλήματα και τη λιγότερη πρόοδο στον Τομέα. Τα προβλήματα εντοπίζονται σε όλα σχεδόν τα επίπεδα δράσης και λειτουργίας του αρμόδιου Υπουργείου, από τα νοσηλευτήρια που αντιμετωπίζουν τους ασθενείς στην πρώτη γραμμή μέχρι τη διοίκηση των νοσοκομείων και των τμημάτων, όπου και η δευτεροβάθμια ακόμη εξέταση των καταγγελιών που υποβάλλονται, δεν αποδεικνύεται στις πλείστες περιπτώσεις ικανή για να οδηγήσει στις αναγκαίες διορθώσεις.

Η αρμοδιότητα του Επιτρόπου Διοικήσεως να ασκεί διοικητικό έλεγχο φαίνεται ότι εξακολουθεί να αμφισβητείται από μια σημαντική μερίδα ιατρικών λειτουργών, με αποτέλεσμα, να δυσχεραίνεται το έργο αναζήτησης της αλήθειας και απόδοσης στον πολίτη των δικαιωμάτων του. Σε αριθμό παραπόνων, οι αρμόδιοι είτε παρεμβάλλουν δυσκολίες και εμπόδια και καθυστερούν την παροχή των αναγκαίων πληροφοριών είτε μέσω μακρόσυρτων διαδικασιών εκφυλίζουν ένα θέμα. Οι αλληπάλληλες αλλαγές στη Γενική Διεύθυνση σε αναπληρωματική βάση υπήρξε βασικός αρνητικός παράγοντας ενώ, η προσπάθεια της Επιτρόπου για βελτίωση της συνεργασίας με το Υπουργείο η οποία, εκδηλώθηκε με τη συνάντησή της με τον Υπουργό Υγείας στις 27 Ιανουαρίου 2009, δεν απέδωσε τα αναμενόμενα παρά τις σχετικές διαβεβαιώσεις.

Όμοια ήσαν και τα αποτελέσματα της προσπάθειας του υπεύθυνου Λειτουργού και των υπόλοιπων Λειτουργών του Τομέα Κοινωνικής Προστασίας, αφού η ανταπόκριση του Υπουργείου στις διάφορες πρωτοβουλίες για έγκαιρη αντιμετώπιση των θεμάτων και την ανάπτυξη μιας λιγότερο χρονοβόρας και πιο αποτελεσματικής διαδικασίας επίλυσης των προβλημάτων που παρουσιάζονται υπήρξε φτωχή. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολύ συχνά χρειάζεται να αποσταλούν από το Γραφείο δύο, τρεις ή και περισσότερες επιστολές για να ληφθεί σχετική απάντηση, χωρίς, τις περισσότερες φορές, οι τοποθετήσεις του υπουργείου να συνοδεύονται από τα απαραίτητα στοιχεία, που θα επέτρεπαν την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων

Ο διορισμός στη Διεύθυνση του Υπουργείου Λειτουργού αρμόδιου για τα θέματα του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, έστω και επτά μήνες μετά που αυτό είχε ζητηθεί από την Επίτροπο Διοικήσεως, αν και ως ένα βαθμό, λειτούργησε θετικά στην αντιμετώπιση των καθυστερήσεων, δεν έχει ακόμη καταφέρει να ξεπεράσει δύο άλλα εξίσου σοβαρά προβλήματα, που είχαν παρατηρηθεί: Την τακτική των τμημάτων να αποφεύγουν να τοποθετηθούν στα ερωτήματα που τους τίθενται, λόγω μη εξέτασης των ζητημάτων ουσιαστικά και σε βάθος, και τη μη άσκηση συστηματικού, προληπτικού, αλλά και διορθωτικού ελέγχου από τη Γενική Διεύθυνση για άρση τυχόν αδικιών που είχαν σημειωθεί και αποφυγή πρακτικών κακοδιοίκησης.

Βασικότερα προβλήματα που εμποδίζουν την επίτευξη προόδου και βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών είναι η αντίληψη που αφέθηκε να επικρατήσει η οποία δεν ευνοεί ριζοσπαστικές παρεμβολές για βαθιές τομές και ανατροπή κατεστημένων σ' ένα θέμα που δεν υπόκειται σε υποχωρήσεις με αποτέλεσμα, να παραμένουν τα καταγεγραμμένα και επανειλημμένως διαπιστωμένα από τον Επίτροπο Διοικήσεως διοικητικά αδιέξοδα.

Χωρίς να παραγνωρίζεται ή να μηδενίζεται το έργο που το Υπουργείο επιτελεί με τις υπηρεσίες που παρέχει καθημερινά σε χιλιάδες ασθενείς και τη βοήθεια που τους προσφέρει για καλύτερη περίθαλψη στα νοσοκομεία, η εμπειρία από τη διερεύνηση των παραπόνων που υποβάλλονται, με βάση τα μέχρι σήμερα δεδομένα, είναι δυστυχώς αρνητική. Στο βαθμό που ενίοτε επιτυγχάνεται η οποιαδήποτε πρόοδος είτε σε επίπεδο Υπουργείου, είτε σε επίπεδο τμήματος ή μονάδος αυτή οφείλεται συνήθως στο ζήλο και την ευσυνηδεισία ορισμένων υπαλλήλων οι οποίοι, εργάζονται με αφοσίωση και υπερβάλλουν εαυτούς για

να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που το σύστημα, με τον τρόπο που λειτουργεί, δεν μπορεί να εκπληρώσει.

Οι κατά καιρούς επικρίσεις που διατυπώνονται από τον Επίτροπο Διοικήσεως δεν πρέπει να εκληφθούν ως αντιπαράθεση με το Υπουργείο, αλλά ως μέσο προώθησης του κοινού στόχου που δεν είναι άλλος από την εξέλιξη και τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών υγείας που παρέχονται στον πολίτη. Η προσπάθεια που καταβάλλεται δεν είναι μάταιη και συνεχίζει να υπάρχει προοπτική για βελτίωση, κάτι που φαίνεται από την ανταπόκριση του Υπουργείου σε μια σειρά εισηγήσεων του Γραφείου, όπως, για παράδειγμα, τη σύσταση και λειτουργία των επιτροπών για αποστολή ασθενών στο εξωτερικό κατά τρόπο που να πληρούνται οι αρχές της χρηστής διοίκησης, τον εκσυγχρονισμό του πρωτοκόλλου που ακολουθείται για ασθενείς που έχουν προσβληθεί από σταφυλόκοκκο, την ανανέωση των οδηγιών που είχε σταλεί σε όλα τα μέλη του προσωπικού των νοσοκομείων για θέματα μεταχείρισης και συμπεριφοράς, την έκδοση εγκυκλίου για πιστή εφαρμογή των προβλεπόμενων διαδικασιών στις περιπτώσεις θανάτου και την έκδοση πρόσφατα κατευθυντήριων γραμμών για την σύνταξη Οδηγού αναφορικά με την εισαγωγή Υπηρεσιών Ανακουφιστικής και Παρηγορητικής Φροντίδας σε όλα τα κρατικά νοσηλευτήρια.

2. Προβλήματα στην εφαρμογή του Σχεδίου Παροχής Οικονομικής Αρωγής για Υπηρεσίες Υγείας που δεν προσφέρονται στο Δημόσιο:

Το Σχέδιο που αφορά στην κάλυψη των εξόδων που ασθενείς έχουν επωμιστεί για θεραπεία στο εξωτερικό ή στον ιδιωτικό τομέα έχει εκσυγχρονιστεί με τη συνδρομή και του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως. Οι διαδικασίες, ωστόσο, που ακολουθούνται παραμένουν εγκλωβισμένες σε πρακτικές που δεν επιτρέπουν τη σωστή εφαρμογή του. Ειδικότερα:

- ♦ Στις συνεδρίες της Επιτροπής Ειδικών Ιατρών, οι οποίες εξετάζουν σχετικά αιτήματα, συχνά μετέχουν οι ιατροί που παρακολουθούσαν τους αιτητές, κατά παράβαση της αρχής της αμεροληψίας, που πρέπει να διέπει τη δράση των Επιτροπών, όπως και του Αναθεωρητικού Ιατρικού Συμβουλίου, ως συλλογικών διοικητικών οργάνων.
- ♦ Σε αντίθεση με τις πρόνοιες του Σχεδίου, τόσο οι Επιτροπές Ειδικών όσο και το Αναθεωρητικό Συμβούλιο παραλείπουν να υποβάλουν πλήρη και

τεκμηριωμένη έκθεση που να δικαιολογεί την εισήγησή τους στη βάση των πραγματικών γεγονότων της περίπτωσης.

- ♦ Η σύσταση του Αναθεωρητικού Συμβουλίου βρέθηκε επίσης να πάσχει, αφού παρά τη σαφή πρόβλεψη του άρθρου 10 του Σχεδίου, γιατροί της συγκεκριμένης ειδικότητας για την οποία το σώμα είχε συγκληθεί να αξιολογήσει δεν είχαν συμμετάσχει.

Ενδεικτική Περίπτωση

Ο παραπονούμενος (**Α/Π 1163/2008**) παρακολουθείτο για 2 περίπου χρόνια από το Οφθαλμολογικό Τμήμα του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας χωρίς ποτέ να υποβληθεί στην αναγκαία για τη θεραπεία του χειρουργική επέμβαση. Επειδή η όρασή του δεν βελτιωνόταν αλλά επιδεινώνετο και επειδή η επέμβαση στην οποία είχε προγραμματιστεί να υποβληθεί στο νοσοκομείο αναβάλλετο συνεχώς, προχώρησε σε επέμβαση στον ιδιωτικό τομέα αφαίρεσης καταρράκτη και γλαυκώματος. Αίτημά του για εκ των υστέρων κάλυψη των εξόδων του από το Υπουργείο απορρίφθηκε.

Στην Έκθεσή της, η Επίτροπος διαπίστωσε ότι για την εξέταση του αιτήματος δεν ακολουθήθηκε η καθιερωμένη διαδικασία και ότι αυτό απορρίφθηκε χωρίς έρευνα και χωρίς το Υπουργείο να τοποθετηθεί αιτιολογημένα στα επιχειρήματα του παραπονούμενου. Η Επίτροπος παρατήρησε, επίσης, πως τόσο οι Επιτροπές Ειδικών Ιατρών που εξέτασαν την περίπτωση του παραπονούμενου όσο και το Αναθεωρητικό Ιατρικό Συμβούλιο παρέλειψαν να υποβάλουν πλήρη και τεκμηριωμένη έκθεση για την απόφασή τους και δεν αιτιολόγησαν κατά τρόπο συγκεκριμένο τη γνωμοδότηση τους στη βάση των χαρακτηριστικών της υπόθεσης. Και οι δύο Επιτροπές, αλλά και το αναθεωρητικό σώμα, που εξέτασαν την αίτηση παρέλειψαν να ενημερώσουν τον παραπονούμενο για το δικαίωμα του θεράποντος ιατρού του να παρευρεθεί στις συνεδρίες και να εκφράσει τις απόψεις του. Τέλος, προβληματική ήταν και η σύσταση του Αναθεωρητικού Ιατροσυμβουλίου το οποίο εξέτασε δευτεροβάθμια της αίτηση, αφού σε αυτήν δεν μετείχε κανένας ειδικός Οφθαλμίατρος.

3. Εφαρμογή των προνοιών του περί της Κατοχύρωσης και της Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών Νόμου:

Τον Απρίλιο του 2005 τέθηκε σε ισχύ ο περί της Κατοχύρωσης και Προστασίας των Ασθενών Νόμος του 2004 [Ν.1(Ι)/2005], στα πρότυπα διεθνών και ευρωπαϊκών κειμένων που αφορούν στην προαγωγή στων δικαιωμάτων των ασθενών. Στις διατάξεις του νόμου κατοχυρώνεται το βασικό πλαίσιο των δικαιωμάτων που έχει κάθε ασθενής το οποίο, ανάμεσα σ' άλλα, διαλαμβάνει:

- Το δικαίωμα σε καλής ποιότητας φροντίδας υγείας,
- Το δικαίωμα σε ολοκληρωμένη ιατρική πληροφόρηση περιλαμβανομένου της διάγνωσης και πρόγνωσης της πάθησης εάν είναι εφικτό, το σκοπό, το όφελος και τις πιθανότητες επιτυχίας της προτεινόμενης θεραπείας και τους κινδύνους που εμπεριέχονται σ' αυτή, συμπεριλαμβανομένων των παρενεργειών, του πόνου και της δυσφορίας,
- Το δικαίωμα στη συγκατάθεση για την παροχή οποιασδήποτε φροντίδας.

Όπως έχει παρατηρηθεί, βασικές πρόνοιες της νομοθεσίας για την προστασία των δικαιωμάτων ασθενών εξακολουθούν να μην εφαρμόζονται στην πράξη, αφού οι παροχείς υπηρεσιών υγείας δεν έχουν προσαρμόσει την καθημερινή άσκηση της ιατρικής με τις υποχρεώσεις που ο νόμος επιβάλλει και συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν τους ασθενείς κατά τρόπο αναχρονιστικό και ακατάλληλο.

Ενδεικτική Υπόθεση

Η παραπονούμενη, 37 ετών, υποβλήθηκε σε επέμβαση για αφαίρεση σαλπίγγων στη Χειρουργική Κλινική του Γενικού Νοσοκομείου Αμμοχώστου, κατά την οποία, όμως, εκτός από τις σάλπιγγες, αφαιρέθηκαν, χωρίς την προηγούμενη ενημέρωση και συγκατάθεσή, και οι δύο της ωοθήκες. Το γεγονός αυτό πληροφορήθηκε η παραπονούμενη ένα μήνα αργότερα, όταν ρώτησε έναν από τους θεράποντες ιατρούς της τους λόγους για τους οποίους μετεγχειρητικά δεν είχε εμμηνόρυση **(Α/Π 1332/2008)**.

Στην Έκθεσή της, η Επίτροπος Διοικήσεως εξέφρασε επιφυλάξεις ως προς το κατά πόσο η ζωή της παραπονούμενης βελτιώθηκε μετά την αφαίρεση των ωοθηκών της έστω και αν είχε απαλλαγεί από τους χρόνιους πόνους στην κοιλιά. Υποστήριξε, επιπρόσθετα, ότι αν και δεν ήταν ξεκάθαρο αν κατά την αρχική εξέταση της παραπονούμενης έπρεπε ή μπορούσε ιατρικά να προβλεφθεί το ενδεχόμενο, στην επέμβαση, να μην ήταν δυνατή η αφαίρεση

μόνο των σαλπίγγων, ωστόσο η αναφορά του ίδιου του γιατρού ότι η χρόνια σαλπινγίτιδα οδηγεί σε συμφύσεις των σαλπίγγων και ωοθηκών, δεν μπορούσε να το αποκλείσει. Συνεπώς, η παραπονούμενη θα έπρεπε να είχε ενημερωθεί κατάλληλα και ολοκληρωμένα σε σχέση με όλες τις πιθανές παρενέργειες, ώστε να είναι σε θέση να δώσει ή να μη δώσει τη συγκατάθεσή της σε ενδεχόμενη αφαίρεση και των ωοθηκών της, σύμφωνα με τις διατάξεις του περί της Κατοχύρωσης και της Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών Νόμου.

Η Επίτροπος επεσήμανε, περαιτέρω, ότι, οποιαδήποτε ιατρική επέμβαση πρέπει να γίνεται μόνο με την ελεύθερη και ανεπηρέαστη συγκατάθεση του ασθενή η οποία θα πρέπει να δίνεται μετά από ολοκληρωμένη και έγκαιρη ιατρική πληροφόρηση. Η απλή υπογραφή ενός έντυπου, στο οποίο υπάρχει μία γενικής φύσεως αναφορά για συγκατάθεσή του σε οποιαδήποτε άλλα χειρουργικά μέτρα κρίνει ο γιατρός ότι είναι «αναγκαία», και δεδομένου ότι γίνεται λίγο πριν ο ασθενής μπει στο νοσοκομείο, δεν πληροί την πιο πάνω προϋπόθεση και δεν διασφαλίζει, ούτε την «ελεύθερη», ούτε την «ανεπηρέαστη» συγκατάθεση του ασθενούς αφού γίνεται υπό συνθήκες ψυχολογικής πίεσης.

Ως προς το ζήτημα της εκ των υστέρων ενημέρωσης της παραπονούμενης για το αποτέλεσμα της εγχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη αφενός το σκοπό της εγχείρησης, που ήταν η αύξηση των πιθανοτήτων της παραπονούμενης να μείνει έγκυος με εξωσωματική γονιμοποίηση, και αφετέρου το αποτέλεσμα της, που ήταν να αποστερηθεί η παραπονούμενη οριστικά τη δυνατότητα να αποκτήσει δικά της παιδιά, σε ηλικία μόνο 37 ετών, και να μπει σε φάση πρόωρης εμμηνόπαυσης με όλα τα σχετικά συμπτώματα, η Επίτροπος διατύπωσε τη θέση ότι, η ενέργεια των θεραπόντων ιατρών να της δώσουν εξιτήριο χωρίς να της αναφέρουν την αφαίρεση των ωοθηκών της και τις σημαντικές αλλαγές που αυτή συνεπαγόταν για τη ζωή της συνιστούσε ασύγγνωστη παράλειψη και απαξιωτική και μειωτική συμπεριφορά έναντι της ασθενούς και των δικαιωμάτων της.

Βάσει των πιο πάνω, η Επίτροπος εισηγήθηκε στο Υπουργείο Υγείας τη σε βάθος διερεύνηση των καταγγελιών της παραπονούμενης και την αξιολόγηση της ποιότητας της ιατρικής φροντίδας που της παρασχέθηκε στο Γενικό Νοσοκομείο Αμμοχώστου.

4. Πλήρης και έγκαιρη ενημέρωση του ασθενή και παροχή θεραπείας στο χρόνο που επιβάλλει η κατάσταση της υγείας του:

Ανάμεσα στα δικαιώματα των ασθενών δεσπόζουσα θέση κατέχει το δικαίωμα της ενημέρωσης, αφού αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ελεύθερη και συνειδητή συγκατάθεση του ασθενή στη θεραπεία του. Η ενημέρωση θα πρέπει να είναι έγκαιρη, απλή και προσαρμοσμένη στον ασθενή και να καλύπτει όλα τα θέματα διάγνωσης και θεραπείας, καθώς και ενδεχόμενων συνεπειών ή παρενεργειών. Περιλαμβάνει, δε, την ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση του ασθενή στο ιατρικό ιστορικό του και την κατά το συντομότερο δυνατό γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων των εξετάσεων στις οποίες υποβάλλεται. Η πλήρης και ποιοτική ενημέρωση επιτρέπει στους ασθενείς να αντιμετωπίσουν τη θεραπευτική διαδικασία με αξιοπρέπεια και τους εγγυάται το δικαίωμα να αποφασίζουν για την υγεία και την ζωή τους.

Ο σύντομος συνολικός χρόνος παροχής ιατρικής φροντίδας αποτελεί, επίσης, ένα σημαντικό μέτρο αξιολόγησης της ποιότητας της παροχής υπηρεσιών υγείας και συνεπώς η προσπάθεια μείωσης των καθυστερήσεων πρέπει να αποτελεί μέρος του προγράμματος βελτίωσης της ποιότητας του συστήματος υγείας, ειδικά σε περιπτώσεις σοβαρών ασθενειών. Πάγια θέση της Επιτροπής Διοικήσεως είναι ότι κανένας ασθενής δεν πρέπει να επωμίζεται το κόστος των διαχρονικών ελλείψεων, παραλείψεων ή αδυναμιών του κράτους να του παρέχει έγκαιρα τις αναγκαίες υπηρεσίες.

Ενδεικτική Περίπτωση

Σε συγκεκριμένο παράπονο **(Α/Π 3001/2006)** διαπιστώθηκε, ότι η μητέρα του παραπονούμενου αποτάθηκε για πρώτη φορά στις ιατρικές υπηρεσίες, στα τέλη του Ιανουαρίου του 2006, υποβλήθηκε σε χειρουργική επέμβαση αρχές Απριλίου, ενημερώθηκε για τα αποτελέσματα της ιστοπαθολογικής εξέτασής της δύο σχεδόν μήνες μετά και άρχισε θεραπεία το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους. Τον Ιανουάριο του 2007, η ασθενής απεβίωσε, έχοντας ήδη βιώσει πλήρη παράλυση των κάτω άκρων της. Η Επιτροπή Διοικήσεως παρατήρησε ότι εν προκειμένω, ούτε το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από τη διενέργεια της εγχείρησης μέχρι την ενημέρωση της ασθενούς, για την κατάσταση της υγείας της, ούτε το διάστημα μεταξύ της εγχείρησης και της έναρξης της θεραπείας, στηρίζονται σε επαρκείς και σοβαρούς λόγους, ώστε να μπορούν να θεωρηθούν ευλόγως δικαιολογημένα. Παράλληλα, σημείωσε,

ότι δεν πείσθηκε πως η ενημέρωση της οποίας έτυχε η ασθενής ήταν πλήρης ή ότι έγινε κατανοητή από την ίδια.

Η Επίτροπος Διοικήσεως εισηγήθηκε, μεταξύ άλλων, τη θέσπιση κριτηρίων για το χρόνο αναμονής σε διάγνωση και θεραπεία, βάσει της φύσης, της σοβαρότητας και του τρόπου εξέλιξης της ασθένειας και τη διασφάλιση της παροχής άμεσης και πλήρους πληροφόρησης του ασθενούς για τα αποτελέσματα των εξετάσεων του και την κατάσταση της υγείας τους, που να συνοδεύεται με αντίγραφο των αποτελεσμάτων και σύντομο επεξηγηματικό σημείωμα.

5. Εισαγωγή και αποδέσμευση ασθενών στα κρατικά νοσηλευτήρια

Κάθε νοσηλευτικό ίδρυμα έχει ευθύνη για τους ασθενείς που δέχεται να φιλοξενήσει ανεξαρτήτως του χρόνου παραμονής, της πολυπλοκότητας του προβλήματος τους και της θεραπείας στην οποία θα υποβληθούν. Για το λόγο αυτό οι διαδικασίες εισαγωγής και αποδέσμευσης ασθενών θα πρέπει να διασφαλίζουν, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, ότι ένας ασθενής που αποφασίζει να εγκαταλείψει το ίδρυμα και να τερματίσει την θεραπεία του, παρά τη συμβουλή των γιατρών, έχει ενημερωθεί για τους κινδύνους ή τις άλλες παρενέργειες που ενδέχεται να προκύψουν και ότι η αποχώρηση του επιτρέπει σε κάθε τρίτο ανεξάρτητο παρατηρητή να το επιβεβαιώσει μέσα από την διαδικασία που έχει ακολουθηθεί. Ωστόσο, οι διαδικασίες εισαγωγής και αποδέσμευσης ασθενών στα νοσοκομεία σήμερα δεν φαίνεται να πληρούν τους πιο πάνω όρους, αφού τα έντυπα που χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό δεν περιλαμβάνουν όλα τα ουσιώδη στοιχεία, ενώ δεν υπάρχουν πρωτόκολλα που να καταγράφουν με λεπτομέρεια τις σχετικές διαδικασίες, ούτε ασφαλιστικές δικλίδες για την κατοχύρωση, αφενός, των γιατρών και, αφετέρου, των ασθενών.

Ενδεικτική Περίπτωση

Εξετάστηκε παράπονο που υποβλήθηκε από μητέρα θαλασσαιμικής ασθενούς, η οποία είχε εισαχθεί στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και, μετά από μια περιπετειώδη παραμονή και νοσηλεία 20 περίπου ημερών, κατέληξε **(αρ. Α/Π 2257/2007)**. Η Επίτροπος στην έρευνά της επικεντρώθηκε και στο θέμα της εισαγωγής και αποδέσμευσης της ασθενούς από το νοσοκομείο, δεδομένου ότι η παραμονή της σε αυτό δεν ήταν διαρκής. Διαπιστώθηκε ότι από το έντυπο

εξόδου της, λίγες ώρες πριν το θάνατό της, απουσίαζε η υπογραφή του γιατρού που την είχε αποδεσμεύσει, ενώ δεν υπήρχε ούτε δήλωση από την ίδια ότι αναχωρούσε από το νοσοκομείο οικειοθελώς, όπως είχε κάνει την προηγούμενη μέρα. Το γεγονός αυτό δημιουργούσε μια σειρά ερωτημάτων, στα οποία, κατά την Επίτροπο, το Υπουργείο Υγείας απέτυχε να δώσει ικανοποιητικές απαντήσεις.

Η Επίτροπος σημείωσε ότι το έντυπο που χρησιμοποιείται για την αποδέσμευση ασθενών είναι αναχρονιστικό και ακατάλληλο και γι' αυτό θα πρέπει να τροποποιηθεί. Ζήτησε, επίσης, τον καταρτισμό Πρωτοκόλλου, που θα ρυθμίζει κατά τρόπο ακριβή, λεπτομερή και αξιόπιστο την διαδικασία εισαγωγής και αποδέσμευσης ασθενών από τα νοσοκομεία έτσι ώστε, στο μέλλον, να μην παρουσιαστούν φαινόμενα αμφισβήτησης του κατά πόσο ένας ασθενής εξήλθε του νοσοκομείου με ή χωρίς τη συναίνεση των γιατρών του.

6. Υπηρεσίες Φροντίδας για Χρόνια Πάσχοντες Ασθενείς

Αν και το δικαίωμα της υγείας συνεπάγεται σειρά θετικών υποχρεώσεων που να διευκολύνουν σε πρακτικό επίπεδο την πρόσβαση όλων των ασθενών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας, στην περίπτωση των ασθενών με χρόνια προβλήματα υγείας και πολλαπλές εξαρτήσεις το δικαίωμά τους στην υγεία παραβιάζεται εξαιτίας της αδυναμίας παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών στα κρατικά νοσηλευτήρια, λόγω σοβαρών ελλείψεων οργάνωσης, υποδομής και στελέχωσης, και της μη παροχής ανάλογης φροντίδας στον ιδιωτικό τομέα. Κρίσιμη παράμετρος για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των χρόνιων ασθενών είναι η ανάγκη για εξατομικευμένη προσέγγισή τους, εφόσον πρόκειται για μια ομάδα ασθενών που σε σύγκριση με άλλες δεν έχει ουσιαστικές δυνατότητες διεκδίκησης των δικαιωμάτων της. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την απουσία εξειδικευμένων δομών φροντίδας και στήριξης από τα δημόσια νοσοκομεία επιβάλλει μια πιο γενναιόδωρη στάση έναντι τους για την εξασφάλιση, όσων δεν είναι σε θέση να τους προσφέρει, με εναλλακτικούς τρόπους.

Το κράτος οφείλει να δραστηριοποιηθεί πιο έντονα για τη δημιουργία της κατάλληλης υποδομής για την παροχή στους χρόνιους ασθενείς της ιατρικής περίθαλψης και φροντίδας που έχουν ανάγκη, καθώς και για τη λήψη θεσμικών μέτρων για ρύθμιση των δικαιωμάτων τους με έμφαση στο θέμα της μακροχρόνιας φροντίδας, στήριξης και φιλοξενίας σε εξειδικευμένες μονάδες

που θα διασφαλίζουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο παροχής υπηρεσιών δημόσιας υγείας. Μέχρι τη συμπλήρωση των πιο πάνω και δεδομένου ότι προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χρόνιοι ασθενείς και οι οικογένειές τους είναι δεδομένα, είναι αναγκαία η εξάντληση όλων των υφιστάμενων δυνατοτήτων παροχής υπηρεσιών υγείας και στήριξής τους.

Ενδεικτική Περίπτωση

Τα προαναφερόμενα ευρύτερα ελλείμματα που χαρακτηρίζουν το χειρισμό της κατηγορίας αυτής των ασθενών και η αδυναμία παροχής εξειδικευμένης φροντίδας από τα κρατικά νοσηλευτικά ιδρύματα διαπιστώθηκαν με αφορμή παράπονο **(Α/Π 2057/2008)** σε σχέση με το χειρισμό που έτυχε ο γιος της παραπονούμενης, ο οποίος πάσχει από σοβαρές και χρόνιες παθήσεις και χρήζει εξειδικευμένης νοσηλευτικής αγωγής και φροντίδας. Σύμφωνα με την Επιτροπή, τα μέτρα και οι αποφάσεις που λήφθηκαν από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες στην προκειμένη περίπτωση, εξαντλήθηκαν σε μια τυπική προσκόλληση στο γράμμα των οικείων κανονιστικών ρυθμίσεων, χωρίς να απαμβλύνουν ουσιαστικά το πρόβλημα και αφήνοντας εν τέλει την υποχρέωση, για διασφάλιση του μέγιστου δυνατού επιπέδου περίθαλψης στη μητέρα του ασθενούς. Οι ειδικότερες εισηγήσεις της Επιτροπής ήταν όπως το Υπουργείο Υγείας εξετάσει άμεσα το ενδεχόμενο της αγοράς υπηρεσιών υγείας σε ιδιωτική κλινική και της πλήρους κάλυψης των εξόδων φιλοξενίας.

7. Υπηρεσίες Ανακουφιστικής και Παρηγορητικής Φροντίδας

Παρόλο που ο θάνατος αποτελεί μέρος της καθημερινότητας των νοσηλευτηρίων, η εξοικείωση με το δεδομένο αυτό δεν πρέπει να παραβλέπει ότι η απώλεια ενός προσώπου είναι ένα τραυματικό γεγονός για τη ζωή όσων ήταν στενά συνδεδεμένοι μαζί του, το οποίο αναγνωρίζεται πλέον ως ένα ιατρικό πρόβλημα. Για την αντιμετώπισή του προβλήματος αυτού και την παροχή υποστήριξης στους οικείους του αποβιώσαντα από τα νοσηλευτήρια έχουν καταρτιστεί συγκεκριμένα και λεπτομερή πρωτοκόλλα. Ωστόσο, η πρακτική εφαρμογή των σχετικών κατευθύνσεων συναντά ιδιαίτερες δυσκολίες, οι οποίες οφείλονται είτε στην ανεπαρκή εκπαίδευση ή έλλειψη επικοινωνιακών δεξιοτήτων από μέρους του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, είτε στο φόβο για καταλογισμό ευθυνών, είτε στη

συναισθηματική φόρτιση και αμηχανίας που μπορεί να προκαλείται ακόμη και στους ίδιους τους επαγγελματίες.

Ενδεικτική Περίπτωση

Το ζήτημα αυτό εξετάστηκε από την Επίτροπο Διοικήσεως στα πλαίσια παραπόνου **(Α/Π 2524/2007)** προσώπου για την αντιμετώπιση που έτυχε από μέλη του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας όταν εντελώς ξαφνικά και απρόσμενα έχασε το σύζυγό της. Διαπιστώθηκε ότι η γνωστοποίηση του θανάτου στα μέλη της οικογένειας του θανόντος έγινε κατά τρόπο αντιδεοντολογικό, ο οποίος σε συνδυασμό με την απουσία παροχής οποιασδήποτε υπηρεσίας ανακούφισης και παρηγορητικής φροντίδας, είχε συντριπτικές συνέπειες στην ήδη δύσκολη συναισθηματικά κατάσταση της οικογένειας.

Η Επίτροπος Διοικήσεως διαπίστωσε ότι, δεν υπάρχει καμία θεσμοθετημένη διαδικασία για την αντιμετώπιση των περιστατικών θανάτου και κανένας κώδικα πρακτικής για σύσταση και λειτουργία Υπηρεσιών Ανακουφιστικής και Παρηγορητικής Φροντίδας στα κρατικά νοσηλευτήρια και ότι η εκπαίδευση των επαγγελματιών του κλάδου είναι μεμονωμένη και αποσπασματική και χωρίς να συνοδεύεται από οποιεσδήποτε δομές ή υποστηρικτικές υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, κάλεσε το Υπουργείο Υγείας να καλύψει το κενό αυτό, ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός, τόσο, στο άτομο που έχει χάσει τη ζωή, όσο, και στους οικείους του. Προς την κατεύθυνση αυτή εισηγήθηκε τη σύνταξη Οδηγού, κατάλληλα προσαρμοσμένου στα δεδομένα της Κύπρου, ο οποίος να αποσταλεί σε όλα τα κρατικά και ιδιωτικά νοσηλευτήρια, με σκοπό το κάθε κέντρο να ετοιμάσει και να εφαρμόσει το δικό του Κώδικα Πρακτικής για την ανάπτυξη Υπηρεσιών Ανακουφιστικής και Παρηγορητικής Φροντίδας.

8. Πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας για το ανθρώπινο αίμα: –

Το θέμα της θέσπισης προτύπων ποιότητα και ασφάλειας για το ανθρώπινο αίμα και τα συστατικά του ρυθμίζεται με Ευρωπαϊκές Οδηγίες, οι οποίες ενσωματώθηκαν στον περί Αιμοδοσίας Νόμο [Ν.58/1997] με τρεις τροποποιήσεις, το 2004, το 2006 και το 2007, και αποσκοπούν στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην ποιότητα του προσφερόμενου αίματος και των συστατικών του και η προστασία τόσο των δοτών όσο και των ληπτών αίματος μέσω της θέσπισης και εφαρμογής προτύπων ποιότητας και ασφάλειας στη

συλλογή, έλεγχο, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή για σκοπούς μετάγγισης του ανθρώπινου αίματος και των συστατικών του. Για την πρακτική υλοποίηση των απαιτήσεων αυτών η Κύπρος ανέλαβε να εκπληρώσει μέχρι το Φεβρουάριο του 2006 τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

- ♦ Καθορισμό αρμόδιας αρχής για την υλοποίηση των σχετικών Οδηγιών. Ως τέτοια ο νόμος ορίζει τις Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας.
- ♦ Δημιουργία Κέντρου Αίματος με εποπτικό, συντονιστικό και οργανωτικό ρόλο για τη συλλογή και τον έλεγχο του αίματος, σαφώς διαχωρισμένο από τις νοσοκομειακές μονάδες. Το Κέντρο λειτουργεί από το Νοέμβριο του 2006, όχι μόνο στα πρότυπα που θέτουν οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες.
- ♦ Διορισμό υπεύθυνου του Κέντρου Αίματος για την άσκηση των καθηκόντων και με βάση τα προσόντα που περιγράφονται στην Οδηγία, κάτι που δεν έχει γίνει ακόμη.
- ♦ Σύσταση μηχανισμού ελέγχου και επιθεώρησης της λειτουργίας του Κέντρου Αίματος. Μέχρι σήμερα, δεν έχουν ακόμη διενεργηθεί οι απαιτούμενες επιθεωρήσεις και έλεγχοι.
- ♦ Δημιουργία συστήματος αιμοεπαγρύπνησης σε όλα τα νοσηλευτήρια. Έχουν συσταθεί, αν και με καθυστέρηση, αρμόδιες Επιτροπές στα κρατικά νοσηλευτήρια, αλλά όχι στα ιδιωτικά.
- ♦ Λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της ποιότητας και της ασφάλειας του αίματος και των συστατικών του. Ορισμένα μέτρα έχουν ληφθεί, αλλά παρατηρούνται ακόμη αδυναμίες και ελλείψεις.
- ♦ Τακτική ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα μέτρα υλοποίησης των Οδηγιών. Αυτή γίνεται αλλά παρατηρούνται καθυστερήσεις.

Προκύπτει από τα πιο πάνω, ότι δεν έχουν συμπληρωθεί οι ενέργειες εκείνες που θα εναρμόνιζαν την κυπριακή πρακτική με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ενώ δεν διαφαίνεται να υπάρχει καταληκτικός ορίζοντας προς την κατεύθυνση αυτή. Αυτό ισοδυναμεί, όχι μόνο με παράλειψη της Κυπριακής Δημοκρατίας να συμμορφωθεί προς ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της, αλλά και με προσβολή των δικαιωμάτων των ασθενών και ειδικότερα, εκείνων των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού με αυξημένες ανάγκες σε αίμα.

Ενδεικτική Υπόθεση

Το θέμα τέθηκε ενώπιον της Επιτροπής από την Ομάδα Δράσης Θαλασσαιμικών **(Α/Π 833/2009)**. Από την έρευνα προέκυψε ότι η υλοποίηση του εφαρμοστέου ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου έχει γίνει με τρόπο πρόχειρο, αποσπασματικό και ελλιπή. Ειδικότερα προβλήματα διαπιστώθηκαν σε σχέση με τη στέγαση, τη στελέχωση και τον εξοπλισμό του Κέντρου Αίματος, καθώς και με το γεγονός ότι δράση του Κέντρου περιορίστηκε μόνο στην επαρχία Λευκωσίας, με αποτέλεσμα να υπάρχει ο κίνδυνος οι εκτός επαρχίας Λευκωσίας λήπτες να απολαμβάνουν χαμηλότερη προστασία ως προς την ποιότητα και την ασφάλεια του αίματος που λαμβάνουν. Εξίσου προβληματική κρίθηκε και η καθυστέρηση στη δημιουργία ομάδων αιμοεπαγρύπνησης.

Η Επιτροπή εισηγήθηκε, όπως η ανάληψη πρωτοβουλιών και η λήψη μέτρων για εκπλήρωση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τις σχετικές Ευρωπαϊκές Οδηγίες προχωρήσει χωρίς καθυστέρηση, στη βάση σαφών και συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων. Πρότεινε επίσης όπως στην Τεχνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Καθοδήγησης για το θέμα συμπεριληφθούν και εμπειρογνώμονες, ώστε αυτό να τυγχάνει σφαιρικής, και όχι απλά τεχνοκρατικής αντιμετώπισης, ενώ στο διάλογο να εμπλακούν ακόμη πιο έντονα οι ενδιαφερόμενες ομάδες.

9. Διημέρευση και Διανυχτέρευση Φαρμακείων:

Το θέμα της λειτουργίας των φαρμακείων διέπεται από τους περί Ρυθμίσεως του Ανοίγματος και Κλεισίματος των Φαρμακείων Κανονισμούς του 2000 και οι σχετικές αρμοδιότητες έχουν ανατεθεί, μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, στο Συμβούλιο Φαρμακευτικής, το οποίο αποτελείται φαρμακοποιούς του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Ως προς το ωράριο λειτουργίας των φαρμακείων, αυτό που ισχύει στην Κύπρο είναι ότι δεν υπάρχουν διανυχτερεύοντα φαρμακεία αλλά διημερεύοντα. Μετά τις 11:00 το βράδυ ο φαρμακοποιός βρίσκεται στη διάθεση των ασθενών τηλεφωνικώς για εκτέλεση συνταγών. Ο αριθμός των φαρμακείων που διημερεύουν καθημερινά κατά επαρχία είναι: Λευκωσία (5), Λεμεσό (3), Λάρνακα (2), Πάφο (1) και Αμμόχωστο (1).

Από τις διατάξεις του περί της κατοχύρωσης και Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών Νόμο, προκύπτει ότι ανάμεσα στις αρχές που διέπουν την προστασία των ασθενών και τις σχέσεις τους με τις δημόσιες ή ιδιωτικές

φαρμακευτικές υπηρεσίες είναι αφενός η αρχή της ποιότητας των παρερχομένων υπηρεσιών και, αφετέρου, η αρχή της προσβασιμότητας τους, στη βάση και της αρχής της ισότητας. Επομένως, το κράτος οφείλει να εγγυάται την ποιότητα και διάθεση των φαρμακευτικών υπηρεσιών – κρατικών και ιδιωτικών – στους πολίτες κατά ισότιμο τρόπο.

Ενδεικτική Περίπτωση

Η καταγγελία **(Α/Π 699/2007)** στρεφόταν κατά του Συμβουλίου Φαρμακευτική και αφορούσε στο γεγονός ότι σε ολόκληρη την επαρχία Πάφου μόνο ένα φαρμακείο διανυχτερεύει, με αποτέλεσμα την ταλαιπωρία των ασθενών. Αίτημα για αύξηση του αριθμού των διημερεύοντων φαρμακείων από ένα σε δύο, απορρίφθηκε για το λόγο ότι, σύμφωνα με το Συμβούλιο Φαρμακευτικής, το μέγεθος της πόλης, ο αριθμός του πληθυσμού της, αλλά και η αγοραστική της κίνηση, δεν καθιστούσαν αναγκαίο κάτι τέτοιο, ενώ στα χωριά της επαρχίας, καθώς και στην Πόλη Χρυσοχούς, επιτρέπεται ένα πιο ευέλικτο ωράριο στη λειτουργία των φαρμακείων. Η Επίτροπος εξέφρασε τη γνώμη ότι αφενός, οι αποστάσεις μεταξύ των δήμων και κοινοτήτων της επαρχίας, και, αφετέρου, το οδικό σύστημά της, είναι τέτοια που δικαιολογούν θεσμική ρύθμιση του ζητήματος, που θα διασφαλίζει τη λειτουργία κι ενός άλλου διημερεύοντος φαρμακείου, ώστε να καλύπτονται οι δύο μεγάλες περιοχές, της πόλης της Πάφου και της περιοχής Πόλεως Χρυσοχούς.

Όσον αφορά στο θέμα του ωραρίου λειτουργίας των διημερευόντων φαρμακείων, η Επίτροπος παρατήρησε ότι το Συμβούλιο θα μπορούσε να είχε προχωρήσει σε αξιολόγηση της λειτουργικότητας του υφιστάμενου συστήματος, βάσει της οποίας θα μπορούσε τεκμηριωμένα είτε να δικαιολογήσει τη συνέχιση του ισχύοντος συστήματος, είτε να προχωρήσει σε αναθεώρησή του. Τέλος, εξέφρασε τον προβληματισμό της ως προς το γεγονός ότι, από τη σύσταση του Συμβουλίου Φαρμακευτικής απουσιάζουν οργανωμένα σύνολα και φορείς που αντιπροσωπεύουν τους χρήστες των φαρμακευτικών υπηρεσιών και ως προς το ότι η σχετική πρόνοια της νομοθεσίας δεν έχει τροποποιηθεί από το 1989, παρά τη νομοθετική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ασθενών το 2004.

Αδικοιολόγητες καθυστερήσεις, ελλειπείς απαντήσεις ή και αποφυγή τοποθέτησης επί συγκεκριμένων και ουσιαστικής σημασίας ερωτημάτων, ανεπαρκής ενημέρωση και παροχή πληροφοριών, απουσία διάθεσης για προληπτική δράση και συμμόρφωση με εισηγήσεις για αποτροπή επανάληψης φαινομένων κακοδιοίκησης είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που συνοψίζουν την συνεργασία του Υπουργείου Υγείας με το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως.

Παρά τις εγκυκλίους και τα μέτρα που είχαν εξαγγελθεί τα προβλήματα στην επικοινωνία που είχε και παλαιότερα διαπιστώσει η Επίτροπος Διοικήσεως δεν έχουν ξεπεραστεί και ακόμη να εξευρεθούν οι τρόποι για ομαλοποίηση της συνεργασίας του Γραφείου με τη Διεύθυνση και τα Τμήματα του Υπουργείου προς όφελος του πολίτη. Οι δυσκολίες παραμένουν και κατά περιόδους αυξάνονται, αναλόγως του κενού εξουσίας που θα παρουσιαστεί και της σημασίας που ο εκάστοτε Γενικός Διευθυντής (υπήρξαν τρεις μέσα σε διάστημα 5 μηνών στο Υπουργείο) θα δώσει στις σχέσεις με το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και τα ζητήματα που το απασχολούν.

Δυστυχώς, το Υπουργείο δείχνει συνήθως απρόθυμο να διερευνήσει σοβαρά ζητήματα ή καταγγελίες που του τίθενται, και όταν μετά από πίεση προχωρήσει περιορίζεται απλώς στο να διαβιβάσει – και με τον τρόπο αυτό, εμμέσως, να υιοθετήσει - τις θέσεις των εμπλεκόμενων ιατρών ή άλλων λειτουργών του, χωρίς να αναζητεί την αλήθεια και χωρίς να προβαίνει σε ανεξάρτητη και αμερόληπτη εκτίμηση των ευρημάτων και να τοποθετείται τεκμηριωμένα επ' αυτών. Όπως επανειλημμένα έχει υποδείξει η Επίτροπος Διοικήσεως, η διστακτικότητα διερεύνησης συγκεκριμένων καταγγελιών για τη μεταχείριση πολιτών από τα κρατικά νοσηλευτήρια ή ακόμα η συνοπτική αντιμετώπιση τους δημιουργεί δυσπιστία και καχυποψία στους πολίτες, πλήττει καίρια το σύστημα δημόσιας υγείας και δαιμονίζει αντί να επιλύει προβλήματα.

Ενδεικτική Περίπτωση

Αφορμή για την υποβολή Έκθεσης **(Α/Π 68/2008)** έδωσε παράπονο που αφορούσε την άρνηση του Υπουργείου Υγείας να καλύψει ταθεραπεία στην οποία ο παραπονούμενος υποβλήθηκε στο εξωτερικό. Στην Έκθεσή της, η Επίτροπος αναφέρει ότι η περίπτωση του παραπονούμενου είναι ενδεικτική της κατάστασης που επικρατεί στο Υπουργείο Υγείας, αφού μέσα από το ιστορικό εξέλιξής της, καθώς και μέσα από άλλες υποθέσεις οι οποίες είχαν απασχολήσει στο παρελθόν το Γραφείο, διαπιστώνεται ότι το Υπουργείο

παρεμβάλλει δυσκολίες και εμπόδια στις έρευνες που διεξάγει το Γραφείο, με αποτέλεσμα να τα οποία προκαλείται αχρείαστη ταλαιπωρία και αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.

Ειδικότερα, η Επίτροπος επισημαίνει ότι οι απαντήσεις που της αποστέλλονται είτε μέσω της Γενικής Διεύθυνσης, είτε μέσω των Προϊσταμένων των Τμημάτων παρουσιάζουν συχνά ελλείψεις και κενά και δεν απαντούν στα ερωτήματα που τους τίθενται, με αποτέλεσμα να καθίσταται αναγκαία η αποστολή ξανά και ξανά νέων επιστολών, μέχρι να εξασφαλιστούν όλα τα απαραίτητα, για τους σκοπούς της έρευνας, στοιχεία. Η κατάσταση δεν έχει βελτιωθεί, παρά τις κατά καιρούς εγκυκλίους του Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου, πολλά από τα μέτρα που είχαν εξαγγελθεί δεν υλοποιήθηκαν στον απαιτούμενο βαθμό, ενώ κατάσταση επιδεινώθηκε, μετά και την αποχώρηση του Πρώτου Λειτουργού, που είχε αναλάβει την ευθύνη συντονισμού και παρακολούθησης των θεμάτων του Γραφείου στο Υπουργείο. Η Επίτροπος εισηγήθηκε, την επανεξέταση της κατάστασης από το Γενικό Διευθυντή και τους Διευθυντές των Τμημάτων, και ειδικότερα με τη Διευθύντρια Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας, ώστε όλοι μαζί να μεριμνήσουν για προσφορότερους τρόπους χειρισμού των υποθέσεων του Γραφείου και διευκόλυνσης του έργου του.

II. Κοινωνική Ευημερία

1. Εισαγωγή

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας ασχολούνται με τις ευάλωτες κυρίως ομάδες του πληθυσμού πράγμα που καθιστά το έργο τους εξαιρετικά δύσκολο αφού, τα ζητήματα μέριμνας και φροντίδας ανθρώπων με διάφορες ιδιαιτερότητες και ανάγκες συνιστούν καθημερινά μια πρόκληση. Στο πλαίσιο αυτό και με δεδομένο τις σύνθετες καταστάσεις που το Τμήμα έχει να αντιμετωπίσει εντάσσεται και η αξιολόγηση για το 2009, όπως αυτή καταγράφεται μέσα από τις υποθέσεις που εξέτασε τη Επίτροπος Διοικήσεως.

Στην Ετήσια Έκθεση για το 2008, η Επίτροπος είχε σημειώσει, για πρώτη φορά, τη θετική και εποικοδομητική στάση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας έναντι του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως. Με ιδιαίτερη ικανοποίηση η διαπίστωση αυτή μπορεί να επαναληφθεί και για το 2009.

Παρά την αύξηση των καταγγελιών που είχαν υποβληθεί εναντίον του Τμήματος κυρίως στις επαρχίες, ο αριθμός των παραπόνων που κρίθηκε τελικά βάσιμος έχει μειωθεί. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένδειξη ότι η υπηρεσία έχει αρχίσει να λειτουργεί πιο μεθοδικά και συστηματικά και ότι αξιολογεί τις αιτήσεις πιο ακριβοδίκαια αφού, οι περισσότερες αφορούν τερματισμό του δημοσίου βοηθήματος, στέρηση ή μείωση δικαιωμάτων για τις οποίες, οι ενέργειες της υπηρεσίας κρίθηκαν στις πλείστες περιπτώσεις ότι ήταν νόμιμες και δικαιολογημένες.

Τα μέτρα που Το τμήμα έχει αρχίσει να θέτει σε εφαρμογή, όπως η αποκέντρωση και αναδιοργάνωση των επαρχιακών γραφείων και η δημιουργία μικρότερων τοπικών μονάδων για καλύτερη και πιο άμεση εξυπηρέτηση των πολιτών έχουν ήδη παρουσιάσει τα πρώτα αποτελέσματα τα οποία είναι ενθαρρυντικά. Οι ενέργειες και η παρέμβαση του επικεφαλής του Τομέα για το δημόσιο βοήθημα στα Κεντρικά Γραφεία φαίνεται είναι επίσης καταλυτική αφού είναι κάτι περισσότερο από πρόδηλη η ειλικρινής και η εξυπηρετική διάθεση με την οποία αντιμετωπίζονται σε όλα σχεδόν τα επίπεδα οι παρεμβάσεις του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως. Οι απαντήσεις και τα στοιχεία δίδονται συνήθως έγκαιρα ενώ η αξιοποίηση των λειτουργών που ενεργούν ως σύνδεσμοι με τα κατά τόπους Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας έχει μειώσει τις καθυστερήσεις και έχει βοηθήσει σημαντικά στην αποφυγή της αχρείαστης αλληλογραφίας και στη μείωση της γραφειοκρατίας. Το Τμήμα παρουσιάζεται περισσότερο πρόθυμο να επανεξετάσει υποθέσεις που θέτει το Γραφείο και φαίνεται να έχει την διάθεση να αναθεωρήσει και να διορθώσει λάθη που μπορεί να έχει διαπράξει.

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται, ορισμένα χρόνια προβλήματα εξακολουθούν, ωστόσο, να παραμένουν, είτε λόγω νομικών ή κανονιστικών κωλυμάτων, είτε λόγω νοοτροπίας είτε λόγω του πολυσύνθετου των αποφάσεων και της εμπλοκής άλλων υπηρεσιών. Το θετικό και άκρως ενθαρρυντικό για συνέχιση της προσπάθειας είναι ότι υπάρχει διάθεση για συνεργασία και ότι η Διεύθυνση του Τμήματος αναζητεί τρόπους βελτίωσης με σκοπό να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του πολίτη και στις ευθύνες που ο νόμος της αναθέτει.

2. Λανθασμένος χειρισμός περιπτώσεων δημοσίου βοηθήματος: -

Οι αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, οι ελλειπείς έρευνες, οι συχνές εναλλαγές λειτουργιών και η μη έγκαιρη αναπλήρωσή τους, όταν απουσιάζουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, εξακολουθούν να συνιστούν πρόβλημα στην εξέταση αιτήσεων για παραχώρηση δημοσίου βοηθήματος. Παρά τις προθέσεις της υπηρεσίας και τα μέτρα που έχουν ληφθεί, τα πιο πάνω φαινόμενα, συνεχίζουν να παρουσιάζονται και να θέτουν έτσι υπό αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού εξέτασης τέτοιων αιτήσεων. Η Υπηρεσία φαίνεται αφενός να αποτυγχάνει να ενεργήσει στο χρόνο που πρέπει και να εκτιμήσει ορθά τις ανάγκες του πολίτη και αφετέρου, επιτρέπει σε άτομα που είναι εξαρτώμενα από δημόσιο βοήθημα να διαμορφώσουν τη ζωή τους στη βάση αποφάσεων που έχουν ληφθεί από το Τμήμα και τελικά αποδεικνύονται λανθασμένες. Επιπρόσθετα, συχνά ακολουθούνται ανελαστικές και τυπολατρικές προσεγγίσεις, στη βάση κυρίως της οικονομικής κατάστασης του αιτούντος δημόσιο βοήθημα, οι οποίες παραγνωρίζουν τα άλλα χαρακτηριστικών που συνθέτουν την κατάσταση και την ανάγκη για ευρύτερη υποστήριξη.

Ενδεικτική Περίπτωση

Η παραπονούμενη ισχυρίστηκε ότι λόγω της απουσίας της κοινωνικής λειτουργού που χειριζόταν την υπόθεσή της σε άδεια μητρότητας, η εξέταση αιτήματός της για καταβολή έκτακτου δημόσιου βοηθήματος, για την αγορά σχολικών ειδών για τα παιδιά της καθυστέρωσε αδικαιολόγητα **(Α/Π 2860/2007)**.

Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι τα αιτήματα της παραπονουμένης για κάλυψη διαφόρων εξόδων της, ικανοποιήθηκαν από την εμπλεκόμενη υπηρεσία μετά και την παρέμβαση της Επιτροπής. Παράλληλα όμως προέκυψε, ότι υπήρξε καθυστέρηση στο χειρισμό των αιτημάτων της, εξαιτίας της μη αναπλήρωσης της αρμόδιας, για την περίπτωση της, αρμόδιας λειτουργού. Διαφάνηκε, επίσης, ότι η παραπονούμενη δεν ήταν εξαρχής δικαιούχος δημόσιου βοηθήματος, και όταν αυτό εντοπίστηκε από την εμπλεκόμενη υπηρεσία, δεν έγινε υπολογισμός της υπερπληρωμής που είχε γίνει, η δε παραπονούμενη συνέχισε να λαμβάνει, δικαιολογημένα πια, βοήθημα. Ο υπολογισμός έγινε μόνο με την έναρξη της διερεύνησης του παραπόνου από την Επίτροπο Διοικήσεως και την ανακίνηση του θέματος. Τότε ήταν που υποδείχθηκε στην παραπονουμένη, η οποία για τα τρία

προηγούμενα χρόνια παρέμενε άνεργη, ότι θα έπρεπε να αναζητήσει εργασία, όπως και έκανε.

Η Επίτροπος εισηγήθηκε την ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου και παρακολούθησης των αποφάσεων που λαμβάνονται, ώστε να περιοριστούν τα ενδεχόμενα λάθους, επισημαίνοντας ότι η διαπίστωσή τέτοιων λαθών θα πρέπει να γίνεται σε σύντομο χρόνο, ώστε οι συνέπειες για τους άμεσα ενδιαφερομένους να είναι όσο το δυνατό πιο ανώδυνες. Παράλληλα, ενόψει του γεγονότος ότι η ταχύτητα ανταπόκρισης των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας στα αιτήματα των πολιτών είναι καθοριστικής σημασίας, τόνισε πως θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι, σε περίπτωση μακράς απουσίας κοινωνικού λειτουργού, οι περιπτώσεις για τις οποίες είναι αυτός υπεύθυνος, θα ανατίθενται για την προώθησή τους σε άλλο λειτουργό.

3. Στέρηση επιδόματος κοινωνικής συνοχής σε μονογονική οικογένεια

Η δράση της διοίκησης έναντι του πολίτη δεν μπορεί να διαχωριστεί και είναι ενιαία, ανεξάρτητα από το ποια επιμέρους Υπηρεσία την ασκεί. Για το λόγο αυτό, ο διαχωρισμός μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας για σκοπούς καταβολής του επιδόματος κοινωνικής συνοχής σε μονογονικές οικογένειες, είναι καθαρά τεχνητός και επιβάλλεται μέσα από τη δομή και τους κανόνες λειτουργίας τη δημόσιας υπηρεσίας. Συνεπώς, ως προς τις ενέργειες και αποφάσεις τις οποίες λαμβάνουν και αφορούν στην απόδοση και καταβολή δικαιωμάτων, οι δύο εμπλεκόμενες Υπηρεσίες δεν είναι και ούτε μπορούν να θεωρηθούν ανεξάρτητες μεταξύ τους, αφού η αλληλεξάρτηση και ο αλληλοεπηρεασμός τους στις αποφάσεις που λαμβάνουν είναι προφανής και αυτονόητος.

Ενδεικτική Περίπτωση

Η καταγγελία αφορούσε **(Α/Π 1227/2008)** τη στέρηση του επιδόματος κοινωνικής συνοχής που η παραπονούμενη, ως μονογονική οικογένεια, έπρεπε να είχε λάβει το 2008 εφόσον, όπως υποστήριξε, την αίτηση της για παραχώρηση δημοσίου βοηθήματος την υπέβαλε από τον Μάρτιο του 2007. Διαπιστώθηκε ότι η μη έγκαιρη εξέταση της αίτησης οφειλόταν στην καθυστέρηση που είχε επιδείξει το Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας Λευκωσίας στην εξέταση της περίπτωσης. Καθοριστικής δε σημασίας για τη μη απόδοση στην παραπονούμενη των ωφελημάτων που δικαιούτο ήταν η στάση του

Υπουργείου Οικονομικών το οποίο, είχε την ευθύνη διαχείρισης του σχετικού κονδυλίου και το οποίο, έκρινε ότι δεν θα μπορούσε να δεχτεί την υποβολή άλλου συμπληρωματικού καταλόγου από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας για καταβολή του επιδόματος Κοινωνικής Συνοχής σε περισσότερους δικαιούχους.

Στην Έκθεσή της, η Επιτροπή υπέδειξε ότι οι αρχές της χρηστής διοίκησης επιβάλλουν στα διοικητικά όργανα, όπως κατά την άσκηση της διακριτικής τους εξουσίας, ενεργούν σύμφωνα με το περί δικαίου αίσθημα ώστε να αποφεύγονται ανεπιεικείς και άδικες λύσεις. Στο πλαίσιο αυτό και με βάση, συγκεκριμένα, την αρχή της καλής πίστης η διοίκηση δεν μπορεί να επικαλείται τις δικές της παραλείψεις για τις οποίες ο διοικούμενος δεν είναι υπαίτιος ώστε να αγνοεί μια ευνοϊκή γι' αυτόν κατάσταση και να του αποστερεί δικαιώματα ή ωφελήματα που του αποδίδει ο νόμος. Κατά συνέπεια, εισηγήθηκε στο Υπουργείο Οικονομικών να επανεξετάσει τη θέση του.

4. Παράλειψη διερεύνησης συνθηκών θανάτου ατόμου με νοητική υστέρηση που διέμενε σε Ίδρυμα

Ο Νόμος 117/89 διέπει τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική υστέρηση και προσδιορίζει τις υποχρεώσεις της πολιτείας έναντι τους, προβλέποντας, συγκεκριμένα, ότι το άτομο με νοητική υστέρηση έχει δικαίωμα αξιοπρεπούς διαβίωσης το οποίο οφείλει να διασφαλίζει και να υλοποιεί η πολιτεία. Ειδικές ευθύνες προς την επίτευξη του σκοπού αυτού ανατέθηκαν στην Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων, που ιδρύεται από το νόμο.

Ας σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Συντάγματος, που κατοχυρώνει το δικαίωμα στη ζωή και τη σωματική ακεραιότητα, και την ανάλυση του δικαιώματος από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τα κράτη, οφείλουν όχι μόνο να προστατεύουν με νόμο τη ζωή και να μην την αποστερούν, αλλά και να διερευνούν αποτελεσματικά όλα τα περιστατικά θανάτων που φαίνεται να μην είναι φυσιολογικά.

Ενδεικτική Περίπτωση

Το παράπονο **(Α/Π 20/2008)** υποβλήθηκε από την Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων και αφορούσε στην παράλειψη των

αρμόδιων υπηρεσιών να διερευνήσουν κατά ικανοποιητικό τρόπο τις συνθηκών θανάτου ατόμου με νοητική υστέρηση το οποίο φιλοξενείτο στο Ίδρυμα Χρίστου Στέλιου Ιωάννου. Διαπιστώθηκε ότι ο αποθανών ήταν ορφανός, διέμενε σε Ίδρυμα το οποίο συντηρείται από δαπάνες του κράτους και στη διοίκηση του οποίου συμμετέχει το κράτος, βρισκόταν υπό την εποπτεία των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας ως λήπτης δημοσίου βοηθήματος, η περιουσία του ετύγχανε διαχείρισης από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, νόσησε και έτυχε εξέτασης, θεραπείας και περίθαλψης από κυβερνητικό ιατρό και από κρατικό νοσηλευτήριο και ο θάνατός του, ο οποίος επήλθε στο Ίδρυμα, διερευνήθηκε από την Αστυνομία. Εντούτοις, καμιά κρατική υπηρεσία δεν θεώρησε ως υποχρέωσή της να κινήσει τις διαδικασίες διερεύνησης του θανάτου του.

Η Επίτροπος Διοικήσεως επεσήμανε ότι η παράλειψη αυτή υποδηλώνει μειωμένο σεβασμό προς την αξία της ζωής του συγκεκριμένου προσώπου. Τόνισε, δε, ότι θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι κάθε θάνατος προσώπου, ιδίως όταν αυτό βρίσκεται υπό τη νομική ή πραγματική ευθύνη του κράτους, θα πρέπει να τυγχάνει αποτελεσματικής διερεύνησης. Ειδικότερα, εισηγήθηκε:

- Τον εκσυγχρονισμό του περί Θανατικών Ανακρίσεων Νόμος, ώστε να καθιστάται υποχρεωτική η διενέργεια θανατικής ανάκρισης για όλους τους θανάτους που συμβαίνουν χώρους, των οποίων οι συνθήκες προσομοιάζουν με αυτούς της κράτησης.
- Τον εκσυγχρονισμό του περί των Δικαιωμάτων των Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμων, ώστε να ρυθμίζεται αποτελεσματικότερα ο έλεγχος των συνθηκών διαμονής των ατόμων αυτών σε ιδρυματικές στέγες, και να διασαφηνίζεται ο ρόλος όλων των εμπλεκόμενων φορέων.
- Στο μεταξύ, όσον αφορά στη διερεύνηση των θανάτων που συμβαίνουν σε τέτοιους χώρους, η Αστυνομία θα πρέπει να ασκεί τη διακριτική ευχέρεια που της παρέχεται, ώστε η έρευνά της να συμπεριλαμβάνει και τη διενέργεια νεκροψίας.
- Παράλληλα, οι ΥΚΕ, οφείλουν να έχουν και να ασκούν αποφασιστική πρωτοβουλία στην προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών.

5. Σύσταση Πολυθεματικών Ομάδων

Το εδάφιο (13) του άρθρου 3 του περί Δημοσίων Βοηθημάτων και Υπηρεσιών Νόμου του 2006, προβλέπει ότι σε περίπτωση απόρριψης και επανεξέτασης αίτησης ατόμου, το οποίο ισχυρίζεται ότι είναι ανάπηρο, ο Διευθυντής της Υπηρεσίας, προτού αποφασίσει επί της αίτησης, οφείλει να ακούσει τις απόψεις της Πολυθεματικής Ομάδας στην οποία θα πρέπει προηγουμένως να παραπεμφθεί η υπόθεση. Ωστόσο, από την έρευνα σχετικών παραπόνων που από το 2004 υποβάλλονται στον Επίτροπο Διοικήσεως, προκύπτει ότι, τρία και πλέον χρόνια μετά την ψήφιση του προαναφερόμενου νόμου και έξι χρόνια μετά που η σχετική πρόνοια είχε εισαχθεί για πρώτη φορά στη νομοθεσία, οι αναγκαίες Πολυθεματικές Ομάδες δεν έχουν συσταθεί.

Το θέμα εξακολουθεί να παραμένει σε εκκρεμότητα μέχρι σήμερα, με την πρακτική που ακολουθείται να μη συνάδει με το πνεύμα του νόμου, αφού το μεγάλο περιθώριο υποκειμενικής κρίσης που παραμένει στους Λειτουργούς Ευημερίας, οι οποίοι δεν έχουν τις απαραίτητες ιατρικές γνώσεις επενεργεί, ως επί τω πλείστον, εις βάρος των αιτητών και οδηγεί σε άδικες και ανεπιεικείς αποφάσεις, ιδίως όταν καταλήγουν να είναι αντίθετες με τη γνώμη του θεράποντος ιατρού. Το θέμα της λειτουργίας των Πολυθεματικών Ομάδων φαίνεται να προσκρούει στο πρόβλημα στελέχωσής τους, καθώς και στη στάση του Υπουργείου Υγείας, το οποίο λόγω της διαδικασίας αναδόμησης την οποία διέρχεται δεν έχει καταβάλει την απαιτούμενη σημασία. Ωστόσο, η μη συμμόρφωση της Υπηρεσίας με το νόμο και η ανυπαρξία οποιουδήποτε χρονοδιαγράμματος για υλοποίηση των σχετικών υποχρεώσεων είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα που δεν μπορεί να αφεθεί απαρατήρητο κι ούτε μπορεί να λειτουργεί εις βάρος των δικαιούχων ατόμων.

Ενδεικτική Περίπτωση

Το παράπονο (**Α/Π 1256/2008**) αφορούσε στην άρνηση του Επαρχιακού Γραφείου Ευημερίας Λευκωσίας να παραχωρήσει σε νεαρή γυναίκα με σοβαρά προβλήματα επιληψίας αναπηρικό επίδομα. Η παραπονούμενη το 1999 είχε κριθεί από το Τμήμα ως ανάπηρη και λάμβανε, μαζί με το δημόσιο βοήθημα, σχετικό επίδομα αναπηρίας. Ωστόσο, ξαφνικά και χωρίς να δοθούν οποιεσδήποτε εξηγήσεις, η εμπλεκόμενη υπηρεσία τερμάτισε μετά από 6 χρόνια την παροχή του επιδόματος αυτού.

Διαπιστώθηκε ότι η περίπτωση της κόρης της παραπονούμενης ουδέποτε τέθηκε ενώπιον της προβλεπόμενης από το νόμο Πολυθεματικής Ομάδας για

γνωμάτευση. Επιπρόσθετα, με τον τρόπο που το Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας επέλεξε να χειριστεί το θέμα είχε παραβιάσει και την αρχή της καλής πίστης, σύμφωνα με την οποία η διοίκηση δεν μπορεί, επικαλούμενη τις δικές της παραλείψεις, να αγνοεί μια ευνοϊκή για τον διοικούμενο κατάσταση που έχει διαρκέσει για αρκετό χρόνο και να αρνείται τη συναγωγή των ωφελημάτων και των συνεπειών που προκύπτουν από αυτή. Συνεπώς, η Επίτροπος εισηγήθηκε την επανεξέταση της περίπτωσης, καθώς και την εντατικοποίηση των προσπαθειών για την κατά το συντομότερο σύσταση και λειτουργία των Πολυθεματικών Ομάδων. Τέλος, μέχρι την πλήρη συμμόρφωση της υπηρεσίας με τις πρόνοιες του νόμου, η Επίτροπος εισηγήθηκε το μη τερματισμό των αναπηρικών επιδομάτων που καταβάλλονται, εκτός εάν κάτι τέτοιο δικαιολογείται βάσει αδιάσειστων ιατρικών στοιχείων.

III. Διαμεσολαβητική Δράση

Το νομικό πλαίσιο το οποίο ορίζει τον τρόπο λειτουργίας του Επιτρόπου Διοικήσεως, παρέχει στον Επίτροπο την ευχέρεια να αναπτύξει παράλληλα με τον ελεγκτικό του ρόλο και έντονη διαμεσολαβητική δράση. Βασικός στόχος της δράσης αυτής είναι η όσο το δυνατό καλύτερη και ταχύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη. Η αποτελεσματικότητα, ωστόσο, του Επιτρόπου, στην επίτευξη του πιο πάνω στόχου δεν εξαρτάται μόνο από αυτόν, αλλά πρωτίστως από τη διάθεση και προθυμία που θα επιδείξει για συνεργασία η εκάστοτε εμπλεκόμενη υπηρεσία.

Γι' αυτό και σε ότι αφορά στον Τομέα θα πρέπει να σημειωθεί ότι μεγαλύτερη ανταπόκριση στις παρεμβάσεις του υπήρξε από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας παρά το Υπουργείο Υγείας, με αναθεώρηση ή και επανεξέταση υποθέσεων, οι οποίες κατέληξαν σε θετικό για τον παραπονούμενο αποτέλεσμα. Το Τμήμα, μέσω των Επαρχιακών του Γραφείων, συνεργάστηκε με θετική διάθεση και σε πολλές περιπτώσεις έλαβε υπόψη τις αρχικές παρατηρήσεις της Επιτρόπου, προχωρώντας στην επανόρθωση των ενεργειών στις οποίες είχε λανθασμένα προβεί.

Ιδιαίτερης μνείας αξίζουν οι ακόλουθες: -

Καθυστέρηση στην εξέταση της αίτησης και την καταβολή δικαιωμάτων

- ♦ Αδικοιολόγητη καθυστέρηση στην εξέταση αίτησης τους για βοήθεια και καταβολή δημοσίου βοηθήματος είχαν καταγγείλει εννέα δικαιούχοι. Μετά την παρέμβαση της Επιτρόπου όλες οι υποθέσεις έτυχαν άμεσου χειρισμού από τα αρμόδια Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας. Σε επτά από αυτές οι αιτητές κρίθηκαν δικαιούχοι μηνιαίου δημόσιου βοηθήματος, ενώ σε τρεις καταβλήθηκαν επιπρόσθετα αναδρομικά δικαιώματα που έφταναν μέχρι και τις €6.000. Σε δύο περιπτώσεις οι παραπονούμενοι μετά από επίσκεψη λειτουργών καθοδηγήθηκαν για τις ενέργειες στις οποίες έπρεπε να προβούν ώστε οι αιτήσεις τους να θεωρηθούν πλήρεις και να εξεταστούν.
- ♦ Μητέρα προσέφυγε αναφορικά με την καθυστέρηση, πέραν των δύο χρόνων, στην εξέταση από το Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας Λευκωσίας αιτήματος της για καταβολή αναπηρικού επιδόματος στην κόρη της. Με τη μεσολάβηση της Επιτρόπου η υπόθεση εξετάστηκε από την Διευθύντρια του Τμήματος, η οποία ενέκρινε την παροχή μηνιαίου δημόσιου βοηθήματος, και την καταβολή επίσης όλων των δικαιωμάτων αναδρομικά από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, ύψους €14.524,83.
- ♦ Μητέρα μονογονιός κατήγγειλε την καθυστέρηση στην εξέταση της αίτησης της για δημόσιο βοήθημα και την στέρηση, κατ' επέκταση, του δικαιώματος της για επίδομα κοινωνικής συνοχής. Αμέσως μετά την παρέμβαση του Γραφείου, λειτουργός του Επαρχιακού Γραφείου Ευημερίας Λευκωσίας επισκέφθηκε την παραπονούμενη και μέσα σε δύο βδομάδες της καταβλήθηκαν τα ποσά που δικαούτο αναδρομικά και ξεκίνησε η μηνιαία καταβολή δημοσίου βοηθήματος.

Επανεξέταση – αποκατάσταση δικαιωμάτων

- ♦ Δεκατέσσερις υποθέσεις που αφορούσαν στέρηση, αποκοπή, μείωση ή μη έγκριση για παραχώρηση δικαιωμάτων έτυχαν επανεξέτασης μετά την παρέμβαση του Γραφείου με ευνοϊκή για τους παραπονούμενους κατάληξη.
- ♦ Οι περιπτώσεις τριών Ευρωπαίων πολιτών, των οποίων οι αιτήσεις είχαν απορριφθεί στη βάση εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής του περί Δικαιώματος των Πολιτών της Ένωσης και των Μελών των Οικογενειών τους να Κυκλοφορούν και να Διαμένουν στη

Δημοκρατία Νόμου και του περί Δημοσίων Βοηθημάτων και Υπηρεσιών Νόμου. έτυχαν επανεξέτασης και έγκρισης. Επιπλέον, τους καταβλήθηκαν όλων τα δικαιώματα που τους αναλογούσαν αναδρομικά.

- ♦ Από αφορμή καταγγελία που υποβλήθηκε για απόρριψη αίτησης για επίδομα αναπηρίας, λόγω αποταμιεύσεων που υπήρχαν στο όνομα του αιτητή και ξεπερνούσε τις €3.400, το Τμήμα επανεξέτασε την πρακτική που ακολουθείτο στην βάση σχετικής γνωμάτευσης του Γενικού Εισαγγελέα αφού, διαπίστωσε ότι αυτή ήταν λανθασμένη. Συγκεκριμένα, τα χρηματικά ποσά που υπήρχαν αποταμιευμένα στο όνομα των παιδιών και είχαν προέλθει από άτομα που δεν είχαν τη νομική ευθύνη για τη συντήρηση τους, συμπεριλαμβανομένων των γονέων τους, δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη. Συναφώς, δόθηκαν οδηγίες για επανεξέταση και όλων των άλλων παρόμοιων περιπτώσεις που είχαν απορριφθεί.

Η διαμεσολαβητική δράση του Τομέα δεν είχε τα ίδια αποτελέσματα σε σχέση με το Υπουργείο Υγείας. Από τα παράπονα που είχαν κριθεί βάσιμα μόνο ένας πολύ περιορισμένος αριθμός ικανοποιήθηκε χωρίς να υποχρεωθεί η Επίτροπος Διοικήσεως σε παρέμβαση με πιο δραστικούς τρόπους. Ειδικότερα:

- ♦ Ηλικιωμένος ασθενής δεν μπορούσε να εξασφαλίσει τα φάρμακα και το θεραπευτικό εξοπλισμό που απαιτούσε η κατάσταση της υγείας του από το Ιατρικό Κέντρο Λακατάμειας, το οποίο ήταν κοντά στο σπίτι του, με αποτέλεσμα, να υποχρεώνεται να μεταβαίνει στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και να υποβάλλεται έτσι σε αχρείαστη ταλαιπωρία. Μετά από σχετική επιστολή του Γραφείου, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου έδωσε οδηγίες για εξυπηρέτηση του παραπονούμενου από το κέντρο που είχε ζητήσει.
- ♦ Από αφορμή καταγγελία για την αντιμετώπιση που έτυχε ασθενής στο Τμήμα Αιμοληψίας του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας δόθηκε η ευκαιρία να ξεκαθαρίσουν και να τεθούν γραπτώς οι οδηγίες που αφορούν στις διαδικασίες αιμοληψίας σε περίπτωση έκτακτων περιστατικών. Έγιναν, επίσης, συστάσεις σε εμπλεκόμενο ωρομίσθιο υπάλληλο, τον οποίο η παραπονούμενη είχε καταγγείλει για την συμπεριφορά του.

Ε. Τομέας Παιδείας και Υπαλληλικών Σχέσεων

1. Εισαγωγή

Ο Τομέας Παιδείας και Υπαλληλικών Σχέσεων έχει την ευθύνη της διερεύνησης παραπόνων που σχετίζονται τόσο με θέματα παιδείας, όσο και με ζητήματα που προκύπτουν λόγω ύπαρξης υπαλληλικής σχέσης, εφόσον στη σχέση αυτή ο εργοδότης είναι είτε το ίδιο το κράτος, είτε άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης.

Τα παράπονα που έτυχαν χειρισμού από τον Τομέα κατά το 2009, σε σχέση με τις δύο πιο πάνω κατηγορίες θεμάτων, δεν ήταν λίγα, με το πρόβλημα που, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο, διαπιστώθηκε να υπάρχει να είναι αυτό της «έλλειψης αιτιολογίας».

Η αιτιολογία, ενώ αναμφίβολα αποτελεί τη βάση στην οποία θα πρέπει να στηρίζεται το αρμόδιο για τη λήψη μιας απόφασης διοικητικό όργανο, στην πραγματικότητα αποδείχτηκε να είναι ο μεγάλος απών, είτε με τη μορφή της παντελούς έλλειψης, είτε με τη μορφή της επίκλησης οποιουδήποτε λόγου που κάθε άλλο παρά νόμιμη αιτιολογία της ληφθείσας διοικητικής απόφασης αποτελεί. Δεν ήταν, έτσι, λίγες οι περιπτώσεις που διαπιστώθηκε αυθαίρετη δράση υπηρεσιών, αλλά και μια απαξιωτική, γενικά, στάση τους απέναντι στις γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου, σε βαθμό τέτοιο που να καθιστά το φαινόμενο ανησυχητικό.

2. Θέματα Παιδείας

Το Κυπριακό Συμβούλιο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών ήταν ανάμεσα στις υπηρεσίες εναντίον των οποίων υποβλήθηκαν παράπονα που εμπίπτουν στα θέματα παιδείας. Κυρίαρχο θέμα ήταν η άρνησή του να αναγνωρίσει τίτλους σπουδών, που παραχωρήθηκαν μετά τη συμπλήρωση πενταετών προγραμμάτων σπουδών, ως ισότιμων προς μεταπτυχιακούς τίτλους επιπέδου Master.

Σε τρεις περιπτώσεις (Α/Π 2783/2007, Α/Π 599/2009 και Α/Π 1323/2009) το ΚΥΣΑΤΣ, μετά την έναρξη της διερεύνησης των παραπόνων, προχώρησε στην

έκδοση θετικής, εν τέλει, απόφασης, για τους παραπονούμενους, η οποία αποτέλεσε και το λόγο για τον οποίο η διερεύνηση διακόπηκε.

Σε μια άλλη (Α/Π 1823/2008), όμως, η Επίτροπος προχώρησε σε υποβολή Έκθεσης, όταν διαπιστώθηκε ότι ο λόγος για τον οποίο το αίτημα του παραπονούμενου είχε απορριφθεί ήταν το ότι κρίθηκε πως η διπλωματική του εργασία, η υποβολή της οποίας ήταν απαραίτητη για σκοπούς απόκτησης του τίτλου του, ήταν προπτυχιακού και όχι μεταπτυχιακού επιπέδου. Με αφορμή το παράπονο αυτό και το γεγονός ότι η Επίτροπος διαπίστωσε πως η επίκληση των πιο πάνω δε συνιστούσε παρά έλλειψη νόμιμης αιτιολογίας, αφού αυτό ήταν μια γενική και αόριστη δήλωση άγνωστου ερείσματος, με την Έκθεση έγινε εκτενέστατη αναφορά τόσο στην υποχρέωση του ΚΥΣΑΤΣ να αιτιολογεί τις αποφάσεις του, όσο και στο τι θα πρέπει αυτή να περιλαμβάνει, ώστε να είναι νόμιμη. Έγινε εισήγηση για επανεξέταση του θέματος.

Ο τρόπος που το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου ερμηνεύει τον περί Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Ανώτερης και Ανώτατης Εκπαίδευσης και Παροχής Σχετικών Πληροφοριών Νόμο, και, συγκεκριμένα, μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν σ' αυτόν με το Νόμο 1(I)/2004, τέθηκε υπό την κρίση της Επιτροπής Διοικήσεως, με αφορμή την απόρριψη αιτήματος κατόχων τίτλων σπουδών, που τους παραχωρήθηκαν από το Ανώτερο Τεχνολογικό Ινστιτούτο μεταξύ των ετών 1986 και 1988, να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακά προγράμματα στο εν λόγω Πανεπιστήμιο (Α/Π 1211/2008, Α/Π 607/2009).

Από τη διερεύνηση, αυτό που διαπιστώθηκε είναι πως το συγκεκριμένο Πανεπιστήμιο, εν είδει, μάλιστα, πρακτικής, για σκοπούς μεταπτυχιακών σπουδών, αποδέχεται εκείνους μόνο τους τίτλους του ΑΤΙ, που αποκτήθηκαν μετά το έτος 2004, αντίθετα με τις πρόνοιες του πιο πάνω αναφερόμενου Νόμου, με βάση τις οποίες οι τίτλοι σπουδών του ΑΤΙ θεωρούνται ισότιμοι και αντίστοιχοι προς βασικό τίτλο σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς και ότι οι ίδιοι μπορούν να γίνονται αποδεκτοί για εγγραφή σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών στην Κύπρο. Η εισήγηση δε θα μπορούσε να είναι άλλη από την αναθεώρηση της μέχρι τότε ακολουθούμενης πρακτικής εκ μέρους του Ανοικτού Πανεπιστημίου.

Η έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας ήταν επίσης η κατάληξη της έρευνας που έγινε (Α/Π 463/2008) σε σχέση με το ύψος της επιχορήγησης που οι

Πολιτιστικές Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού αποφάσισαν, στα πλαίσια του προγράμματος «Δράσεις για την προώθηση των Κυπριακών Εκδόσεων και του Βιβλίου», να παραχωρήσουν για συγκεκριμένη έκδοση βιβλίου. Η Επιτροπος υπογράμμισε την ανάγκη να αιτιολογείται το ύψος της επιχορήγησης, όταν αυτό είναι κατώτερο του μέγιστου που θα μπορούσε να παραχωρηθεί.

Στην ίδια θεματική, σ' αυτήν της παιδείας, δηλαδή, ενέπιπταν και παράπονα (Α/Π 1704/2008, Α/Π 1791/2008 και Α/Π 2190/2008) των οποίων το αντικείμενο ρυθμίζεται από τον περί Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Νόμο και που η διερεύνησή τους διακόπηκε λόγω ικανοποίησης, τελικά, των παραπονούμενων.

Ο κίνδυνος της μη δημιουργίας συγκεκριμένου κλάδου σε τεχνική σχολή της Λευκωσίας, το σχολικό έτος 2009-2010, αποσοβήθηκε μετά από τηλεφωνικές επαφές και ανταλλαγή απόψεων Λειτουργού του Τομέα με αρμόδιο λειτουργό του Υπουργείου Παιδείας (Α/Π 1040/2008). Η κατάληξη πρόσφερε σημαντική ανακούφιση σε έξι, συνολικά, μαθητές και τους γονείς τους.

3. Υπαλληλικά θέματα

α. Εγγραφή σε καταλόγους διοριστέων

Το γεγονός ότι συγκεκριμένο παράπονο (Α/Π 564/2008), που στρεφόταν κατά της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, δεν περιείχε ισχυρισμό για παράνομη δράση της τελευταίας, δεν εμπόδισε την Επιτροπο Διοικήσεως από του να ασχοληθεί με αυτό, αφού, παρόλη την αναντίλεκτη νομιμότητα της επίμαχης απόφασης, συγκεκριμένα θέματα που εγείροντο δεν μπορούσαν να παραγνωριστούν. Συγκεκριμένα, ο παραπονούμενος διαγράφηκε από τους καταλόγους διοριστέων καθηγητών, λόγω του ότι δεν παρακολούθησε το πρόγραμμα προϋπηρεσιακής κατάρτισης το οποίο είχε κληθεί να παρακολουθήσει. Ο λόγος, ωστόσο, γι' αυτήν του την άρνηση ήταν το γεγονός ότι ο ίδιος, κατά το χρόνο που θα έπρεπε να παρακολουθήσει το πρόγραμμα, έκανε διδακτορικές σπουδές στο εξωτερικό με υποτροφία, τις οποίες, με βάση τους όρους παραχώρησης της υποτροφίας αυτής, ήταν δεσμευμένος ότι δε θα διέκοπτε για οποιοδήποτε λόγο.

Η Επιτροπος, σε επιστολή της προς την Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας ανέφερε, αφ' ενός, πως κατανοεί ότι οι πρόνοιες της νομοθεσίας, όπως ίσχυαν τη δεδομένη στιγμή, δεν επέτρεπαν τη χορήγηση στον παραπονούμενο δικαιώματος αναστολής παρακολούθησης του προγράμματος, αφ' ετέρου, όμως, ότι η διαγραφή του παραπονούμενου από τους καταλόγους διοριστέων συνιστούσε ένα εξαιρετικά αυστηρό μέτρο με δυσμενείς συνέπειες γι' αυτόν. Η νομοθεσία τροποποιήθηκε, τελικά, κατά τρόπο ώστε να περιλαμβάνει στους λόγους για τους οποίους δεν διαγράφεται διοριστέος από τον οικείο πίνακα και τη συνέχιση μεταπτυχιακών σπουδών επιπέδου «Master» ή διδακτορικού.

Σε άλλη περίπτωση (Α/Π 383/2009), που αφορούσε παράπονο διοριστέου δασκάλου, όταν το πρόσωπο αυτό αιτήθηκε εγγραφή στους καταλόγους διοριστέων δασκάλων, δεν ενημερώθηκε ότι για το σκοπό αυτό ήταν απαραίτητη η επιτυχία σε προφορική εξέταση για διαπίστωση της πολύ καλής γνώσης, εκ μέρους του, της ελληνικής γλώσσας. Τον όρο αυτό πληροφορήθηκε ένα και πλέον χρόνο μετά την υποβολή της αίτησής του, έχοντας, εν τω μεταξύ, χάσει τρεις φορές την ευκαιρία να παρακαθίσει στην εξέταση αυτή. Έτσι, και αν ακόμα επιτύγχανε στην αμέσως επόμενη προγραμματισμένη εξεταστική διαδικασία, όπως και, τελικά, έγινε, διέτρεχε τον κίνδυνο η σειρά κατάταξής του στον πίνακα διοριστέων να είναι πολύ κατώτερη αυτής στην οποία θα είχε καταταγεί αν επιτύγχανε νωρίτερα. Η εμπλεκόμενη Επιτροπή αποφάσισε, τελικά την εγγραφή του παραπονούμενου στη σειρά που θα εγγράφετο αν είχε επιτύχει στη συγκεκριμένη εξέταση κατά το προηγούμενο έτος, κατά το έτος, δηλαδή, στο οποίο θα έπρεπε να είχε ενημερωθεί.

β. Μεταθέσεις εκπαιδευτικών

Οι μεταθέσεις των εκπαιδευτικών, όπως και η καθυστέρηση στην εξέταση αιτημάτων τους εκ μέρους της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, ήταν συχνά το αντικείμενο παραπόνων εναντίον της.

Χαρακτηριστική περίπτωση (Α/Π 2401/2008), η οποία ταλαιπώρησε για μακρό χρονικό διάστημα την παραπονούμενη ήταν αυτή στην οποία, διοριστέα συγκεκριμένης ειδικότητας, ενώ κλήθηκε να παρακολουθήσει πρόγραμμα προϋπηρεσιακής κατάρτισης που θα άρχιζε στις 21 Ιουνίου 2006, ελάχιστες μέρες πριν την ημερομηνία αυτή, διαγράφηκε από τους καταλόγους διοριστέων, με το αιτιολογικό ότι ο τίτλος της δεν ήταν στην ειδικότητα για

την οποία προοριζόταν να διδάξει. Η παραπονούμενη προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο ακύρωσε την απόφαση διαγραφής της από τους καταλόγους διοριστέων. Παράλληλα απευθύνθηκε στο ΚΥΣΑΤΣ, το οποίο, τον Οκτώβριο του 2008 αναγνώρισε τον τίτλο της ως τίτλο στην ειδικότητα για την οποία είχε ήδη εγγραφεί και διαγραφεί.

Στο στάδιο αυτό και αφού η παραπονούμενη ισχυριζόταν ότι, ακόμα και μετά την αναγνώριση του τίτλου της η Επιτροπή καθυστέρησε να λάβει αποφάσεις σε σχέση με το θέμα της, οι αρμόδιοι Λειτουργοί του Τομέα Παιδείας και Υπαλληλικών Θεμάτων του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως σε τηλεφωνικές τους επαφές με Λειτουργούς της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, υποστήριξαν ότι η Επιτροπή δεν είχε άλλη επιλογή από του να επανεγγράψει την παραπονούμενη στους καταλόγους διοριστέων και, μάλιστα, πρώτη σε σειρά προτεραιότητας, αφού για την αναγνώριση του τίτλου της ως τίτλου στην ειδικότητα δεν χρειάστηκε η επιτυχής παρακολούθηση οποιωνδήποτε μαθημάτων, πέραν των όσων είχε παρακολουθήσει για σκοπούς απόκτησης του τίτλου της. Η παραπονούμενη ενεγράφη, τελικά, σύμφωνα με την εισήγηση του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως και έχει ήδη διοριστεί στην Εκπαιδευτική Υπηρεσία.

γ. Αξιολογήσεις Εκπαιδευτικών Λειτουργών

Η διαδικασία αξιολόγησης των εκπαιδευτικών λειτουργών καθορίζεται στις διατάξεις των περί Εκπαιδευτικών Λειτουργών (Επιθεώρησης και Αξιολόγησης) Κανονισμών του 1976, οι οποίοι ισχύουν, χωρίς να έχουν τύχει οποιασδήποτε τροποποίησης ή εκσυγχρονισμού, μέχρι σήμερα.

Το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως, μέσα από τις έρευνες που διεξήγαγε από τα πρώτα χρόνια της ιδρύσεώς του, εντόπισε πλήθος αδυναμιών στο υφιστάμενο σύστημα αξιολόγησης, που είτε πηγάζουν από τους ίδιους τους Κανονισμούς, είτε οφείλονται στη δράση των κλιμακίων αξιολόγησης, που αγνοούν τις βασικές αρχές του διοικητικού δικαίου, είτε, ακόμα, έχουν τη ρίζα τους στην επί του θέματος αυτού πολιτική του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Παρά τις επανειλημμένες εισηγήσεις που έχει υποβάλει με τις επί μέρους Εκθέσεις του ο Επίτροπος Διοικήσεως προς το αρμόδιο υπουργείο, και κατά το χρόνο που πέρασε διαπιστώθηκε ότι τα γενικότερα προβλήματα που παρουσιάζει το υφιστάμενο σύστημα αξιολόγησης, έχουν προσλάβει μορφή επαναλαμβανόμενων φαινομένων και έχουν καταστεί χρόνια, με αποτέλεσμα

την παγίωση νοοτροπιών που βρίσκονται έξω από τα πλαίσια των αρχών της αξιοκρατίας. Ειδικότερα έχει διαπιστωθεί, ότι η εμπλεκόμενη υπηρεσία παραμένει απρόθυμη στην υιοθέτηση των συστάσεων του Επιτρόπου, αφού τα αποτελέσματα των ερευνών που έγιναν, κατά το έτος 2009, κατέδειξαν δυστυχώς τη συντήρηση μιας κουλτούρας νομιμοφανούς, παρά νομίμου, χειρισμού των ζητημάτων.

Είναι δε σαφές, ότι αποσπασματικές τροποποιήσεις στη σχετική νομοθεσία, δεν θα επιφέρουν, στον επιθυμητό βαθμό, βελτιώσεις στο υπάρχον σύστημα, αφού, όπως έχει διαπιστωθεί, αυτό πάσχει λόγω της υποκειμενικότητας που εισάγεται μέσα από την ίδια τη φιλοσοφία της νομοθεσίας. Για το λόγο αυτό, πάγια θέση του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως είναι η υιοθέτηση και εφαρμογή ενός νέου συστήματος αξιολόγησης, που να βασίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία κρίσης, που να μην οδηγούν σε ισοπεδωτικές καταστάσεις και να προωθούν το καλώς νοούμενο συμφέρον της δημόσιας παιδείας.

Μέσα από τις έρευνες που διεξήχθησαν και κατά το έτος 2009, διαπιστώθηκε, ότι οι αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών λειτουργών, πάσχουν, κυρίως, για τους πιο κάτω λόγους:

- α) Συστηματική έλλειψη επαρκούς και νόμιμης αιτιολογίας, που να στηρίζει τις αποφάσεις των κλιμακίων κατά τη διαδικασία αξιολόγησης.
- β) Αντιφατικότητα μεταξύ του περιεχομένου των διοικητικών φακέλων και κυρίως του περιεχομένου της συνήθους έκθεσης, που ετοιμάζεται από τον οικείο Επιθεωρητή και των απόψεων των κλιμακίων, στα οποία προεδρεύει ο οικείος Επιθεωρητής. Ειδικότερα έχει διαπιστωθεί, ότι τα κλιμάκια επικαλούνται στοιχεία για αιτιολόγηση των αποφάσεών τους, που όχι μόνο δεν υποστηρίζονται από το υπάρχον υλικό, αλλά βρίσκονται και σε πλήρη αντίθεση με αυτό. Συνεπεία τούτου, γεννάται, πολλές φορές, το εύλογο ερώτημα, κατά πόσο οι αξιολογητές λαμβάνουν υπόψη τους, όπως ο νόμος ορίζει, το περιεχόμενο των διοικητικών φακέλων ή ενεργούν υπό το καθεστώς μιας άλλης λογικής.

Η δε συνεχιζόμενη επανάληψη του φαινομένου αυτού εύλογα μπορεί να συνδεθεί, με τις επί σειρά ετών, καταγγελίες των εκπαιδευτικών, ότι οι βαθμολογίες τους είναι εκ των προτέρων καθορισμένες, θέση η οποία,

στην πορεία του χρόνου φαίνεται ότι, με τα στοιχεία που προκύπτουν, μπορεί πλέον να υποστηριχθεί.

- γ) Ελάχιστη έως και καθόλου συνεκτίμηση των απόψεων των Διευθυντών των σχολείων, όπου υπηρετούν οι υπό αξιολόγηση εκπαιδευτικοί, κατά παράβαση της νομοθεσίας.
- δ) Αδυναμία εξέτασης των ενστάσεων των εκπαιδευτικών λειτουργών, λόγω αφυπηρέτησης, κατά τον ουσιαστικό χρόνο, δύο εκ των τριών μελών του κλιμακίου αξιολόγησης. Για το θέμα αυτό έχει γνωμοδοτήσει ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, ο οποίος δήλωσε ότι υφίσταται νομικό κώλυμα για τη συνέχιση της διαδικασίας σε περίπτωση αποχώρησης δύο εκ των τριών μελών του κλιμακίου. Όμως, επειδή με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, η αξιολόγηση καθίσταται τελική είτε με τη μη υποβολή ένστασης, εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, είτε με την εξέταση της ένστασης, το ζήτημα παραμένει με τους εκπαιδευτικούς εκείνους, οι οποίοι στερήθηκαν του δικαιώματος να έχουν απάντηση επί της ένστασής τους, λόγω αποχώρησης δύο εκ των τριών αξιολογητών, και οι οποίοι κατ'αυτό τον τρόπο τίθενται σε δυσμενέστερη θέση έναντι των υπολοίπων.

Για αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, η Επίτροπος εισηγήθηκε, όπως γίνουν οι κατάλληλες διευθετήσεις, ώστε κατά τη συγκρότηση των κλιμακίων, να μην επιλέγονται να λάβουν μέρος σ' αυτά, δύο μέλη που αφυπηρετούν την ίδια σχολική χρονιά. Είχε, επίσης, παλαιότερα υποδείξει την αναγκαιότητα τροποποίησης των σχετικών κανονισμών, ούτως ώστε οι αξιολογήσεις να κοινοποιούνται στους εκπαιδευτικούς αμέσως μετά τη συμπλήρωσή τους και όχι κατόπιν αιτήματος των αξιολογουμένων. Ωστόσο, η εισήγηση αυτή δεν έχει μέχρι σήμερα υιοθετηθεί.

- ε) Αξιολόγηση του τομέα "Επαγγελματική Κατάρτιση" κατά τρόπο που να μη συνάδει με τα κριτήρια που έθεσε, με σχετική απόφαση πολιτικής, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για το θέμα αυτό. Επί τούτου, η Επίτροπος έχει επανειλημμένα σημειώσει, ότι τα επί μέρους κριτήρια του εν λόγω τομέα, όπως αυτά έχουν καθοριστεί από το αρμόδιο Υπουργείο και βαθμολογούνται, αποτελούν τα μόνα μετρήσιμα και αντικειμενικά στοιχεία κρίσης από όλο το φάσμα των κριτηρίων αξιολόγησης. Ως

τέτοια, συνεπώς, δημιουργούν την ανάγκη εξεύρεσης μετρήσιμων και ενδεχομένως προκαθορισμένων μονάδων αποτίμησης της κάθε δραστηριότητας ξεχωριστά, ούτως ώστε να υπάρχει ενιαίο μέτρο σύγκρισης ανάμεσα στους αξιολογούμενους.

Οι πιο πάνω διαπιστώσεις προέκυψαν από τη διερεύνηση των παραπόνων με αριθμούς αναφοράς **A/Π 933/08, A/Π 1108/08, A/Π 724/08, A/Π 1848/08, A/Π 1849/08, A/Π 1253/09, A/Π 1250/08, A/Π 481/09, A/Π 1161/08, A/Π 2489/08, A/Π 2432/09, A/Π 535/09.**

δ. Διαδικασίες Προσλήψεων

Όχι μικρός αριθμός παραπόνων που υποβλήθηκε κατά το υπό ανασκόπηση έτος αφορούσε σε διαδικασίες προσλήψεων. Σε τέτοιες περιπτώσεις (π.χ. A/Π 1364/2009, A/Π 1554/2009, A/Π1579/2009, A/Π 117/2008, A/Π 667/2007, A/Π 1139/2008), που αφορούν σε προσλήψεις σε κοινοτικά συμβούλια, Δήμους, σχολικές εφορείες κλπ., εισήγηση για ανατροπή ήδη γεγεννημένων δικαιωμάτων τρίτων προσώπων, δηλαδή των προσληφθέντων, δεν μπορεί να γίνει. Αυτό, όμως, δεν εμποδίζει τη διενέργεια έρευνας, κυρίως όταν οι ισχυρισμοί των παραπονουμένων είναι τέτοιοι, που εμφανίζουν το εκάστοτε αρμόδιο διοικητικό όργανο να τηρεί μια απαξιωτική στάση απέναντι στο νόμο και στις αρχές της χρηστής διοίκησης.

Η διαπίστωση ότι όργανα που είναι επιφορτισμένα με το καθήκον πρόσληψης προσωπικού επιδεικνύουν απόλυτη αδιαφορία σ' αυτό που η ισχύουσα νομοθεσία επιτάσσει ή έχουν πλήρη άγνοια για τις διατάξεις της ή βρίσκονται σε πλάνη, η οποία πιθανόν να έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη λήψη μιας απόφασης, είναι απογοητευτική. Σε τέτοιες περιπτώσεις, αυτό που ο Επίτροπος Διοικήσεως επιδιώκει είναι να επισημάνει τη σπουδαιότητα της τήρησης των νόμων, με βασικό ανάμεσά τους τον περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμο, καθώς και των αρχών από τις οποίες θα πρέπει να διαπνέεται η διοικητική δράση και να επιστήσει την προσοχή των διοικητικών αρχών σε μελλοντικές διαδικασίες. Έτσι, μπορεί η δικαίωση του παραπονούμενου να μην έχει αμέσως πρακτικό αποτέλεσμα για τον ίδιο και να εμφανίζεται ως ηθική απλώς δικαίωσή του, όμως η παρέμβαση του Επιτρόπου δεν μπορεί παρά να δρα τόσο ειδικοπροληπτικά, όσο και γενικοπροληπτικά,

αποσκοπώντας στην αποφυγή επανάληψης των ίδιων σφαλμάτων εκ μέρους των διοικητικών αρχών.

Αξιοσημείωτη είναι η διαπίστωση ότι συγκεκριμένες διαδικασίες χώλαιναν ήδη από το στάδιο της αποστολής των ειδοποιήσεων προς τους υποψήφιους για συμμετοχή σε εξετάσεις (Α/Π 1978/2006, Α/Π 405/2007 και Α/Π 1141/2007): οι προσκλήσεις δεν έφτασαν εγκαίρως σ' αυτούς, είτε γιατί καθυστέρησαν να αποσταλούν, είτε γιατί απωλέσθησαν καθ' οδόν. Οι υποψήφιοι πήραν δεύτερο ειδοποιητήριο όταν οι εξετάσεις είχαν ήδη διεξαχθεί. Η Επιτροπος Διοικήσεως υπογράμμισε ότι αυτό αποτελούσε μια οδυνηρή απώλεια ευκαιρίας για διεκδίκηση θέσης, για έναν λόγο που σε καμιά έννομη τάξη δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός. Όταν, δε, γίνεται αντιληπτό ότι μέτρα θεραπείας δεν μπορούν να ληφθούν παρά μόνο για το μέλλον, γίνεται αντιληπτή η σοβαρότητα των συνεπειών τέτοιου είδους σφαλμάτων και παραλείψεων.

Σε άλλη περίπτωση (Α/Π 446/2007), λάθη, παραλείψεις, ολιγωρία και έλλειψη συντονισμού των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, είχαν ως αποτέλεσμα όχι απλώς την απώλεια ευκαιριών, δύο φορές, για έκτακτη εργοδότηση της παραπονούμενης, αλλά και την απόλυσή της εντέλει από έκτακτη θέση. Συγκεκριμένα, ενώ αυτή εργοδοτείτο εκτάκτως σε συγκεκριμένη θέση, δεν ενημερώθηκε για την κένωση άλλων εκτάκτων θέσεων, για τις οποίες είχε σειρά προτεραιότητας. Για τις θέσεις αυτές κλήθηκαν άλλοι υποψήφιοι, που έπονταν της ίδιας σε σειρά προτεραιότητας. Όταν οι ανάγκες για τη θέση στην οποία ήδη υπηρετούσε έπαψαν να υπάρχουν, η ίδια απολύθηκε, κάτι που δεν θα συνέβαινε αν της είχε προσφερθεί διορισμός, όπως προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία, στις άλλες θέσεις, για τις οποίες κλήθηκαν οι επόμενοι σε προτεραιότητα ανθυποψήφιοί της.

ε. Θέματα Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού

Κατά το 2009 υποβλήθηκαν και παράπονα από ήδη κατέχοντες ή υποψήφιους για θέσεις ωρομίσθιου κυβερνητικού προσωπικού. Κατά πάγια νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου, οι θέσεις αυτές δεν εμπίπτουν στη σφαίρα του δημοσίου δικαίου, αλλά του ιδιωτικού, οι διαδικασίες, δε, διορισμού και προαγωγής στις θέσεις αυτές δεν ρυθμίζονται από τη νομοθεσία, αλλά από τους Όρους Απασχόλησης Κυβερνητικών Εργατών και από συλλογικές

συμβάσεις. Τα δεδομένα αυτά δεν επιτρέπουν τη διερεύνηση, με τη στενή έννοια του όρου, των παραπόνων με ένα τέτοιο αντικείμενο.

Ωστόσο, παρατηρήθηκε ότι σε πολλές περιπτώσεις τα παράπονα αυτής της κατηγορίας είχαν ως αντικείμενο θέματα που, ενώ ρυθμίζονται από τους πιο πάνω αναφερόμενους Όρους Απασχόλησης, οι παραπονούμενοι είχαν άγνοια των σχετικών ρυθμίσεων. Έτσι, με γνώμονα το δικαίωμα του πολίτη να τυγχάνει ενημέρωσης σε σχέση με ζητήματα που τον αφορούν, Λειτουργοί του Τομέα δεν παρέλειψαν, όσες φορές υπήρξε ανάγκη, να παραθέσουν προς τους παραπονούμενους τις ισχύουσες ρυθμίσεις, ώστε να καταστεί δυνατό να προβούν οι ίδιοι σε εκτιμήσεις, αναφορικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

Σημείο το οποίο χρειάστηκε να διευκρινιστεί ήταν το ότι, στις διαδικασίες προσλήψεως ωρομίσθιου προσωπικού, ο ρόλος των Επαρχιακών Γραφείων Εργασίας εξαντλείται στην παραπομπή υποψηφίων για πλήρωση κενών θέσεων, σύμφωνα με τη σειρά προτεραιότητας τους στον κατάλογο των ανέργων. Εμπλοκή των Γραφείων αυτών στην καθαυτή διαδικασία πρόσληψης δεν υπάρχει. Για τη διαδικασία αυτή αποκλειστική αρμοδιότητα έχουν οι κατά περίπτωση οριζόμενες Επιτροπές Προσλήψεων, των οποίων τα μέλη, όπως επανειλημμένα έχει τονίσει η Επίτροπος Διοικήσεως, οφείλουν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, να τηρούν πιστά τις προβλέψεις του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου.

στ. Μετακινήσεις Υπαλλήλων – Εργασιακό Κλίμα

Οι μετακινήσεις υπαλλήλων είναι, όχι σπάνια, το αντικείμενο παραπόνων τα οποία ο Επίτροπος Διοικήσεως κλήθηκε να διερευνήσει (π.χ. Α/Π 774/2008, Α/Π834/2008 και Α/Π 1672/2008). Αποτελεί διαχρονική πλέον διαπίστωση ότι, ενώ με βάση την ισχύουσα νομοθεσία οι μετακινήσεις των υπαλλήλων διενεργούνται από τον Προϊστάμενο του οικείου Τμήματος με απόφαση δεόντως αιτιολογημένη, σε πολλές περιπτώσεις, οι αποφάσεις για κάτι τέτοιο λαμβάνονται χωρίς την παράθεση λόγων που να τις στηρίζουν, με μια γενική και αόριστη επίκληση των υπηρεσιακών αναγκών και με φανερή την εξυπηρέτηση σκοπών ξένων προς το σκοπό στον οποίο αποβλέπει η διακριτική ευχέρεια του Προϊστάμενου να διενεργεί μετακινήσεις προσωπικού.

Η Επιτροπος Διοικήσεως έχει επανειλημμένα τονίσει ότι η νομιμότητα των αποφάσεων μετακίνησης προσωπικού μπορεί και πρέπει να ελέγχεται και έχει καταλήξει, και κατά το υπό ανασκόπηση έτος, στο συμπέρασμα ότι σχετικές αποφάσεις/μετακινήσεις πάσχουν λόγω του ότι δεν περιλαμβάνεται στο ίδιο το σώμα της απόφασης επαρκής αιτιολογία. Συχνά, οι αναιτιολόγητες αποφάσεις μετακίνησης, όπως διαπίστωσε η Επιτροπος, επιβαρύνουν και το εργασιακό κλίμα, η συντήρηση του οποίου στα θεμιτά επίπεδα περιλαμβάνεται στις ευθύνες της Διεύθυνσης.

ζ. Οικονομικά και άλλα ωφελήματα

Αδικοιολόγητη καθυστέρηση του Υπουργείου Υγείας να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες ώστε, μετά από την τροποποίηση των Σχεδίων Υπηρεσίας της θέσης Λογοθεραπευτή και τη μισθολογική διαβάθμισή της, να προσαρμόσει σε αυτήν τη μισθοδοτική τοποθέτηση της παραπονούμενης, οδήγησε στην παρέμβαση της Επιτροπής Διοικήσεως (Α/Π 248/2009), η οποία υπήρξε αποφασιστικής σημασίας για την επίλυση του θέματος. Το τελευταίο χρονίζε κυριολεκτικά και ο λόγος γι' αυτό δεν ήταν άλλος από την ολιγωρία, εκ μέρους των αρμόδιων λειτουργών του Υπουργείου Υγείας, να το προωθήσουν. Η διαπίστωση αυτή δεν περιποιεί τιμή στο εν λόγω Υπουργείο, στο οποίο πολλές φορές η Επιτροπος Διοικήσεως εξέφρασε την απaréσκειά της για την απαξιωτική στάση που τηρεί τόσο έναντι των ενδιαφερόμενων πολιτών, όσο και έναντι του θεσμού του Επιτροπής Διοικήσεως, αφού ολιγωρεί ακόμα και στην παράθεση προς το Γραφείο των στοιχείων και πληροφοριών που του ζητούνται για σκοπούς διερεύνησης παραπόνων.

Την ίδια αντιμετώπιση επιφύλαξε το ίδιο Υπουργείο σε σχέση με οφειλόμενη εκ μέρους του υπερωριακή αμοιβή σε γιατρό (Α/Π 2115/2008). Η παρέμβαση του Τομέα ήταν και πάλι καταλυτική, αφού το αίτημα του παραπονούμενου ικανοποιήθηκε μετά από αυτήν.

Χρονίζον ήταν και ένα εξίσου σημαντικό για τους παραπονούμενους εναντίον του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας θέμα (Α/Π 1143/2009), το οποίο, επίσης, αντιμετωπίστηκε εντέλει θετικά, μετά από την παρέμβαση του Τομέα. Το θέμα αφορούσε στην επί μακρόν διεκδίκηση από μόνιμους κτηματολογικούς γραφείς αδειών αναπαύσεως που είχαν σε πίστη τους από την περίοδο που είχαν κατά πρώτον διοριστεί στην ίδια θέση, το έτος 1997, αλλά που ο διορισμός τους ακυρώθηκε το έτος 1999. Παρόλη την ύπαρξη

νομολογίας σε σχέση με το θέμα, αυτό παρέμενε σε εκκρεμότητα, μέχρι το Σεπτέμβριο του 2009.

Τα ωφελήματα των Ειδικών Αστυνομικών μετά την αφυπηρέτησή τους ήταν ένα άλλο θέμα (Α/Π 2195/2004), που ενώ τέθηκε ενώπιον της Επιτροπής Διοικήσεως από το έτος 2004, οι απαντήσεις σχετικά με αυτό από πλευράς Αστυνομίας δεν λήφθηκαν, παρά το έτος 2009. Ως αποτέλεσμα, τότε και μόνο κατέστη δυνατή και η τοποθέτηση της Επιτροπής Διοικήσεως. Η κατάληξη της διερεύνησης ήταν το συμπέρασμα ότι οι ειδικοί αστυνομικοί ούτε εκτάκτως, ούτε με σύμβαση υπηρετούν, ούτε όμως οργανική θέση κατέχουν. Ωστόσο, από ένα χρονικό σημείο και μετά χαρακτηρίζονται από την ίδια τη σχετική νομοθεσία ως μέλη της Αστυνομίας, υπηρετούν υπό συγκεκριμένους όρους και αφυπηρετούν υποχρεωτικά σε συγκεκριμένη ηλικία, χωρίς, όμως, να τους παρέχονται οποιαδήποτε συνταξιοδοτικά ωφελήματα.

Η Επίτροπος Διοικήσεως υπογράμμισε ότι αυτή η μεταχείριση των ειδικών αστυνομικών δεν δικαιολογείται, από τη στιγμή, μάλιστα, που ο περί Αστυνομίας Νόμος έδωσε στο Υπουργικό Συμβούλιο την εξουσία να χορηγεί σε αυτούς, με Κανονισμούς, συντάξεις. Εισηγήθηκε, κατ' επέκταση, την τροchioδρόμηση των απαραίτητων διαδικασιών, ώστε να καταστεί δυνατή η χορήγηση, στην κατηγορία αυτή των αστυνομικών, όλων εκείνων των ωφελημάτων που ο κάτοχος μιας μόνιμης, σύμφωνα με τον οικείο νόμο, θέσης, δικαιούται να απολαμβάνει.

Την άποψή της για το κατά πόσον η θεώρηση ενός υπαλλήλου της Αρχής Ηλεκτρισμού ως «περιοδεύοντος» εξέφρασε η Επίτροπος με αφορμή την υποβολή παραπόνου (Α/Π 570/2009) από υπαλλήλους της Αρχής, τους οποίους η τελευταία αποφάσισε να μην ταξινομήσει στην κατηγορία των περιοδεύοντων υπαλλήλων, καθιστώντας τους μη δικαιούχους για τη χορήγηση άτοκου δανείου για αγορά αυτοκινήτου. Η Επίτροπος Διοικήσεως σημείωσε ότι δεν εναπόκειται στην κρίση της Αρχής να αποφασίζει κατά πόσον ο υπάλληλος είναι περιοδεύων, αφού αυτό καθορίζεται στην ίδια τη νομοθεσία.

η. Προσωπικοί φάκελοι μελών της Αστυνομίας

Και κατά το υπό ανασκόπηση έτος διαπιστώθηκε (Α/Π 1923/2008) ότι, στον προσωπικό φάκελο μέλους της Αστυνομίας είχε παράτυπα καταχωρηθεί

έγγραφο, που το στιγμάτιζε. Το πιο απογοητευτικό στην περίπτωση αυτή ήταν το ότι διαπιστώθηκε πως επρόκειτο για μέλος της Αστυνομίας, για το οποίο είχε και στο πρόσφατο παρελθόν σημειωθεί παρόμοιο περιστατικό και για το οποίο είχε επίσης υποβληθεί, όπως και στην παρούσα περίπτωση, Έκθεση από την Επιτροπή Διοικήσεως. Η τελευταία οδήγησε, τελικά, στην αφαίρεση του εγγράφου, που αμαύρωνε το φάκελο του αστυνομικού.

θ. Άσκηση Καθηκόντων – Επαγγελματικά Δικαιώματα

Από τη μελέτη και τη διερεύνηση παραπόνων που ανήκουν σε αυτήν την ομάδα, έχει προκύψει ως βασικό συμπέρασμα το γεγονός ότι γενεσιουργός αιτία τους είναι συχνά οι κακές διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα σε προϊστάμενους και υφιστάμενους. Ανεξάρτητα από τη βασιμότητα των ιδίων των παραπόνων, η πιο πάνω διαπίστωση καταδεικνύει, το λιγότερο, έλλειψη καλού κλίματος στους εργασιακούς χώρους της ευρύτερης δημόσιας υπηρεσίας, στοιχείο απαραίτητο για την ομαλή λειτουργία των υπηρεσιών και, εν τέλει, την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Πέραν τούτου, παράπονα τέτοιας προέλευσης υποβιβάζουν, εμμέσως, το ρόλο του Επιτρόπου Διοικήσεως, ο οποίος, αδίκως, καλείται να παραστήσει το «διαιτητή» σε σχέση με διαδικασίες που κάθε άλλο παρά αμιγώς διοικητικής φύσεως είναι.

Παραδείγματα υπηρεσιών, εναντίον των οποίων εξετάστηκαν παράπονα αυτής της φύσης κατά το έτος 2009 είναι το Τμήμα Πολιτικής Αεροπορίας, το Κέντρο Παραγωγικότητας Κύπρου, ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, καθώς και το Κοινοτικό Συμβούλιο Παλιομετόχου (Α/Π 1230/2008, Α/Π 1390/2008, Α/Π 1432/2008, Α/Π 446/2009, Α/Π 1703/2008). Πέραν της κατάληξης της Επιτροπής Διοικήσεως σε σχέση με κάθε ξεχωριστό θέμα που τέθηκε ενώπιόν της και για το οποίο έκρινε ότι είχα αρμοδιότητα, όπως, για παράδειγμα, το δικαίωμα και η υποχρέωση του υπαλλήλου να ασκεί τα καθήκοντα της θέσης που κατέχει και μόνον αυτά, τονίστηκε, γενικά, η υποχρέωση όλων των εργαζομένων να επιδεικνύουν θετικό πνεύμα και καλή διάθεση για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που αναφύονται στους χώρους εργασίας και να ενεργούν με τρόπο ικανό να διατηρήσει το πνεύμα αυτό, με στόχο την εύρυθμη λειτουργία των Υπηρεσιών. Με την υποχρέωση αυτή επισημάνθηκε ότι επιφορτίζονται πρωτίστως οι κατέχοντες ψηλές θέσεις στη δομή των Υπηρεσιών.

Όσον, αφορά, στην περίπτωση του Κοινοτικού Συμβουλίου Παλιομετόχου, παρουσιάστηκε το αποκαρδιωτικό και θλιβερό φαινόμενο να απολύεται, με απόφαση του Προέδρου του Κοινοτικού Συμβουλίου, που ενεργούσε ως Πρόεδρος της οικείας Σχολικής Εφορείας, νηπιαγωγός από κοινοτικό νηπιαγωγείο, με το αιτιολογικό ότι αυτή είχε συμμετάσχει σε εκδηλώσεις διαμαρτυρίας εναντίον του προέδρου και των μελών του Κοινοτικού Συμβουλίου, διαγωγή η οποία χαρακτηρίστηκε ως απρεπής. Στην περίπτωση αυτή, η Επίτροπος ήρθε αντιμέτωπη με σωρεία παραβιάσεων νόμων, οδηγιών και ισχυουσών διαδικασιών και υπέβαλε σχετική Έκθεση. Ωστόσο, και αν ακόμη η Έκθεση επηρεάσει στην αποτροπή επανάληψης τέτοιων φαινομένων, δεν υπήρξε κανένα πρακτικό όφελος για την παραπονούμενη.

Εξίσου απογοητευτική ήταν και η διαπίστωση ότι η ετήσια έκθεση αξιολόγησης υπαλλήλου του Υπουργείου Εξωτερικών, η οποία δεν αποτελεί και δε θα έπρεπε να αποτελεί τίποτε άλλο από την απεικόνιση της επαγγελματικής αξίας του, χρησιμοποιήθηκε ως μέτρο πειθαρχικής νουθέτησής του, για αμφίβολους λόγους που επιπλέον αφορούσαν απλώς στην τήρηση των τύπων και της ιεραρχίας (Α/Π 446/2009). Η Επίτροπος έκρινε σκόπιμο, όχι μόνο να υποβάλει την Έκθεσή της στο Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου, αλλά και να την κοινοποιήσει στην Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, στην οποία είχε υποβληθεί η έκθεση αξιολόγησης του παραπονούμενου που το παράπονο αφορούσε.

Τέλος, την παρέμβαση του Τομέα επέσυρε και η παράνομη αναγνώριση από το Ιατρικό Συμβούλιο Κύπρου συγκεκριμένου γιατρού ως ειδικού στη Ρευματολογία και τη συνακόλουθη απόκτηση από μέρους του σχετικών επαγγελματικών δικαιωμάτων (Α/Π 652/2007). Η Επίτροπος Διοικήσεως, υπογραμμίζοντας ότι μια τέτοια αυθαίρετη ενέργεια ελλοχεύει σοβαρούς κινδύνους σε σχέση με τη δημόσια υγεία, δε δίστασε να εισηγηθεί προς το εμπλεκόμενο Συμβούλιο την ανάκληση της απόφασής του για αναγνώριση του συγκεκριμένου τίτλου ειδικότητας.

ΣΤ. Τομέας Σχέσεων Κράτους - Πολίτη

Ι. Εισαγωγή

Ο Τομέας αυτός προέκυψε μέσα από την ανάγκη άμεσης παρέμβασης του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως σε σχέση με θέματα που άπτονται κυρίως διαδικασιών ή πράξεων και παραλείψεων της διοίκησης ή σε σχέση με παράπονα των οποίων η ιδιάζουσα φύση τους καλούσε σε ένα πιο εξατομικευμένο χειρισμό. Επιπρόσθετα, στην αρμοδιότητα του Τομέα εντάσσονται και παράπονα εναντίον των Οργανισμών Δημοσίου Δικαίου.

Τα πιο πάνω έχουν ως αποτέλεσμα η θεματολογία του Τομέα να ποικίλει, αφού σ' αυτήν περιλαμβάνονται θέματα που αφορούν σε όλο το φάσμα της δημόσιας διοίκησης και προκύπτουν από την εφαρμογή επισφαλών διαδικασιών, οι οποίες πολύ συχνά οδηγούν σε καθυστερήσεις, ή από εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου, που οδηγεί σε άδικες και ανεπιεικείς για τους πολίτες λύσεις. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, τα προβλήματα που προκύπτουν είναι δυνατόν να επιλυθούν ή να διευθετηθούν με άμεση παρέμβαση του Γραφείου. Τέλος, άλλο ένα κεφάλαιο δράσης του Τομέα συνιστά η ανοχή των αρμοδίων υπηρεσιών στην ύπαρξη οχληρίας που προκαλείται στους παραπονούμενους από παράνομες ενέργειες τρίτων.

II. Καθυστερήσεις

Σε σχέση, ειδικότερα, με το χρονίζον θέμα των καθυστερήσεων στην εξυπηρέτηση των πολιτών και την εξέταση των αιτημάτων από τις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες κατά το χειρισμό, έχει διαπιστωθεί, μέσα από τις έρευνες που έγιναν, ότι οι υπηρεσίες δεν έχουν προχωρήσει αποτελεσματικά στην αναζήτηση πρόσφορων διαδικασιών για επίλυση του προβλήματος και δεν έχουν, ακόμα, υιοθετήσει επιτυχώς κατάλληλους μηχανισμούς και μεθοδεύσεις, για την εύρυθμη και ικανοποιητική διεκπεραίωση της εργασίας τους.

Κατά το 2009 επιλύθηκε, με άμεση παρέμβαση, σημαντικός αριθμός προβλημάτων που είχαν σχέση με καθυστερήσεις, προς πλήρη ικανοποίηση των παραπονουμένων, είτε με τηλεφωνική παρέμβαση, είτε με επί τόπου επίσκεψη στα γραφεία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι προωθήθηκε η εξέταση ζητημάτων, που αδικαιολόγητα καθυστέρουσε, σε σχέση με καταβολή επιδομάτων, δημόσιων βοηθημάτων, κρατικών ενισχύσεων, διευθέτηση ημερομηνίας εξέτασης ασθενούς από κρατικό ψυχίατρο, επέμβαση για άρση της οχληρίας κ.α. (**Α/Π 475/09, Α/Π**

2405/07, Α/Π 264/07, Α/Π 1313/08, Α/Π 1754/08, Α/Π 709/08, Α/Π 32/09).

III. Λανθασμένη εφαρμογή του νόμου

Η αδυναμία, πολλές φορές, των αρμοδίων λειτουργών, να εφαρμόσουν σωστά τις πρόνοιες της νομοθεσίας και η εμμονή σε παγιωμένες καταστάσεις αμφιβόλου νομιμότητας, που έχουν ως αποτέλεσμα την αδικαιολόγητη ταλαιπωρία των πολιτών, διαπιστώθηκε δυστυχώς και κατά το 2009. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο Τομέας διαμεσολαβεί ώστε η εμπλεκόμενη Υπηρεσία να επανεξετάσει το θέμα στη βάση έυλογων και ορθών κριτηρίων, στη βάση των αρχών της χρηστής διοίκησης.

Παράθεση ενδεικτικών περιπτώσεων διαμεσολάβησης

Παρατίθενται παρακάτω, κατά ενδεικτικό τρόπο, περιπτώσεις, στις οποίες η επαφή των Λειτουργών του Τομέα και η παρέμβασή τους προς τις εμπλεκόμενες δημόσιες υπηρεσίες υπήρξε καίρια, αφού είχε ως αποτέλεσμα την πλήρη ικανοποίηση των παραπονουμένων. Οι πιο κάτω περιπτώσεις αφορούν αιτήματα που προέκυψαν από λανθασμένη εφαρμογή του νόμου, που είχε ως αποτέλεσμα είτε την απόρριψη του αιτήματος, είτε αδικαιολόγητες καθυστερήσεις στην εξέτασή τους. Οι διαπιστούμενες καθυστερήσεις αυτής της ενότητας έχουν ειδοποιό διαφορά από τις καθυστερήσεις της προηγούμενης, οι οποίες κυρίως προκύπτουν από προβλήματα στις διαδικασίες που ακολουθούνται ή που οφείλονται στο φόρτο εργασίας ή την υποστελέχωση των εμπλεκόμενων Τμημάτων.

- Μητέρα δύο αγοριών, από τα οποία το ένα γεννήθηκε εντός γάμου και το άλλο εκτός γάμου, από τον ίδιο πατέρα, έθεσε θέμα, ότι αυτά απέκτησαν διαφορετικές υπηκοότητες, με αποτέλεσμα να κληθούν να υπηρετήσουν στην Εθνική Φρουρά με διαφορετικής διάρκειας θητείες (**Α/Π 896/09**).
- Εναντίον του Κοινοτικού Συμβουλίου Νικηταρίου, υποβλήθηκε παράπονο για αδικαιολόγητα υψηλή φορολογία που αφορούσε κοινοτικές υπηρεσίες και παράλληλα, για διπλή φορολόγηση του ίδιου προσώπου, για τον ίδιο ακριβώς σκοπό (**Α/Π 817/09**).

- Η Επαρχιακή Διοίκηση Λεμεσού αρνήθηκε την καταχώρηση του ονόματος, του ανήλικου παιδιού της παραπονούμενης, στα ληξιαρχικά μητρώα και την έκδοση πιστοποιητικού γέννησής του, επειδή ο πατέρας του απουσίαζε από την Κύπρο. Ζητήθηκε δε, από τη μητέρα, η εξασφάλιση δικαστικού διατάγματος, για ανάθεση, στο όνομά της, της γονικής μέριμνας του παιδιού. Έγινε υπόδειξη στην αρμόδια υπηρεσία, ότι ο σχετικός νόμος επιτρέπει, σε περίπτωση απουσίας του ενός γονιού, την αποκλειστική άσκηση της γονικής μέριμνας από τον άλλο γονέα (**A/Π 2457/08**).
- Από τη διερεύνηση σχετικού παραπόνου, διαπιστώθηκε, ότι η άρνηση των λειτουργών της Επαρχιακής Διοίκησης Λάρνακας, να εκδώσουν διαβατήριο στην παραπονούμενη, δεν είχαν νόμιμη βάση. Μετά από παρέμβαση η εμπλεκόμενη υπηρεσία εξέδωσε το διαβατήριο και παράλληλα απολογήθηκε στην παραπονούμενη για την ταλαιπωρία την οποία υπέστη (**A/Π 1650/09**).
- Ο παραπονούμενος, διεθνής αθλητής της αντισφαίρισης, μετατέθηκε, όταν υπηρετούσε τη στρατιωτική του θητεία, σε μονάδα μακριά από τους χώρους προπόνησής του (**A/Π 538/09**).
- Ο παραπονούμενος, ο οποίος ήταν αθλητής και υπηρετούσε τη στρατιωτική του θητεία, προσέφυγε στον Επίτροπο Διοικήσεως επειδή δεν είχε συγκαταλεγεί, στην Ειδική Ομάδα Επιλέκτων Αθλητών. Μετά από παρέμβαση του Τομέα, ο ΚΟΑ επαναξιολόγησε τον κατάλογο στρατευμένων που ανήκαν στην Ειδική Ομάδα Επιλέκτων Αθλητών και ζήτησε από το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς, να συμπεριλάβει και το όνομα του παραπονούμενου (**A/Π 2071/09**).
- Μετά από διαμεσολάβηση έγινε διακανονισμός, μεταξύ Α.Η.Κ και παραπονούμενου και επανασυνδέθηκε η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στο σπίτι του (**A/Π 2372/08**).
- Μετά από παρέμβαση του Τομέα, επανασυνδέθηκε η παροχή νερού στα σπίτια των παραπονουμένων (**A/Π 823/09, A/Π 1290/09**).

- Διοικητικός φάκελος του Επαρχιακού Κτηματολογικού Γραφείου Πάφου ο οποίος δεν εντοπιζόταν, κατέστη δυνατό να βρεθεί μετά από παρέμβαση του Τομέα (**A/Π 1647/08**).
- Η παραπονούμενη προσέφυγε στον Επίτροπο Διοικήσεως με τον ισχυρισμό ότι, η διεξαγωγή κατασκευαστικών έργων, από τα Δημόσια Έργα, είχε προκαλέσει ζημιές σε παρακείμενο ακίνητό της. Μετά από παρέμβαση, το Τμήμα Δημοσίων Έργων προχώρησε στην εκπόνηση μελέτης και σχεδίων, για κατασκευή τοίχου αντιστήριξης για προστασία του ακινήτου της παραπονούμενης (**ΑΠ 1530/08**).
- Ο παραπονούμενος προσέφυγε στον Επίτροπο Διοικήσεως επειδή ο Κυπριακός Οργανισμός Ανάπτυξης Γης καθυστέρουσε να εξετάσει αίτημά του, για αγορά διαμερίσματος από τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης. Μετά από παρέμβαση, το αίτημα εξετάστηκε και εγκρίθηκε (**A/Π 447/09**).
- Σε δύο περιπτώσεις παρατηρήθηκε καθυστέρηση, εκ μέρους του Τμήματος Ταχυδρομικών Υπηρεσιών, στην παράδοση ταχυδρομικών αντικειμένων. Μετά από παρέμβαση, τα αντικείμενα παραδόθηκαν στους δηλωμένους παραλήπτες (**A/Π 254/09, A/Π 2480/08**).
- Παράπονα για καθυστερήσεις υποβλήθηκαν και εναντίον του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, τα οποία αφορούσαν αιτήματα για επιχορήγηση διδάκτρων παιδιών αποδήμων. Μετά από παρέμβαση τα εν λόγω αιτήματα εξετάστηκαν και εγκρίθηκαν (**ΑΠ 2355/08, A/Π 2208/08**).
- Εναντίον του Εφόρου Σωματείων και Ιδρυμάτων υποβλήθηκε παράπονο που αφορούσε, επίσης, σε καθυστέρηση στην εξέταση αίτησης για εγγραφή σωματείου. Μετά από παρέμβαση, το αίτημα εξετάστηκε και εγκρίθηκε (**A/Π 890/09**).
- Ο Διευθυντής εταιρείας, εγγεγραμμένος στην Κύπρο, προσέφυγε στον Επίτροπο Διοικήσεως με ισχυρισμό, ότι το Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη, καθυστέρουσε αδικαιολόγητα στην έκδοση πιστοποιητικού μετόχων της εταιρείας, το οποίο είχε ζητηθεί. Το αίτημα ικανοποιήθηκε άμεσα, μετά από παρέμβαση (**A/Π 1423/09**).

- Δύο άλλα παράπονα εναντίον του Τμήματος Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη, για σημειούμενες καθυστερήσεις, στη μία περίπτωση για έγκριση ονόματος εταιρείας και στην άλλη για εγγραφή εμπορικής επωνυμίας, έληξαν προς πλήρη ικανοποίηση των παραπονουμένων, μετά από παρέμβαση (**Α/Π 1478/09, Α/Π 1487/09**).
- Η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας επεδείκνυε αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην καταχώρηση του ονόματος του παραπονούμενου στον κατάλογο διοριστέων καθηγητών. Μετά από παρέμβαση η Επιτροπή προχώρησε στην ικανοποίηση του εν λόγω αιτήματος (**Α/Π 135/08**).
- Μετά από παρέμβαση, εξετάστηκε αίτημα που εκκρεμούσε για μεγάλο χρονικό διάστημα, για την παραχώρηση, από τον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών, δανείου για σπουδές (**Α/Π 2131/08**).

V. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

1. Εισαγωγή

Η αποτελεσματικότητα του Επιτρόπου Διοικήσεως κρίνεται κυρίως από την επάρκεια, την πειστικότητα και την αποδοτικότητα της παρέμβασής του, όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο, αλλά πρώτιστα σε επίπεδο θεσμικών και συστημικών αλλαγών. Στα πλαίσια αυτά, είναι σημαντική τόσο η συνεργασία του Γραφείου με τις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες οι οποίες καλούνται να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες υποδείξεις του Επιτρόπου, όσο και η λήψη από τις ίδιες υπηρεσίες μέτρων και πρωτοβουλιών για συμμόρφωση με τις συστάσεις που τους έγιναν. Επίσης, δεν μπορεί να παραβλεφθούν οι συζητήσεις που γίνονται σε θεσμικό επίπεδο στη βάση των θεμάτων που εγείρονται σε Εκθέσεις που επιβάλλει ο Επίτροπος Διοικήσεως.

2. Υλοποίηση εισηγήσεων

Το 2009 ήταν μια χρονιά στην οποία πολλές από τις εισηγήσεις που είχε υποβάλει η Επιτροπος Διοικήσεως, είτε κατά το ίδιο έτος, είτε σε προηγούμενα, υλοποιήθηκαν. Τροποποιήσεις νομοθεσίας, αλλαγές

πρακτικών, προώθηση νέων οδηγιών, αλλά και επανεξέταση αιτήσεων παραπονουμένων, αναδρομική καταβολή ωφελημάτων ή λήψη μέτρων για την αποκατάσταση των δικαιωμάτων τους περιλαμβάνονται ανάμεσα στους τρόπους με τους οποίους οι αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες συμμορφώθηκαν προς τις υποδείξεις που τους είχαν γίνει. Πολλά, βέβαια, είναι τα ζητήματα τα οποία ακόμη εκκρεμούν ή των οποίων η προώθηση δεν υπήρξε πλήρης, αλλά μερική, ωστόσο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ανταπόκριση που επιδείχθηκε ήταν σημαντική και συνέβαλε στην περαιτέρω εμπέδωση των αρχών μιας διοίκησης εξυπηρετικής και φιλικής προς τον πολίτη, που σέβεται τα δικαιώματα και υποστηρίζει τα συμφέροντά του.

(α). Αλλαγές σε θεσμικό επίπεδο

Πολύ σημαντικές κρίνονται οι εισηγήσεις της Επιτρόπου Διοικήσεως, οι οποίες οδήγησαν σε αλλαγή του νομοθετικού ή θεσμικού πλαισίου, όπως η τροποποίηση Πάγιας Διαταγής του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς, σε σχέση με την επιβολή σε εθνοφρουρούς της πειθαρχικής ποινής της αυστηρής φυλάκισης, η οποία έγινε στη βάση των εισηγήσεων της Επιτρόπου για αποφυγή της ποινής αυτής δεδομένου ότι μπορεί να θέσει σε διακινδύνευση την ψυχική υγεία των εθνοφρουρών (Α/Π 631/2005, 649/2005).

Ικανοποιητική ήταν και η ανταπόκριση του Τμήματος Φυλακών σε Έκθεση που του υποβλήθηκε, σε σχέση με τη συμπεριφορά του προσωπικού των Φυλακών έναντι υποδίκου, η οποία συνιστούσε δυσμενή διάκριση και παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας (1925/2008). Η Διεύθυνση του Τμήματος, πέραν της βοήθειας που ζήτησε από τη Διεπαγγελματική Ομάδα των Φυλακών να προσφέρει στην υπόδικο, επανακυκλοφόρησε διαταγή με την οποία τονίστηκε στα μέλη του προσωπικού η υποχρέωσή τους για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αξιοπρέπειας, και ειδικότερα η απαγόρευση κάθε δυσμενούς διάκρισης, η υποχρέωση άσκησης των καθηκόντων με αμεροληψία και χωρίς προκαταλήψεις και της μη χρήσης βίας, εκτός μόνο στις περιπτώσεις που λογικώς απαιτείται και αφού οι άλλοι μέθοδοι ελέγχου ή διατήρησης της τάξης αποτύχουν. Επίσης, εκδόθηκε νέα διαταγή, στην οποία τονίστηκε ότι η υποχρέωση μεταχείρισης του κατηγορουμένου ως αθώου δεσμεύει το προσωπικό.

Σημαντική ήταν, επίσης, η ενέργεια του Υπουργού Εσωτερικών να ζητήσει από το Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης να προχωρήσει στη θέσπιση

κριτηρίων αξιολόγησης και προσδιορισμού της έννοιας του «καλού χαρακτήρα», η οποία συνιστά κριτήριο για την απόκτηση της κυπριακής υπηκοότητας. Η ενέργεια αυτή ανταποκρίθηκε σε παρατηρήσεις Έκθεσης της Επιτροπής Διοικήσεως, η οποία είχε υποβληθεί αναφορικά με 39 σχετικά παράπονα. Ο Υπουργός Εσωτερικών δεσμεύτηκε, επίσης, ότι οι αρχές που διατύπωσε η Επιτροπή Διοικήσεως, αναφορικά με την αυξημένη προστασία που απολαμβάνουν οι αιτητές ασύλου στο ευρύτερο φάσμα των επαφών τους με τις κρατικές αρχές θα ληφθούν σοβαρά υπόψη στον καθορισμό σχετικών κατευθυντήριων γραμμών (Α/Π 206/2008)

Παράλληλα, η διαπίστωση της παράλειψης του Τμήματος Οδικών Μεταφορών να επιβάλει την υποχρέωση επάνδρωσης των λεωφορείων που μεταφέρουν παιδιά στο νηπιαγωγείο με συνοδούς, οδήγησε το Τμήμα στο να προχωρήσει σε διαβουλεύσεις με το Υπ. Οικον. και το Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για καθορισμό του ύψους της αμοιβής των οδηγών και να επαναθέσει το ζήτημα στο Υπ. Παιδείας, προκαλώντας συζήτηση σε σχέση με τον τρόπο ρύθμισης του θέματος (Α/Π 2431/2007). Επίσης, η επισήμανση των καθυστερήσεων που παρατηρούνται κατά την εξέταση αιτήσεων για εξασφάλιση πολεοδομικής άδειας κατά παρέκκλιση, οδήγησαν το Συμβούλιο Μελέτης Παρεκκλίσεων να εντατικοποιήσει τις προσπάθειές του, με αναφορές του προς το Υπουργείο Εσωτερικών, για ουσιαστική επανεξέταση του θεσμικού πλαισίου που ρυθμίζει το θέμα, ενώ παράλληλα το Συμβούλιο δεσμεύτηκε ότι στο μεταξύ θα καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για επίσπευση του χρόνου εξέτασης των αιτήσεων (Α/Π 1440/2006). Σημειώνεται, επίσης, η προώθηση από την Υπηρεσία Χορηγιών και Επιδομάτων της διαδικασίας τροποποίησης της νομοθεσίας για παροχή ειδικής χορηγίας για ανέγερση καινούριας κατοικίας, ώστε να προβλέπεται η καταβολή της χορηγίας και σε πρόσωπα που δεν είχαν την απόλυτη κυριότητα της γης στην οποία ανέγειραν την κατοικία τους (Α/Π 819/2007).

Σημαντική ήταν και η θεσμοθέτηση της υποχρέωσης υπογραφής δύο πρωτότυπων εγγράφων αποδέσμευσης αλλοδαπής οικιακής βοηθού και καταχώρησης του ενός εκ των δύο στο φάκελο που τηρεί το Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης από την ίδια, ώστε να αποφεύγεται το ενδεχόμενο ο εργοδότης της να μην το καταχωρήσει κι έτσι αυτή να καταστεί παράνομη. Παράλληλα, ετοιμάστηκε σχετικό ενημερωτικό φυλλάδιο, μεταφρασμένο και στην αγγλική γλώσσα, το οποίο προσαρτάται στο έντυπο αποδέσμευσης (Α/Π 1447/2006)

Συμβολή των εισηγήσεων της Επιτρόπου υπήρξε και σε σχέση με τις ενέργειες της Επαρχιακής Διοίκησης Λεμεσού για συστηματοποίηση της ανάκτησης της κατοχής τουρκοκυπριακών υποστατικών, ώστε να επιτευχθεί η κατά το δυνατό καλύτερη διαχείριση και ικανοποίηση των αναγκών εκείνων των προσώπων που πραγματικά πληρούν τις προϋποθέσεις εξασφάλισης αδειών χρήσης τους (Α/Π 1306/2008 και Α/Π 396/2008), αφού η Επαρχιακή Διοίκηση πράγματι προχώρησε σε ανάκτηση κάποιων τέτοιων υποστατικών, σε εκμίσθωση σε νέους δικαιούχους και σε τερματισμό αριθμού συμβάσεων μίσθωσης τέτοιων υποστατικών με πρόθεση ανάκτησης και εκμίσθωσής τους σε δικαιούχους πρόσφυγες. Παρομοίως, ο Δήμος Λάρνακας υιοθέτησε εισήγηση της Επιτρόπου Διοικήσεως όπως στο μέλλον όσοι χώροι στάθμευσης απαιτούνται για αναπτύξεις που δεν πληρούν τα κριτήρια χωροθέτησης των χώρων στάθμευσης θα εξαγοράζονται (Α/Π 2508/2007)

Επίσης, ο Διευθυντής των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών προχώρησε σε πλήρη ενημέρωση των Επαρχιακών Κτηνιατρικών Λειτουργιών, καθώς και των Ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων, σε σχέση με τις υποχρεώσεις τους αναφορικά με τη διαχείριση των αδέσποτων σκύλων, ώστε να διασφαλίζεται ότι κανένας σκύλος δε θα θανατώνεται προτού ενημερωθεί ο ιδιοκτήτης του ή προτού παραμείνει σε κατάλληλο υποστατικό για 15 μέρες μετά τη σύλληψή του, δεν αναζητηθεί και οι προσπάθειες παραχώρησής του σε άλλα πρόσωπα αποτύχουν (Α/Π 137/2006)

Σε σχέση με την αποφυγή ταλαιπωρίας των πολιτών, είναι ενδεικτική η απόφαση του Τμήματος Εφόρου Εταιριών και Επίσημου Παραλήπτη, το οποίο μετά από Έκθεση της Επιτρόπου Διοικήσεως αναφορικά με το χρόνο που διατίθεται καθημερινά για την εξυπηρέτηση του κοινού, προχώρησε σε επέκταση του χρόνου από 1 σε 2 ώρες (Α/Π 338/2009). Ενδεικτική είναι και η εγκύκλιος του Αρχηγού Αστυνομίας σε σχέση με το θέμα της εξώδικης ρύθμισης των παραβάσεων τροχαίας, με την οποία έγινε σαφές ότι «Σε περίπτωση που μέλος της Αστυνομίας προτίθεται να καταγγείλει εξωδίκως οποιοδήποτε παραβάτη και δεν έχει στην κατοχή του βιβλιάριο εξωδίκων ή μικροϋπολογιστή, (οφείλει) να σημειώνει τα απαραίτητα στοιχεία του παραβάτη (όνομα, αρ. εγγραφής οχήματος κλπ) και το εξώδικο να του επιδίδεται αργότερα σε λογικό τόπο και χρόνο, ο οποίος θα καθορίζεται από κοινού με τον παραβάτη ώστε να αποφεύγεται οποιαδήποτε αχρείαστη ταλαιπωρία πολιτών.» (Α/Π1897/2008).

Αξιίζει, επίσης, να σημειωθεί η απόφαση των Ταχυδρομικών Υπηρεσιών να εξετάσουν τη δυνατότητα δημιουργίας αρχείου για όλα τα υποστατικά που εξυπηρετούν, στο οποίο θα καταγράφονται πληροφορίες για προσβασιμότητα των υποστατικών, ύπαρξη ταχυδρομικών γραμματοκιβωτίων, την κατάστασή τους και άλλα στοιχεία στα οποία ενδεχομένως μπορεί να οφείλεται περίπτωση μη παράδοσης σχετικής αλληλογραφίας (Α/Π1978/2006, Α/Π 405/2007, Α/Π 1141/2007). Επίσης, η Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων παρότι θεωρεί ότι δεν υποχρεούται να επιδίδει προσωπικά, αλλά μόνο να αποστέλλει ταχυδρομικώς τις αποφάσεις της, δέχθηκε όπως, εφόσον ένας αιτητής ασύλου το ζητήσει, η απόφαση να του επιδίδεται και προσωπικά (Α/Π 2795-07). Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, με τη σειρά του, προχώρησαν στη λήψη μέτρων για την άμεση αντικατάσταση των Λειτουργών Ευημερίας που απουσιάζουν με άδεια μητρότητας, ώστε να αποφεύγονται οι αδικαιολόγητες καθυστερήσεις στην προώθηση των θεμάτων που χειρίζονται.

Για σκοπούς καλύτερης εξυπηρέτησης των ασθενών, ο Διευθυντής του Γενικού Νοσοκομείου Λάρνακας έδωσε οδηγίες να τηρείται το τηλέφωνο επικοινωνίας των ασθενών, ώστε να ειδοποιούνται έγκαιρα σε περίπτωση ακύρωσης ή αναβολής των ραντεβού τους λόγω έκτακτης ανάγκης (Α/Π 2063/2007), ενώ για την πληρέστερη ενημέρωση των ασθενών αναφορικά με θεραπευτικό σύστημα που καλούνται να αγοράσουν ("Halo Vest"), οι Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας προχώρησαν στην ετοιμασία κατατοπιστικού ενημερωτικού εντύπου (270/2008). Για τη βελτίωση του τρόπου χειρισμού των εξειδικευμένων εξετάσεων στις οποίες υποβάλλονται οι ασθενείς, η Διευθύντρια των Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας υπέδειξε προς όλους του αρμόδιους Λειτουργούς των κρατικών νοσηλευτηρίων ότι θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στο θέμα του χρόνου που απαιτείται στην αποστολή των αποτελεσμάτων εξειδικευμένων εξετάσεων που είναι καθοριστικές για τη θεραπεία των ασθενών, ότι θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να μην γίνονται λάθη ως προς το σε ποιον ανήκουν οι εξετάσεις και όπου υπάρχει εύλογη αμφισβήτηση οι εξετάσεις να διενεργούνται άμεσα εκ νέου και ότι έκθεση γεγονότων θα πρέπει να ετοιμάζεται με την κατάλληλη προσοχή και επιμέλεια, ώστε να μην αλλοιώνεται η εικόνα του περιστατικού (Α/Π 2521/2007).

Ιδιαίτερα καίρια ήταν και η εγκύκλιος την οποία εξέδωσε η Διευθύντρια Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας και απέστειλε σε όλους

το Διευθυντές των κρατικών Νοσοκομείων, για τον τρόπο χειρισμού των συγγενών των αποθανόντων, μέχρι τη σύνταξη Οδηγού για τη λειτουργία Υπηρεσιών Ανακουφιστικής και Παρηγορητικής Φροντίδας σε όλα τα νοσηλευτήρια, ως ξεχωριστά Τμήματα. Η σύνταξη του Οδηγού αυτού ήταν εισήγηση της Επιτρόπου Διοικήσεως μετά από σχετικό παράπονο που της υποβλήθηκε (Α/Π 2524/2007). Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί η απόφαση του Συμβουλίου Φαρμακευτικής να αυξήσει από ένα σε δύο τον αριθμό των διημερευόντων φαρμακείων στη επαρχία Πάφου, σύμφωνα με σχετική εισήγηση της Επιτρόπου Διοικήσεως που απέβλεπε στην καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών των φαρμακευτικών υπηρεσιών και την αύξηση της προσβασιμότητας στις υπηρεσίες αυτές (Α/Π 699/2007).

Σε σχέση με θέματα υπηρεσιακής κατάστασης, ήταν σημαντική η εγκύκλιος που εξέδωσε ο Αρχηγός Αστυνομίας για το θέμα της καταχώρησης στοιχείων στον προσωπικό υπηρεσιακό φάκελο των μελών της Αστυνομίας, σύμφωνα με την οποία, τα μέλη της αστυνομίας θα ενημερώνονται για οποιεσδήποτε καταχωρήσεις γίνονται στον προσωπικό τους φάκελο, με αναφορές ή παράθεση γεγονότων ή στοιχείων που ενδεχομένως θα επηρεάσουν δυσμενώς την επαγγελματική τους σταδιοδρομία (Α/Π 1923/2008).

(β) Επανεξέταση θεμάτων σε ατομικό επίπεδο – Λήψη επανορθωτικών μέτρων

Σε πολλές περιπτώσεις η υλοποίηση των εισηγήσεων της Επιτρόπου είχε ως αποτέλεσμα την επανεξέταση των ατομικών ζητημάτων στη βάση των παρατηρήσεων και των συστάσεων της Επιτρόπου και την ουσιαστική ικανοποίηση των αιτημάτων των παραπονουμένων, τα οποία συχνά ήταν οικονομικής φύσης. Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση κατά την οποία ο Δήμος Αγίου Αθανασίου παρέλειπε να λάβει απόφαση ως προς το καθεστώς εργασίας προσώπου, το οποίο είχε εργαστεί στο Δήμο ως επιστάτης για 19 χρόνια, αλλά στη συνέχεια ασκήθηκε εναντίον του ποινική δίωξη για τη διάπραξη φόνου, τέθηκε σε διαθεσιμότητα και ακολούθως καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης. Μετά την παρέμβαση της Επιτρόπου και την εισήγησή της όπως ο Δήμος λάβει θέση ως προς το καθεστώς εργασίας του ενδιαφερομένου, Το Δημοτικό Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες προσωπικές του περιστάσεις και σε ένδειξη εκτίμησης της προσφοράς του στο Δήμο κατά την περίοδο εργοδότησής τους από αυτόν, αποφάσισε να του καταβάλει χαριστικώς το ποσό των €71.000, ενώ ο παραπονούμενος δήλωσε

εγγράφως ότι δεν έχει οποιαδήποτε άλλη απαίτηση από το Δήμο και ότι, αυτοβούλως, δεν ανήκει στην εργοδότηση του Δήμου. (Α/Π 2387/2006).

Ενδεικτική είναι και η περίπτωση αλλοδαπού, στον οποίο, προς συμμόρφωση με σχετική Έκθεση, παραχωρήθηκε ανανέωση της άδειας παραμονής του για ανθρωπιστικούς λόγους και του χορηγήθηκε έκτακτο δημόσιο βοήθημα, αναδρομικά το ποσό των €3,243 για πληρωμή ενοικίων και χρεών και, κατ' εξαίρεση, κάρτα νοσηλείας για δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη εξαιτίας των σοβαρών ιατρικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε (Α/Π1377/2007).

Γενικά ήταν αρκετές οι περιπτώσεις, στις οποίες εγκρίθηκε η καταβολή χρημάτων, όπως στην περίπτωση της εκ των ύστερων κάλυψης κόστους θεραπείας ασθενή στο εξωτερικό ύψους €26.187 (Α/Π 940/2005), όπου ή της έγκρισης αναδρομικών δικαιωμάτων δημοσίου βοηθήματος ύψους €3.197,30 (Α/Π 368/2005) ή της επιστροφής ποσού €309,46 που είχε αποκοπεί από σύνταξη χηρείας, εξαιτίας υπερπληρωμής, η οποία δεν οφειλόταν σε κακοπιστία του λήπτη (Α/Π 927/2007) ή της επιστροφής ποσού ενοικίου Τουρκοκυπριακού κλήρου, ύψους €51,26, το οποίο εκ παραδρομής είχε απαιτηθεί και καταβλήθηκε (Α/Π 145/2007) ή της αναδρομικής έγκρισης χρηματικού ποσού για την εργοδότηση αλλοδαπής φροντίστριάς από ηλικιωμένο λήπτη δημόσιου βοηθήματος (Α/Π 1519/2006)

Ας σημειωθεί, επίσης, η απόφαση του Τμήματος Εμπορικής Ναυτιλίας να δώσει σε εργαζόμενη του το δικαίωμα να επιλέξει το είδος της σχετικής αποζημίωσης για υπερωριακή εργασία μεταξύ της παροχής ελεύθερου χρόνου ή της χρηματικής αμοιβής (Α/Π 827/2008), καθώς και η απόφαση του Διοικητή Πολιτικής Άμυνας να καταβάλει σε εθελοντή αξιωματικό την αποζημίωση που εδικαιούτο, παρότι αυτός δεν είχε υπογράψει τη Δήλωση Αποδοχής Όρων Εθελοντικής Υπηρεσίας Πολιτικής Άμυνας, δεδομένου ότι, όπως διαπιστώθηκε, αυτή είχε εκδοθεί παράτυπα. (Α/Π 2713/2006).

Σε άλλες περιπτώσεις έγιναν υλικές ενέργειες, οι οποίες είχαν ως σκοπό τη συμμόρφωση προς τις εισηγήσεις της Επιτροπής και την επίλυση των προβλημάτων που απασχολούσαν τους παραπονουμένους. Σε ζητήματα απόλαυσης του δικαιώματος της ιδιοκτησίας υπήρξαν περιπτώσεις αποτελεσματικής παρέμβασης των αρμόδιων Επαρχιακών Διοικήσεων ή τοπικών αρχών μετά από την υποβολή σχετικής Έκθεσης, όπως στο Α/Π 199/2006, όπου ο Δήμος Λάρνακας συγκάλεσε συνεδρία της Τεχνικής

Επιτροπής του Δήμου Λάρνακας, στην οποία κλήθηκαν και εκπρόσωποι της ΑΗΚ, καθώς και οι κάτοικοι περιοχής στην οποία επρόκειτο να χτιστεί υποσταθμός της ΑΗΚ και αποφάσισε να εισηγηθεί στο Δημοτικό Συμβούλιο Λάρνακας το διορισμό ανεξάρτητου εξειδικευμένου Συμβουλίου για να διερευνήσει πιθανούς εναλλακτικούς χώρους τοποθέτησης του υποσταθμού.

Άλλες φορές, προωθήθηκε η λήψη δικαστικών μέτρων εναντίον προσώπων που είχαν αναγείρει κατοικίες χωρίς προηγούμενη εξασφάλιση αδειών οικοδομής (Α/Π 908/2007) εναντίον ιδιοκτητών υποστατικών που λειτουργούσαν παράνομα και προκαλούσαν δημόσια οχληρία (Α/Π 1447/2008) ή υποχρεώθηκαν οι ιδιοκτήτες αυτοί να λάβουν διορθωτικά μέτρα για αποφυγή ή περιορισμό της πρόκλησης οχληρίας (Α/Π 1916/2007, Α/Π 445/2008, Α/Π 1387/2008, Α/Π 802/2008, Α/Π 937/2008). Επίσης, υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες προωθήθηκαν διαδικασίες απαλλοτρίωσης, ώστε να αρθούν επεμβάσεις που είχαν γίνει σε ιδιωτικά τεμάχια χωρίς τη συγκατάθεση του ιδιοκτήτη (Α/Π 1049/2008) ή για να τερματιστεί η δέσμευση της ιδιοκτησίας, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αδρανοποίησή της και την αποστέρηση του δικαιώματος απόλαυσης της περιουσίας χωρίς αποζημίωση του ιδιοκτήτη. (Α/Π 2253/2005, Α/Π 2330/2005). Σε άλλες περιπτώσεις προωθήθηκαν οι διαδικασίες εξεύρεσης αποδεκτής λύσης για την εγγραφή αγροτικού δρόμου (498/2005) ή επίλυσης συνοριακών διαφορών (Α/Π 2093/2006)

Παράλληλα, και ζητήματα διαφορετικής φύσης επιλύθηκαν μετά από υλοποίηση σχετικών εισηγήσεων της Επιτροπής Διοικήσεως, όπως η επανεξέταση και έγκριση αίτησης αλλοδαπής συζύγου Κυπρίου για αλλαγή του πατρικού της επωνύμου σε αυτό του συζύγου της (Α/Π 2456/2007) ή η χορήγηση άδειας εισόδου και προσωρινής παραμονής σε οικογένεια Συρίων οι οποίοι μετά από παραμονή τους για 14 χρόνια στην Κύπρο και επίσκεψή τους στη Συρία δεν είχαν ανανεωμένη άδεια παραμονής για να επιστρέψουν στη χώρα, παρά το ότι εκκρεμούσε, μετά από σχετική δικαστική απόφαση, η επανεξέταση της αίτησής τους για πολιτογράφηση. (Α/Π 527/2008).

Ενδεικτική είναι και η απόφαση του Γενικού Κρατικού Χημείου να εγκρίνει αίτημα παραπονουμένων να τους κοινοποιηθούν τα αποτελέσματα χημικής ανάλυσης που είχε διενεργηθεί μετά από δική τους καταγγελία σε δείγμα νερού (Α/Π 2316/2008) και η απόφαση της ΑΗΚ να επιτρέψει σε εργαζόμενη της να επιθεωρήσει τις Υπηρεσιακές Εκθέσεις ανθυποψηφίων της σε

διαδικασία προαγωγών, μετά από τις προαγωγές τους και πριν η ίδια προχωρήσει σε καταχώρηση διοικητικής προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστήριο (Α/Π 1077/2008).

Επίσης, το ΚΥ.Σ.Α.Τ.Σ προχώρησε σε αναγνώριση διπλώματος πενταετούς διάρκειας Τμήματος του Μετσόβιου Πολυτεχνείου ως ισότιμου προς Μεταπτυχιακό Δίπλωμα επιπέδου Master (Α/Π 1823/2008), ενώ η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας απανεξετάζοντας την ένσταση εκπαιδευτικού ως προς την αξιολόγηση της οποίας είχε τύχει, προχώρησε σε αναβαθμολόγησή του. (Α/Π 933/2008). Σε άλλες περιπτώσεις, η Εκπαιδευτική Υπηρεσία παρότι επανεξετάζοντας σχετικές ενστάσεις εκπαιδευτικών δεν τις ενέκρινε, προχώρησε στη λήψη αιτιολογημένης απόφασης, την οποία και κοινοποίησε στους ενδιαφερομένους (Α/Π 588/2007, Α/Π 724/2008, Α/Π 1250/2008, Α/Π 1848/2008). Και σε άλλες περιπτώσεις προωθήθηκε η επανεξέταση ενστάσεων σε αρμόδια σώματα, όπως παραπομπή σε δευτεροβάθμιο ιατροσυμβούλιο ένστασης σε σχέση με τον καθορισμό αναπηρίας στα πλαίσια του Σχεδίου Παροχής Οικονομικής Βοήθειας σε Άτομα με Αναπηρία για Απόκτηση Αυτοκινήτου (Α/Π 173/2009) και η επανεξέταση του ισχυρισμού παραπονουμένης ότι οι ανέσεις της θα επηρεαστούν δυσμενώς από τη χορήγηση καλυπτικής άδειας οικοδομής σε συνιδιοκτήτη τεμαχίου της.

3. Συνεργασία με δημόσιες υπηρεσίες

Το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως έχει κατά καιρούς συνεργαστεί με πολλές δημόσιες υπηρεσίες, στα πλαίσια της κοινής τους προσπάθειας για την αναβάθμιση των παρεχόμενων προς τον πολίτη υπηρεσιών, την ανάπτυξη μιας νέας - πιο φιλικής προς τον πολίτη - διοικητικής κουλτούρας και τη θεσμοθέτηση διαδικασιών που θα διασφαλίζουν το σεβασμό και την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Στα πλαίσια αυτά, εντάσσεται και η συμμετοχή εκπροσώπων του Γραφείου στην Ειδική Επιτροπή Εμπειρογνώμων για τη διαμόρφωση πλαισίου πολιτικής για την ένταξη των νομίμων μεταναστών στην κυπριακή κοινωνία, η οποία δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Υπουργείου Εσωτερικών.

Βασική θέση του Γραφείου αναφορικά με το εν λόγω ζήτημα είναι η υποχρέωση πλήρους διασφάλισης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των μεταναστών. Καθήκον κάθε δημοκρατικής χώρας είναι η παροχή της δυνατότητας στους μετανάστες, που βρίσκονται στην επικράτειά της, να

συνυπάρχουν και να συμβιώνουν αρμονικά με τους πολίτες της, σε συνθήκες δικαιοσύνης και πλήρους ισοτιμίας. Συνεπώς, η κοινωνική ένταξη των μεταναστών πρέπει να διακριθεί εννοιολογικά από την αφομοίωση των μεταναστών και πρέπει να ερμηνευθεί ως μια δυναμική, συνεχής, πολύπλευρη και αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίων υποχρεώσεων και δικαιωμάτων μεταξύ των μεταναστών και της κοινωνίας υποδοχής. Η επιτυχής έκβαση μιας τέτοιας διαδικασίας απαιτεί αφενός εθνικές πρωτοβουλίες και δράσεις και, αφετέρου, την οικονομική υποστήριξη των δράσεων αυτών από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), προκειμένου να επιτευχθεί προστιθέμενη αξία τόσο για το κάθε Κράτος-Μέλος ξεχωριστά όσο και για την Ευρώπη ως σύνολο.

Με βάση τη συσσωρευμένη εμπειρία του στα ζητήματα μετανάστευσης, το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως έχει ενδεικτικά προτείνει **τις εξής γενικές θέσεις αρχής** ως πυρήνα μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ένταξης των νομίμων μεταναστών:

- ο Πρόσβαση των παιδιών των μεταναστών στην εκπαίδευση, η οποία δεν θα συνδέεται με τη νομιμότητα παραμονής των ιδίων ή των γονέων τους στη χώρα, και προώθηση μιας γνήσιας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, με στόχο την εξάλειψη του ρατσισμού και των διακρίσεων, την προώθηση της ανεκτικότητας και της πολυμορφίας και την ενεργή συμμετοχή των μεταναστών στην κοινωνία.
- ο Αντίστοιχα προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας, της ιστορίας και των θεσμών της Κύπρου να είναι διαθέσιμα και για τους ενήλικους μετανάστες.
- ο Διασφάλιση πρόσβασης στην εργασία, καταπολέμηση διακρίσεων, ισότητα στη μεταχείριση και στην αμοιβή καθώς στις και δυνατότητες επαγγελματικής ανέλιξης με συμμετοχή των μεταναστών σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.
- ο Κοινωνικά δικαιώματα και κοινωνική ασφάλεια των μεταναστών με ισότιμη πρόσβασή τους σε αγαθά και υπηρεσίες.

- ο Δυνατότητα κτήσης της ιθαγένειας με διαφανείς και ξεκάθαρες διαδικασίες κατά το τελικό στάδιο της διαδικασίας κοινωνικής ένταξης.
- ο Εφαρμογή της διαδικασίας οικογενειακής επανένωσης των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα στην Κύπρο με τα μέλη της οικογένειάς του, κατά τρόπο σύμφωνο προς τις αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του κοινοτικού κεκτημένου.
- ο Εμπέδωση της σημασίας της κοινωνικής ένταξης σε όλες τις δημόσιες πολιτικές που αναπτύσσονται, τόσο σ' ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό επίπεδο διακυβέρνησης, με έμφαση στο τοπικό επίπεδο.
- ο Αλληλεπίδραση μεταξύ μεταναστών και Κυπρίων με την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, του διαλόγου και της προώθησης διαφόρων εκδηλώσεων που στόχο θα έχουν να φέρουν πιο κοντά ημεδαπούς και αλλοδαπούς και την εξάλειψη ρατσιστικών και ξενοφοβικών φαινομένων και τάσεων. Στην κατεύθυνση αυτή, πολύ σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν τα ΜΜΕ.
- ο Ουσιαστική εφαρμογή των ποινικών διατάξεων για αποτελεσματική αντιμετώπιση των ρατσιστικών αδικημάτων και περιστατικών και αποτελεσματική αντιμετώπιση των θυμάτων.
- ο Κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, τουλάχιστον όσον αφορά στην ανάδειξη αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα και με τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ο Δημιουργία ξεκάθαρων στόχων και μηχανισμών αξιολόγησης για την εξέλιξη της πολιτικής ένταξης και την ανταλλαγή πληροφοριών και καλύτερων πρακτικών ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

- ο Συμμετοχή των ίδιων των μεταναστών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στη διαμόρφωση της πολιτικής ένταξης.
- ο Τέλος, παρόλο που η κοινωνική ένταξη αφορά πρώτιστα τους νόμιμους μετανάστες, δεν μπορεί, στα πλαίσια του διαλόγου για την διαμόρφωση ενός πλαισίου πολιτικής για την ένταξη, να μη γίνει αναφορά και στους αλλοδαπούς χωρίς νόμιμη διαμονή (“irregular migrants”), στους οποίους αναγνωρίζεται το δικαίωμα πρόσβασης τουλάχιστον στις κοινωνικές υπηρεσίες που σχετίζονται με την προστασία της ζωής, της υγείας, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και διασφάλισης βασικών όρων διαβίωσης.

4. Συζήτηση θεμάτων στη Βουλή των Αντιπροσώπων

Ο Επίτροπος Διοικήσεως καλείται κάθε χρόνο από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Θεσμών και Αξιών να παρουσιάσει την Ετήσια Έκθεσή του, σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Επιπρόσθετα, οι Κοινοβουλευτικές Επιτροπές ή μέλη τους μπορούν αυτεπαγγέλτως να εγγράψουν συζήτηση σχετικά με οποιαδήποτε Έκθεση υπέβαλε ο Επίτροπος Διοικήσεως και να του ζητήσουν να την παρουσιάσει, καλώντας, παράλληλα, τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες να παραθέσουν τα μέτρα τα οποία έλαβαν προς συμμόρφωση με τις εισηγήσεις που τους υποβλήθηκαν. Τέλος, πολύ συχνά ο Επίτροπος Διοικήσεως καλείται να παραστεί σε συζητήσεις νομοθεσιών ή θεμάτων που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες ή εμπίπτουν στα ενδιαφέροντα του.

(α) Κοινοβουλευτική Επιτροπή Θεσμών και Αξιών

Την 1^η Φεβρουαρίου 2009, η Επίτροπος Διοικήσεως, κ. Ηλιάνα Νικολάου, μαζί με τον Επικεφαλής του Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Ανώτερο Λειτουργό κ. Άριστο Τσιάρτα, παραβρέθηκαν σε συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών και Αξιών, κατά την οποία συζητήθηκε ο Περί της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (Προαιρετικό Πρωτόκολλο) (Κυρωτικός) Νόμος. Ο Νόμος αυτός, (Ν. 2(III)/2009), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 27 Μαρτίου 2009, όρισε ως Εθνικό Φορέα για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως.

Ενώπιον της ίδιας Επιτροπής, παρουσιάστηκε, στις 5 Μαρτίου 2009, ο κ. Άριστος Τσιάρτας, κατά τη συζήτηση του θεσμικού ζητήματος της δυνατότητας πρόσβασης των πολιτών σε δημόσια έγγραφα και πληροφορίες που τους αφορούν. Το θέμα αυτό έχει κατ' επανάληψη απασχολήσει τον Επίτροπο Διοικήσεως και έχει αποτελέσει αντικείμενο παρεμβάσεων του, στον πυρήνα των οποίων βρίσκεται η αναγκαιότητα κατοχύρωσης της αρχής της φανερής δράσης της διοίκησης και διασφάλισης του δικαιώματος πληροφόρησης των πολιτών.

Στις 26 Μαρτίου 2009, η Λειτουργός του Γραφείου, κ. Νικολέτα Κουτσάκου, εκπροσώπησε το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως στη συζήτηση της Έκθεσης Επιτρόπου Διοικήσεως αναφορικά με το παράπονο με αρ. φακ. Α/Π 2401/2007 κατά του Δήμου Λάρνακας. Η Έκθεση είχε υποβληθεί τον Αύγουστο του 2008 και αφορούσε στην ενέργεια του Δήμου να συναινέσει στην κατάληψη χώρου πρασίνου και δημόσιου πεζοδρομίου από ιδιώτη, με αποτέλεσμα να αποστερηθεί το κοινό τη χρήση και απόλαυση των δημόσιων χώρων.

Στην ίδια Επιτροπή συζητήθηκε, στις 14 Μαΐου και 25 Ιουνίου 2009, η πρακτική των μεταθέσεων, αποσπάσεων και μετακινήσεων δημόσιων υπαλλήλων και τα θεσμικά προβλήματα που παρουσιάζονται. Στην πρώτη συνεδρία, προέκυψε ως κοινή διαπίστωση των συμμετεχόντων η αναγκαιότητα εισαγωγής στη νομοθεσία κριτηρίων με βάση τα οποία θα διενεργούνται οι αποσπάσεις των δημόσιων υπαλλήλων. Κατά τη δεύτερη συνεδρία, η συζήτηση επικεντρώθηκε στο ζήτημα των αποσπάσεων εκπαιδευτικών στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και στο κατά πόσο αυτές είναι νόμιμες ή σύμφωνες προς τις αρχές της διαφάνειας και της αναγκαιότητας. Η Λειτουργός κ. Γεωργία Σταυρινίδου, η οποία εκπροσώπησε το Γραφείο, εξέφρασε αμφιβολίες ως προς το κατά πόσο πράγματι πληρούνταν τα παραπάνω. Από τη συνέχιση της συζήτησης του θέματος και κατά το 2010, διαφάνηκε ότι το Υπουργείο εξετάζει το ζήτημα και προσανατολίζεται στην προκήρυξη ειδικών θέσεων για την υπηρεσία του.

(β) Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Στις 5 Μαΐου 2009 η Επίτροπος Διοικήσεως και ο Επικεφαλής του Τομέα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Γραφείου, κ. Άριστος Τσιάρτας κλήθηκαν να παρουσιάσουν ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής για τα Ανθρώπινα

Δικαιώματα την Ετήσια Έκθεση του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως για το έτος 2007 που αφορά στον τομέα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Νωρίτερα, στις 24 Μαρτίου 2009, εγγράφηκε προς συζήτηση ένα πολύ σημαντικό θέμα, το οποίο είχε προκαλέσει την αυτεπάγγελτη παρέμβαση της Επιτρόπου Διοικήσεως, αυτό της καταπάτησης των δικαιωμάτων των ανήλικων παιδιών που φιλοξενούνται στη Στέγη Νέα Ελεούσα. Η κ. Νικολάου, συνοδευόμενη από τον Επικεφαλής του Τομέα Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας, Λειτουργό Α', κ. Κώστα Ιωάννου παρουσίασε την Έκθεση την οποία είχε υποβάλει στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας και τις διαπιστώσεις της αναφορικά με την ελλιπή φροντίδα και τις ακατάλληλες συνθήκες στις οποίες διαβιούσαν στη Στέγη Νέας Ελεούσας παιδιά με πολλαπλές εξαρτήσεις. Η Έκθεση υπήρξε καταλυτική ώστε να προκαλέσει την προσωπική παρέμβαση της Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και να δώσει νέα δυναμική στην προώθηση άμεσων, αλλά και μακροπρόθεσμων λύσεων.

Η Επίτροπος Διοικήσεως συμμετείχε, επίσης, στη συζήτηση που έγινε στις 3 Νοεμβρίου 2009, με τίτλο: «Τα ανθρώπινα δικαιώματα των οικονομικών μεταναστών στην Ε.Ε., πιθανά προβλήματα που δημιουργούνται στις τοπικές κοινωνίες από τη συγκέντρωση οικονομικών μεταναστών σε διάφορες περιοχές της Κύπρου και η ανάγκη προώθησης μέτρων άμεσης και μακροπρόθεσμης αντιμετώπισής τους». Η κ. Νικολάου παρουσίασε τις θέσεις του Γραφείου, δίνοντας έμφαση στο ζήτημα της αποσύνδεσης της δυνατότητας εγγραφής σε σχολεία των παιδιών των μεταναστών από το καθεστώς παραμονής των γονέων τους, ώστε να διασφαλίζεται και να προστατεύεται το δικαίωμα των παιδιών στην εκπαίδευση. Η συνεδρία συνεχίστηκε στις 10 Νοεμβρίου 2009, όπου το Γραφείο εκπροσώπησε η Λειτουργός κ. Ζηναΐδα Ονουφρίου.

Στις 31 Μαρτίου 2009, η Επιτροπή συζήτησε το θέμα του υπερπληθυσμού στις Κεντρικές Φυλακές και της εφαρμογής της ποινής της κοινοτικής εργασίας αντί της φυλάκισης. Στη συνεδρία παρουσιάστηκε το πρόγραμμα εφαρμογής της εναλλακτικής ποινής της κοινοτικής εργασίας, η ωφελιμότητά του, καθώς και τα προβλήματα που υφίστανται. Το Γραφείο εκπροσωπήθηκε από τον κ. Άριστο Τσιάρτα.

Στις 23 Ιουνίου 2009, ο κ. Κώστας Ιωάννου παρέστη εκ μέρους του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως στη συζήτηση με θέμα: «Η ανάγκη προαγωγής και

προστασίας των δικαιωμάτων του ασθενούς πολίτη, η εφαρμογή των προνοιών του περί της Κατοχύρωσης και της Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών Νόμου, πιθανά προβλήματα και κενά.» Στη συζήτηση οι Πρόεδροι των Επαρχιακών Επιτροπών Παραπόνων για τα δικαιώματα των ασθενών και οι Λειτουργοί Παραπόνων των κρατικών Νοσοκομείων, παρουσίασαν τα πολλαπλά προβλήματα που καθιστούν το έργο τους ιδιαίτερα δυσχερές. Ο κ. Ιωάννου αναφέρθηκε στη λειτουργία ξεχωριστού τομέα στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως για τα θέματα υγείας, από τη λειτουργία του οποίου έχει προκύψει ότι για να διασφαλιστεί έμπρακτα και σε καθημερινό επίπεδο ο σεβασμός προς τα δικαιώματα των ασθενών αυτό που πρέπει να αλλάξει είναι η νοοτροπία και η κουλτούρα που χαρακτηρίζουν τους εμπλεκομένους στην παροχή υπηρεσιών υγείας.

Σε συνάντηση που είχε στις 19 Μαΐου 2009 η Κοινοβουλευτική Επιτροπή με εκπροσώπους της Κουρδικής Δημοκρατικής Επιτροπής (ΚΔΕ), όπου εκπρόσωπος της ΚΔΕ παρουσίασε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κούρδοι, και ιδίως οι Κούρδοι αιτητές ασύλου, σε σχέση με την παραμονή τους στη χώρα, η Λειτουργός κ. Ζηναΐδα Ονουφρίου αναφέρθηκε σε Έκθεση του Επιτρόπου Διοικήσεως, αναφορικά με την προβληματικότητα σύλληψης και απέλασης Κούρδων αιτητών ασύλου.

(γ) Κοινοβουλευτική Επιτροπή Υγείας

Στις 26 Νοεμβρίου 2009, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Υγείας συζήτησε την Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως αναφορικά με την οικονομική κάλυψη περίθαλψης εκτός κρατικών νοσηλευτηρίων. Η Επίτροπος Διοικήσεως, συνοδευόμενη από τον Επικεφαλής του Τομέα Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας, κ. Κώστα Ιωάννου, συμμετείχε στη συνεδρία και παρουσίασε την εν λόγω Έκθεσή της. Η Έκθεση είχε υποβληθεί στο Υπουργείο Υγείας στις 16 Σεπτεμβρίου 2009 και σε αυτήν αναδεικνύονταν οι ερμηνευτικές και πρακτικές δυσχέρειες που υπάρχουν κατά την εφαρμογή του Σχεδίου για την οικονομική κάλυψη των ιατρικών υπηρεσιών που παρέχονται εκτός δημόσιου τομέα, οι οποίες λειτουργούν τελικά εις βάρος των ασθενών, αφού είναι ιδιαίτερα περιοριστικές ως προς τις δυνατότητες άμεσης, έγκαιρης, αποτελεσματικής και εξειδικευμένης θεραπευτικής παρέμβασης, όπως επιτάσσουν οι σύγχρονες αρχές προστασίας της υγείας που έχουν αναπτυχθεί στον ευρωπαϊκό χώρο. Η συζήτηση του θέματος συνεχίστηκε στις 14 Ιανουαρίου 2010, όπου παρών ήταν και ο Υπουργός Υγείας, κ. Χρίστος Πατσαλίδης, ο οποίος παρουσίασε τις

δικές του θέσεις επί του θέματος. Παρούσες στη συνεδρία ήταν η Επίτροπος Διοικήσεως και η Λειτουργός κ. Νάσια Διονυσίου.

Στις 3 Δεκεμβρίου 2009 η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Υγείας συζήτησε το θέμα της ανάγκης εφαρμογής της Οδηγίας 2001/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη θέσπιση προτύπων ποιότητας και ασφάλειας για τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρώπινου αίματος και συστατικών αίματος και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/83/ΕΚ. Η κ. Νικολάου, συνοδευόμενη από την κ. Νάσια Διονυσίου, παρουσίασε την Έκθεση που είχε υποβάλει μετά από παράπονο της Ομάδας Δράσης Θαλασσαιμικών, σε σχέση με την παράλειψη του Υπουργείου Υγείας να εφαρμόσει την εν λόγω Οδηγία και να καθορίσει σαφές χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση των μέτρων που περιλαμβάνονται σ' αυτή. Η Επιτροπή δεν βρήκε ικανοποιητικές τις εξηγήσεις που έδωσαν οι εκπρόσωποι του Υπουργείου και τον προγραμματισμό υλοποίησης των μέτρων που προβλέπονται από την Οδηγία, όπως διαλαμβάνονται στην Έκθεση της Ε.Δ. και ζήτησε από το Υπουργείο να επανεξετάσει το θέμα και να επανέλθει ενώπιον της με νέα εισήγηση ως προς τον προγραμματισμό και τα χρονοδιαγράμματα.

Τέλος, στις 12 Φεβρουαρίου 2009, σε συνεδρία της Επιτροπής για ενημέρωσή της για το περιστατικό προσβολής νεογνών από το βακτήριο της λεγεωνέλλας στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο και της ανάγκης για αναθεώρηση της νομοθεσίας για έλεγχο των ιδιωτικών νοσηλευτηρίων, το Γραφείο εκπροσώπησε ο κ. Κώστας Ιωάννου.

(δ) Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών συζήτησε στις 25 Ιουνίου και στις 10 Δεκεμβρίου 2009, το ζήτημα της σήψης και διαφθοράς στην αστυνομία και φυλακές. Το Γραφείο εκπροσώπησε ο κ. Άριστος Τσιάρτας, ο οποίος παρέθεσε συνοπτικά τις θέσεις και τις εισηγήσεις που έχει κατά καιρούς εκφράσει σε διάφορες Εκθέσεις του ο Επίτροπος Διοικήσεως.

VI. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΛΛΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

1. Εισαγωγή

Ο Επίτροπος Διοικήσεως, στα πλαίσια της συνεργασίας του με εθνικούς Διαμεσολαβητές (Ombudsman) και με τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, συμμετέχει ενεργά στις διάφορες συνενώσεις των Ombudsman, δηλαδή στη Διεθνή (International Ombudsman Institute), στην Ευρωπαϊκή (European Ombudsman Institute) και στη Μεσογειακή (Association of Mediterranean Ombudsmen), καθώς και στο νεοσύστατο Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης των Βασανιστηρίων (European National Preventive Mechanisms Against Torture Network). Οι ενώσεις αυτές, για σκοπούς προώθησης και ενδυνάμωσης του έργου του Ombudsman και για την ανταλλαγή γνώσεων, εμπειριών και καλών πρακτικών, διοργανώνουν συναντήσεις και συνέδρια, στα οποία συζητούνται γενικά, αλλά και εξειδικευμένα θέματα που σχετίζονται με τη δουλειά των Ombudsman.

2. Διοργάνωση του Έβδομου Σεμιναρίου των Εθνικών Διαμεσολαβητών των Κρατών-Μελών της Ε.Ε. και των υποψήφιων προς ένταξη κρατών

Στα πιο πάνω πλαίσια, το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως διοργάνωσε και φιλοξένησε, από κοινού με το Γραφείο του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή το Έβδομο Σεμινάριο των Εθνικών Διαμεσολαβητών (Ombudsman) των Κρατών-Μελών της Ε.Ε. και των υποψήφιων προς ένταξη κρατών, το οποίο και εντάχθηκε ανάμεσα στους εορτασμούς της συμπλήρωσης 200 χρόνων από την ίδρυση του θεσμού του Ombudsman. Για τις ανάγκες της προετοιμασίας του Σεμιναρίου, η Επίτροπος Διοικήσεως, κ. Ηλιάνα Νικολάου και ο Λειτουργός Α΄ του Γραφείου, κ. Γιώργος Κρασσάς, επισκέφθηκαν το Στρασβούργο, το Φεβρουάριο του 2009, και συναντήθηκαν με τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, κ. Νικηφόρο Διαμαντούρο και με Λειτουργούς του Γραφείου του.

Το Σεμινάριο, διεξάχθηκε στην Πάφο από τις 5 μέχρι τις 7 Απριλίου 2009. ΣΕ αυτό συμμετείχαν Ombudsmen ή αντιπροσωποί τους από 29 κράτη (όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. εκτός της Σλοβακίας, 2 από τα 3 υπό ένταξη κράτη, δηλ. η Κροατία και η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, και η Νορβηγία), ενώ εκπροσωπήθηκαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή

Επιτροπή, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Την έναρξη των εργασιών του Σεμιναρίου, στην οποία παραβρέθηκαν μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων και των θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης, κήρυξε εκ μέρους του Προέδρου της Δημοκρατίας ο Υφυπουργός παρά τω Προέδρω, κ. Τίτος Χριστοφίδης. Στο μήνυμά του, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπογράμμισε τη σημασία του θεσμού του Ombudsman, ως του κατ' εξοχήν υπέρμαχου του εκσυγχρονισμού της διοίκησης προς όφελος των πολιτών και ως ενός εκ του βασικών προασπιστών της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Χαιρετισμούς απηύθυναν, επίσης, ο Πρόεδρος της Βουλής της Δημοκρατίας, κ. Μάριος Κάρογιαν, η Επίτροπος Διοικήσεως, κ. Ηλιάννα Νικολάου και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, κ. Νικηφόρος Διαμαντούρος.

Το Σεμινάριο ασχολήθηκε με το θέμα της μετανάστευσης στην Ευρώπη και οι επιπτώσεις της στο έργο του Ombudsman» και επικεντρώθηκε σε δύο επιμέρους ενότητες: «Η μετανάστευση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και «Η μετανάστευση από τρίτες χώρες και το άσυλο».

Στα πλαίσια της πρώτης ενότητας, εισαγωγική ομιλία απηύθυνε η καθηγήτρια δικαίου της μετανάστευσης, κ. Elspeth Guild, η οποία τόνισε το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι Ombudsmen στο να βοηθήσουν τη δημόσια διοίκηση κατά την εφαρμογή των υποχρεώσεων των κρατών-μελών της Ε.Ε. σε σχέση με τους μετανάστες. Το ζήτημα ανέλυσαν με ομιλίες τους ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, κ. Πέτρος Κληρίδης, ο Διευθυντής του Γραφείου Ombudsman της Γαλλίας, κ. Christian Le Roux, ο Συντονιστής του Τομέα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ombudsman της Πορτογαλίας, κ. Joao Portugal και ο Αναπληρωτής Υπουργός Δικαιοσύνης της Εσθονίας, κ. Madis Ernits. Με το ειδικότερο θέμα της ίσης μεταχείρισης των Ευρωπαίων πολιτών ασχολήθηκαν οι Ombudsman της Ολλανδίας, κ. Alex Brenninkmeijer, του Λουξεμβούργου, κ. Marc Fischbach και του Ηνωμένου Βασιλείου, κ. Ann Abraham και η κ. Gertrude Brinek, του Γραφείου του Αυστριακού Ombudsman. Τέλος, ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, κ. Νικηφόρος Διαμαντούρος μίλησε για τη σημασία της συνεργασίας των εθνικών Ombudsman, μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Ombudsmen.

Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η συζήτηση του πρώτου θέματος συνοψίστηκαν ως ακολούθως:

- ο Οι Ombudsman έχουν καθήκον να ανταποκριθούν στη δικαιολογημένη προσδοκία των πολιτών για κατοχύρωση του δικαιώματός τους για ελεύθερη κυκλοφορία και δίκαιη αντιμετώπισή τους εντός της Ε.Ε.,
- ο Οι Ombudsman διαθέτουν πολλές πρακτικές πληροφορίες αναφορικά με τα προβλήματα που παρατηρούνται στη σφαίρα της μετανάστευσης, τα οποία θα ήταν χρήσιμο να θέσουν υπόψη των εθνικών διοικητικών αρχών,
- ο Δεδομένου ότι διάκριση παρατηρείται όταν ανόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται με όμοιο τρόπο ή όταν όμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται με ανόμοιο τρόπο, οι Ombudsman πρέπει να βοηθήσουν ώστε να διασφαλίζεται ότι οι εθνικές νομοθεσίες και οι διοικητικές πρακτικές είναι σύμφωνες με τις θεμελιώδεις αρχές της Ε.Ε.

Στη δεύτερη ενότητα του Σεμιναρίου, Επίσης, προβλήθηκε μαγνητοσκοπημένο μήνυμα του Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Jacques Barrot, ενώ η κ. Veronique Arnault εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρουσίασε αναλυτικότερα τους στόχους της Ε.Ε. και το νομικό περίγραμμα αναφορικά με τη μετανάστευση και το άσυλο. Ειδικότερα ως προς τα θέματα εισόδου, ενσωμάτωσης και νομιμοποίησης των μεταναστών τοποθετήθηκαν οι Ombudsman της Νοβηγίας, κ. Arne Fliflet, της Ελλάδας, κ. Γιώργος Καμίνης και της Μάλτας κ. Joseph Said Pullicino, καθώς και ο κ. John Wrench από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. Στη συζήτηση δόθηκε έμφαση στην έλλειψη συνοχής στην ευρωπαϊκή πολιτική για τη μετανάστευση, στην απουσία κοινών κανόνων σε σχέση με τη μετανάστευση για σκοπούς εργασίας και στην «έκρηξη» της μετανάστευσης στις χώρες ιδίως που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. Επιπρόσθετα, έγινε αναφορά στο γεγονός ότι οι μετανάστες δεν καταγγέλλουν πάντα τις διακρίσεις τις οποίες υφίστανται, ενώ παράλληλα αρκετά κράτη αρνούνται να παραδεχτούν την ύπαρξη αυτής της μορφής διακρίσεων.

Το θέμα του ασύλου και του δικαιώματος σε μια διαδικασία ασύλου ανέπτυξαν οι Ombudsman της Σλοβενίας, κ. Zdenka Cebasek-Tranvik, της Δανίας, κ. Hans Gammeltoft-Hansen και της Μάλτας, κ. Joseph Said Pullicino, μαζί με τον Αντιπρόεδρο της Επιτροπής Αιτήσεων του Γερμανικού Κοινοβουλίου, κ. Gero Storjohann και τον Προϊστάμενο του Τομέα Ανθρώπινων Δικαιωμάτων

του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, κ. Άριστο Τσιάρτα. Στη συζήτηση υπογραμμίστηκε η σημασία της δουλειάς των Ombudsman στα ζητήματα διαδικασιών που αφορούν στο άσυλο και επισημάνθηκε ότι προβλήματα, όπως οι καθυστερήσεις στη διαδικασία και η προώθηση πολιτικών απέλασης παρά ενσωμάτωσης, διογκώνουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα που ενδέχεται να αιτηθούν άσυλο, με αποτέλεσμα να τίθεται σε κίνδυνο το ίδιο το δικαίωμα ασύλου.

Το Σεμινάριο έκλεισε ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, κ. Νικηφόρος Διαμαντούρος, ο οποίος συνόψισε τα ηθικά και πολιτικά διλήμματα που ανακύπτουν κατά το χειρισμό υποθέσεων σχετικών με τα θέματα που συζητήθηκαν στο Σεμινάριο, τονίζοντας ότι οι Ombudsman έχουν στη διάθεσή τους ένα πλέγμα σχετικών πληροφοριών και εργαλείων και άρα έχουν τη δυνατότητα να τα αντιμετωπίζουν.

3. Συμμετοχές σε διεθνείς συναντήσεις

Η Επίτροπος Διοικήσεως και ο Λειτουργός Α' του Γραφείου, κ. Κρασσάς, συμμετείχαν στο 15ο Παγκόσμιο Συνέδριο του Διεθνούς Ινστιτούτου των Ombudsman, το οποίο πραγματοποιήθηκε από τις 8 μέχρι τις 13 Ιουνίου 2009 στη Στοκχόλμη ως μέρος των εορτασμών των 200 χρόνων από την ίδρυση του Σουηδού Κοινοβουλευτικού Ombudsman ("The IXth International Conference and to celebrate the Swedish Parliamentary Ombudsmen 200 years Anniversary). Στο Συνέδριο παραβρέθηκαν και μίλησαν σημαντικές προσωπικότητες στο χώρο της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως ο πρώην Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, κ. Kofi Annan και η Υπατος Επίτροπος των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, κ. Navanethem Pillay. Στα πλαίσια του Συνεδρίου συζητήθηκαν και αναλύθηκαν θέματα που αφορούσαν στην αποτελεσματική λειτουργία των οργανισμών των Ombudsman, στις σχέσεις τους με τους πολίτες, στην επέκταση των αρμοδιοτήτων τους και στις επιμέρους αρμοδιότητές τους, αναφορικά, λ.χ., με την προστασία των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και με την επιτήρηση της Αστυνομίας. Επιπρόσθετα, στα πλαίσια του Συνεδρίου έγινε ο απολογισμός και η εκλογή νέων μελών του Ευρωπαϊκού Τμήματος του Ινστιτούτου.

Η Επίτροπος Διοικήσεως και ο κ. Κρασσάς συμμετείχαν στην Τακτική Γενική Συνέλευση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου των Ombudsman, η οποία

πραγματοποιήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2009 στη Φλωρεντία. Στη συνάντηση συμμετείχε και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, ο οποίος εξήγησε το ρόλο του Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή και αναφέρθηκε στη δράση του θεσμού από το 1995, δηλαδή το έτος ίδρυσής του. Στη Συνέλευση συμμετείχαν 45 εκπρόσωποι Γραφείων Ombudsman και σε αυτήν εγκρίθηκαν οι οικονομικές καταστάσεις του Ινστιτούτου που αφορούσε στην περασμένη οικονομική χρονιά και η λογοδοσία του Προέδρου, ενώ ακολούθως εξελέγησαν τα μέλη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου.

Η Επίτροπος Διοικήσεως και ο Ανώτερος Λειτουργός κ. Άριστος Τσιάρτας συμμετείχαν στην Πρώτη Συνάντηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης των Βασανιστηρίων ("First Meeting of European National Preventive Mechanisms Against Torture Network - NPMs), που πραγματοποιήθηκε στις 5 και 6 Νοεμβρίου στο Στρασβούργο. Στη συνάντηση συζητήθηκαν ο ρόλος, οι σκοποί, η οργάνωση και ο τρόπος λειτουργίας των NPMs, καθώς και οι τρόποι συνεργασίας τους, η μεταξύ τους ανταλλαγή εμπειριών και η διασφάλιση ιδίου επιπέδου προστασίας. Ανάμεσα στους ομιλητές ήταν ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα Βασανιστήρια δικαστές του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, και ο πρόεδρος και μέλη της Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η Επίτροπος Διοικήσεως και ο κ. Τσιάρτας συμμετείχαν στην Τρίτη Συνάντηση της Ένωσης των Ombudsman της Μεσογείου ("3rd Meeting of the Association of Mediterranean Ombudsmen"), που φιλοξενήθηκε στην Αθήνα στις 14 και 15 Δεκεμβρίου 2009. Το κύριο θέμα της συνάντησης ήταν «Η διαφάνεια στις δημόσιες υπηρεσίες: Ποιος ο ρόλος του Ombudsman;». Κάποια από τα επιμέρους ζητήματα τα οποία συζητήθηκαν ήταν η πρόσβαση των πολιτών στα διοικητικά έγγραφα, η πρόσβαση των Ombudsman στους χώρους στέρησης της ελευθερίας και ο αγώνας κατά της διαφθοράς.

Πέραν των πιο πάνω, ο Ανώτατος Λειτουργός κ. Άριστος Τσιάρτας παρέστη σε Διεθνές Συνέδριο για την 5η επέτειο από την ίδρυση του Ινστιτούτου του Υπερασπιστή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Αρμενίας, που έλαβε χώρα στο Γερεβάν στις 25 και 26 Μαΐου του 2009. Το Συνέδριο επικεντρώθηκε στα θέματα της ελευθερίας της έκφρασης και του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη.

Επίσης, ο κ. Τσιάρτας συμμετείχε σε Συνάντηση Εργασίας για το θέμα της προστασίας και προώθησης από τους εθνικούς μηχανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων προσώπων. Η συνάντηση, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Βουδαπέστη στις 15 και 16 Σεπτεμβρίου 2009, διοργανώθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Νομικών Θεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Διατμηματικό Κέντρο των Δικαιωμάτων των Ανθρώπων και των Λαών του Πανεπιστημίου της Πάντοβας, και εντασσόταν στα πλαίσια του Peer-to-Peer Project για τη δημιουργία ενός ενεργού δικτύου ανεξάρτητων εξωδικαστικών δομών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τέλος, ο Λειτουργός Α' κ. Κρασσάς συμμετείχε στη Διεθνή Συνάντηση με θέμα «Ποιος ο ρόλος των ενώσεων και των τοπικών και διεθνών δικτύων των Ombudsman στην προώθηση και στην ανάπτυξη αυτών των οργανισμών;» ("What role for the Ombudsmen associations, regional and international networks in the promotion and development of these institutions?") που διοργάνωσε η Ένωση των Ombudsman της Μεσογείου στην Τεγγέρη στις 4 Νοεμβρίου 2009.

VII. Άλλες δράσεις της Επιτρόπου Διοικήσεως

Στα πλαίσια της επικοινωνίας με την κοινωνία των πολιτών και της ενημέρωσης του κοινού για τις αρμοδιότητες και το θεσμικό ρόλο του Επιτρόπου Διοικήσεως, η κ. Νικολάου συμμετέχει σε συναντήσεις και εκδηλώσεις που διοργανώνονται από διάφορους φορείς, οι οποίοι εμπλέκονται στην προώθηση θεμάτων που άπτονται της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών και του εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης ή ασχολούνται με ειδικότερες εκφάνσεις των ζητημάτων αυτών. Ενδεικτικά, παρατίθενται οι παρεμβάσεις της Επιτρόπου Διοικήσεως στις πιο πάνω εκδηλώσεις:

Στις 2 Απριλίου 2009, η Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου διοργάνωσε συζήτηση με θέμα: «Ζητήματα απονομής δικαιοσύνης σε υποθέσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Η Επίτροπος Διοικήσεως σε σχετική ομιλία της ανέλυσε την έννοια της δικαιοσύνης με την ευρύτερη έννοιά της, ως εκπρόσωπος, όπως ανέφερε, ενός θεσμού εξωδικαστικού με έντονη και διευρυμένη, όμως, αρμοδιότητα στα θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εξαιρετικά σημαντική, αφού υπεισέρχεται σε κάθε πτυχή των ανθρωπίνων

δικαιωμάτων και οι συστάσεις και εισηγήσεις του έχουν επηρεάσει τη νομοθεσία.

Στις 9 Σεπτεμβρίου 2009, η Επίτροπος Διοικήσεως μίλησε στο Γυναικείο Κίνημα ΠΟΓΟ Πάφου για το ζήτημα του «Μεταναστευτικού φαινομένου στην Κύπρο και της αναγκαιότητας μιας νέας πολιτικής». Η Επίτροπος ξεκίνησε την ομιλία της τονίζοντας ότι τα θέματα της μετανάστευσης δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διλημματικό και συγκρουσιακό, αλλά θα πρέπει η προάσπιση των δικαιωμάτων και η αξιοποίηση των αλλοδαπών να γίνεται αντιληπτή ως μέρος του ευρύτερου δημόσιου συμφέροντος. Η κ. Νικολάου έκανε αναφορά σε παραδείγματα υποθέσεων που εξέτασε το Γραφείο της και, με βάση τη συσσωρευμένη εμπειρία του Γραφείου στα ζητήματα μετανάστευσης, απαρίθμησε ενδεικτικά τις γενικές θέσεις αρχής που προτείνει ως πυρήνα μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ένταξης των νόμιμων μεταναστών.

Επιπρόσθετα, στις 21 Οκτωβρίου 2009, η κ. Νικολάου μίλησε σε εκδήλωση της ΠΟΓΟ Λεμεσού για το ειδικότερο ζήτημα της «Μετανάστευσης και Γυναίκας», δίνοντας έμφαση στη διπλή διάκριση που υφίστανται οι γυναίκες μετανάστριες. Η Επίτροπος ανέλυσε σχετικές Εκθέσεις που είχε υποβάλει το Γραφείο της, όπως την Έκθεση για τη μεταχείριση των γυναικών που έρχονταν στην Κύπρο με το καθεστώς της «καλλιτέχνιδας», την Έκθεση για τα εργασιακά δικαιώματα των αλλοδαπών οικιακών βοηθών και Έκθεση σε σχέση με σεξουαλική παρενόχληση οικιακής βοηθού από τον εργοδότη της και του τρόπου χειρισμού τέτοιων καταγγελιών από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες.

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2009, η Επίτροπος αποδέχτηκε πρόσκληση του Ομίλου Rotary και μίλησε για το θεσμό και το Γραφείο του Επιτρόπου Διοικήσεως στην Κύπρο. Στην ομιλία της ανέλυσε τις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως και έκανε κριτικό απολογισμό της έως τώρα δράσης του. Επίσης, σε γεύμα που παρέθεσε στη Λευκωσία για την Παγκόσμια Ημέρα Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου 2009, η κ. Νικολάου τόνισε ότι ο Επίτροπος Διοικήσεως τα τελευταία χρόνια έχει θέσει στην πρώτη γραμμή των προτεραιοτήτων του τα ανθρώπινα δικαιώματα, με την αντίληψη μιας έννοιας που δεν έχει ποτέ τέλος και έχει φέρει τα ανθρώπινα δικαιώματα πολύ κοντά στον πολίτη ως μέρος της καθημερινής του ζωής.

VIII. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως στελεχώνεται με επιστημονικό και με γραμματειακό προσωπικό, το οποίο υπηρετεί σε μόνιμη ή έκτακτη βάση. Αναλυτικά, κατά το 2009 εργάστηκαν στο Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως οι εξής:

Επιστημονικό προσωπικό

1. Ελίζα Σαββίδου	Ανώτερη Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
2. Άριστος Τσιάρτας	Ανώτερος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
3. Ελένη Χατζηττοφή	Ανώτερη Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
4. Μαρία Χριστοφόρου	Λειτουργός Α' Γραφείου Ε.Δ.
5. Γιώργος Κρασσάς	Λειτουργός Α' Γραφείου Ε.Δ.
6. Κώστας Ιωάννου	Λειτουργός Α' Γραφείου Ε.Δ.
7. Χρύσανθος Χρυσάνθης	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
8. Γεωργία Σταυρινίδου	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
9. Γιώργος Κακότας	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
10. Νάσια Διονυσίου	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
11. Νικολέττα Κουτσάκου	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
12. Δέσποινα Μέρτακκα	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
13. Έλενα Καρεκλά	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
14. Μελίνα Τριγγίδου	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
15. Θέκλα Δημητριάδου	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
16. Δέσπω Κωνή	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
17. Γιώργος Διάκος	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
18. Αντωνία Κυριακίδου	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
19. Κυριάκος Κυριάκου	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
20. Μαρία Τσότση	Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
21. Τάσος Κωστέας	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
22. Μαρία Καραγιάννη	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
23. Πρόδρομος Χριστοφή	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
24. Γεωργία Πέρδικου	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
25. Πανίκος Γιωργαλλής	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
26. Κατερίνα Καλλητσιώνη	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
27. Νικόλας Κάιζερ	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
28. Δωρόθεος Δωροθέου	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
29. Κατερίνα Χαρίτου	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
30. Ζηναΐδα Ονουφρίου	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
31. Νιόβη Γεωργιάδη	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
32. Τριαντάφυλλος Καπελλαρής	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.
33. Καλλιόπη Καμπανελλά	Έκτακτος Λειτουργός Γραφείου Ε.Δ.

Ο κ. Τριαντάφυλλος Καπελλαρής, έκτακτος Λειτουργός τερμάτισε την απασχόλησή του στις 7 Ιούλιος 2009.

Γραμματειακό και άλλο προσωπικό:

1. Θέτις Ζορπά	Γραμματειακός Λειτουργός
2. Αθανασία Πρωτοπαπά	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
3. Τασούλα Βασιλειάδου	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
4. Ελισάβετ Χρίστου	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
5. Χριστίνα Μιχαήλ	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
6. Γεωργία Ανδρέου	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
7. Μαρία Ράσπα	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
8. Ιωάννα Αναστασίου	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός
9. Άννα Σαββίδου	Έκτακτη για γραφειακά καθήκοντα
10. Αντωνία Διονυσίου	Έκτακτη για γραφειακά καθήκοντα
11. Ειρήνη Αυγουστή	Έκτακτη για γραφειακά καθήκοντα
12. Ειρήνη Πέππου	Βοηθός Γραφείου
13. Πανίκος Ευσταθίου	Αχθοφόρος Κλητήρας
14. Ανδρέας Ιωαννίδης	Αχθοφόρος Κλητήρας
15. Δέσποινα Πέτσα	Υπεύθυνη καθαριότητας
16. Τούλλα Αγαθοκλέους	Υπεύθυνη καθαριότητας

Για την προετοιμασία της Ετήσιας Έκθεσης 2009 εργάστηκε το σύνολο του προσωπικού του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως.

Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

Γενική Επιμέλεια Έκθεσης:
Νάσια Διονυσίου

Επιστημονική επεξεργασία κειμένων:
Νάσια Διονυσίου
Κώστας Ιωάννου
Έλενα Καρεκλά
Γιώργος Κρασσάς
Γεωργία Σταυρινίδου
Ελένη Χατζηττοφή
Μαρία Χριστοφόρου

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων:
Χριστίνα Μιχαήλ
Ιωάννα Αναστασίου

Φωτογραφίες Επιτρόπου Διοικήσεως:
Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών
Φωτογραφίες προσωπικού:
Τάσος Κωστέας

Γραφιστική επιμέλεια – Εκτύπωση:
Τυπογραφείο Κυπριακής Δημοκρατίας